

๐
๒๗.๖๐๓๖
๖๕๐๕๓

การสร้างชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส (Minicourse)
เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน
ของครูสอนพระปริยัติธรรม

ปริญญานิพนธ์
ของ
สมศักดิ์ คำศรี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาอรรถกถาบัณฑิต
ธันวาคม . 2529
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

164043

การสร้างชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส (Minicourse)

เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน

ของครูสอนพระปริยัติธรรม

บทคัดย่อ

ของ

สมศักดิ์ คำศรี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต

: ธันวาคม 2529

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ เพื่อสร้างชุดฝึกอบรม
มินิคอร์ส สำหรับการสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรม

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสอนพระปริยัติธรรม และสามเณร
วัดพระธาตุพนมมหารวิหาร จำนวน 21 รูป เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรม 4 ชุด
ได้แก่ ชุดฝึกอบรมด้านการวางแผนการเรียนการสอน มีประสิทธิภาพ 81.10 เปอร์เซนต์
ชุดฝึกอบรมด้านความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน มีประสิทธิภาพ 77.20 เปอร์เซนต์
ชุดฝึกอบรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีประสิทธิภาพ 80.00 เปอร์เซนต์ กับ
ชุดฝึกอบรมด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา มีประสิทธิภาพ 76.10 เปอร์เซนต์
เมื่อรวมทุกชุดแล้วมีประสิทธิภาพ 78.60 เปอร์เซนต์

ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมภายหลังการฝึกอบรม มีค่าสูงกว่า
ก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความ
คิดเห็นต่อชุดฝึกอบรมในทางบวกระดับสูง

MINICOURSE : A TRAINNING PROGRAM FOR PROPRIYATIDHAM
TEACHER'S TEACHING COMPETENCIES

AN ABSTRACT

BY

SOMSAK KOMSRI

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Doctor of Education degree
at Srinakharinwirot University

December 1986

This study is a developmental research with the main purpose to construct a minicourse of training program for developing Prapariyatidham teachers' teaching competencies.

The sample of the study consists of 21 Prapariyatidham teachers and novices of Wat Pratatpanom Mahaworavihara to whom the training program were applied. The training program were ;
(1) the lesson planning, (2) the understanding of learners' nature
(3) the conducting of learning activities (4) the measurement and evaluation. The efficiency rate produced after using the program were 81.10, 77.20, 80.00 and 76.10 percents, while the total efficiency rate of the four packages was 76.16 percents.

It was found that the learning achievement of the trainees has increased after training than before training with .01 level of significance, and the trainees' opinion towards the training program was highly positive.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญานิพนธ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปดพิศ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน
..... กรรมการ
..... กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
..... กรรมการ
..... กรรมการ
..... กรรมการ

ประกาศศุภกฤต

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือในการให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ให้ข้อมูล และให้ความร่วมมือ จากบุคคลต่าง ๆ หลายท่าน ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ และขอขอบคุณบุคคลที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นอย่างสูง คือ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงศ์ใหญ่ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ซึ่งให้ความรู้ และชี้แนะแนวทาง จนกระทั่งผู้วิจัยสามารถทำงานนี้จนเป็นผลสำเร็จ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชติ เพชรชื่น กรรมการที่ปรึกษา ผู้ซึ่งให้คำแนะนำในการ สร้างรูปแบบงานวิจัย และให้ความคิดในการทำวิจัย

อาจารย์นำทรัพย์ จันทน์หอม กรรมการที่ปรึกษา ผู้ซึ่งให้ความคิดและช่วยเหลือ ในการเสนอผลการวิจัย

ดร.วิจิตร จันทรากุล ผู้ซึ่งให้ความอนุเคราะห์ในการเป็นกรรมการสอบปากเปล่า ปริญญาโท ทำให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณพระเจ้า พระเทพโมฬี พระมหาสม พระครูศรี ที่ได้อนุเคราะห์ช่วยเหลือให้การทดลองสำเร็จลงได้ตามกำหนด และได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

พระเดชพระคุณเจ้า วัดกสิณทิว จังหวัดมหาสารคาม วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการทดลอง จนได้รับข้อมูลในการวิจัยอย่างสมบูรณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นันทยา ลำควน ผู้ที่ช่วยตรวจทานการเขียนรายงานการวิจัย ด้วยความวิริยะอุตสาหะอย่างยิ่ง ขอขอบคุณ คุณจันทร์แดง คำลือหาญ ที่ช่วยในการเก็บข้อมูล อาจารย์สายหยุด คำศรี ผู้คอยเอื้ออาทรให้กำลังใจในการทำวิจัยนี้ด้วยความเป็นห่วงตลอดมา

อาจารย์ทองศรี คำศรี ผู้มีพระคุณอย่างยิ่งที่คอยช่วยเหลือคำใช้ง่าย และเป็นที่พึ่งในทุกด้านสำหรับผู้วิจัย

สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ฉวีวรรณ คำศรี ผู้ซึ่งคอยเป็นกำลังใจ และรับภาระดูแลทุก ๆ แทนผู้วิจัยตลอดมา

สมศักดิ์ คำศรี

สารบัญ

บทที่

หน้า

x 1	บทนำ	1
	ความเป็นมาของปัญหา	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	7
	ขอบเขตของการวิจัย	7
	ความสำคัญของการวิจัย	7
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
	การฝึกอบรมครูประจำการ	12
	สมรรถภาพด้านการสอนของครู	30
	ชุดการฝึกอบรมมินิคอร์ส	36
3	การดำเนินการวิจัย	49
	ขั้นการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน	49
	ขั้นการสร้างชุดฝึกอบรม	52
	ขั้นดำเนินการทดลอง	57
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
	การวิเคราะห์ผลการทดลอง	61
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61

5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	65
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	65
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	65
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	65
	การดำเนินการทดลอง	67
	การวิเคราะห์ข้อมูล	67
	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	68
	อภิปรายผล	68
	ข้อเสนอแนะ	72
	บรรณานุกรม	74
	ภาคผนวก	81

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	การวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นรายข้อ กับจุดประสงค์ทั่วไปของชุดฝึกอบรม	6
2	ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม	59
3	เปรียบเทียบผลการสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม	62
4	ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม	62

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามวิธีระบบ	39
2	วงจร I - P - O ของกิจกรรมมินิคอร์ส	43
3	วงจร I - P - O ในมินิคอร์ส	44
4	วงจร I - P - O รวมของโปรแกรมมินิคอร์ส	44
5	วงจร I - P - O หลายวงจรในชุดฝึกอบรมการสอนมินิคอร์ส	45
6	วงจร I - P - O ของกิจกรรมชุดฝึกอบรม	54
7	วงจร I - P - O ของกิจกรรมชุดฝึกอบรม	70

ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม การพัฒนาประเทศจะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้เพียงใดนั้น นอกจากจะพัฒนาทางด้านวัตถุสิ่งของต่าง ๆ แล้ว ปัจจัย "คน" ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องพัฒนาเพื่อให้ "คน" ของประเทศชาติเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกำลังคนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เพราะกำลังคนที่เรานำมาใช้เพื่อการพัฒนาประเทศย่อมเป็นผลผลิตทางการศึกษา ถ้าการศึกษาผลิตคนที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสิทธิภาพในการทำงานแล้ว การพัฒนาประเทศจะเป็นผลดี และเสถียรภาพของประเทศก็ย่อมมั่นคงตามไปด้วย แต่ถ้าผลิตคนขาดความรู้ ความสามารถ และมีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ ผลที่ได้เกิดขึ้นก็จะจะเป็นไปในทางตรงกันข้าม ดังนั้นการให้การศึกษาคือสิ่งที่แก้พลเมืองจึงถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ทุกประเทศต้องคำนึงถึง และถือกันว่า ไม่มีสิ่งอื่นใดที่จำเป็นสำหรับประเทศชาติยิ่งไปกว่าการให้การศึกษาคือ

ระบบการศึกษา หรือการศึกษาในส่วนต่าง ๆ นั้น ทำหน้าที่ในการแปรสภาพทรัพยากรคนตั้งแต่จุดเริ่มต้นสู่สภาพการเป็นพลเมืองดีสู่สภาพการเป็นกำลังคน หรือกำลังแรงงานตามความต้องการของงานในสาขาต่าง ๆ ทำหน้าที่ผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีลักษณะเชิงคุณภาพตามความต้องการของระบบการศึกษา ตามระบบงานและระบบสังคมที่การศึกษานั้นดำเนินอยู่ (อุทัย บุญประเสริฐ 2527 : 29 - 45) นอกจากนี้การศึกษายังเป็นเครื่องมือในการพัฒนากำลังคน ซึ่งเป็นเป้าหมายและมรรควิธีไปสู่การพัฒนาประเทศ และผู้ที่มีบทบาทอย่างสำคัญที่สุดในวงการศึกษาก็คือ ครู เพราะครู ทำหน้าที่สอน และทำหน้าที่อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการแก่นักเรียน อันเป็นหน้าที่พัฒนากำลังคนโดยตรงนั่นเอง (เฉลียว บุรีภักดิ์ และคนอื่น ๆ

เมืองไทยนั้น ถ้าเปรียบเหมือนยวดยานพาหนะที่มีล้อ ก็มี 2 ล้อ หรือเรียกตามภาษาทางศาสนาว่า จักร ก็มีอยู่ 2 จักร คือศาสนจักร กับราชอาณาจักร จักรแรก หมายถึง องค์การทางศาสนา จักรที่สองหมายถึงชาติบ้านเมือง องค์การทางศาสนาได้มีบทบาทแบ่งเบาในการช่วยรับภาระของรัฐบาลอย่างสำคัญ ทั้งในด้านการสั่งสอนความรู้ทางศาสนา ด้านอบรมศีลธรรม แก่ประชาชนให้เป็นพลเมืองดี ด้านการเป็นผู้นำ เป็นแบบอย่างที่ดีในการทำ ความดี และละเว้นการทำความชั่ว ด้านเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน และด้านให้การศึกษากับเด็ก และเยาวชน (คามหุโณ 2527 : 29 - 30)

สมัยบ้านเมืองยังไม่มีหน่วยราชการบริหารการศึกษานั้น ภาระการให้การศึกษากับพลเมืองอยู่ในมือพระสงฆ์ เมื่อทางบ้านเมืองรับภาระเรื่องการศึกษาจากพระสงฆ์มาบริหาร องค์การสงฆ์ก็บริหารการศึกษาแต่ในด้านพระศาสนา สำหรับกุลบุตรผู้เข้าบรรพชา อุปสมบท เป็นพระภิกษุสามเณรและมีภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งซึ่งมีจำนวนเป็นแสนได้เข้ามาบวช และเรียนในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี พระภิกษุสามเณรจำนวนแสนดังกล่าวนี้ มีการหมุนเวียนสลับต่อกันไม่ขาดสายเป็นรุ่น ๆ ตลอดมา ทั้งหมดนี้ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวชาวไร่ชาวนาที่จบการศึกษาเพียงชั้นประถมปีที่ 4 ไม่อาจเรียนต่อในชั้นเรียนสูงกว่านี้ เพราะฐานะเศรษฐกิจทางครอบครัวไม่อำนวย ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลีที่พระสงฆ์ได้จัดดำเนินการอยู่นั้นอาจกล่าวได้ว่า มีแต่อาการทรงกับทรุด ควรจะให้หาทางปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น การพัฒนาระบบดังกล่าวอาจจะกระทำได้โดยการเพิ่มงบประมาณ จัดหาทุนเพื่อการศึกษามากขึ้น แต่ส่วนหนึ่งที่นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งก็คือ การพัฒนาครูผู้สอนในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพครู เพื่อให้สามารถฝึกสอนและอบรมภิกษุสามเณรให้มีความรู้ ความสามารถได้อย่างแท้จริง แต่เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน บทบาทของครูในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมยังคงสอดคล้องกับความเชื่อบางอย่าง ๆ ที่ว่า "ใครก็ตามที่มีความรู้ ความสามารถก็สอนได้" ดังคำกล่าวของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ที่ว่า "การหาครูมาสอนพระปริยัติธรรมเท่าที่ผ่านมาในประเทศไทยใช้หลักว่าใครมีความรู้ก็เป็นครูได้ ความรู้ที่กล่าวนี้ หมายถึงความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน เช่น รู้พระสูตรก็สอนพระสูตรได้ รู้พระธรรมก็สอนพระธรรมได้ รู้บาลีก็สอนบาลีได้ ส่วนความรู้ในหลักวิชาครูนั้นไม่ได้คำนึงถึงกันเลย" (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ 2524 : 11 - 12)

แม้ว่าความเชื่อนี้จะเป็นความจริง คือ ผู้อ่านหนังสือออกหรือมีความรู้เท่านั้นจึงจะไปสอนคนอื่นให้อ่านหนังสือออก และมีความรู้ได้ จะเอาผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกไปสอนให้คนอื่นอ่านหนังสือออกย่อมเป็นไปไม่ได้ แต่ครูจะเป็นผู้ที่มีความรู้เพียงอย่างเดียวย่อมไม่เป็นการเพียงพอ เพราะงานของครูเป็นงานที่ยากยิ่ง ครูต้องทำงานกับสิ่งที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อนที่สุด คือ "คน" งานของครูจะประสบความสำเร็จ เมื่อสามารถทำให้บุคคลได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ ครูจะต้องสามารถทำให้ศิษย์รู้จักคิด และตัดสินใจอย่างฉลาด ครูจะต้องแนะแนวให้ศิษย์ได้มีโอกาสเพิ่มพูนประสิทธิภาพของชีวิตบนวิถีทางแห่งประชาธิปไตย ความสัมพันธ์เกี่ยวโยงระหว่างครูและนักเรียนในรูปของการสอนนั้นเป็นศิลปะที่ยาก ที่จะวิเคราะห์ให้หมดสิ้น (เจเลียว บุรีภักดี และคนอื่น ๆ 2520 : 6) เพราะการสอนเป็นศิลปะที่ยากที่สุดในกระบวนการศิลปะทั้งหลาย อีกทั้งเป็นศาสตร์ที่ลึกซึ้งที่สุดในกระบวนการศาสตร์ทั้งหลาย ในความสมบูรณ์ที่สุดขีดของการสอน ครูจะต้องมีความรู้ในวิชาการ ความรู้ในตัวผู้เรียน กระบวนการสอน อุปกรณ์ และสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สูงสุด (เจเลียว บุรีภักดี และคนอื่น ๆ 2520 : 7) แต่การเรียนการสอนในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมใช้วิธีสอนให้ท่องจำจากตำราหนังสือเรียนและทำแบบฝึกหัดเป็นส่วนใหญ่ มีการใช้อุปกรณ์การสอนโดยเฉพาะเครื่องช่วยสอนสมัยใหม่อย่างที่ใช้กันในโรงเรียนของรัฐน้อยมาก (เสถียรพงษ์ วรรณปก 2522 : 64, พระมหาสมภารพรมหา 2526 : 12) แม้กระทั่งข้อเสนอแนะจากการประชุมครูสอนพระปริยัติธรรม ณ วัดสามพระยา เมื่อปี 2524 ก็ให้เน้นการท่องหลักบาลีไวยากรณ์ได้จบก่อนเปิดเรียนอย่างน้อย 1 เล่ม (กรมการศาสนา 2524 : 469) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะครูสอนพระปริยัติธรรมส่วนมากไม่เคยได้รับการฝึกอบรมทางด้านหลักการสอนมาก่อน ดังคำชี้แจงของพระราชจินดาคุณี (พระราชจินดาคุณี 2524 : 51) ที่ว่า "ครูปริยัติธรรมของเราไม่เคยมีการอบรมกันหรือเรียนกันมาก่อน การสอนจึงเป็นไปตามบุญตามกรรม ตามวิธีการเก่าที่เราเคยใช้กันมา" ทำให้การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเท่าที่ควร เพราะการศึกษาทุกประเภท และทุกระดับไม่ได้มีจุดมุ่งหมายอยู่แต่เพียงการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนไปเท่านั้น หากแต่ได้ครอบคลุมไปถึงเรื่องการพัฒนาจิตใจ และการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติจริงอีกด้วย (Kibbler and others. 1974 : 84 - 113)

โดยทั่วไปผู้ที่เป็นครุจะต้องได้รับการศึกษาทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับวิชาครุมาแล้ว วิชาครูที่กล่าวถึงนี้ได้แก่กลุ่มวิชาชีพที่ผู้ที่จะเป็นครุจำเป็นต้องเรียน (Howson and others. 1796 : 81 - 90) อันได้แก่ วิชาที่เกี่ยวข้องกับหลักการสอน วิธีสอน จิตวิทยา การศึกษา ฯลฯ ตลอดจนประสบการณ์ในภาคปฏิบัติอีกด้วย

ความเป็นวิชาชีพของอาชีพครู ที่จะช่วยให้ครุสามารถนำเอาหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง และรวดเร็ว ที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ จะต้องมีการอบรมก่อนเข้าประกอบอาชีพ แต่ครูที่ทำหน้าที่สอนในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมส่วนใหญ่มิได้รับการฝึกอบรมในการเป็นครูก่อนที่จะทำงานในหน้าที่สอน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้มีการฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงาน

การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นงานสำคัญ เพราะนอกจากเป็นการเสริมสร้างและสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองแล้ว ยังทำให้ผู้ศึกษาปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติอีกด้วย ครูสอนปริยัติธรรม เป็นแม่พิมพ์ซึ่งมีบทบาทสำคัญที่จะผลักดันการศึกษาพระปริยัติธรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ถ้าหากได้ครูสอนที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพที่ดี การศึกษาพระปริยัติธรรมนับเป็น เรื่องอันสำคัญคู่สถาบันพระพุทธศาสนา เพราะภิกษุบริษัทเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการธำรงพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนทายาท จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการศึกษาให้รู้ซึ่งโดยวิธีที่ถูกต้อง และเต็มด้วยความจริงจัง และจริงจังในคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพุทธบุตร ได้ตรงตามพระพุทธประสงค์ และได้ชื่อว่า เอาธุระอย่างหนึ่ง ในฐานะ 2 ประการ คือ กัณเฑาะฐะ และ วิปัสสนาธุระ ซึ่งนับได้ว่าปฏิบัติตนตามคำสอนที่ว่า ปริยัติปฏิบัติ และปฏิเวธ ด้วย เมื่อภิกษุบริษัทมีความรู้แตกฉานในหลักธรรมคำสอนดีแล้วก็จะนำเอาหลักธรรมนั้น มาสั่งสอนประชาชน ให้ได้รับรสพระธรรมอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมต่อไป

พระปริยัติธรรมจัดเป็นรากแก้วแห่งพระศาสนา กล่าวคือ พระศาสนาจะดำรงอยู่ หรือ ล้มสลายไปขึ้นอยู่กับความรุ่งเรืองเฟื่องฟู หรือความเสื่อมสลายแห่งการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งอาจกำหนดบทบาทของตนในการปฏิบัติต่อสังคมอย่างถูกต้องด้วย ครูสอนพระปริยัติธรรม จึงเป็นผู้รับภาระอันยิ่งใหญ่ซึ่งควรจะได้รับ การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และ

คล่องตัวในการปฏิบัติงาน เพราะในเรื่องการศึกษานั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมาก คือ ครูต้องมีความรู้เป็นเยี่ยม มีความประพฤติปฏิบัติเป็นยอด และมีความรักโรงเรียน รักสถานศึกษา ตลอดทั้งรักศิษยานุศิษย์เป็นยิ่ง แม้องค์การทุกอย่างจะพร้อมแต่ถ้าครูไม่พร้อม การศึกษาย่อมบรรลุผล ตามวัตถุประสงค์ได้ยาก แต่เท่าที่เป็นมาตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันว่า ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยยึดเพียงหลักการ และวิธีการสืบ ๆ กันมาเท่านั้น ซึ่งเมื่อคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ แล้วหลักการและวิธีการสืบ ๆ กันมานั้น น่าจะถึงเวลาแล้วที่จะต้องได้รับการปรับปรุงสนับสนุนส่งเสริมให้ครูพระปริยัติธรรมเป็นผู้มีความพร้อมเสมอ เพื่อให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น สามารถที่จะรับสนองภาระธุระสำคัญทางการศึกษาสมเจตนารมณ์ของทางคณะสงฆ์ (เลย จันจักร 2524 : 26)

ความสูญเสียของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมที่มองได้ค่อนข้างชัดเจนก็คือ ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับต่ำมาก ดังปรากฏในสถิติของผู้สอบได้ตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ปี พ.ศ.2519 - 2526 (ฝ่ายปริยัติกรรม 2527 : 33 - 42) ได้ค่าเฉลี่ยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของผู้สอบได้แต่ละประโยคอยู่ระหว่าง 27.35 ถึง 36.60 เปอร์เซ็นต์ และปี 2527 ก็สอบได้เฉลี่ยเพียง 36.39 เปอร์เซ็นต์ (แถลงการณ์คณะสงฆ์ 2527 : 5) สถิติการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ระหว่างปี พ.ศ.2519 - 2525 (ฝ่ายปริยัติกรรม 2527 : 92 - 98) สำหรับนักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของผู้สอบได้แต่ละระดับอยู่ระหว่าง 32.65 ถึง 66.33 เปอร์เซ็นต์ ความสูญเสียดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจาก ข้อบกพร่องหลายประการ เช่น ระบบบริหาร หลักสูตรการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผล เป็นต้น อย่างไรก็ตามตัวครูก็มีส่วนที่จะทำให้เกิดความสูญเสียดังกล่าวได้เช่นเดียวกัน ดังคำกล่าวของ บุญชม ไชโยภี ที่ให้ความเห็นว่า "ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการจัดการศึกษานั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญ คุณภาพของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษา" (บุญชม ไชโยภี 2513 : 10) ม.ร.ว.ทวีโชค เกษมศรี กล่าวว่า "ครูเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเกื้อหนุนให้การศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย ถ้าครูบกพร่อง

ไปแม้ว่าองค์ประกอบอื่น ๆ จะดีสักเพียงใดก็ตาม การจัดการศึกษาก็ล้มเหลวแน่นอน"

(ม.ร.ว.ทวีโชค เกษมศรี 2518 : 1) เพราะคุณภาพของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดอัตราการขยายทางการศึกษา ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ การขาดแคลนอาหาร อุปกรณ์การสอน ยังไม่ทำให้เกิดความล้าหลังทางการศึกษามากเท่ากับการขาดแคลนครูที่เหมาะสม อาชีพครูจึงเป็นอาชีพสำคัญเป็นแม่พิมพ์ของวิชาชีพทั้งหลาย ถ้าไม่มีวิชาชีพครูที่แข็งแกร่ง วิชาชีพอื่นก็อยู่ไม่ได้ การเป็นครูที่ทันสมัยเป็นครูจะต้องมีความสามารถ 3 ประการ คือ เป็นผู้มีความรู้ดี มีทักษะการสอนดี และมีความสามารถในการแก้ปัญหาการสอนได้ฉับไว ในด้านความรู้ที่ครูต้องได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี ด้านทักษะการสอนผู้เป็นครูต้องมีโอกาสได้ฝึกฝนบ่อย ๆ และมีแบบจำลองที่ดีให้ดูเป็นตัวอย่าง ส่วนความสามารถในการแก้ปัญหาการสอนนั้น จะเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดจากการที่ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างกว้างขวาง ลักษณะของความสามารถของครูที่ดีทั้งสามประการดังกล่าวจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับสมรรถภาพด้านการสอน ซึ่งครูควรได้รับการฝึกอบรมสมรรถภาพด้านนี้มาเป็นอย่างดี จึงจะทำให้ครูสามารถถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผลการวิจัยของกิริติ ศรีวิเชียร สรุปได้ว่า "นักเรียนพระปริยัติธรรมที่มีความสนใจในการเรียนมากและได้เรียนในบรรยากาศที่ตนเองได้มีปฏิสัมพันธ์กับครูและกับเพื่อนนักเรียนด้วยกันอย่างมากแล้ว มีแนวโน้มว่าจะมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง" (กิริติ ศรีวิเชียร 2528 : 113) ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ จึงจำเป็นต้องหาทางฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมให้มีสมรรถภาพด้านการสอนที่เหมาะสมเพียงพอแก่การถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้เรียนพระปริยัติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

การฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน อาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การฝึกอบรมโดยใช้วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา การฝึกอบรมโดยใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นต้น มีนวัตกรรมทางการศึกษาที่สามารถนำมาใช้ในการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนแก่ครูสอนพระปริยัติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพประการหนึ่งก็คือ การฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส (Minicourse)

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส เพื่อการสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

ชุดฝึกอบรมมินิคอร์สที่สร้างขึ้นในครั้งนี้ ได้ยึดความคาดหวังของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องว่าเป็นความต้องการที่จะได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถภาพด้านการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรมเป็นหลักในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ สื่อการฝึกอบรม และการวัดผล ประเมินผล

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้พยายามแสวงหาวิธีการสร้างชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างสมรรถภาพด้านการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรม โดยใช้วิธีระบบ (System Approach) เป็นครั้งแรกในประเทศไทย นับว่าเป็นงานวิจัยเพื่อนำร่องและกระตุ้นหน่วยงานและบุคลากรของหน่วยงานด้วยวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ ชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นในครั้งนี้ได้คำนึงถึงธรรมชาติเชิงทฤษฎีของเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านการสอนเป็นหลักสำคัญในการกำหนดรายละเอียดของขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งทำให้ชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นในครั้งนี้สอดคล้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์อีกด้วย การพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยการตรวจสอบความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องและผู้เกี่ยวข้อง แล้วนำชุดฝึกอบรมไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นก่อนนำไปใช้ นับว่ามีความสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ทำให้การสร้างชุดฝึกอบรมในครั้งนี้มีความสมบูรณ์และเชื่อถือได้ การวิจัยในครั้งนี้นอกจากจะเป็นแบบอย่างของการนำเอากระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการสร้างชุดฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพแล้ว ยังก่อให้เกิดประโยชน์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ผู้บริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยเฉพาะฝ่ายฝึกอบรมควรจะได้ชุดฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมที่สร้างขึ้นตามกระบวนการที่เหมาะสมและรัดกุม ไปใช้ในการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนโดยใช้ชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส ได้แก่ครูซึ่งทำหน้าที่สอนในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม จะได้เข้ารับการฝึกอบรมจาก ชุดฝึกอบรมที่ผ่านกระบวนการสร้างอย่างมีระบบ จะทำให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับการ พัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนอย่างแท้จริง

3. การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ประโยชน์ที่ได้จากการนำเอาชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส ที่สร้างขึ้นในครั้งต่อไปนี้จะทำให้ครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม มีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนมีความเชี่ยวชาญด้านการสอนเป็นอย่างดี ทำให้การจัดการเรียนการสอน การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความถูกต้องและเหมาะสม การจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมจะมีความก้าวหน้าและบรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตรยิ่งขึ้น

4. สำหรับนักพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรที่ถือว่าเป็นแม่บทในการจัดการศึกษาจำเป็นต้อง มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้หลักสูตรที่ใช้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพการต่าง ๆ ของสังคม การสร้างชุดฝึกอบรมในครั้งนี้ เป็นการประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้ในการ สร้างชุดฝึกอบรม นับว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาหลักสูตรมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาพระปริยัติธรรม หมายถึง การจัดการศึกษาที่สำนักเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าคณะ จังหวัดได้จัดการเรียนการสอนขึ้นตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และแผนกธรรม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม อันเป็นแนวทางนำไปสู่การเป็น ธรรมทายาทที่ดี

ครูสอนพระปริยัติธรรม หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ที่ทำหน้าที่สอนพระภิกษุสามเณรที่เรียน ตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมในสำนักศาสนศึกษา สังกัดสำนักเรียนพระปริยัติธรรม เจ้าคณะจังหวัด

สมรรถภาพด้านการสอน หมายถึง ความรู้ ความสามารถของครูซึ่งมีความจำเป็น ต่อการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของ หลักสูตร การวิจัยครั้งนี้แบ่งสมรรถภาพด้านการสอนของครูออกเป็น 4 สมรรถภาพย่อย คือ

1. สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน ได้แก่ ความสามารถในการตั้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การกำหนดวิธีการเรียนการสอน การเตรียมและจัดหาอุปกรณ์การสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา การผลิตสื่อต่าง ๆ ไม่ซับซ้อน ใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นได้

2. สมรรถภาพด้านการเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน ทั้งทางด้านจิตวิทยา สรีรวิทยา ตลอดจนลักษณะทางด้านสังคมวิทยา

3. สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นความสามารถในการที่จะนำเอาวิธีสอนแบบต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การอภิปราย การสอนแบบวิทยาศาสตร์ การสอนแบบอริยสงฆ์ ตลอดจนการใช้สื่อชนิดต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. สมรรถภาพด้านการวัดและการประเมินผล หมายถึง ความสามารถในการสร้างและใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ชนิดต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

การวิเคราะห์สมรรถภาพด้านการสอนวิเคราะห์จากแบบสัมภาระที่สร้างขึ้น

ความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนการศึกษาพระปริยัติธรรมเกี่ยวกับหัวข้อต่าง ๆ ของแต่ละสมรรถภาพย่อย ในสมรรถภาพด้านการสอนที่ครูสอนพระปริยัติธรรมควรจะมี การวัดความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม วัดจากแบบสัมภาระที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนพระปริยัติธรรม หมายถึง ผู้เคยทำหน้าที่สอน และนิเทศการเรียนการสอนการศึกษาพระปริยัติธรรม ตามคำสั่งของกรมการศาสนา การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนพระปริยัติธรรม จำนวน 10 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา หมายถึง ผู้ทำหน้าที่โดยตรงในแต่ละสาขา เช่น สอน หรือวิจัยในสาขานั้น ๆ อย่างน้อยเป็นเวลา 5 ปี แยกเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้ ความเข้าใจนักเรียน ด้านวิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน กับด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน สาขาละ 5 - 7 คน ซึ่งปฏิบัติราชการที่วิทยาลัยครูมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้ความเข้าใจนักเรียน จะได้นิมนต์เจ้าคณะจังหวัดนครพนมด้วย

ชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส หมายถึง มวลประสบการณ์และรายละเอียดต่าง ๆ ที่ผู้วิจัย ได้สร้างขึ้นเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูสํานักเรียนพระปริยัติธรรม องค์ประกอบ ของชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นได้แก่ คำแนะนำและจูงม่งหมายในการฝึกอบรม กิจกรรมผู้เข้ารับ การฝึกอบรม กิจกรรมผู้ฝึกอบรม การประเมินผล เอกสาร สื่อ แผนภูมิ รายละเอียดของ องค์ประกอบต่าง ๆ ได้จากการวิเคราะห์ระบบโดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานของความคาดหวังของ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านการสอน ที่ครูสอนพระปริยัติธรรมควรจะได้รับ การฝึกอบรม

เกณฑ์มาตรฐาน 80/80 หมายถึง เกณฑ์การหาประสิทธิภาพของชุดการฝึกอบรมโดย คัดคะแนนจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของแต่ละชุดเมื่อใช้ทดสอบสอนกับกลุ่มย่อย

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนของผู้เรียนทั้งหมด ซึ่งทำแบบทดสอบถูกโดยคิดเป็น เปอร์เซ็นต์ มีค่าไม่ต่ำกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของคะแนนรวมทั้งหมดทุกสมรรถภาพ

80 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนของแบบทดสอบเป็นรายสมรรถภาพ ซึ่งหมายถึงว่า ผู้เรียนจำนวน 80 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไปทำข้อสอบสมรรถภาพนั้นได้ถูกต้อง

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของผู้เข้ารับ การฝึกอบรม ที่มีต่อการฝึกอบรมโดยใช้ชุดการฝึกอบรมทุกชุด ความคิดเห็นในที่นี้วัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้ วิจัยสร้างขึ้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเสนอรายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ความหมายของการฝึกอบรม
2. การฝึกอบรมครูประจำการ
3. ความมุ่งหมายของการฝึกอบรมครูประจำการ
4. ความสำคัญและความจำเป็นในการฝึกอบรม
5. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรมครูประจำการ
6. สมรรถภาพด้านการสอนของครู
7. ชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส

1. ความหมายของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาบุคคล และได้รับความนิยมนำไปแพร่หลายทั้งในวงราชการ และองค์การเอกชน สำหรับความหมายของการฝึกอบรมได้มีผู้ให้นิยามเอาไว้หลายลักษณะ เช่น

สมพงษ์ เกษมสินธุ์ ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้ว่า "การฝึกอบรม หมายถึง กรรมวิธีต่าง ๆ ที่มุ่งจะเพิ่มความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์ เพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งสามารถปฏิบัติงานที่ตนอยู่ในความรับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้น" (สมพงษ์ เกษมสินธุ์ 2523 : 179 - 180)

อุทัย หิรัญโค ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้ว่า "การฝึกอบรม คือ การเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ทว่าที่ ความรู้สึกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้เขาสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ" (อุทัย หิรัญโค 2523 : 152)

สุนนมาลย์ นิมนะสินธุ์ ได้ให้นิยามไว้ว่า "การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่มีระเบียบแบบแผน ซึ่งมุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ และทักษะที่ดี

และเหมาะสมจนสามารถที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ"

(สุมณมาลย์ นิ่มเนติพันธุ์ 2527 : 118)

ยาร์บิลัน และ ไมเออร์ ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้ว่า "หมายถึง กระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ ฝีมือในการทำงาน และความสามารถของบุคคลทั้งมวลใน สังคมใดสังคมหนึ่ง" (สมพงษ์ เกษมสินธุ์ 2523 : 179)

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้นนี้ จึงพอสรุปได้ว่า การฝึกอบรมหมายถึงกระบวนการ ที่มีระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเพิ่มพูนความสามารถของบุคคลตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดเอาไว้

2. การฝึกอบรมครูประจำการ

กู๊ด ได้ให้ความหมายของการศึกษาระหว่างประจำการของครู (Inservice Teacher Education) หรือการฝึกอบรมครูประจำการ ว่า หมายถึงความพยายามทั้งหลาย ที่เจ้าหน้าที่บริการการศึกษา และศึกษานิเทศก์ได้กระทำเพื่อส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ทำงานอยู่ใน โรงเรียนให้เกิดความงอกงาม และมีพัฒนาการทางวิชาการ (Good. 1945 : 409)

ส่วน บุญชม ไชยโกษี ได้กล่าวว่า การศึกษาระหว่างประจำการของครู หมายถึง กระบวนการที่ครูได้มีกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยทำให้ครูเกิดมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถ ความคิดเห็น เจตคติ และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ที่ทำให้มีสมรรถภาพในการสอน และการปฏิบัติหน้าที่ครูให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น (บุญชม ไชยโกษี 2513 : 21)

และสมบุรณ์ ตันยะ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาระหว่างประจำการของครู หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดที่จัดขึ้นเพื่อปรับปรุงคุณภาพของคณะครูของโรงเรียน หรือสถาน การศึกษา ซึ่งเป็นไปได้ทั้งหลักสูตรระยะยาว ซึ่งเมื่อจบการศึกษาแล้วจะได้เพิ่มคุณวุฒิ และ การศึกษาหลักสูตรระยะสั้นที่ไม่ต้องการคุณวุฒิที่สูงขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ การปรับปรุงคุณภาพของครูประจำการ (สมบุรณ์ ตันยะ 2524 : 25 - 26)

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งใช้ความหมายของการฝึกอบรมครูประจำการ จากการกระทำ กิจกรรมทั้งหมดด้วยหลักสูตรระยะสั้นที่ไม่ต้องการคุณวุฒิเพิ่มขึ้น แต่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ การปรับปรุงคุณภาพด้านการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรม

3. ความมุ่งหมายของการฝึกอบรมครูประจำการ

การศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนา คนเป็นทรัพยากรที่มีค่าในการพัฒนาประเทศ ผู้ที่มีบทบาทอย่างสำคัญที่สุดในวงการศึกษาคือ ครูผู้ทำหน้าที่สอน และหน้าที่อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของบุคคล อันเป็นหน้าที่ที่พัฒนากำลังคนโดยตรงนั่นเอง สมัยก่อนโรงเรียนมีหน้าที่เพียงสอนเด็กหญิง ชาย ให้รู้ในเนื้อหาวิชาเท่านั้น คนทั่วไปเชื่อว่าใครก็ตามที่มีความรู้ความสามารถก็สอนได้ แต่ปัจจุบันนี้ความสำเร็จของการศึกษาไม่เพียงทำให้คนมีความรู้ความสามารถในวิชาความรู้เท่านั้น แต่หมายถึงผลการศึกษจะต้องทำให้ผู้เรียนสามารถมีชีวิตดีขึ้น และดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ "ครู" จึงเป็นผู้ที่มีความรู้แต่เพียงอย่างเดียวอย่างไม่เป็นการเพียงพอ นอกจากนี้ยังมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งครูจะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงสมรรถภาพทางวิชาชีพของตนอยู่เสมอเพื่อที่จะได้ไม่ล้าหลังความก้าวหน้าของชุมชน (Rifai. 1972 : 1 - 2) การฝึกอบรมครูประจำการ จึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการปรับปรุงส่งเสริมให้ครูเป็นผู้มีความสามารถ และพัฒนาสมรรถภาพ ของครูให้เหมาะสม และทันสมัยอยู่เสมอ

สมบุญ ต้นยะ ได้สรุปความมุ่งหมายหลักของการฝึกอบรมไว้ว่า คือ การสร้างเสริมสมรรถภาพที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพครู ซึ่งครูยังไม่มีหรือมีอยู่บ้างแต่ไม่เพียงพอที่จะทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และการนี้จะทำให้ครูประจำการมีสมรรถภาพในการเป็นครูด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของการศึกษาของประเทศชาติโดยส่วนรวมต่อไป นอกจากนั้นยังเป็นการช่วยให้ครูเกิดความรู้สึกมั่นคง และเห็นถึงความก้าวหน้าในอาชีพ ซึ่งจะทำให้ครูมีกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่การงานของตนให้ได้ผลดีที่สุดอีกด้วย (สมบุญ ต้นยะ 2524 : 26)

4. ความสำคัญและความจำเป็นในการฝึกอบรม

พีเรส (Pires) กล่าวว่า "ไม่มีผู้ใดที่จะสามารถเป็นครูได้อย่างสมบูรณ์โดยผ่านการฝึกอบรมมาเพียงหนึ่งปีหรืออย่างมากก็ไม่เกินสี่ปี" (Rifai. 1972 : 11) โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่เคยได้รับการฝึกอบรมทางด้านวิชาชีพครู

มาก่อน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูเหล่านี้จะต้องได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้
จะสามารถติดตามความก้าวหน้าของเนื้อหาวิชา รวมทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติการสอนด้วย

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ได้ทำรายงานและเสนอรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2517
ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครูประจำการว่า เนื่องจากครูประจำการจำนวนมากเป็นครูที่ไม่ได้
มาตรฐานทางวิชาชีพ จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงสภาพให้มีความสามารถปรับปรุงงานที่ตนทำ
อยู่ให้ได้ผลดียิ่งขึ้นการฝึกอบรมครูประจำการดังกล่าวไม่ควรเน้นในเรื่องการเพิ่มวิทยฐานะ
หากแต่ควรมุ่งประโยชน์ในการปรับปรุงงานที่ทำอยู่เป็นสำคัญ (คณะกรรมการวางพื้นฐาน
เพื่อปฏิรูปการศึกษา 2518 : 136 - 137)

ใน ค.ศ. 1950 The American Association of College for Teacher
Education ได้แต่งตั้งคณะกรรมการชั้นชุดหนึ่งเพื่อศึกษาว่า สถาบันฝึกหัดครูควรจะมีบทบาท
ในการให้การศึกษาอบรมแก่ครูประจำการหรือไม่ เพียงใด คณะกรรมการดังกล่าวศึกษาปัญหา
นี้แล้วเสนอแนะว่า การศึกษาระหว่างประจำการของครู และการให้บริการแก่โรงเรียนควร
จะนับเป็นส่วนสำคัญของโครงการฝึกหัดครู โดยสถาบันที่ทำการฝึกหัดครูมีหน้าที่รับผิดชอบต่อ
ครูและเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนทั้งหมดที่ตั้งอยู่ในเขตบริการ

สำหรับประเทศไทยนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่สี่ (2520 -
2524) ได้ระบุแนวปฏิบัติสำหรับสถาบันฝึกหัดครูไว้อย่างชัดเจนว่า "เร่งอบรมครูประจำการ
และบุคลากรหลักให้ทำหน้าที่ได้ตามแนวพัฒนาการศึกษา" และ "การผลิตครูภาคค่ำ การสอบ
วิชาชุด จะลดลงตามขั้นตอนที่เหมาะสม และอาจเลิกไปในที่สุด เปลี่ยนเป็นการอบรมครูประจำการ
เพื่อให้ครูได้ปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น" แนวทางนี้จะเห็นได้ว่างานด้านการฝึกอบรม
ครูประจำการเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และต้องกระทำอย่างเร่งด่วนต่อไป ดังเช่น คำสรุปของ
สมบูรณ์ ตันยะ ที่ได้สรุปไว้ว่า การจัดให้มีการฝึกอบรมครูประจำการเป็นงานที่มีความสำคัญ
และจำเป็นที่จะต้องดำเนินการต่อเนื่องกันไปตลอดเวลา เนื่องจากสมรรถภาพที่จำเป็น สำหรับ
ผู้ที่เป็นครูจะต้องมีการเพิ่มพูนและปรับให้เหมาะสมและทันต่อความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้า
ของวิชาการด้านต่าง ๆ อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นครูประจำการที่มีวุฒิปริญญา มีความชำนาญ
มีประสบการณ์ในการสอนมานานเพียงใดก็ตาม จำเป็นที่จะต้องมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมใน

สมรรถภาพด้านที่ตนยังบกพร่อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่การงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป (สมบุญ ทัศนะ 2524 : 30)

โดยทั่วไป การให้การฝึกอบรมระหว่างประจำการแก่บุคคลในบุคคลหนึ่งนั้น จะมีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่การสร้างเสริมสมรรถภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ภาระกิจที่สำคัญของครูก็คือ การจัดการกระบวนการสอนในชั้นเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการศึกษา ดังนั้น สมรรถภาพด้านการสอนของครูจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ สมควรที่จะได้รับการสร้างเสริมให้มีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพการณ์ที่คุณภาพของผู้จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาฝึกหัดครูในด้านสมรรถภาพการสอนอยู่ในระดับต่ำ ผู้จบการศึกษาไม่สามารถปฏิบัติการสอนได้ดีเท่าที่ควร (พจน์ สะเพียรชัย 2523 : 8 - 9) และครูส่วนใหญ่เรียนพระปริยัติธรรมส่วนใหญ่ไม่ได้ผ่านสถาบันฝึกหัดครูมาก่อน จึงสมควรจะได้รับการสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนอย่างรีบด่วน

5. เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรมครูประจำการ

การให้การฝึกอบรมแก่ครูประจำการของประเทศไทย ดำเนินการโดยหน่วยงานหลายฝ่ายด้วยกัน เช่น สถาบันการศึกษา คุรุสภา หน่วยงานพิเศษของกรมต่าง ๆ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น โดยจัดอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น หลักสูตรการฝึกอบรมระยะยาว หลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น และการสอบวิชาชุด เป็นต้น แต่การให้การฝึกอบรมดังกล่าวโดยส่วนรวมแล้วได้รับการพิจารณาว่า เป็นการมุ่งส่งเสริมให้ครูได้เพิ่มทุนวิทยฐานะ และมีผลตอบแทนทางวัตถุยิ่งกว่าจะคำนึงถึงประโยชน์ ผู้เรียนจะได้รับ เนื้อหาสาระของหลักสูตรไม่มีใครสัมพันธ์กับหน้าที่ที่ครูกำลังปฏิบัติอยู่ รัฐต้องสิ้นเปลืองงบประมาณประเภทเงินเดือนเพิ่มการปรับวุฒิเพิ่มขึ้น โดยคาดหวังไม่ได้นักว่า ผลการปฏิบัติงานของครูจะมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสูงขึ้น (คณะกรรมการวางแผนปฏิรูปการศึกษา 2518 : 140) นอกจากนี้ หลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรมมักจะยึดหลักสูตรสำหรับการผลิตครูก่อนประจำการเป็นหลัก หรือเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากความต้องการของผู้บริหาร และหน่วยงานที่เป็นผู้ให้การฝึกอบรมมากกว่าที่จะมาจากปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริงของครูประจำการ (Bombalay. 1970 : 3) อย่างไรก็ตามการจัดให้มีการฝึกอบรมแก่ครูประจำการนับว่าได้

ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถของครูประจำการให้สูงขึ้น และได้รับความสนใจจากครูประจำการอย่างกว้างขวาง สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการการฝึกอบรมของครูประจำการที่น่าสนใจคือ

ในปี ค.ศ. 1966 National Foundation for Educational Research in England and Wales ได้ทำการวิจัยเพื่อหาองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อ การเข้ารับการฝึกอบรมของครูประจำการ รวมทั้งกระบวนการในการจัดการ ได้ทำการวิจัยนำร่อง (Pilot Study) ที่เมืองเซอร์เรย์ (Surrey) ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1967 และทำการวิจัยที่เมืองนอร์ฟอล์ก แกลมอร์แกน และเดอร์แฮม (Norfolk, Glamorgan and Derham) ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1967 การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูใหญ่ และครูประจำการที่สอนเต็มเวลาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในเมืองทั้งสาม ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่าง

จุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษาถึงเนื้อหาวิชาที่ครูต้องการได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อนำไปใช้ในการจัดโปรแกรมสำหรับการฝึกอบรมครูประจำการในอนาคตต่อไป ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาวิชาจำนวน 24 หัวข้อ ซึ่งได้มาจากการทำการวิจัยนำร่องมาสร้างเป็นแบบสอบถาม ถามครูประจำการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างว่าเขาเหล่านั้นต้องการที่จะได้รับการฝึกอบรมในเนื้อหาวิชาใด ผลการวิจัยพบว่าเนื้อหาวิชาจำนวนเก้าหัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างต้องการได้รับการฝึกอบรมเกินกว่า 50 เปอร์เซนต์ เนื้อหาวิชาเหล่านั้นได้แก่ (Brain. 1969 : 76)

1. ความยุ่งยากในการเรียนรู้ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นกับนักเรียน และวิธีปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น
2. ประโยชน์และโทษของวิธีการใหม่ในการจัดระบบโรงเรียนและชั้นเรียน
3. การใช้อุปกรณ์ เครื่องมือใหม่ ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับโอกาส
4. หลักสูตรสั้น ๆ เกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษาในด้านการสอนของครูที่เป็นผลการวิจัยใหม่ ๆ

5. การวางแผนและการพัฒนารายละเอียดของหลักสูตร ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเด็กในยุคปัจจุบัน และจัดให้อยู่ในรูปของหน่วยการสอนที่สามารถนำไปใช้สอนได้

6. การบรรยายและการสาธิตวิธีการสอน ในเนื้อหาวิชาแก่เด็กที่เรียนอ่อนในสาขาวิชานั้น ๆ

7. วิธีการปฏิบัติในห้องเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยเด็กที่มีความสามารถแตกต่างกันมาก ๆ โดยมีเครื่องมือและที่ว่างเพียงเล็กน้อย

8. ปฏิบัติการเกี่ยวกับความมุ่งหมายและรายละเอียดในการวางแผนโครงการของงาน รวมทั้งอภิปรายถึงผลการสอนและการสาธิตการสอน

9. โครงสร้าง การตรวจให้คะแนนและการแปลความหมายของผลการสอนของโรงเรียน และการทดสอบเพื่อประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ขอให้กลุ่มตัวอย่างเลือกเนื้อหาวิชาที่ตนคิดว่า มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับโครงการฝึกอบรมครูประจำการคนละหนึ่งหัวข้อ พบว่า เนื้อหาวิชาที่ทั้งครูระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษาในทุกเมืองที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเลือกให้เป็นหัวข้อที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ วิธีสอน วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนและการพัฒนาการปฏิบัติการสอน และโปรแกรมการสอนใหม่ ๆ ผลที่ได้นี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของครูใหญ่ระดับประถมศึกษาซึ่งมีความเห็นว่าโดยเฉลี่ยแล้วครูประจำการที่ทำงานเต็มเวลาต้องการฝึกอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนหรือโปรแกรมการสอนใหม่ ๆ และวิธีสอน ทั้งยังให้ข้อเสนอแนะต่อไปด้วยว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากแล้วแต่ยังทำการสอนได้ไม่ดี ควรจะได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการควบคุมชั้นเรียน วิธีสอน การวางแผนงานและการเตรียมบทเรียน ส่วนครูใหญ่ในระดับมัธยมศึกษามีความเห็นแตกต่างไปจากครูใหญ่ระดับประถมศึกษาไปบ้างโดยได้ให้ความเห็นว่า ครูประจำการควรจะได้รับฝึกอบรมในหัวข้อเกี่ยวกับแนวโน้มนใหม่ ๆ เกี่ยวกับความรู้ในเนื้อหาวิชา ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การปฏิบัติการสอน และโปรแกรมการสอนใหม่ ๆ โสตทัศนูปกรณ์ใหม่ ๆ และอุปกรณ์การสอนอื่น ๆ การอภิปรายในประเด็นปัญหาต่าง ๆ กับเพื่อนร่วมงานที่ทำงานที่คล้ายคลึงกันในโรงเรียนอื่น ๆ และวิธีสอนแบบต่าง ๆ

ไลเคอร์ ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดบกพร่องในการสอนที่คณาจารย์แต่ละคนรับรู้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาโปรแกรมการอบรมครูประจำการในด้านที่เกี่ยวกับการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยบอบเจมส์ (Bob James University) ซึ่งได้ปฏิบัติงานในระหว่างปีการศึกษา 1975 - 1976

ผลการศึกษาพบว่า คณาจารย์ต้องการที่จะปรับปรุงตนเองในสองด้านใหญ่ ๆ คือ การประเมินผลนักเรียน และทฤษฎีการสื่อสารโดยมีสมรรถภาพด้านการประเมินผลนักเรียนประกอบด้วย การพัฒนาความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นของการทดสอบ การใช้ข้อสอบปรนัยและอัตนัย ส่วนสมรรถภาพด้านทฤษฎีการสื่อสารประกอบด้วยการพัฒนาความเข้าใจในการถ่ายทอดความคิดเห็นจากครู ไปสู่นักเรียน การเอาชนะอุปสรรคในการสื่อสาร การพัฒนาทักษะในการสื่อสารที่ดี ความเข้าใจในจุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้การสื่อสารด้วยปากหรือข่าวลือ นอกจากนั้น คณาจารย์ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีต้องการที่จะปรับปรุงตนเองในด้านการเรียนการสอนเกี่ยวกับการจัดเตรียมบทเรียนด้วย (Leiter. 1977 : 7700 - A)

เอล - เมห์ดีวี ได้ทำการสำรวจความต้องการเกี่ยวกับการฝึกอบรมครูประจำการของครูระดับประถมศึกษาของโรงเรียนประจำท้องถิ่นในเมืองเบงฮาซี และเมืองทริโพลี (Benghazi and Tripoli) ประเทศลิเบีย (Libya) ผลการวิจัยพบว่า ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต้องการที่จะได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมในเกือบทุกด้าน โดยให้ความสำคัญสูงสุดในประเด็นต่อไปนี้ (EL - Mehdiwi. 1978 : 7135 -A - 7136 - A)

1. ช่วยให้ความรู้ทันสมัยในสาขาวิชาของตน
2. ช่วยให้ครูสามารถนำความรู้จากผลการวิจัยในปัจจุบันไปประยุกต์ใช้ได้
3. ช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก
4. ช่วยเพิ่มความสามารถของครูเกี่ยวกับวิธีการสอนและทักษะทางภาษา
5. ช่วยเพิ่มทักษะของครูเกี่ยวกับการใช้โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน
6. ช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างของวิธีสอนแบบต่าง ๆ

ลัดดา รักประชา ศึกษาพบว่าครูสอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา มีความต้องการที่จะได้รับการเตรียมด้านวิธีสอน ส่วนอาจารย์มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญต่อเนื้อหาวิชามากกว่า (Rakpraja. 1978 : 99 - 100 - A) และผลจากการวิจัยของ มาโครไคเดสที่ศึกษาถึงความต้องการในการฝึกอบรมระหว่างประจำการของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเมืองไซปรัส โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู ครูใหญ่ ศึกษาพิเศษ และผู้ฝึกครู พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมเพิ่มเติมด้านทักษะในการปฏิบัติงานมากกว่าความรู้ในเนื้อหาวิชา (Macrides. 1978 : 3526 - A) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเอ็ดวาร์ด ที่ศึกษาถึง

ความต้องการของครูในรัฐมิชิแกน และพบว่า ครูประจำการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต้องการได้รับการฝึกอบรมที่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ (Edward. 1975 : 3581 - A) สมณี กัทยธนี ได้ติดตามผลการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการที่สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 จากวิทยาลัยครูมหาสารคาม ได้ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างในลักษณะที่สอดคล้องกัน คือ ต้องการให้ได้เทคนิคการสอนและใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับบทบาทและวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติจริง (สมณี กัทยธนี 2527 : 34)

วิธีการสอนที่ใช้ในการปรับปรุงคุณภาพของครูในการฝึกอบรมครูประจำการมีมากมายหลายวิธีการด้วยกัน เช่น การสาธิตการสอน การแลกเปลี่ยนระหว่างครู การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม การตรวจเยี่ยมเป็นการภายใน การอบรมภาคฤดูร้อน และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น วิธีการสอนแต่ละวิธีย่อมเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและสถานการณ์ที่ต่างกัน (Rifai. 1972 : 19) ในการทำวิจัยของ National Foundational for Educational Research in England and Wales ได้ให้คณะครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเลือกวิธีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่เขาคิดว่าสำคัญที่สุดที่จะใช้ในการฝึกอบรมครูประจำการจากวิธีการสอน 10 วิธีที่กำหนดให้ ผลการวิจัยพบว่า ประมาณหนึ่งในสี่ของกลุ่มตัวอย่างให้คำตอบว่าไม่มีวิธีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดสำหรับการฝึกอบรมครูประจำการ ส่วนกลุ่มตัวอย่างอีกประมาณสามในสี่ให้คำตอบกระจัดกระจายกันไปตามวิธีการสอนแบบต่าง ๆ วิธีสอนแบบให้ทำงานเป็นกลุ่มได้รับการให้ความสำคัญมากที่สุด (Brain. 1969 : 76)

เอดวาร์ด ได้ศึกษาพบว่า ครูประจำการต้องการกิจกรรมประเภทการประชุมปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงแก้ไข การไปฝึกอบรมนอกสถานที่ในวันหยุดโดยได้รับค่าตอบแทน การไปสังเกตหรือเยี่ยมชมชั้นเรียน การช่วยเหลือหรือการนิเทศการสอน การประชุมปฏิบัติการในภาคฤดูร้อนและการมีส่วนร่วมในการประชุมปฏิบัติการ (Edwards. 1975 : 3581 - A)

คาทซ์ ได้ศึกษาพบว่า การช่วยเหลือจากเพื่อนครูและการปรับปรุงตนเองเป็นวิธีการในการฝึกอบรมครูประจำการสองวิธีที่ครูบ่งชี้ว่าเป็นวิธีการที่เป็นประโยชน์ที่สุดต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานประจำวันของครู (Katz. 1977 : 2059 - 2060 - A)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฝึกอบรมครูประจำการ เพื่อความสำเร็จของการฝึกอบรมครูประจำการ ประการหนึ่ง ก็คือ การที่ตัวครูประจำการเองมีความต้องการและเต็มใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมของโครงการฝึกอบรม ซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากความรู้สึกว่า หลักสูตรที่เขาได้รับการฝึกอบรม เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของเขา ความรู้สึกเหล่านี้เกิดขึ้นได้โดยมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากวิธีสอน และกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกอบรม ดังนั้นการใช้วิธีสอนและการจัดกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกอบรมนั้น ควรจะต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และสนองความต้องการของเขาในแง่ของผลที่ได้รับซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ในชั้นเรียนของเขาต่อไป

ละม้ายมาก สรทศ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายและให้นำมาพิจารณาในการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ดังนี้ (ประสิทธิ์ ธรรมประสิทธิ์ 2520 : 19 - 20)

1. การจัดโปรแกรมต่าง ๆ ควรจัดให้เป็นการทำนายต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับการปฏิบัติงานประจำของครู
2. การจัดโปรแกรมควรจะทำให้มีการวางแผนและประสานงานร่วมกัน
3. โปรแกรมที่จัดควรจะสามารถยืดหยุ่นได้ และจัดให้เหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคล
4. การจัดโปรแกรมต่าง ๆ ควรจะจัดให้มีความต่อเนื่องกัน
5. ควรมีการประเมินผลและหาทางปรับปรุงการจัดโปรแกรมให้เกิดประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
6. พึงระลึกอยู่เสมอว่า การจัดโปรแกรมส่งเสริมครูประจำการนั้น จะต้องจัดเพื่อส่งเสริมให้ครูก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน

เพนเบอร์ก ได้ทำการวิเคราะห์โครงร่างของการฝึกอบรมครูประจำการ และให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้ (Feinberg. 1974 : 3561 - A)

1. การฝึกอบรมครูประจำการควรปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของครูแต่ละคน
2. ควรมีการประเมินความต้องการและความสนใจของครูเป็นรายบุคคล
3. ควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการฝึกอบรม

4. ควรมีการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของการฝึกอบรม
5. จุดมุ่งหมายเฉพาะของการฝึกอบรมควรอยู่ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
6. ควรใช้บริการจากอาจารย์ที่ปรึกษาและบุคลากรอื่น ๆ
7. ครูควรได้รับการตอบแทนทางการเงินในการเข้าร่วมการฝึกอบรมที่ยื่นนอกเวลาปฏิบัติงานตามปกติ

8. ควรนำเทปบันทึกภาพมาใช้ในการฝึกอบรมครูประจำการ เพื่อให้ครูได้ประเมินผลตนเองในการสอนแบบจุลภาค

9. ควรมีการประเมินผลโครงการ
10. การประเมินผลโครงการควรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
11. ควรจัดให้มีการฝึกอบรมครูประจำการเกี่ยวกับการพัฒนาการเด็ก

คัลโลว์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการตามเอกสารในช่วงปี ค.ศ. 1959 - 1969 และได้ให้ข้อคิดว่า การจัดการฝึกอบรมครูประจำการนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงมนุษยสัมพันธ์ กระบวนการเรียนการสอน การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษา การประเมินผลตนเองและการปรับปรุงตนเอง (Kaslow. 1970 : 1117 - A)

อาซีนีกา ได้ทำการวิจัยการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการและให้สรุปผลการวิจัยว่า การจัดโปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการอย่างมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากครูจะได้รับความรู้ด้านทฤษฎี และเข้าใจแนวคิดทางการศึกษาแล้วยังทำให้ครูเกิดทักษะ และต้องนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการสอน และเมื่อครูได้รับสิ่งใหม่ ๆ จากโปรแกรมที่จัดไว้แล้วจะปรับปรุงพฤติกรรมในการสอนเสียใหม่ ซึ่งมีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน (Arciniega. 1972 : 1052 - A)

คลาร์ค ได้ทำการประเมินผลวิธีการจัดการฝึกอบรมครูประจำการ โดยกำหนดวิธีการฝึกอบรมครูประจำการเจ็ดวิธี และตั้งวัตถุประสงค์และขอบเขตของการจัดอย่างเหมาะสม และยังได้เสนอแนะว่า การวางแผนและการปรับปรุงคุณภาพของโปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการนั้น ควรเริ่มต้นจากปัญหาและความต้องการของครู วิธีการต่าง ๆ ที่จัดส่งเสริมให้กับครูสมควรจะให้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่าง และจำเป็นต้องมีการวางแผนการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ (Clark. 1970 : 2717 - A)

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูประจำการ

อัลฟอร์ด ได้พัฒนารูปแบบของการฝึกอบรมครูประจำการ โดยคำนึงและให้ความสำคัญแก่ลักษณะเฉพาะตัวของครูแต่ละคน กระบวนการในการพัฒนารูปแบบของการฝึกอบรมครูประจำการของอัลฟอร์ด แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ (Alford. 1975 : 4970 - 4971 - A)

1. สํารวจเอกสารเกี่ยวกับการฝึกอบรมครูประจำการ และการพัฒนาหลักสูตร
2. พัฒนารูปแบบชั่วคราวของการฝึกอบรมครูประจำการ
3. ค้นหาและกำหนดคตฤฎีหลักในด้านปรัชญาและพฤติกรรมศาสตร์
4. สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเข้าด้วยกันเป็นรูปแบบของการฝึกอบรมครูประจำการ ที่คิดถึงและให้ความสำคัญแก่ลักษณะเฉพาะตัวของครูแต่ละคนที่เข้ารับการฝึกอบรม

รูปแบบที่อัลฟอร์ดพัฒนาขึ้นมา เป็นรูปแบบของการฝึกอบรมครูประจำการ ที่อยู่ในรูปของศูนย์ฝึกอบรมครูประจำการ ซึ่งกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคน มีอิสระในการเลือก ดำเนินการ ประเมินผล และรายงานถึงกิจกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนา สูงสุดตามเอกัตภาพของแต่ละบุคคล

เวสต์บิวรี ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของการฝึกอบรมครูประจำการ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงสมรรถภาพด้านการพัฒนาหลักสูตรของครู กระบวนการในการวิจัย เริ่มต้นด้วยการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร เวสต์บิวรี สรุปว่า ครูจะสามารถพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมีความหมาย ถ้ากรูมีควมรู้ และทักษะใน 5 ด้าน คือ (Westbury. 1975 : 661 - A)

1. การศึกษาค้นคว้าถึงความต้องการของนักเรียน
2. การเขียนจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน
3. การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน
4. การประเมินผลกระบวนการ
5. การประเมินผลความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ

เวสต์บูรี ได้พัฒนารูปแบบของการฝึกอบรมครูประจำการเพื่อฝึกอบรมครูให้มีความรู้ และทักษะดังกล่าว โดยใช้กระบวนการของการวิเคราะห์ระบบ หลังจากพัฒนารูปแบบของ การฝึกอบรมขึ้นมาได้แล้ว เวสต์บูรีได้เลือกผู้นำครู 16 คน จาก 15 โรงเรียนในเมือง เอ็ดมอนตัน และเมืองอัลเบอร์ตา ให้มาเป็นผู้พิจารณาประเมินโครงการนี้ โดยใช้การประชุม กลุ่มพิจารณาหกครั้งด้วยกัน หลังจากที่ได้พิจารณาปรับปรุงโครงการจนเป็นที่พอใจแล้ว ผู้นำครู ทั้งหมดได้นำโครงการนี้ไปทดลองใช้กับครูในโรงเรียนของตน โดยมีครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 303 คน ผลจากการทดลองพบว่า โครงการนี้สามารถใช้ในการปรับปรุงสมรรถภาพ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น ยังสามารถนำไปใช้กับ โรงเรียนอื่น ๆ ที่ไม่ได้ใช้ในการทดลองครั้งนี้ได้ด้วย

ชไนเดอร์ ได้พัฒนารูปแบบทางทฤษฎี สำหรับการฝึกอบรมครูประจำการ และ ประเมินผลประสิทธิภาพของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมาโดยการนำไปเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ ความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยครู และครูใหญ่ จำนวน 528 คนชไนเดอร์ ได้พัฒนารูปแบบของการฝึกอบรมครูประจำการขึ้นมาจาก การสำรวจเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ ทั้งในด้านการศึกษาของครูและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการฝึกอบรม ครูประจำการ รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของครูหลังจากการศึกษาเอกสาร ต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ชไนเดอร์ได้พัฒนารูปแบบของการฝึกอบรมครูประจำการขึ้นมาโดยมี องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการด้วยกัน คือ (Schneider. 1977 : 4846 - 4847 - A)

1. การจัดโปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการ ควรจัดขึ้นตามความต้องการที่แท้จริงของครูประจำการ
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการและ ประเมินผลโปรแกรม
3. การฝึกอบรมครูประจำการเป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยอาศัยการกระตุ้นและ การให้บริการจากผู้ที่มีหน้าที่ในการฝึกอบรม รวมทั้งมีการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกันด้วย

นอกจากนี้ ชไนเดอร์ได้ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของครู และครูใหญ่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ท จำนวน 40 ข้อ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามฉบับนี้ อินเกอร์โซล แจกสัน และ วอลเด็น (Ingersoll, Jackson and Walden) เป็นผู้พัฒนาขึ้นมาและได้เสนอไว้ใน Teacher Training Needs, Conditions and Materials : A Preliminary Survey of In-service Education (1975) หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลและนำไปเทียบกับรูปแบบที่เขาค้นพบขึ้นมาแล้ว ชไนเดอร์ได้สรุปเป็นข้อเสนอแนะ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. กิจกรรมการฝึกอบรมครูประจำการที่ไม่ได้มาจากการวางแผนของครู อาจจะ ไม่ประสบผลสำเร็จในการตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของครู
2. โครงการฝึกอบรมครูประจำการที่รวมองค์ประกอบที่จำเป็นของรูปแบบทาง ทฤษฎี อาจจะเป็นรากฐานแห่งความสำเร็จของโครงการฝึกอบรมครูประจำการ
3. รูปแบบทางทฤษฎี อาจจะมีข้อบ่งชี้ที่เพียงพอที่จะสามารถปรับปรุงโครงการ ฝึกอบรมครูประจำการให้ตอบสนองความต้องการของครูได้

นิโคลสัน ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของการฝึกอบรมครูประจำการ โดยใช้ เสนอรูปแบบของการฝึกอบรมครูประจำการที่ประกอบด้วยโปรแกรมย่อย ๆ 6 โปรแกรม คือ (Nicholson. 1977 : 4101 - A)

1. การประเมินความต้องการ
2. การตระหนักในความจำเป็นและการให้ความสนับสนุน
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การนำไปใช้
5. การประเมินผล
6. การเผยแพร่

สำหรับโปรแกรมย่อยเกี่ยวกับการประเมินความต้องการ นิโคลสัน ได้พัฒนาขึ้นมาจาก ความคิดเห็นของครูประจำการระดับประถมศึกษาในเมือง ดี แคลป์ รัฐจอร์เจีย จำนวน 438 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่สร้างขึ้นตามแบบของลิเคิร์ท สอบถาม

เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของครูผู้ตอบ เจตคติต่อการฝึกอบรมครูประจำการ วิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรมครูประจำการและเรื่องที่ใช้ในการฝึกอบรมครูประจำการ

นอกจากนั้น นิโคลสัน ยังได้เปรียบเทียบความต้องการของครูประถมศึกษาในตัวแปรเกี่ยวกับ อายุ เพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า เพศ และ ประสบการณ์ในการทำงานมีผลต่อความต้องการฝึกอบรมครูประจำการ และครูที่มีประสบการณ์มากเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการฝึกอบรมน้อยกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย

เฟนเบอร์ก ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาเค้าโครงของโปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการที่มีประสิทธิภาพในการวิจัยครั้งนี้ เฟนเบอร์ก ได้ใช้การศึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับการฝึกอบรมครูประจำการและพัฒนาการของเด็กที่เรียนอยู่ระดับ 5 - 9 และได้ใช้วิธีการติดต่อสนทนากับบุคคลที่เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการศึกษา และพัฒนาการของเด็กด้วย หลังจากนั้น เฟนเบอร์กได้พัฒนาเค้าโครงของโปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการขึ้นมาสองเค้าโครงคือ เค้าโครงที่พัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการฝึกอบรมครูประจำการ และเค้าโครงที่พัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการศึกษา และพัฒนาการของเด็ก เมื่อพัฒนาเค้าโครงขึ้นมาแล้ว เฟนเบอร์กได้ทำการตรวจสอบเค้าโครงโดยส่งแบบสอบถามเกี่ยวกับเค้าโครงดังกล่าวไปยังครูประจำการในโรงเรียน จำนวน 204 โรงเรียนในโคลัมเบีย (Feinberg. 1974 : 3561 - A)

สมบุรณ์ ตันยะ ได้กล่าวถึง กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูประจำการนั้นสามารถแยกออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ (สมบุรณ์ ตันยะ 2524 : 48)

1. ขั้นสำรวจ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยอาจจะใช้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร หลักการและรูปแบบของการฝึกอบรมครูประจำการ ปัญหาและความต้องการของครูประจำการ ฯลฯ หรือใช้การสำรวจปัญหาและความต้องการของครูประจำการโดยการสอบถามจากครูประจำการ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ โดยตรง ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของการใช้แบบสอบถาม แบบทดสอบหรือการสัมภาษณ์ก็ได้ ในบางครั้งผู้วิจัยจะใช้ทั้งสองวิธีการประกอบกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. ขั้นพัฒนาหลักสูตร เมื่อผู้วิจัยดำเนินการสำรวจข้อมูลพื้นฐานความต้องการได้แล้ว ผู้วิจัยจะนำความรู้ที่ได้จากการสำรวจนั้นมาเป็นหลัก หรือเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร

การฝึกอบรมครูประจำการขึ้นมา การดำเนินการขั้นนี้ ผู้วิจัยอาจจะพัฒนาเพียงรูปแบบหรือโครงร่างของหลักสูตรเท่านั้น หรืออาจจะพัฒนาต่อไปจนได้รายละเอียดของหลักสูตรที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้

3. ขึ้นประเมินผลหลักสูตร งานที่สำคัญอีกประการหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรก็คือ การประเมินผลหลักสูตรที่สร้างขึ้นว่าถูกต้อง เหมาะสมเพียงใด นำไปใช้ปฏิบัติได้ผลอย่างไร ควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรหรือไม่ ซึ่งอาจจะใช้การประเมินผลโดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถ หรือผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมครูประจำการ นอกจากนั้นอาจจะประเมินผลโดยการนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นไปทดลองใช้ฝึกอบรมครูประจำการจริง ๆ แล้วพิจารณาจากผลการทดลองใช้ก็ได้

กระบวนการในการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมครั้งนี้ เป็นการสร้างชุดฝึกอบรมแยกกระทำเป็นสามขั้นตอนคือ ขั้นการสำรวจความต้องการได้รับการฝึกอบรม ขั้นการพัฒนาชุดเพื่อให้ได้รายละเอียดต่าง ๆ ที่เหมาะสม และขั้นการประเมินผลชุดฝึกอบรม แล้วนำเอาชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ฝึกอบรมกับกลุ่มตัวอย่างในสภาพที่เป็นจริง

กรมการศาสนา ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการฝึกอบรมครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม และได้จัดให้มีการอบรมแก่ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมตัวอย่าง เป็นรุ่น ๆ โครงการอบรมนี้ได้จัดกระทำอย่างต่อเนื่องกัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 โดยฝ่ายศาสนนิเทศก์ ได้เขียนโครงการฝึกอบรมครูสอนพระฝ่ายศาสนศึกษาขึ้นเพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (กรมการศาสนา 2524 : 2 - 6)

วัตถุประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถในการสอนแก่ครูสอนพระปริยัติธรรม
2. เพื่อให้การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และ

บรรลุผลตามมุ่งหมาย

3. เพื่อขจัดปัญหาความขาดแคลนครูสอนพระปริยัติธรรมแก่สำนักเรียนต่าง ๆ โดยเฉพาะสำนักเรียนที่กรมการศาสนาถวายความอุปถัมภ์เป็นการพิเศษ ปัจจุบัน มีอยู่ 22 แห่ง และนับวันแต่จะมีปริมาณมากยิ่งขึ้น

4. เพื่อยกระดับการศึกษาพระปริยัติธรรมให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของพระสงฆ์
5. เพื่อป้องกันและขจัดความสูญเปล่าในการศึกษาพระปริยัติธรรมฝ่ายศาสนศึกษา
6. เพื่อส่งเสริมครูแก่นักเรียนตัวอย่างที่กรมการศาสนาถวายความอุปถัมภ์พิเศษ

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความรัก และเห็นจุดหมายปลายทางในการเรียนการสอน และดำเนินกระบวนการเรียนการสอนให้ถูกต้องตามขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การเตรียมตัวครู เตรียมบทเรียนและเตรียมตัวนักเรียน เป็นต้น
2. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมมีทัศนคติต่อหน้าที่ของตน
3. เพื่อให้ครูมีความกระตือรือร้นและรู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการสอนของตนเอง
4. เพื่อให้นักเรียนมีอิทธิบาท 4 ในการเรียนพระปริยัติธรรม
5. เพื่อให้บรรยากาศในห้องเรียนเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน
6. เพื่อให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างใกล้ชิด
7. เพื่อช่วยลดเปอร์เซ็นต์ผู้สอบตกในการศึกษาพระปริยัติธรรม
8. เพื่อให้เจ้าสำนักเรียนปรับปรุงการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
9. เพื่อให้องค์การศึกษาพระปริยัติธรรมปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

วิธีดำเนินการ

1. กรมการศาสนา แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ คณะกรรมการชุดนี้เรียกว่า "คณะกรรมการอำนวยการฝึกอบรมครูพระฝ่ายศาสนศึกษา"
2. คณะกรรมการดังกล่าวจะเป็นผู้พิจารณาหลักสูตรการฝึกอบรมระยะเวลาฝึกอบรม วิธีให้การศึกษาพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ารับการฝึกอบรมดำเนินการวัดผลการฝึกอบรมแล้ว และให้การสนับสนุนต่อไป

หลักสูตรการฝึกอบรม

ภาควิชาการ

1. วิชาฝ่ายปรียัติธรรม ประกอบด้วย
 - 1.1 ความเป็นมาของการศึกษาพระปรียัติธรรม
 - 1.2 เทคนิคการสอนวิชาสามัญ
 - 1.3 เทคนิคการสอนวิชาธรรม
 - 1.4 เทคนิคการสอนวิชาพุทธประวัติ
 - 1.5 เทคนิคการสอนวิชาวินัย
 - 1.6 เทคนิคการสอนบาลีไวยากรณ์
 - 1.7 เทคนิคการสอนแปล - แต่งบาลี
 - 1.8 หลักการแต่งบาลี
 - 1.9 ศาสนพิธี (ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ)
 - 1.10 ธรรมวิจารณ์ (การตีความหัวข้อธรรม)
 - 1.11 ศัพท์ศาสนา
 - 1.12 วรรณคดีศาสนา
 - 1.13 วรรณคดีบาลี
2. วิชาฝ่ายสามัญศึกษา ประกอบด้วย
 - 2.1 หลักภาษาและการใช้ภาษาและการใช้ภาษาไทย
 - 2.2 หลักการสอนวิชาทั่วไป
 - 2.3 หลักการสอนวิชาเฉพาะ
 - 2.4 หลักการศึกษา
 - 2.5 จิตวิทยาทั่วไป
 - 2.6 จิตวิทยาการเรียนรู้
 - 2.7 สุขวิทยาทางจิต
 - 2.8 จิตวิทยาการศึกษา
 - 2.9 การจัดทำประมวลการสอน

- 2.10 หน่วยการสอน
- 2.11 หลักสูตรและความมุ่งหมายของหลักสูตร
- 2.12 กิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 2.13 อุปกรณ์การสอน
- 2.14 การวัดผลและประเมินผล
- 2.15 การบริหารโรงเรียน
- 2.16 การเลขานุการ

ภาคกิจกรรม

- 1. การฝึกสอนและดูงาน
- 2. ชุมนุมสัปดาห์
- 3. การใช้อุปกรณ์การสอน
- 4. การประชุมกลุ่ม
- 5. การสอบวัดผล

อัตรากำลัง

เจ้าหน้าที่ฝ่ายศาสนนิเทศก์ กองศาสนศึกษา และอาจขอความร่วมมือจากฝ่ายอื่น ๆ ในกองศาสนศึกษาตามความจำเป็น

การติดตามผลและการประเมินผล

- 1. เมื่อเสร็จการฝึกอบรมตลอดเนื้อหาของแต่ละวิชาแล้ว จะได้จัดให้มีข้อทดสอบ
ทุกครั้ง
- 2. เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร จะมีแบบทดสอบประเมินผลส่วนรวม
อีกครั้ง
- 3. การติดตามผลการปฏิบัติงานหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรมแล้ว จะมีแบบสอบถาม
รวมทั้งออกไปสังเกตการณ์สอน โดยประสานงานกับสำนักเรียนนั้น ๆ

หลักสูตรการฝึกอบรมที่กรมศาสนาได้สร้างขึ้นนี้กระทำโดยคณะกรรมการ ให้ปรึกษาหารือและวางแผนตัดสินใจสร้างขึ้นจากการประชุมกลุ่ม และนำไปใช้ในการฝึกอบรมแล้วหลายครั้ง

แก่งขาการติดตามผลและประเมินผล นอกจากนี้หลักสูตรไม่ได้ให้รายละเอียดในแง่ของเนื้อหาวิชามากพอที่จะใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการจัดการเรียนการสอนได้ ดังนั้นประสิทธิภาพของการฝึกอบรมแต่ละครั้งก็จะขึ้นกับความสามารถของผู้เป็นวิทยากรมากกว่าสิ่งอื่น การสร้างหลักสูตรที่ไม่ได้อาศัยข้อมูลที่เป็นความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม มักจะทำให้หลักสูตรขาดคุณค่าไม่มีความหมายสำหรับผู้เรียน ความจำเป็นในการฝึกอบรมระหว่างประจำการของครู เป็นสิ่งจำเป็นและจะต้องจัดกระทำโดยมีหลักสูตรที่ดีและเหมาะสมกับความต้องการได้รับการฝึกอบรม จึงจะทำให้การอบรมได้พัฒนาผู้เข้ารับการอบรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดเอาไว้ได้อย่างแท้จริง

6. สมรรถภาพด้านการสอนของครู

ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา กล่าวว่า "สมรรถภาพของครูนั้น มิใช่หมายถึงพฤติกรรมภายนอกเท่านั้น ยังรวมถึงเจตคติและค่านิยมที่มีต่อการเป็นครูด้วย" (ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา 2519 : 8 - 12)

เจลีเยว บุรีภักดิ์ และคนอื่น ๆ ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดี จากกลุ่มตัวอย่างหกประเภท ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง ครู และศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษา พระและผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความคิดเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า ความสำคัญของครู เกิดจากการสอนให้นักเรียนมีความรู้ หรือบทบาทของครูด้านการสอนนั่นเอง (เจลีเยว บุรีภักดิ์ และคนอื่น ๆ 2520 : 363) ในส่วนของสมรรถภาพด้านการสอนซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพครูนั้น เจมส์ กล่าวว่า เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน ภายในห้องเรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยให้ความคิดเห็นว่าสมรรถภาพในการสอนเป็นผลรวมของความรู้และทักษะ ความสามารถที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ซึ่งประกอบด้วย (James. 1964 : 13)

1. ความสามารถในการเนื้อหาวิชาและทักษะในการสอนที่จะทำให้เด็กนักเรียนเกิด
ความสนใจเรียน
2. ความสามารถที่จะเข้าใจในตัวเด็กนักเรียน

3. ความสามารถที่จะดัดแปลง ปรับปรุงความรู้และทักษะสำหรับเด็กที่มีความสามารถ ความสนใจและวัยที่ต่างกัน

4. ความสามารถที่จะใช้ทักษะในการสอน ซึ่งเป็นคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น การเรียนการสอน การแสดง การตั้งคำถาม ฯลฯ

ในการเป็นครูนั้น มีสมรรถภาพที่สำคัญ ๑ อยู่หลายด้านด้วยกัน ซึ่งรวมถึงสมรรถภาพ ด้านการสอนด้วย โดยครูจะต้องสามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดี รู้จักใช้หลักจิตวิทยาแห่ง การเรียนรู้ ใช้หลักการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก วางแผนสำหรับการสอนอย่าง ละเอียดถี่ถ้วน ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ใช้วิธีการวัดผลได้อย่างถูกต้อง ใช้แบบทดสอบต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน ปกครองชั้นและบริหารงานของ ชั้นได้อย่างราบรื่น ตลอดจนปฏิบัติงานธุรการต่าง ๆ ของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม ถึงแม้ว่า ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะมีผลทำให้ภาพต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลง ไปจากเดิมมากมาย และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพียงใดก็ตาม สมรรถภาพด้านการสอน ของครูซึ่งเป็นสมรรถภาพหลักของครูมาตั้งแต่ยุคโบราณก็ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นและควรที่จะได้รับ การพัฒนาให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพของสังคม และความก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ อยู่เสมอ สุรินทร์ สรศิริ ได้ให้ความคิดเห็นว่า ครูยุคใหม่ซึ่งเป็นครูยุควิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีก้าวหน้าก็ยังคงจำเป็นต้องมีความสามารถในการสอนโดยจะต้องควบคุมการสอนใน ห้องเรียนให้ดำเนินไปได้เรียบร้อย ครูจะต้องมีทักษะและกลวิธีต่าง ๆ ในการสอน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียนยิ่งจะก่อให้เกิดผลดีแก่การเรียนรู้ของเด็กตลอดจนการสอน ของครู นอกจากนั้นครูยังจะต้องเตรียมการสอนและอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน การตกแต่งห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ดีเพื่อเป็นเครื่องจูงใจให้เด็กเกิดความสนใจในบทเรียน ที่ครูสอนก็เป็นเรื่องสำคัญไม่น้อย ครูจะต้องเรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของเด็กแต่ละคน นอกจากนั้น ครูจะต้องรู้เรื่องประเมินผลการเรียนของเด็กและประเมินผลการสอนของตนเอง รู้จักสร้างและรู้จักใช้ข้อทดสอบ ตลอดจนการแปลความหมายของข้อมูลที่ได้จากการสอบว่าเป็น อย่างไร (สุรินทร์ สรศิริ 2521 : 14 - 17)

ครูที่มีสมรรถภาพควรมีความสามารถในการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีความ เข้าใจและนำหลักการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน สามารถจัดกิจกรรมและสภาพการเรียน

ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและสภาพของสังคม มีเทคนิคในการสอนนักเรียนที่เรียนได้เร็ว มีเทคนิคและวิธีการวัดผลที่ติดต่อจนนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการสอน ครูที่มีสมรรถภาพควรรู้การประเมินผลการสอนของตนเอง ทำการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล และมีการติดต่ออย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครองนักเรียน นอกจากนี้แล้ว เดวิด จี ไรอันส์ (Ryans. 1970 : 82) พบว่า ครูควรมีลักษณะเหล่านี้เพิ่มเติม คือ มีความทันตัวอยู่เสมอ มีความร่าเริงแจ่มใส มีความยุติธรรม ไม่สนใจเฉพาะนักเรียนคนใดคนหนึ่ง สนใจและเข้าใจนักเรียน ส่งเสริมให้กำลังใจ ยกย่อง ชมเชย แสดงความเป็นเพื่อน และสุภาพต่อนักเรียน ยอมรับความคิดเห็น ความจำเป็นของนักเรียนแต่ละคน สนับสนุนให้นักเรียนทำงานเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น และรู้จักประเมินผลด้วยตนเอง ที่สำคัญที่สุดคือ ครูต้องเตรียมการสอนเป็นอย่างดี

ไวย์แกนส์ กล่าวสรุปไว้ว่า ครูจะเป็นผู้มีสมรรถภาพสูง ถ้าครูมีทักษะ 7 ประการ คือ (Weigand. 1977 : 1)

1. ทักษะในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์
2. ทักษะในการวัดและประเมินผล
3. ทักษะในการจัดลำดับการสอน
4. ทักษะในการใช้คำถาม
5. ทักษะในการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
6. ทักษะในการเสริมแรง
7. ทักษะในการประเมินลำดับขั้นทั้งมาการของเด็ก

บรูเนอร์ กล่าวว่า ครูสามารถนำเนื้อหาวิชาใด ๆ มาสอนให้เข้าใจได้ทุกระดับชั้น ถ้าครูจัดเนื้อหาวิชาและวิธีสอนได้เหมาะสมกัน ในการสอนครูควรจะทำหน้าที่แนะนำช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเรียนของนักเรียนมากกว่าทำหน้าที่เป็นผู้บอก และนักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นถ้านักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างเต็มที่ โดยกิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่เป็นที่สนใจของนักเรียน ดังนั้น ครูต้องสามารถสร้างสถานการณ์เพื่อชักจูงให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นอยากรู้กันควา รู้จักการให้กำลังใจยกย่องชมเชย และการเรียนจะมีสัมฤทธิ์ผลสูงขึ้นถ้านักเรียนได้รู้จักจุดมุ่งหมายและเรียนรู้สิ่งที่สัมผัสได้ (Sund and Trowbridge.

Leeds University Institute of Education ได้มีโครงการสร้าง
 จุดมุ่งหมายของการฝึกหัดครูขึ้นใน ค.ศ. 1971 โดยการกำหนดสมรรถภาพที่ครูผู้สอนใน
 ระดับต่าง ๆ ควรจะมีจากความต้องการของนักเรียน ซึ่งพิจารณาในแง่ที่ว่าต้องการให้ผู้เรียน
 เกิดความรู้ความสามารถในทางใดทางหนึ่งขึ้นมา ครูผู้สอนจำเป็นจะต้องมีสมรรถภาพในทาง
 ไດบ้าง ในการดำเนินงานตามโครงการนี้ให้มีการจำแนกสมรรถภาพที่จำเป็นในการเป็นครู
 ไว้สามด้านใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ สมรรถภาพด้านทักษะและเทคนิคในวิชาชีพ สมรรถภาพด้าน
 ความรู้และความเข้าใจ และสมรรถภาพด้านบุคลิกภาพ สมรรถภาพด้านทักษะและเทคนิคใน
 วิชาชีพ ได้แก่ ทักษะในการเล่านิทาน ทักษะในการจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับการทำงาน
 เป็นรายบุคคลและการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะในการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น (Leeds
 University Institute of Education. 1973 : 9 - 17)

บอริช ได้แบ่งสมรรถภาพของครูออกเป็นสามด้านด้วยกัน โดยเป็นสมรรถภาพที่
 เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทั้งสิ้น คือ (Borich. 1977 : 6 - 8)

1. สมรรถภาพด้านความรู้ หมายถึง ความรู้ด้านเนื้อหาวิชา และความรู้ด้าน
 กระบวนการ เช่น กระบวนการสอน การจัดการในชั้นเรียน เป็นต้น สมรรถภาพด้านความรู้
 ของครูนี้สามารถวัดได้โดยใช้แบบทดสอบ หรืออาจจะใช้การสังเกตจากการปฏิบัติงานของครู
 ก็ได้
 2. สมรรถภาพด้านการปฏิบัติ หมายถึง พฤติกรรมด้านการสอนของครูในชั้นเรียน
 สามารถวัดได้โดยการสังเกตจากการปฏิบัติการสอนของครูในชั้นเรียน หรือใช้แบบสอบถาม
 จากผู้เรียนโดยตรงและทางอ้อมก็ได้
 3. สมรรถภาพด้านผลการปฏิบัติ หมายถึง การที่ครูใช้สมรรถภาพด้านความรู้และ
 ด้านการปฏิบัติไปเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้
 การวัดสมรรถภาพด้านนี้ของครู วัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน
- ไรอันส์ ได้ใช้วิธี The Critical Incident Technique โดยการให้ครู
 เขียนเหตุการณ์วิกฤติในห้องเรียน รวบรวมเหตุการณ์ต่าง ๆ ของครูเฉพาะเหตุการณ์ที่ดีที่
 เกี่ยวกับการสอนทั้งสิ้น คือ เตรียมการสอนอย่างดี มีการยึดหยุ่นการสอน กระตุ้นให้นักเรียน
 สนใจการเรียน ชี้แนะแนวทางในการเรียนแจ่มแจ้ง มีการสาธิตการอธิบายและให้คำชี้แจง

อย่างแจ่มแจ้ง (Ryans. 1960 : 82) ในปี พ.ศ. 2517 วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ทำการสำรวจลักษณะของครูที่สังคมต้องการ พบว่า ลักษณะด้านการสอนของครูที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นลักษณะที่ดี (วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 2518 : 123) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไรอันส์ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบครูที่สอนให้เด็กเข้าใจและสนใจโดยใช้อุปกรณ์การสอนบ่อย ๆ สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และช่วยเหลือแนะนำเมื่อเด็กทำงานไม่ทันหรือทำไม่ถูก

ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ไม่มีผู้ใดที่จะให้คำตอบที่ตายตัวลงไปได้ว่า รูปแบบการสอนที่ดีขึ้นเป็นอย่างไร หรือมีลักษณะอย่างไร เพราะรูปแบบของการสอนที่ดีของบุคคลหนึ่ง อาจกลายเป็นรูปแบบของการสอนที่ใช้ไม่ได้กับอีกบุคคลหนึ่ง หรือสถานการณ์หนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม พอจะกล่าวในแนวกว้าง ๆ ได้ว่า รูปแบบการสอนที่ดีนั้นจะมีองค์ประกอบหรือตั้งอยู่บนพื้นฐานของอะไรบ้าง ประสาท บัณฑิตวังกูร ได้เสนอรูปแบบของการสอนในแนวคิดวิทยาการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 4 ลำดับขั้น คือ ขั้นกำหนดความมุ่งหมายของการสอน ขั้นศึกษาสภาพของผู้เรียน ขั้นดำเนินการสอน และขั้นวัดและประเมินผล (ประสาท บัณฑิตวังกูร 2519 : 15 - 25) นอกจากนี้ ไวย์แกนด์ กล่าวถึงองค์ประกอบที่ส่งผลต่อสมรรถภาพด้านการสอนของครูไว้ 6 ด้านด้วยกัน คือ (Weigand. 1971 : 10 - 12)

1. ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญา
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน
3. การพัฒนาทักษะในการตั้งคำถาม
4. การจัดลำดับกิจกรรมการเรียนการสอน
5. การประเมินผลความก้าวหน้า
6. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ไวย์แกนด์ยังได้ให้ข้อคิดไว้ว่า การที่สมรรถภาพทั้งหกด้านนี้จะส่งผลต่อการสอนอย่างสมบูรณ์นั้น จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู และผู้เรียนเข้ามามีประกอบด้วย

สมบุรณ์ ตันยะ ได้สรุปสมรรถภาพด้านการสอนของครูว่าได้มีผู้ให้แนวคิดและศึกษาวิจัยถึงองค์ประกอบ หรือสมรรถภาพย่อย ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นสมรรถภาพด้านการสอนของครูเป็นจำนวนมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วจะพบว่าทุก ๆ แนวคิดและรายงานการวิจัยได้กล่าวถึงสมรรถภาพย่อย ๆ ดังกล่าวไว้คล้ายคลึงกัน จะมีแตกต่างบ้างก็เฉพาะในแง่ของรายละเอียดปลีกย่อยที่ขยายความแตกต่างกันไปเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม อาจแยกองค์ประกอบของสมรรถภาพด้านการสอนของครูออกได้เป็น 2 ส่วน คือ (สมบุรณ์ ตันยะ 2524 : 62 - 64)

1. สมรรถภาพด้านความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ใช้ในการสอนนักเรียน
 2. สมรรถภาพด้านความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนการสอน
- นอกจากนี้ สมบุรณ์ ตันยะ ได้กำหนดสมรรถภาพของครูที่จะทำให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามจุดหมายของการศึกษาเอาไว้ 5 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจนักเรียน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของครูประจำการเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ความต้องการความสนใจ ความพร้อม และความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้ การจูงใจและการเสริมแรง รวมทั้งความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจเหล่านี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
2. สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของครูประจำการเกี่ยวกับจุดหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ลำดับขั้นของเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดห้องเรียน แผนการสอนและบันทึกการสอน รวมทั้งความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจเหล่านี้ไปใช้ในการดำเนินการวางแผนการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปตามขั้นตอนที่เหมาะสม และประสบผลสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตร
3. สมรรถภาพด้านวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำเข้าสู่บทเรียน การสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน การใช้คำถาม การสอนซ่อมเสริม การเล่านิทาน การสรุปบทเรียน วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา สภาพแวดล้อม ระดับพัฒนาการ ความต้องการและความสนใจ

ของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

4. สมรรถภาพด้านสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมทั้งความสามารถในการสร้าง จัดทำ บำรุงรักษา และใช้สื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา สภาพแวดล้อม พัฒนาการ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

5. สมรรถภาพด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างและการใช้เครื่องมือวัดผล เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หลังจากผ่านกระบวนการเรียนการสอนไปแล้วมากน้อยเพียงใด

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดสมรรถภาพด้านการสอนเอาไว้ 4 สมรรถภาพ คือ สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน สมรรถภาพด้านการเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และสมรรถภาพด้านการวัดและการประเมินผล การศึกษา

7. ชุดการฝึกอบรมมินิคอร์ส

มินิคอร์ส เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่พัฒนาจากความคิดของบทเรียนโมดูล โดยมีลักษณะที่สำคัญคือใช้เวลาในการเรียนการสอนระยะสั้น ใช้สื่อและยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างรอบคอบ และมินิคอร์สไม่ได้สร้างเพื่อเป็นการเรียนรายบุคคล แนวคิดเริ่มต้นเกี่ยวกับมินิคอร์สเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมาด้วยลักษณะการสอนกวดวิชาที่มีสื่อ โสตทัศนอุปกรณ์ประกอบ โดยมีเนื้อหาแยกเป็นหน่วยพร้อมกับสื่อที่เป็นเครื่องช่วย ความสนใจในการใช้มินิคอร์สได้เพิ่มขยายมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเทคโนโลยีทางการศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยแมคควอรี ซิดนีย์ ออสเตรเลีย ได้ทำการทดลองใช้มินิคอร์สในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพที่สุด มาตั้งแต่กลางทศวรรษ 1970 จนได้รูปแบบที่มีความเที่ยงตรงจากการสร้างตามวิธีระบบ (System approach) และรูปแบบนี้กำลังนำมาทดลองใช้กับระบบการศึกษาของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ในเอเชียและแปซิฟิก

ความหมายของชุดการสอนมินิคอร์ส

1. แอลเลน และแวลเลทท์ ให้ความหมายของมินิคอร์สว่าเป็นหน่วยการสอนระยะสั้นที่ใช้เวลาเพียงหนึ่งควอเตอร์หรือหนึ่งเทอม และระดับชั้นที่ใช้มินิคอร์สบ่อยที่สุดคือ ระดับ 3 และ 4 (grade 3, 4) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเรื่องที่น่าสนใจมีต่าง ๆ ดังนี้ การปรุงอาหารฝรั่งเศส การเดินร่ำฟันบ้านของสเปน การซ่อมรถโฟล์คโดยใช้ภาษาเยอรมัน โดยทั่ว ๆ ไป มินิคอร์สจะกำหนดตามความสนใจของนักเรียนและสมรรถภาพของครู (Allen and Valette. 1977 : 12)

2. ศูนย์พัฒนาการสอนแห่งมหาวิทยาลัยแมคควอร์รี่ (Center for Advancement of Teaching) อธิบายชุดการเรียนการสอนมินิคอร์สว่า เป็นโครงการเรียนที่มีเนื้อหาจบในตัวเอง สามารถใช้ได้กับกลุ่มและรายบุคคล โดยทั่วไปการเรียนรู้ในมินิคอร์สอาศัยสื่อและยุทธวิธีหลายแบบ มีจุดประสงค์การเรียนอย่างชัดเจนและจำกัด สามารถเกิดสัมฤทธิ์ผลในการเรียนได้ในระยะเวลาสั้น บกตีใช้เวลาเพียง 1 วัน หรือน้อยกว่านี้ (C.A.T. 1981 : Introductory)

3. อาเพอ ได้ให้ความหมายของมินิคอร์ส คือ รายวิชาย่อยที่ยืดหยุ่นได้ และเนื้อหาจบสมบูรณ์ในตัวเองหรือเป็นการฝึกงานเป็นกลุ่ม ใช้สื่อและยุทธวิธีหลายอย่างพร้อมกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนสามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการเรียนได้ในระยะเวลาสั้น ภายใน 2 - 3 วัน หรือน้อยกว่านี้ โดยมีพื้นฐานการสร้างจากรูปแบบทางเทคโนโลยีการศึกษา ไม่จัดเป็นชุดเพื่อใช้เรียนอิสระและไม่สร้างเป็นหน่วยย่อยประกอบวิชาหนึ่งวิชาใดเฉพาะ (APEID. 1982 : 4)

ประวัติความเป็นมาของมินิคอร์ส (APEID. 1982 : 1)

ความคิดเกี่ยวกับมินิคอร์สมีต้นกำเนิดในสหรัฐอเมริกาเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมาในลักษณะการสอนทวิภาคที่มีสื่อโสตทัศนอุปกรณ์ประกอบ โดยมีเนื้อหาแยกเป็นหน่วยหรือโมดูล พร้อมกับสื่อที่เป็นกึ่งโปรแกรม (Semi - programmed) และใช้เรียนด้วยตนเอง โดยมีการบันทึกเสียงเป็นเครื่องช่วย ความสนใจการใช้มินิคอร์สได้เพิ่มขึ้นตามลำดับในเอเชียและแปซิฟิก โดยยึดหลักการและรูปแบบที่พัฒนาในมหาวิทยาลัยแมคควอร์รี่ ออสเตรเลีย โดยคณะนักเทคโนโลยีทางการศึกษาภายใต้การนำทีมของ ดร. เร็กซ์ เมเยอร์ (Dr. Rex Meyer)

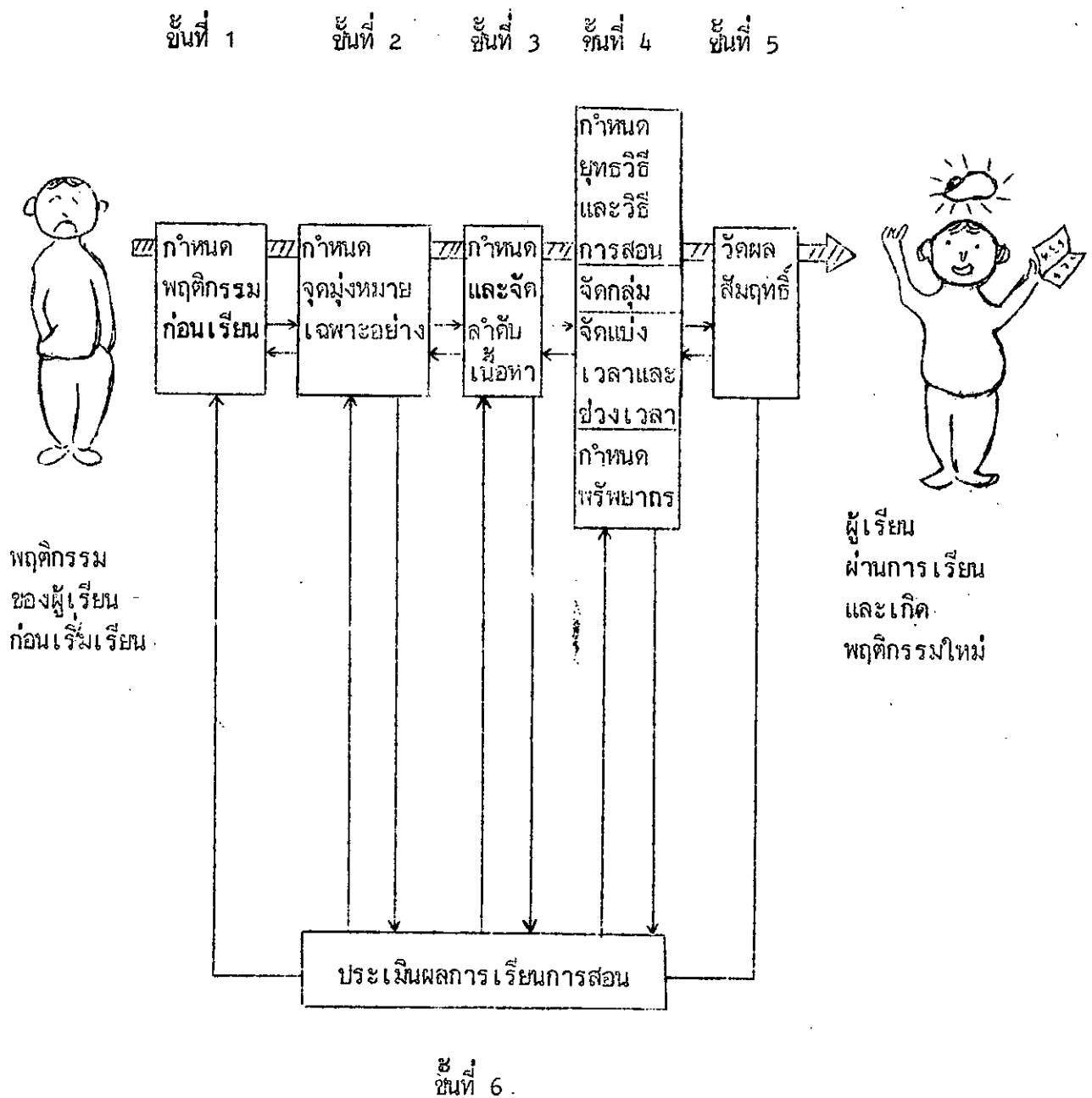
มินิคอร์ส เป็นการพัฒนามาจากแนวคิดของบทเรียนโมดูล มีลักษณะที่สำคัญ คือ ใช้เวลาในการเรียนการสอนภายในเวลาอันสั้น ใช้สื่อและยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างรอบคอบ และจุดประสงค์เหล่านี้เป็นแนวทางในการใช้ยุทธวิธีและสื่อการเรียนการสอนให้บังเกิดประโยชน์เหมาะสมที่สุด ส่วนที่ต่างไปจากโมดูลก็คือ มินิคอร์สไม่ได้สร้างเพื่อเป็นการเรียนรายบุคคล

คุณลักษณะของมินิคอร์ส

มินิคอร์สที่พัฒนาโดยมหาวิทยาลัยแมคควอรี ออสเตรเลีย มีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้ (Meyer. 1979 : 26 - 31)

- 1.สนองตอบความต้องการ (Meeting a need) มินิคอร์สแต่ละชุดออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการเฉพาะด้าน เช่น เทคโนโลยีใหม่ ๆ วิธีสอนใหม่ ๆ การฝึกทักษะกระบวนการกลุ่ม การพัฒนาทักษะเฉพาะด้านของบุคลากร เพื่อการพัฒนาสถาบัน เป็นต้น
2. มีวัตถุประสงค์ชัดเจน (Precisly definid objectives) เพื่อจะให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลภายในเวลาอันสั้นตามที่กำหนดไว้
3. จบสมบูรณ์ในตนเอง (Self - Contained) มินิคอร์สแต่ละชุดจะจบในตัวเองทั้งหมด ไม่ขึ้นอยู่กับมินิคอร์สชุดอื่นใด จึงทำให้ไม่เหมาะที่จะนำไปสร้างบทเรียนที่มีเนื้อหาต่อเนื่อง เช่น เนื้อหาเรื่องลำดับขั้นของการเรียนรู้ แต่ก็มีจุดเด่นคือ ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทันทีโดยไม่ต้องผ่านชุดอื่นมาก่อน
4. มีหัวข้อเรื่องมาก (Wide range of titles) มินิคอร์สสามารถนำไปสร้างตามความต้องการใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา
5. ใช้เวลาสั้น (Short Duration) มินิคอร์สแต่ละชุดควรให้เกิดการเรียนรู้ภายใน 8 ชั่วโมง โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเย็นวันละ 4 ชั่วโมง
6. มุ่งการฝึกทักษะ (Skills Orientation) มินิคอร์สแต่ละชุดใช้สำหรับฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น

7. ใช้วิธีระบบ (A System approach) มีนิคอร์สแต่ละชุดออกแบบตามรูปแบบ
เชิงระบบ และใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ดังนี้

ภาพประกอบ 1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามวิธีระบบ

8. เน้นรูปแบบเชิงพฤติกรรม (Behavioral model) มินิคอร์สแต่ละชุด ออกแบบบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งแยกรายละเอียดได้ เป็นสามส่วนคือ ตัวป้อน → ขบวนการ → ผลผลิต โดยมีการเสริมแรงเป็นตัวกระตุ้น ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับของการตอบสนอง
9. มีการร่วมกิจกรรมอย่างกว้างขวาง (Wide Participation) ลักษณะ สำคัญประการหนึ่งของมินิคอร์สก็คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรม ที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน มินิคอร์สแต่ละชุดใช้กับผู้เรียนไม่เกิน 40 คน แต่จะมีความเหมาะสม ที่สุดคือ 20 - 30 คน
10. ใช้ตัวป้อนหลายแบบ (Input phases highly varied) มินิคอร์สแต่ละชุด มุ่งที่จะให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้จากการวางแผนอย่างมีแบบแผน จึงเน้นวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดหมาย โดยใช้สื่อชนิดต่าง ๆ อย่างมากมาย เช่น สิ่งตีพิมพ์, สไลด์ ภาพตัวอย่าง เป็นต้น
11. มีพื้นฐานของการทำงานเป็นกลุ่ม (Emphasis on group work) กระบวนการที่จะนำไปสู่ผลผลิตในมินิคอร์สแต่ละชุดจะเน้นกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม เช่น การอภิปราย การแก้ปัญหา การระดมสมอง และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น
12. ใช้กลวิธีและวิธีการหลายแบบ (Varied strategies and methods) ภายในเวลาประมาณ 8 ชั่วโมง จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรม และสมาชิกของกลุ่ม ตามจุดหมายที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้กลยุทธ์และวิธีการหลายรูปแบบในแต่ละวงจร บั๊จจัย ป้อนขบวนการ และผลผลิต
13. เน้นให้เกิดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (Emphasis on creative activity) มินิคอร์สแต่ละชุดจะออกแบบให้ผู้เรียนได้คิดและเสนอกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยจัดกิจกรรม ในลักษณะ ปลายเปิด (open - ended)
14. มีคู่มือการฝึก (Training manual) ผู้ร่วมกิจกรรมทุกคนจะมีหนังสือคู่มือ สรุปกิจกรรมทุกอย่างของบั๊จจัยป้อน ขบวนการ และผลผลิต
15. มีการประเมินผลทันที (Immediate evaluation) มินิคอร์สแต่ละชุดจะมี ประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม จะต้องมีการศึกษาข้อมูลย้อนกลับ โดยใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตอบแบบสอบถามสั้น ๆ

16. มีการติดตามผล (Follow - up) การติดตามผลสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ที่ต้องการความช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาความเข้าใจ ทักษะ และค่านิยมในสถานการณ์การเรียนรู้ การสอนจริง

ขั้นตอนการสร้างมินิคอร์ส

มินิคอร์สที่กล่าวถึงในตอนต้นนั้น แต่ละชุดมีพื้นฐานการสร้างโดยอาศัยรูปแบบของ เทคโนโลยีทางการศึกษา ขั้นแรกจะใช้วิธีระบบในการวางแผนโดยคณะกรรมการของ C.A.T. ร่วมกับที่ปรึกษาภายนอก ตามขั้นตอนดังนี้

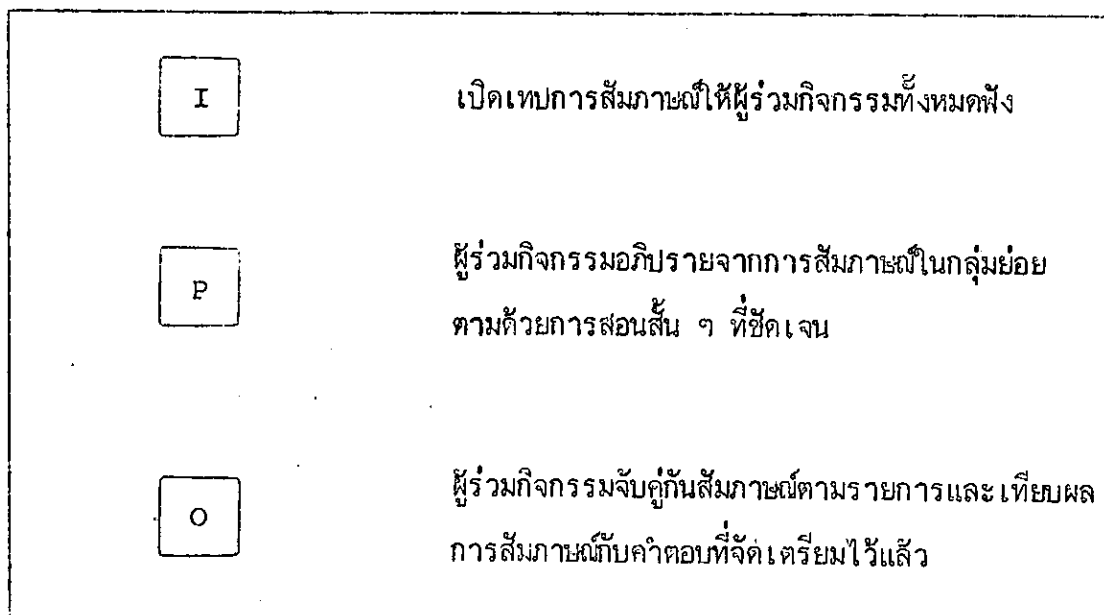
ขั้นที่ 1 ขั้นการใช้วิธีระบบในการวางแผน

ขั้นตอนวิธีระบบในการพัฒนาหลักสูตร	ขั้นตอนเฉพาะในการพัฒนามินิคอร์ส
1. กำหนดความต้องการและความจำเป็น (Determination of need)	ความจำเป็นควรเป็นการเพิ่มทางเลือกแก่ ครู เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนและการสอน โดยทั่วไปความจำเป็นนี้ควรสัมพันธ์ในการ พัฒนาทักษะวิชาชีพเฉพาะ
2. กำหนดเป้าหมาย (Formulation of aims)	เป้าหมายต้องเฉพาะเจาะจง มีความสัมพันธ์ กับความต้องการและความจำเป็นอย่างแจ่มชัด
3. กำหนดจุดประสงค์เฉพาะ (Formulation of Objective)	จุดประสงค์ต้องเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และสามารถบรรลุผลได้ภายในเวลาที่ เหมาะสม ปกติไม่ควรเกิน 8 ชั่วโมง
4. สรรวจทรัพยากรที่เหมาะสม (รวมทั้งสื่อ) และยุทธวิธีการสอน ที่เหมาะสม	มินิคอร์สต้องการสัมฤทธิ์ผลในระยะเวลายาว และหวังผลสัมฤทธิ์อื่นสูง ดังนั้นทรัพยากรและ ยุทธวิธีการสอนจึงมีความจำเป็นและปรับเปลี่ยน ตามความเหมาะสมได้

ขั้นตอนวิธีระบบในการพัฒนาหลักสูตร	ขั้นตอนเฉพาะในการพัฒนามินิคอร์ส
5. การเลือกและจัดลำดับยุทธวิธีและทรัพยากร (รวมทั้งสื่อ)	ยุทธวิธีและสื่อต้องให้เหมาะสมกับจุดประสงค์มากที่สุด โดยพยายามไม่ให้เกิดความผิดพลาดเกิดขึ้น เพราะทุกงานที่มีผลต่อความสัมฤทธิ์ผล
6. การพัฒนาอุปกรณ์การเรียนรู้	การเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ เขียนคำสั่งต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนจนทำให้มั่นใจได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนจะสัมฤทธิ์ผลในเวลาที่กำหนด
7. ทดลองครั้งแรก	เป็นการทดลองเพื่อดูข้อบกพร่องของมินิคอร์ส โดยพยายามทดลองกับกลุ่มที่มีความแตกต่างกันจากหลาย ๆ สถาบัน
8. ประเมินผลย่อย (แต่ละขั้นจาก 2 - 7)	ทำให้เห็นการพัฒนาทุกขั้นและเป็นการเปลี่ยนวิธีการตามที่ได้ข้อมูลย้อนกลับมาจากผู้ร่วมกิจกรรมโดยตรง
9. ปรับปรุงจุดประสงค์และยุทธวิธี	เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของมินิคอร์สอีกครั้งหนึ่ง เพื่อปรับปรุงก่อนการสร้างมินิคอร์สครั้งสุดท้าย
10. พัฒนาหลักสูตรรวมทั้งอุปกรณ์การเรียนรู้ "ครั้งสุดท้าย"	การสร้างมินิคอร์สจะให้สัมฤทธิ์ได้ต้องทำซ้ำกันหลายครั้ง สื่อต่าง ๆ ต้องทดลองเสมออย่างน้อย 2 ปี/ครั้ง เพื่อให้ได้ชุดที่สมบูรณ์ในตัวเอง
11. การประเมินผลรวม	ศึกษาพฤติกรรมของผู้ร่วมกิจกรรมว่าพัฒนาขึ้นหรือไม่ ระหว่างการใช้มินิคอร์สซึ่งต้องวิเคราะห์อย่างรอบคอบหลาย ๆ ทาง

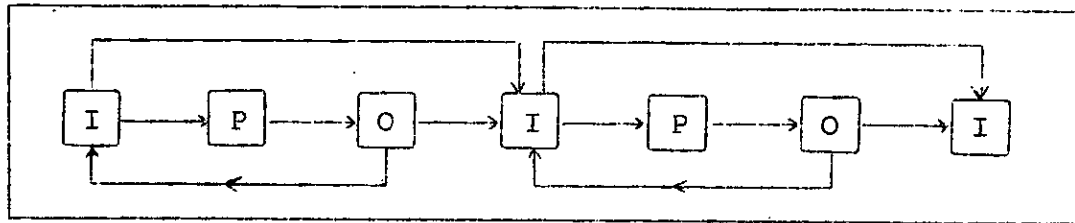
ขั้นตอนที่ 2 ของการสร้างมินิคอร์ส โดยใช้พื้นฐานของเทคโนโลยีการศึกษา คือ การใช้ทฤษฎีพฤติกรรม ทุกโปรแกรมการเรียนรู้จะเสนองิจกรรมในลักษณะของปฏิกิริยาลูกโซ่ การเร้าและการตอบสนอง (Stimulus response chains) โดยการตอบสนองแต่ละครั้งทำให้เกิดแรงเสริมในรูปของรางวัล เช่น ความพอใจต่อตนเอง การยอมรับในกลุ่ม การวิจารณ์ทางบวกจากผู้สอน และอื่น ๆ

ขั้นที่ 3 ของการใช้พื้นฐานทางเทคโนโลยีการศึกษาในการสร้างมินิคอร์ส คือ รูปแบบ Input (I) - Process (P) - Output (O) ซึ่งเป็นคุณสมบัติหนึ่งของมินิคอร์สแต่ละชุด เช่น การเล่นและใช้การบันทึกเสียง ดังภาพประกอบ 2

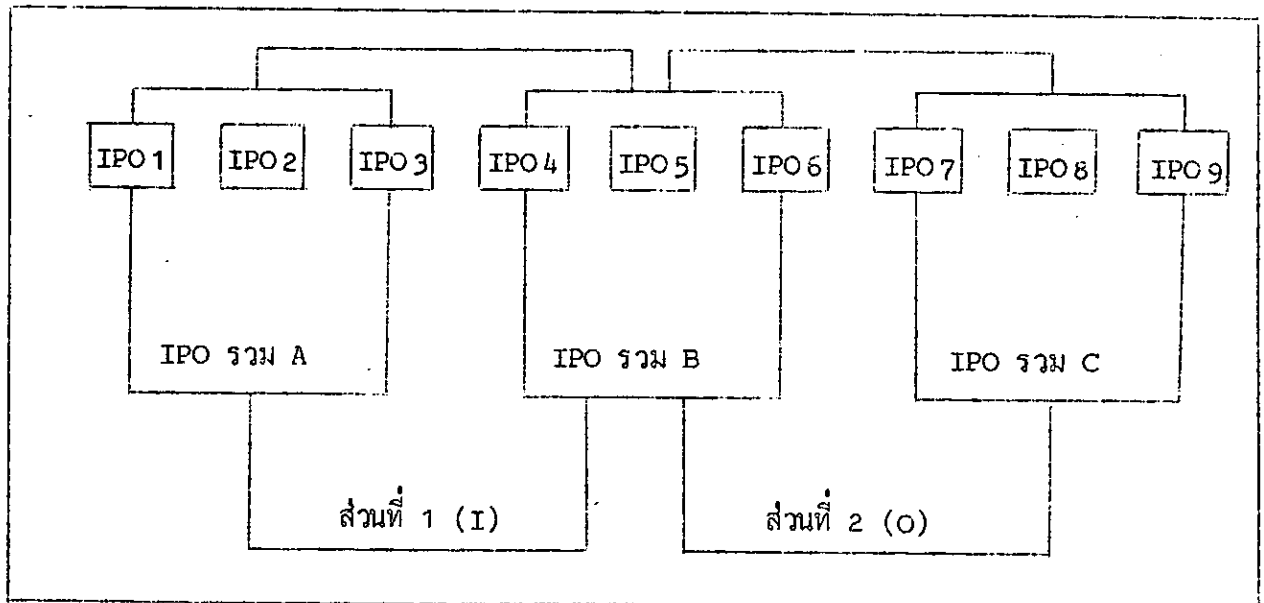
ภาพประกอบ 2 วงจร I - P - O ของกิจกรรมมินิคอร์ส

วงจร Input - Process - Output จะเชื่อมโยงกันเป็นเส้นตรง Output แต่ละครั้งจะมีผลย้อนกลับเป็น Input ของวงจรชุดนั้นและในวงจรต่อไป ดังภาพประกอบ 3

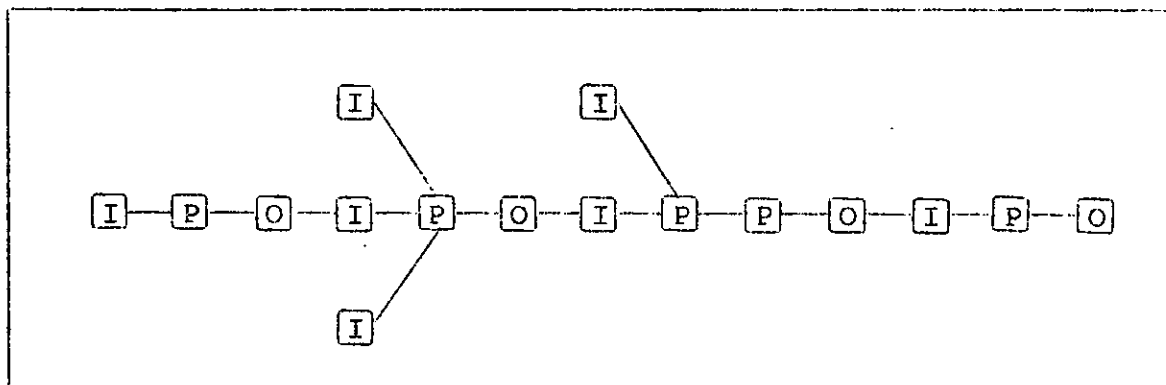
ภาพประกอบ 3 วงจร I - P - O ในมินิคอร์ส

วงจร I - P - O อาจซับซ้อนขึ้นเรียกว่า "วงจรพิเศษ" และทุกวงจรจะรวมอยู่ในวงจร I - O (อาจเท่ากับปฏิกริยาถูกใช้แล้ว - สมอง) วงจร I - O ก็คือ การเกิดงานส่วนแรกคือ I และส่วนที่ 2 คือ O ของแต่ละโปรแกรม ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 วงจร IPO รวมของโปรแกรมมินิคอร์ส

ในบางโปรแกรมวงจรหนึ่งอาจมี "ขบวนการ IPO" ตั้งแต่ 2 หรือมากกว่าก็ได้
ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 วงจร I - P - O หลายวงจร ในชุดฝึกอบรมการสอนมินิคอร์ส

มินิคอร์สสำหรับเวลา 8 ชั่วโมงส่วนใหญ่ประกอบด้วย 4 - 5 วงจร I - P - O
และจะไม่น้อยกว่า 4 และไม่เกิน 9 วงจร

ส่วนประกอบของมินิคอร์ส

มินิคอร์สมีส่วนประกอบที่สำคัญ 6 ส่วน คือ

1. หลักการและเหตุผล มีคำแนะนำ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างแผนการสอน
2. กิจกรรมผู้เรียน
3. กิจกรรมครู
4. การประเมินผลและเครื่องมือ
5. เนื้อหาเสริม
6. เอกสาร จุลสาร สื่อ แผนภูมิ ฯลฯ

โดยจัดทั้ง 6 ส่วนนี้ เข้าไว้ในแฟ้มอย่างมีระบบ สะดวกต่อการนำไปใช้

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส

ยุวดี แก้วรักษา (ยุวดี แก้วรักษา 2527 : 70 - 71) ได้นำชุดการสอนมินิคอร์สไปใช้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยชุดการสอนมินิคอร์สสูงกว่าของนักศึกษาที่เรียนโดยวิธีสอนตามปกติซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุทัย หนูแดง (อุทัย หนูแดง 2526 : 102 - 104) และ สุรัตน์ ยุทธเสรี (สุรัตน์ ยุทธเสรี 2527 : 53 - 54) ที่ได้นำชุดการสอนมินิคอร์สไปใช้สอนวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า นักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษโดยชุดการสอนมินิคอร์สมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือภาษาอังกฤษ

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1973 : 4021 - A) ศึกษาการพัฒนาและประเมินผลโครงสร้างชุดการสอนมินิคอร์สที่ใช้สำหรับการศึกษาวิทยาศาสตร์พื้นโลก พบว่า

1. เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติของนักเรียนในทางบวกต่อวิทยาศาสตร์พื้นโลก หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนจากชุดการสอนมินิคอร์ส
2. นักเรียนยอมรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ชุดการสอนในสาขาการศึกษาทั่วไป (General Education)
3. นักเรียนชอบชุดการสอนมินิคอร์สที่ใช้เวลา 3 สัปดาห์ มากกว่า 10 สัปดาห์
4. นักเรียนโดยทั่วไปชอบหลักการทดสอบจากคำบรรยายและแบบเรียนแบบเดิม
5. นักเรียนชอบการประเมินผลที่มีโอกาสสนทนาระหว่างครูและนักเรียน
6. มีความสัมพันธ์กันระหว่างเจตคติของผู้เรียนกับการเรียนรู้
7. มีนักเรียนจำนวนน้อยที่เรียนด้วยชุดมากกว่า 1 ชุด ภายในเวลา 3 สัปดาห์ และนักเรียนให้ความเห็นว่าชอบชุดการสอนมินิคอร์สที่มีครูมากกว่า 1 คน
8. ชุดการสอนมินิคอร์สทั่วไปต้องการเวลาของผู้สอนมากขึ้นเพื่อการจัดรูปแบบ การทัศนศึกษาและประเมินผล
9. นักเรียนด้อยในการเรียนชุดการสอนมินิคอร์สเมื่อเวลาเรียนของรายวิชาอื่น ตรงกัน

ยุวดี แก้วรักษา (ยุวดี แก้วรักษา 2527 : 76 - 77) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างและการใช้ชุดการสอนมินิคอร์สที่ดี และเหมาะสมว่าควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. ชุดการสอนมินิคอร์ส ควรเปิดโอกาสให้สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของกิจกรรม แต่ละเนื้อหา ควรมีกิจกรรมที่เหมาะสมหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับความสามารถของเขา และสอดคล้องกับสถานการณ์ ตลอดจนพื้นฐานของผู้เรียน นอกจากนั้นสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ ควรจะเป็นสิ่งที่ใช้ได้ง่ายและสะดวก เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

2. ควรจัดทำเอกสารสำหรับผู้เรียนให้พร้อมเพรียง เพื่อมิให้เป็นภาระแก่ครูผู้สอน

3. แม้ว่าชุดการสอนมินิคอร์ส จะเป็นชุดการสอนที่ระบุกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนสำหรับครูผู้สอนและผู้เรียน มีความเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ในตนเอง และสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสม แต่การนำเอาชุดการสอนไปใช้ก็ควรจัดให้มีการอบรมครูผู้สอนด้วย

เหตุผลในการนำเอาชุดการสอนมินิคอร์สมาเป็นพื้นฐานในการสร้างชุดฝึกอบรม

จากรายละเอียดในเชิงทฤษฎีที่ผ่านมา พบว่าชุดการสอนมินิคอร์สเป็นชุดการสอนที่พัฒนามาจากบทเรียนโมดูลและเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีลักษณะเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ในตัวเอง ใช้สำหรับเรียนหรือสอนเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งที่เฉพาะเจาะจง ใช้ช่วงการสอนสั้น ๆ ประมาณชุดละ 8 ชั่วโมงและผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนโดยใช้ชุดการสอนมินิคอร์สก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลสูงกว่าการสอนปกติ เฉพาะอย่างยิ่งจากการศึกษาของละเอียด รักเผ่า (ละเอียด รักเผ่า 2528 : 53) ที่ได้เปรียบเทียบรูปแบบการสอนต่าง ๆ ระหว่างปี 2513 - 2526 ส่วนหนึ่งพบว่าการเปรียบเทียบการสอนระหว่างสื่อที่มีการวิเคราะห์ระบบ เปรียบเทียบกับการสอนปกติ มีค่าประสิทธิภาพสูงสุด 1.06 ต่ำสุด 0.78 มีค่าประสิทธิภาพเฉลี่ย 0.94 (ศึกษาจากผลการวิจัย 4 เรื่อง) นอกจากนี้การสอนโดยใช้ชุดการสอนมินิคอร์สยังจัดอยู่ในรูปแบบการสอนสมรรถภาพที่ได้ผลดีด้วย ๆ กันกับการบอกจุดมุ่งหมาย การสอนการสอนย่อย การซ่อมเสริมต่าง ๆ และการให้ปฏิบัติจริง ผลการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับระบบที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัวของผู้สอนมากนัก การวิจัยในครั้งนี้มุ่งที่จะสร้างเสริมและฝึกฝนสมรรถภาพด้านการสอนของผู้เข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 4 สมรรถภาพย่อย

จะใช้เวลาในการฝึกอบรมสมรรถภาพย่อยละประมาณ 8 ชั่วโมง รวมทั้งหมดประมาณ 32 ชั่วโมง แบ่งสอนวันละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้นจะใช้เวลาในการฝึกอบรมครูผู้สอนพระปริยัติธรรม ประมาณ 8 วัน การนำเอาชุดฝึกอบรมมินิคอร์สมาใช้ในการฝึกอบรมจึงน่าจะมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างยิ่ง เพราะผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้ใหญ่ มีประสบการณ์มากพอที่จะนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์ในกลุ่มย่อย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของตนเองต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพได้

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อการพัฒนาวัตรกรรมทางการศึกษา สำหรับการเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรมให้สูงขึ้น โดยใช้ชุดฝึกอบรมมินิคอร์สที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น กระบวนการดำเนินการพัฒนาชุดฝึกอบรมนี้ไ้ยึดพื้นฐานสำคัญ คือ การใช้วิธีระบบในการวางแผน และการนำเอาพื้นฐานทางเทคโนโลยีทางการศึกษา มาใช้ในการสร้างชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส รายละเอียดของการดำเนินการมีดังนี้

1. กำหนดความต้องการและความจำเป็น การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะเพิ่มสมรรถภาพ

ด้านการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรม โดยแยกสมรรถภาพด้านการสอนออกเป็น 4 สมรรถภาพย่อย ได้แก่ สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจผู้เรียน สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และสมรรถภาพด้านการวัดผลและประเมินผล การศึกษา การแบ่งสมรรถภาพย่อยนี้ได้มาจากการวิเคราะห์เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพด้านการสอน จากนั้นผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนพระปริยัติธรรม สำหรับวิเคราะห์หาหัวข้อย่อยของแต่ละสมรรถภาพ เพื่อใช้เป็นความต้องการและความจำเป็นสำหรับการสร้างชุดฝึกอบรม

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเป็นคู่มือการสัมภาษณ์ชนิดเลือกตอบ โดยการกำหนดหัวข้อคำถามเอาไว้ และมีคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะเพิ่มเติม ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์มีดังนี้

ก. วิเคราะห์เอกสารรายงานการวิจัย ตลอดจนหลักสูตรเกี่ยวกับวิชาชีพครูเพื่อ - กำหนดหัวข้อ เรื่องที่สอดคล้องกับสมรรถภาพย่อยต่าง ๆ ของสมรรถภาพด้านการวางแผน การเรียนการสอน สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และสมรรถภาพด้านการวัดผลและการประเมินผล การศึกษา

ข. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ภาควิชาวัดผลประเมินผล การศึกษา และภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว วิทยาลัยครูมหาสารคาม จำนวน 2 คน แล้วนำไปทดลองใช้กับครูสอนพระปริยัติธรรมวัดภักสิทธิ์ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2 รูป เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อความ

จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนพระปริยัติธรรม จำนวน 10 คน ผลการวิเคราะห์รายละเอียดจากการสัมภาษณ์มีดังนี้

1. สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญมีความต้องการให้ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการวางแผนการสอน การเขียนแผนการเรียน ความคิดรวบยอด หลักการ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม การสร้าง จัดทำ อุปกรณ์การสอน การใช้อุปกรณ์การสอน ได้อย่างสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียน การสอน ลำดับชั้นของเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอน
2. สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ผู้เชี่ยวชาญมีความต้องการให้ครูสอนพระปริยัติธรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน พระปริยัติธรรม ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้ บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ ตลอดจนความสามารถ ในการนำความรู้ความเข้าใจเหล่านี้ ไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอน
3. สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญมีความต้องการให้ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ วิธีสอนแบบต่าง ๆ เช่น วิธีสอนแบบบรรยาย แบบอภิปราย แบบทดลอง แบบปริยัติสัจสี เป็นต้น เทคนิคการสอน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน การใช้คำถาม การเล่านิทาน การสรุปบทเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตาม จุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้
4. สมรรถภาพด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญมีความต้องการให้ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับสิ่งกีดขวางต่าง ๆ ด้านการวัดผล และการประเมินผล การสร้างและการใช้เครื่องมือวัดผล เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมหลังจากผ่านกระบวนการเรียนการสอนไปแล้วมากน้อยเพียงใด

ผลการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 สมรรถภาพย่อยข้างต้น^๕ คือความต้องการและความจำเป็นของการสร้างชุดฝึกอบรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้าน การสอนของครูสอนพระปริยัติธรรม (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญแสดงไว้ในภาคผนวก)

2. การกำหนดเป้าหมายของการจัดทำชุดฝึกอบรม หลังจากที่ได้วิเคราะห์และ กำหนดความต้องการและความจำเป็นแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดเป้าหมายของการจัดทำชุดฝึกอบรม ด้วยการวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎีที่สัมพันธ์กับความต้องการและความจำเป็น แล้วนำไปให้อาจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูมหาสารคาม 2 คน ได้ตรวจสอบความสอดคล้อง และความเหมาะสม เป้าหมายของการจัดทำชุดฝึกอบรมในครั้งนี้คือ การสร้างชุดอบรมมินิคอร์ส เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายทั่วไป ของชุดฝึกอบรมทั้งสิ้น 17 ประการ ซึ่งได้แสดงเอาไว้ในภาคผนวก

3. การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ จุดประสงค์เฉพาะที่กำหนดไว้ในชุดฝึกอบรม เป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่สามารถบรรลุผลได้ภายในเวลาอันสั้น จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ที่กำหนดไว้ในแต่ละชุดฝึกอบรม วิเคราะห์จากจุดมุ่งหมายทั่วไปของแต่ละสมรรถภาพย่อย แยกรายละเอียดได้ดังนี้

1. สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายทั่วไป 4 ข้อ แยกเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม 14 ข้อ

2. สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน มีจุดมุ่งหมาย ทั่วไป 6 ข้อ แยกเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม 13 ข้อ

3. สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายทั่วไป 6 ข้อ แยกเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม 21 ข้อ

4. สมรรถภาพด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา มีจุดมุ่งหมายทั่วไป 3 ข้อ แยกเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม 20 ข้อ

รวมชุดฝึกอบรมทั้ง 9 ชุด มีจุดมุ่งหมายทั่วไป 17 ข้อ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม 68 ข้อ

ความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ได้ตรวจสอบ โดยอาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว ภาควิชาเทคโนโลยี วิทยาลัยครูมหาสารคาม จำนวน 5 คน (รายละเอียดของจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม แสดงไว้ในชุดฝึกอบรมของภาคผนวก)

4. การสำรวจทรัพยากรที่เหมาะสม (รวมทั้งสื่อ) และยุทธวิธีที่เหมาะสม

การสร้างชุดฝึกอบรมในครั้งนี้ได้แยกชุดฝึกอบรมออกเป็น 9 เล่ม ดังนี้

เล่มที่ 1 เป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียน การสอน เรื่องการวางแผนการเรียนการสอน ใช้เวลา 3.30 ชั่วโมง มีกิจกรรมการฝึกอบรม ได้แก่ การฟังเทปคำบรรยายพร้อมทั้งอ่านเอกสาร การดูแผ่นโปรงใส ชักถามและตอบปัญหา การทำงานกลุ่มย่อย และการทำแบบประเมินผลตนเอง

เล่มที่ 2 เป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียน การสอน เรื่องการเตรียมอุปกรณ์การสอน ใช้เวลา 4.00 ชั่วโมง มีกิจกรรมฝึกอบรม ได้แก่ การฟังเทปคำบรรยายพร้อมทั้งอ่านเอกสาร การดูแผ่นโปรงใส ชักถามและตอบปัญหา ทีวีดีโอเทป ทำงานกลุ่มย่อย และการทำแบบประเมินผลตนเอง

เล่มที่ 3 เป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจ ธรรมชาติของผู้เรียน เรื่องความรู้ด้านจิตวิทยา ใช้เวลา 3.15 ชั่วโมง กิจกรรมการฝึกอบรม ได้แก่ การฟังเทปคำบรรยายพร้อมทั้งอ่านเอกสาร ดูแผ่นโปรงใส ชักถามและตอบปัญหา แบ่งกลุ่มอภิปราย เสนอผลการอภิปรายกลุ่ม และการทำแบบประเมินผลตนเอง

เล่มที่ 4 เป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจ ธรรมชาติของผู้เรียน เรื่องงานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย ใช้เวลา 2.55 ชั่วโมง กิจกรรมการฝึกอบรม ได้แก่ การฟังเทปคำบรรยายพร้อมทั้งอ่านเอกสาร ดูแผ่นโปรงใส ชักถามและตอบปัญหา แบ่งกลุ่มอภิปราย เสนอผลการอภิปรายกลุ่ม และการทำแบบประเมินผลตนเอง

เล่มที่ 5 เป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน เรื่องการสอนและกระบวนการสอน ใช้เวลา 3.10 ชั่วโมง กิจกรรม การฝึกอบรม ได้แก่ การฟังเทปคำบรรยายพร้อมทั้งอ่านเอกสาร ดูแผ่นโปรงใส ชักถามและตอบ ปัญหา แบ่งกลุ่มอภิปราย เสนอผลการอภิปรายกลุ่ม และการทำแบบประเมินผลตนเอง

เล่มที่ 6 เป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน เรื่องเทคนิคการสอน ใช้เวลา 3.20 ชั่วโมง กิจกรรมการฝึกอบรม ได้แก่ การฟังเทปคำบรรยายพร้อมกับการอ่านเอกสาร ดูแผ่นโปรงใส ชักถามและตอบปัญหา แบ่งกลุ่มฝึก เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ แบ่งกลุ่มอภิปราย เสนอผลการอภิปรายกลุ่ม ทำแบบประเมินผลตนเอง

เล่มที่ 7 เป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวัดผลและการ ประเมินผลการศึกษา เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดผล และการประเมินผลการศึกษา ใช้เวลา 3.40 ชั่วโมง กิจกรรมการฝึกอบรมได้แก่ การฟังเทปคำบรรยายพร้อมกับการอ่านเอกสาร ดูแผ่นโปรงใส ชักถามและตอบปัญหา แบ่งกลุ่มสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร เสนอผลการ ปฏิบัติงานกลุ่ม และการทำแบบประเมินผลตนเอง

เล่มที่ 8 เป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวัดผลและการ ประเมินผลการศึกษา เรื่องการเขียนข้อสอบ ใช้เวลา 3.45 ชั่วโมง กิจกรรมการฝึกอบรม ได้แก่ การฟังเทปคำบรรยายพร้อมกับการอ่านเอกสาร ดูแผ่นโปรงใส ชักถามและตอบปัญหา แบ่งกลุ่มเขียนข้อสอบ เสนอผลการปฏิบัติงานของกลุ่ม

เล่มที่ 9 เป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวัดผลและการ ประเมินผลการศึกษา เรื่องการวัดผลและการประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม ใช้เวลา 3.55 ชั่วโมง กิจกรรมการฝึกอบรม ได้แก่ การฟังเทปคำบรรยายพร้อมกับการอ่านเอกสาร แบ่งกลุ่มอภิปราย เสนอผลการอภิปรายกลุ่ม ทำแบบประเมินผลตนเอง และทำข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน

ชุดฝึกอบรมทั้ง 9 เล่ม แยกได้ดังนี้

เล่มที่ 1 และ 2 รวมเป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวางแผน การเรียนการสอน ใช้เวลารวม 7.30 ชั่วโมง

เล่มที่ 3 และ 4 รวมกันเป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านความรู้ ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ใช้เวลารวม 6.05 ชั่วโมง

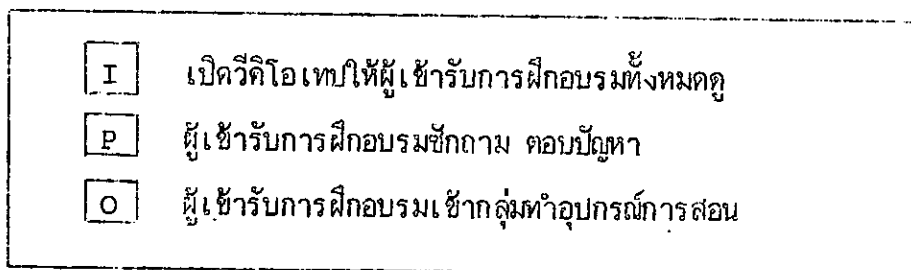
เล่มที่ 5 และ 6 รวมกันเป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านกิจกรรม การเรียนการสอน ใช้เวลารวม 6.30 ชั่วโมง

เล่มที่ 7,8 และ 9 รวมกันเป็นชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวัดผล และประเมินผลการศึกษา ใช้เวลารวม 11.20 ชั่วโมง

รวมเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมทุกชุด 31.25 ชั่วโมง

การวิเคราะห์กิจกรรมการฝึกอบรมของแต่ละชุดมุ่งที่จะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในระยะเวลาสั้น และหวังผลสัมฤทธิ์ในระดับสูง โดยใช้เวลาการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน ทุกสมรรถภาพย่อย จำนวน 31 ชั่วโมง 30 นาที (รายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ ของ แต่ละชุด แสดงไว้ในภาคผนวก)

การสร้างชุดฝึกอบรมแต่ละชุด มีรูปแบบของเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่ง ศูนย์พัฒนาการสอน มหาวิทยาลัยแมคควอร์รี ประเทศออสเตรเลีย พัฒนาขึ้นมาด้วยการวิเคราะห์ ระบบ ประกอบด้วย Input (I) - Process (P) - Output (O) เช่น การทำอุปกรณ์ การสอน มีวงจรของพฤติกรรม ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 วงจร I-P-O ของกิจกรรมชุดฝึกอบรม

นอกจากนี้ยังได้เน้นทฤษฎีพฤติกรรม มีการเร้าและการตอบสนอง ให้เกิดแรงเสริม ในรูปของรางวัล แล้วดำเนินการพัฒนาชุดฝึกอบรมตามขั้นตอนดังนี้คือ การกำหนดความต้องการ และความจำเป็นของการฝึกอบรม โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนพระปริยัติธรรม การ กำหนดเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายทั่วไป การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ หรือจุดมุ่งหมายเชิง พฤติกรรม การสำรวจทรัพยากรที่เหมาะสม (รวมทั้งสื่อและยุทธวิธีที่เหมาะสม) การพัฒนา อุปกรณ์การเรียนรู้ และการนำชุดฝึกอบรมไปทดลองใช้ (รายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละชุด แสดงไว้ในภาคผนวก)

5. การเลือกและจัดลำดับยุทธวิธีและทรัพยากร (รวมทั้งสื่อ) ยุทธวิธีที่ใช้ในการฝึกอบรมได้วิเคราะห์ให้มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่จะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายทั่วไป สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมได้แก่ เทปคำบรรยาย แผ่นโปรงใส และวีดีโอเทป ซึ่งเป็นสื่อที่นักเรียนพระปริยัติธรรมสามารถใช้ได้สะดวกและมีความเหมาะสม กิจกรรมการฝึกอบรมจะเริ่มจากการวางพื้นฐานความรู้ แล้วนำไปสู่การวิเคราะห์ วิจารณ์ และการปฏิบัติ เป็นขั้นสุดท้าย เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เกิดการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่เหมาะสม

6. การพัฒนาอุปกรณ์การเรียนรู้ แต่ละชุดฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล เป้าหมาย จุดมุ่งหมายทั่วไป จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม คู่มือผู้ฝึกอบรม คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม รายละเอียดของเนื้อหาสาระ อุปกรณ์การฝึกอบรม แบบประเมินผลตนเอง ซึ่งมีความชัดเจน และมีความละเอียด ถูกต้อง จนทำให้มั่นใจได้ว่า กิจกรรมการฝึกอบรมจะสัมฤทธิ์ผลในเวลาที่กำหนด

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของชุดฝึกอบรม 2 ฉบับคือ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรม กับ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม รายละเอียดของการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้

1. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ในครั้งนี้เป็นข้อสอบชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 66 ข้อ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามขั้นตอนดังนี้

1.1 วิเคราะห์จุดมุ่งหมายทั่วไป: จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมและเนื้อหาของแต่ละสมรรถภาพย่อย เพื่อเขียนคำถามและตัวเลือกแต่ละข้อ

1.2 นำข้อสอบที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งทำการสอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม และวิทยาลัยครูมหาสารคาม จำนวน 5 คน ตรวจสอบความสอดคล้องของจุดมุ่งหมายทั่วไป จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหา และข้อคำถามในแบบทดสอบ ข้อสรุปของผู้เชี่ยวชาญปรากฏดังตาราง

ตาราง 1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นรายข้อกับจุดประสงค์
ทั่วไปของชุดฝึกอบรม (จุดประสงค์ทั่วไปและข้อสอบแต่ละข้อแสดงไว้ที่ภาคผนวก)

จุดประสงค์ทั่วไป	ข้อสอบที่ใช้วัด
1	ข้อ 1 2 3 4 5 16 17 18 19 20 21 35 36 37
2	ข้อ 7 23 25 26 27 28 29
3	ข้อ 13 22 31 32 33 38 39 40
4	ข้อ 30
5	ข้อ -
6	ข้อ -
7	ข้อ -
8	ข้อ -
9	ข้อ 15 41 42
10	ข้อ 11 24
11	ข้อ 8 9 10 12 34
12	ข้อ 14
13	ข้อ -
14	ข้อ -
15	ข้อ 46 47 48 49 50 51 52 53 54
16	ข้อ 6 44 45 55 56 57 58 59 60 61 62 63 54 65
17	ข้อ 66

จากตาราง 1 จุดประสงค์ทั่วไป ข้อ 1 และ 2 วัดสมรรถภาพด้านการวางแผน
การเรียนรู้การสอน มีข้อสอบวัด 22 ข้อ จุดประสงค์ทั่วไปข้อ 3 4 5 6 7 และ 8 วัด
สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน มีข้อสอบวัด 9 ข้อ จุดประสงค์

ทั่วไปข้อ 9 10 11 12 13 และ 14 วัดสมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน มีข้อสอบวัด 11 ข้อ และจุดประสงค์ทั่วไปข้อ 15 16 และ 17 วัดสมรรถภาพด้านการวัดผล และประเมินผลการศึกษา มีข้อสอบวัด 24 ข้อ นอกจากนี้ จุดประสงค์ทั่วไปบางข้อ ได้แก่ ข้อ 5 6 7 8 13 และ 14 ไม่มีข้อสอบวัด เพราะเป็นจุดมุ่งหมายที่เป็นพฤติกรรมด้าน จิตใจหรือความรู้สึกนึกคิด (Affective domain) และด้านทักษะหรือการปฏิบัติทางด้าน ร่างกาย (Psychomotor domain) ซึ่งต้องอาศัยเวลาและเครื่องมืออย่างอื่นวัด การวิจัยครั้งนี้มุ่งตรวจสอบเฉพาะพฤติกรรมด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive domain) เกี่ยวกับสมรรถภาพด้านการสอนของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

การวิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

1. การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (S) เป็นรายชื่อ ของ ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ มีทั้งหมด 66 ข้อ เมื่อวิเคราะห์แล้วแยกผลการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ แยกได้ดังนี้

เกณฑ์ดีมาก มี 1 ข้อ คือ ข้อสอบข้อ 1

เกณฑ์ดี มีจำนวน 8 ข้อ ได้แก่ ข้อสอบข้อ 19 23 27 34 39 44 46

และ 52

เกณฑ์ปานกลาง มีจำนวน 23 ข้อ ได้แก่ ข้อสอบข้อ 5 9 11 26 28 29 30 33 35 36 38 40 48 49 56 58 59 60 61 62 63 64 และ 65

เกณฑ์ค่อนข้างต่ำ มีจำนวน 16 ข้อ ได้แก่ ข้อสอบข้อ 2 7 8 17 20 21 22 24 31 32 37 42 43 53 55 56

เกณฑ์ไม่ดี มีจำนวน 16 ข้อ ได้แก่ ข้อสอบข้อ 3 4 6 10 12 13 14 15 16 18 25 45 47 50 51 57 ข้อสอบเกณฑ์ไม่ดีทั้ง 16 ข้อนี้ เป็นข้อสอบที่มีค่าจำแนก ระหว่างสอบก่อนและสอบหลังการทดลองต่ำมาก ทั้งนี้เพราะผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำคะแนน ในข้อเหล่านี้ได้สูงอยู่ก่อนแล้ว แต่เมื่อตรวจสอบข้อคำถามและตัวเลือกแล้วเห็นว่าไม่ควร ตักข้อสอบเหล่านั้นทิ้งไป เพราะข้อสอบวัดได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (ถ้าคุณภาพ ของข้อสอบแต่ละข้อแสดงไว้ในภาคผนวก)

ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.6381

(n = 21)

2. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรมเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ ลิกเออร์ท (Likert scale) ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นมีดังนี้

2.1 ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการเขียนแบบสอบถามที่ดี และเขียนข้อคำถาม

2.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการวิจัย วิทยาลัยครูมหาสารคาม จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อคำถาม นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูสอนพระปริยัติธรรมวัดอภิสิริห์ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5 รูป เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม

7. การทดลองครั้งแรก ผู้วิจัยนำชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้น ไปทดลองแบบเดียวกับครูสอนพระปริยัติธรรมวัดอภิสิริห์ จังหวัดมหาสารคาม ปรับปรุงข้อคำถามคำถาม เวลาใช้มีความเหมาะสม แล้วนำไปทดลองกับครูสอนพระปริยัติธรรมวัดอภิสิริห์ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5 รูป กลุ่มตัวอย่างเป็นพระภิกษุที่มีประสบการณ์ด้านการสอนพระปริยัติธรรม ตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป ช่วงการฝึกอบรมระหว่างวันที่ 6 - 13 สิงหาคม 2529 ตั้งแต่เวลา 19.00 น.- 22.00 น. โดยใช้ชุดฝึกอบรม 8 ชุดคือ สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน จำนวน 2 ชุด (ชุดการวางแผนการเรียนการสอนกับชุดการเตรียมอุปกรณ์การสอน) สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน (ชุดความรู้ด้านจิตวิทยากับชุดงานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย) สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ชุดกระบวนการเรียนการสอนกับชุดเทคนิคการสอน) สมรรถภาพด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา (ชุดความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา กับ การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม) วันละ 1 ชุด

การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมโดยเทียบเกณฑ์ 80/80 ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม

สมรรถภาพ	เปอร์เซ็นต์
สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน	88.00
สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน	82.20
สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	80.00
สมรรถภาพด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา	80.00
รวมทุกสมรรถภาพ	82.55

จากตาราง 2 ปรากฏว่า ชุดฝึกอบรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งเอาไว้
อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมเรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการ
วัดผลและการประเมินผลการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถภาพด้านการวัดผลและการ
ประเมินผลการศึกษา พบว่าเวลาที่ใช้ในการฝึกเขียนข้อสอบน้อยจนเกินไป เพราะต้องใช้
เวลาในการทำตารางวิเคราะห์หลักสูตรด้วย จึงได้แบ่งชุดฝึกอบรมเรื่องความรู้เบื้องต้น
เกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาออกเป็น 2 ตอน คือ ความรู้เบื้องต้น
เกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา กับการเขียนข้อสอบ เพื่อนำไปใช้
ทดลองกับกลุ่มทดลองต่อไป

8. การทดลองครั้งที่ 2 หลังจากที่ได้ปรับปรุงกิจกรรมและเวลาให้มีความ
เหมาะสม ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากท่านเจ้าคุณจังหวัดนครพนม (พระเทพรัตนโมลี
เพื่อขอทำการฝึกอบรมโดยขอให้ท่านเจ้าคุณจังหวัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เป็นครูสอน
พระปริยัติธรรม สำนักเรียนเจ้าคณะจังหวัดนครพนม จำนวน 25 รูป เพื่อทำการทดลอง
ในระหว่างวันที่ 13 - 17 ตุลาคม 2529 ที่วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม
จังหวัดนครพนม ผลการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างปรากฏว่า มีครูสอนพระปริยัติธรรมที่เป็นพระ
ภิกษุ มีประสบการณ์ด้านการสอนพระปริยัติธรรม 3 ปีขึ้นไป จำนวน 3 รูป มีสามเณรที่
เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม 2 ปี 3 รูป นอกนั้นเป็นสามเณรที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้น ม. 6

โรงเรียนพระปริยัติธรรม (สามัญ) วัดพระธาตุพนมวรมหารัชมังคลาจารย์ และยังไม่มีการสอบการ
ในการสอบพระปริยัติธรรมมาก่อน เมื่อได้ดำเนินการทดสอบตามตารางการฝึกอบรมวันละ
2 ช่วง คือ 8.30 - 11.30 น. และช่วงบ่าย 13.30 - 16.30 น. ปรากฏว่ามีกลุ่ม
ตัวอย่างที่เข้าร่วมการทดสอบอย่างสม่ำเสมอ จำนวน 21 รูป สำหรับสามเณร 4 รูปที่
ยังไม่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมมีกิจอื่นที่ต้องกระทำจึงไม่สามารถเข้า
ร่วมการทดสอบอย่างสม่ำเสมอได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลการทดลอง

การวิเคราะห์ผลการทดลองครั้งนี้ ให้แยกออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลการทดลองในเชิงปริมาณ
2. การวิเคราะห์ผลการทดลองในเชิงคุณภาพ

1. การวิเคราะห์ผลการทดลองในเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ผลการทดลองในเชิงปริมาณ เป็นการนำเอาสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีสัญลักษณ์ทางสถิติ ดังนี้

$\bar{x}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	คุณภาพของข้อมูลแต่ละข้อ
S_D^2	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างของคะแนนในการทดสอบ 2 ครั้ง
$\bar{D}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างของคะแนนในการทดสอบ 2 ครั้ง
t	แทน	ค่าสถิติ
r_{cc}	แทน	ความเชื่อมั่นของข้อสอบแบบอิงเกณฑ์
r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของข้อสอบแบบอิงกลุ่ม
c	แทน	คะแนนเกณฑ์ของแบบทดสอบ (53 คะแนน)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์หาค่าผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรม จึงได้เปรียบเทียบผลการทดลองก่อนและหลังการฝึกอบรม ปรากฏดังตาราง

ตาราง 3 เปรียบเทียบผลการสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

$\bar{D}$	S_D^2	n	t
26.9048	35.6905	21	20.6377**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 $t_{.01} (21) = 2.58$

จากตาราง 3 แสดงว่า ผลการทดสอบภายหลังการฝึกอบรมมีค่าสูงกว่าผลการทดสอบก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เพื่อหาค่าประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม จึงให้วิเคราะห์โดยเทียบเกณฑ์ 80 เปอร์เซนต์ ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม

ชุดฝึกอบรม	เปอร์เซ็นต์
สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน	81.10
สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน	77.20
สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	80.00
สมรรถภาพด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา	76.10
รวมทุกชุด	78.60

จากตาราง 4 ปรากฏว่า เมื่อวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมกับกลุ่มทดลองมีชุดฝึกอบรมที่เข้าเกณฑ์เพียง 2 ชุดเท่านั้น คือ ชุดฝึกอบรมด้านการวางแผนการเรียนการสอน กับชุดฝึกอบรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนที่ไม่เข้าเกณฑ์คือ ชุดฝึกอบรมด้านความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน กับชุดฝึกอบรมด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา เมื่อรวมทุกชุดแล้ว ชุดฝึกอบรมก็มีประสิทธิภาพไม่ถึงเกณฑ์ 80 เปอร์เซนต์ ที่กำหนดเอาไว้

2. การวิเคราะห์ผลการทดลองในเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ผลการทดลองในเชิงคุณภาพ ได้ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยตรง ขณะทำการฝึกอบรมและสังเกตโดยทางอ้อมด้วยการวิเคราะห์จากคำตอบแบบประเมินผลตนเองท้ายบทของแต่ละเล่ม เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับบรรยากาศของการฝึกอบรม พฤติกรรมในการสังเกตแยกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

2.1 พฤติกรรมส่วนตัวของผู้เข้ารับการฝึกอบรม สิ่งที่ต้องสังเกต ได้แก่ ความสนใจ ความกระตือรือร้น การซักถามและตอบปัญหา สีหน้า กิริยาท่าทาง เป็นต้น พฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ควรเป็นทางบวกหรือทางลบอยู่ในระดับใดในขณะฟังเพื่อบรรยาย และอ่านเอกสารประกอบคำบรรยายในแต่ละชุดฝึกอบรม

2.2 พฤติกรรมระหว่างการทำงานกลุ่ม สิ่งที่ต้องสังเกต ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความร่วมมือในการทำงาน การเสนอผลการปฏิบัติงาน ขบวนการแก้ไขปัญหากลุ่มว่ามีความเป็นกันเอง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความยิ้มแย้มแจ่มใสมากน้อยเพียงใด

2.3 พฤติกรรมการทำแบบประเมินผลตนเอง สิ่งที่ต้องสังเกต ได้แก่ พฤติกรรมการทำงาน ตาม/ดู คำตอบของผู้อื่นหรือไม่ แสดงความเบื่อหน่ายเพียงใด เปิดเอกสารเพื่อการคัดลอกคำตอบหรือไม่ นอกจากนี้ควรสังเกตจากการตรวจคำตอบของผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่า ได้ใช้คำตอบที่เป็นของตัวเอง แสดงว่ามีความเข้าใจในคำถามแต่ละข้อเพียงใด ผลจากการสังเกตพบว่าสมาชิกมีพฤติกรรมที่เหมาะสมดังนี้

1. พฤติกรรมส่วนตัวของผู้เข้ารับการฝึกอบรม สมาชิกแต่ละคนได้แสดงความสนใจในการฟังเพื่อบรรยายพร้อมกับการอ่านเอกสารประกอบไปด้วย สมาชิกบางคนได้อ่านออกเสียงตลอดตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฉายวีดีโอเทป เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เพิ่มสิ่งเกี่ยวกับการจัดทำสไลด์ทัศน์วัสดุ เพื่อนำไปใช้เป็นอุปกรณ์การสอนสมาชิกส่วนใหญ่ยิ้มแย้มหัวเราะ และพูดซ้ำข้อความบางข้อความที่ได้ยินได้ชมจากวีดีโอเทป

2. พฤติกรรมระหว่างการทำงานกลุ่ม จากการสังเกตพบว่า ตอนแรก ๆ สมาชิกมักทำงานเป็นกลุ่มแต่ต่างคนต่างทำงาน เช่น แบ่งกลุ่มทำแผนการสอนสมาชิกก็จะนั่งเขียนไปเรื่อย ๆ โดยไม่ปรึกษาหารือกัน แล้วจึงนำมาเปรียบเทียบกัน เลือกเอาผลงานที่ดีที่สุดของคนใดคนหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ขาดการปฏิสัมพันธ์ ขาดการแลกเปลี่ยนความรู้

ความคิดเห็นระหว่างกัน การทำงานกลุ่มขาดประสิทธิภาพผู้วิจัยจึงได้พยายามกระตุ้น ปรับเปลี่ยน ให้มีการปรึกษาหารือกัน มีการเลือกประธานและเลขานุการกลุ่มในการทำงานแต่ละครั้ง พบว่าสมาชิกมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมากขึ้น บรรยากาศของกลุ่มมีความเป็นกันเอง มีการร่วมมือร่วมใจกันทำงานมากขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อมีปัญหาที่แก้ไขหรือตกลงกันไม่ได้ ประธานกลุ่มมักจะถามผู้วิจัย หรือขอร้องให้ผู้วิจัยให้ความช่วยเหลือ อธิบายชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติม

3. พฤติกรรมการทำแบบประเมินผลตนเอง หลังจากการเสร็จสิ้นการฝึกอบรมแต่ละครั้งแล้ว จะมีการทำแบบประเมินผลตนเอง ยกเว้นเรื่องการเขียนข้อสอบ สมาชิกส่วนใหญ่จะไม่พูดคุยกัน ต่างคนต่างทำหน้าทำงานของตน แต่การลอกคำตอบจากผู้อื่นก็มีบ้าง ซึ่งพิจารณาได้จากการเขียนคำตอบของผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จะมีความรับผิดชอบและตั้งใจทำงาน นอกจากการสังเกตจากคำตอบของแบบประเมินผลตนเองแล้ว ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรมว่า ควรปรับปรุงแก้ไขส่วนใดบ้างเนื้อหาส่วนใดที่ยังคลุมเครือสมาชิกส่วนใหญ่จะตอบว่าดีแล้ว ไม่ต้องแก้ไข หลังจากตรวจแบบประเมินผลตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรมพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางคนตอบคำถามบางข้อไม่ถูกต้อง ขาดความชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้นำเอาคำถามเหล่านั้นมาซักถามและอภิปรายก่อนที่จะเริ่มต้นชุดถัดไป เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเข้าใจมากขึ้น ปรากฏว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่สนใจร่วมอภิปรายและตอบคำถามอย่างทั่วถึงนับว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจมากกิจกรรมหนึ่ง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อสร้างชุดฝึกอบรมนิคอรส์ในการสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครู
สอนพระปริยัติธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ที่ให้มีการศึกษาความต้องการและ
ความจำเป็นของการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญการสอนพระปริยัติธรรม วิเคราะห์จุดมุ่งหมาย
ทั่วไป จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาสาระ สอดคล้องวัตถุประสงค์
กิจกรรมการฝึกอบรม คู่มือการฝึกอบรม และแบบประเมินผลการฝึกอบรม จัดทำชุดฝึกอบรม
นำชุดฝึกอบรมไปทดลอง ปรับปรุงแก้ไขชุดฝึกอบรมให้มีความถูกต้องและเหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ชุดฝึกอบรม
2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์
3. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม

1. ชุดฝึกอบรม เป็นชุดที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยยึดตามวิธีการของ เมเยอร์
เพื่อใช้ในการฝึกอบรมสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรม
แยกได้เป็น 9 เล่ม ได้แก่

- 1.1 การวางแผนการเรียนการสอน
- 1.2 การเตรียมอุปกรณ์การสอน
- 1.3 ความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน (จิตวิทยา)

1.4 งานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

1.5 : การสอนและกระบวนการสอน

1.6 เทคนิคการสอน

1.7 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

1.8 การเขียนข้อสอบ และ

1.9 การวัดผลและการประเมินผลเป็นผลการศึกษาพระปริยัติธรรม

แต่ละกลุ่มแยกเป็น 2 เล่ม คือ ชุดฝึกอบรมสำหรับผู้ฝึกอบรม กับ ชุดฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ชุดฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ประกอบด้วย คำแนะนำชุดฝึกอบรมคู่มือกิจกรรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เนื้อหาประกอบการบรรยายแบบประเมินผลตนเอง สำหรับชุดการเขียนข้อสอบจะไม่มีแบบประเมินผลตนเอง เพราะได้นำเอาไปรวมไว้กับชุดการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม

การสร้างชุดฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อกำหนดหัวข้อและรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละหัวข้อ และได้ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม เวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม แล้วนำไปทดลองหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมด้วยวิธีทดลองใช้แบบเดี่ยว และแบบกลุ่มย่อย 5 คน เพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ชุดฝึกอบรมมีความสมบูรณ์และเหมาะสม

ชุดฝึกอบรมเล่มที่ 1 และ 2 เป็นสมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน เล่มที่ 3 และ 4 เป็นสมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียนเล่มที่ 5 และ 6 เป็นสมรรถภาพด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และเล่มที่ 7 8 และ 9 เป็นสมรรถภาพด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์สำหรับการฝึกอบรม เป็นข้อทดสอบแบบเลือกตอบชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 66 ข้อ ผู้วิจัยได้เขียนข้อสอบโดยอิงจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อสอบ พร้อมทั้งหาคุณภาพของแบบทดสอบโดยการหาค่าคุณภาพข้อสอบรายข้อ และหาค่าของความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.6381 ($n = 21$)

3. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้น

ตามวิธีของ ลิเคอร์ท์ ชนิด 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ โดยแยกเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการวางแผนการเรียนการสอน 6 ข้อ ความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน 5 ข้อ กิจกรรมการเรียนการสอน 6 ข้อ และด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา 7 ข้อ ผู้วิจัยได้เขียนคำถามแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม จากนั้นวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.899 ($n = 21$)

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ติดต่อขอความอนุเคราะห์จากพระเทพรัตนโมลี เจ้าคณะจังหวัดนครพนม เพื่อขอทำการทดลองกับครูสอนพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดธาตุพนมวรมหาวิหาร จำนวน 25 รูป โดยใช้เวลาทดลองตามตารางการฝึกอบรม 5 วัน มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยไม่ขาดจำนวน 21 รูป

การฝึกอบรมได้ดำเนินการไปตามลำดับ คือ เริ่มจากการทดสอบก่อนฝึกอบรม แล้วดำเนินกิจกรรมตามคู่มือชุดฝึกอบรมเล่มที่ 1 ต่อด้วยเล่มที่ 2 เล่มที่ 3 เล่มที่ 4 เล่มที่ 5 เล่มที่ 6 เล่มที่ 7 เล่มที่ 8 และเล่มที่ 9 แล้วจึงวัดผลสัมฤทธิ์ และสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากคะแนนในแบบทดสอบและแบบสอบถาม คำนวณโดยใช้เครื่องคิดคำนวณ เพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $t - test$ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ข้อมูลในเชิงคุณภาพใช้การสังเกตและการซักถาม

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและสอบหลังการฝึกอบรม ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นว่า ชุดฝึกอบรมมีคุณค่าและมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูง

อภิปรายผล

การนำเอาชุดฝึกอบรมไปทดลองใช้ ปรากฏว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมภายหลังการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นว่า ชุดฝึกอบรมมีคุณค่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูง จึงมีประเด็นที่ควรอภิปรายดังนี้

1. ชุดฝึกอบรม ชุดฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มี 4 ชุด แยกเป็น 4 สมรรถภาพ ดังนี้ คือ สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน ได้แก่ ชุดฝึกอบรมเล่มที่ 1 การวางแผนการสอน กับชุดฝึกอบรมเล่มที่ 2 การเตรียมอุปกรณ์การสอน สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ได้แก่ ชุดฝึกอบรมเล่มที่ 3 ความรู้ด้านจิตวิทยา กับชุดฝึกอบรมเล่มที่ 4 งานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ชุดฝึกอบรมเล่มที่ 5 กระบวนการเรียนการสอน กับชุดฝึกอบรมเล่มที่ 6 เทคนิคการสอน และสมรรถภาพด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา ได้แก่ ชุดฝึกอบรมเล่มที่ 7 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา ชุดฝึกอบรมเล่มที่ 8 การเขียนข้อสอบ กับชุดฝึกอบรมเล่มที่ 9 การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา พระปริยัติธรรม ชุดฝึกอบรมแต่ละเล่มแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ใช้สำหรับผู้ฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล เป้าหมาย จุดมุ่งหมายทั่วไป จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม คู่มือผู้ฝึกอบรม เนื้อหาประกอบการฝึกอบรม โสตทัศนวัสดุ แบบประเมินผลท้ายเล่ม เฉลยคำตอบแบบประเมินผลท้ายชุด ยกเว้นชุดฝึกอบรมเล่มที่ 8 ไม่มีแบบประเมินผลท้ายเล่ม กับส่วนที่ใช้สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย หลักการและเหตุผล เป้าหมาย จุดมุ่งหมายทั่วไป จุดมุ่งหมาย

เชิงพฤติกรรม กลุ่มผู้ฝึกอบรม เนื้อหาประกอบการฝึกอบรม โสตทัศนวัสดุ แบบประเมินผล
ท้ายเล่ม เบลยคำตอบแบบประเมินผลท้ายชุด ยกเว้นชุดฝึกอบรมเล่มที่ 8 ไม่มีแบบประเมินผล
ท้ายเล่ม กับส่วนที่ใช้สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย หลักการและเหตุผล เป้าหมาย
จุดมุ่งหมายทั่วไป จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม เนื้อหาประกอบการ
ฝึกอบรม แบบประเมินผลท้ายเล่ม ยกเว้นชุดฝึกอบรมเล่มที่ 8 ไม่มีแบบประเมินผลท้ายเล่ม
การพัฒนาชุดฝึกอบรมแต่ละชุดได้ผ่านการ เสนอแนะและตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขา
วิชา ได้แก่ สาขาหลักสูตรและการสอน สาขาจิตวิทยา สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษาและ
สาขาการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

2. แนวคิดในการพัฒนาชุดฝึกอบรม การสร้างชุดฝึกอบรมแต่ละชุดมีพื้นฐาน
การสร้างโดยอาศัยรูปแบบของเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งศูนย์พัฒนาการสอนแห่งมหาวิทยาลัย
แมคควอร์รี่ ได้พัฒนาขึ้นมา ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ คือ การกำหนดความต้องการและความ
จำเป็นของการฝึกอบรม โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนพระปริยัติธรรม การกำหนด
เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายทั่วไป การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะหรือจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
การสำรวจทรัพยากรที่เหมาะสม (รวมทั้งสื่อและยุทธวิธีการสอนที่เหมาะสม) การพัฒนา
อุปกรณ์การเรียนรู้ การทดลองครั้งแรก (ในการวิจัยครั้งนี้ทำการทดลอง 3 แบบ คือ
แบบเดี่ยว 1 : 1 แบบกลุ่มย่อย 1 : 5 และแบบทดลองกลุ่มใหญ่ 21 คน) ทั้งนี้โดยเน้นทฤษฎี
พฤติกรรม มีการเฝ้าและตอบสนองให้เกิดแรงเสริมในรูปของรางวัล เช่น การยอมรับ
ของกลุ่ม ความพอใจต่อตนเอง รวมทั้งการเสนอรูปแบบการฝึกอบรมของแต่ละชุด ประกอบด้วย
Input (I) - Process (P) - Output (O) เช่น การเขียนแผนการสอน มีวงจร
ของกิจกรรม ดังภาพประกอบ 7

I	เปิดเทปคำบรรยายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมดฟัง ฉายแผ่น โปรงใสสรุปคำบรรยาย
P	ผู้เข้ารับการฝึกอบรมซักถาม ตอบปัญหา
O	ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้ากลุ่ม เขียนแผนการสอนและเสนอผลการ ทำงานกลุ่ม

ภาพประกอบ 7 วงจร I-P-O ของกิจกรรมชุดฝึกอบรม

3. คุณภาพของชุดฝึกอบรม เมื่อให้นำชุดฝึกอบรมไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 5 คน แล้ววิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมโดยเทียบกับเกณฑ์ 80/80 ปรากฏว่าชุดฝึกอบรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่เมื่อนำเอาชุดฝึกอบรมไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 21 คน ค่าประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ มีชุดฝึกอบรมสมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน กับสมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เป็นไปตามเกณฑ์ 80 เปอร์เซนต์ นอกจากนั้นมิชุดฝึกอบรมสมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน สมรรถภาพด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา กับรวมทุกสมรรถภาพมีประสิทธิภาพไม่ถึงเกณฑ์ 80 เปอร์เซนต์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมฝึกอบรมครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นสามเณร ซึ่งยังไม่มีประสบการณ์ด้านการสอนจึงทำให้ไม่สามารถเรียนรู้เรื่องจิตวิทยา ที่มีเนื้อหาเน้นหนักเกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาพัฒนาการ ได้ถึงเกณฑ์ 80 เปอร์เซนต์ที่กำหนดไว้ และอีกประการหนึ่งผู้ที่ไม่มีความรู้ประสบการณ์ด้านการสอนมาก่อน ย่อมไม่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาได้ จนถึงเกณฑ์ 80 เปอร์เซนต์ ในเวลาที่กำหนดจากกลุ่มผู้มีประสบการณ์แล้ว ข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่ง สำหรับผลการฝึกอบรมที่ทำให้ประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมต่ำ น่าจะมีผลเนื่องมาจากการที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นเหนื่อยเกินไป เพราะในวันสุดท้ายของการฝึกอบรมที่มีหมายกำหนดการสอนเวลาประมาณ 16.00 น. แต่ในช่วงบ่ายวันนั้นมีคณะผู้แสวงบุญจากจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนประมาณ 120 คน ได้เดินทางไปนมัสการศรัทธาหน้าเจ้าคณะจังหวัดนครพนมที่มรดกภาพ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องไปต้อนรับ

และร่วมทั้งเทคนิ ทำให้ต้องเลื่อนการฝึกอบรมตามตารางช่วงบ่ายไป เป็นช่วงเย็นเวลา 19.00 - 22.30 น. เพราะไม่สามารถเลื่อนไปเป็นวันใหม่ เนื่องจากตรงกับวันออกพรรษา จังหวัดนครพนมจัดให้มีประเพณีไหลเรือไฟผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องเดินทางไปร่วมชมงานดังกล่าว การฝึกอบรมทั้งกลางวันและกลางคืน อาจทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเหนื่อยล้า ทำให้คะแนนที่ได้จากการสอบได้คะแนนต่ำลงได้ อย่างไรก็ตาม ชุดฝึกอบรมชุดนี้ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม มีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ชุดฝึกอบรมสามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผลการทดลองครั้งนี้ได้ผลสอดคล้องกับการวิจัยของยุวดี แก้วรักษา (ยุวดี แก้วรักษา 2528 : 71) และอุทัย หนูแดง (อุทัย หนูแดง 2526 : 102 - 104) ที่ได้นำชุดการสอนมินิคอร์สไปใช้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่าการสอนตามปกติที่ครูใช้การบรรยาย

เงื่อนไขของการนำเอาชุดฝึกอบรมมินิคอร์สไปใช้สำหรับการฝึกอบรม

ผลการทดลองพบว่า เมื่อนำชุดฝึกอบรมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 5 คน ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนพระปริยัติธรรมมาก่อนแล้ว ทำให้ชุดฝึกอบรมมีประสิทธิภาพสูงตามเกณฑ์ 30/80 ที่ตั้งเอาไว้ แต่เมื่อนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 21 คน ที่มีสมาชิกส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ด้านการสอนมาก่อน ทำให้ชุดฝึกอบรมไม่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ และจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม พบว่าผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนมากจะมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นตลอดจนการเสนอแนะข้อมูลต่าง ๆ มากกว่ากลุ่มที่ขาดประสบการณ์ ดังนั้น การนำเอาชุดฝึกอบรมมินิคอร์สชุดนี้ไปใช้ฝึกอบรมให้เกิดประสบการณ์อย่างสูง ควรคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีประสบการณ์ด้านการสอนพระปริยัติธรรมจะช่วยให้การอภิปรายกลุ่ม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เป็นไปอย่างกว้างขวาง และน่าสนใจ ทำให้บรรยากาศของการฝึกอบรมไม่น่าเบื่อหน่าย และมีคุณค่า การฝึกอบรมแต่ละครั้งอาจฝึกอบรมทั้ง 4 ชุด หรือฝึกอบรมเพียงบางชุดแล้วปรับข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ให้เหมาะสม ก็จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีสมรรถภาพด้านนั้น ๆ เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การจัดการฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ ด้านการสอนสูงขึ้น ควรจะได้นำเอาชุดฝึกอบรมไปใช้ เพราะชุดฝึกอบรมมีข้อดีหลายประการ เช่น มีจุดมุ่งหมายชัดเจน มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง มีขั้นตอน มีสื่อโสตทัศนวัสดุหลายชนิด ที่จะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พัฒนาสมรรถภาพของเขาตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

1.2 การพัฒนาการจัดการฝึกอบรมที่จะมีประโยชน์ต่อครูสอนพระปริยัติธรรม ก็คือ กรมการศาสนาและสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสงฆ์ ควรจะได้ ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการคิดค้น ทดลอง และสร้างชุดอบรมมินิคอร์ส หรือสื่อการฝึกอบรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน แล้วทำการเผยแพร่ให้เกิดการยอมรับต่อไป

1.3 ถ้าหากมีการสร้างและนำเอาชุดฝึกอบรมมินิคอร์สมาใช้ในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ควรจะได้หาทางปรับปรุงหรือนำเอาหนังสือแบบเรียนที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันมาประกอบกับการสอน โดยใช้ชุดมินิคอร์ส ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และประหยัดงบประมาณในการจัดพิมพ์เอกสารอ่านประกอบ ซึ่งอาจเพิ่มเติมเฉพาะส่วนเสริมบทเรียนเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทุก ๆ อย่างทันที

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างชุดฝึกอบรมและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมโดยเทียบกับเกณฑ์ 80/80 ที่มีลักษณะเป็นอุดมคติ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ชุดฝึกอบรมจะมีประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติควรจะได้มีการทดลองหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมจากการเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมหรือเปรียบเทียบกับ การฝึกอบรมโดยใช้วิธีการฝึกอบรมแบบอื่น ๆ เช่น การฝึกอบรมแบบปกติทั่วไปที่ใช้การบรรยาย เป็นต้น

2.2 ควรมีการนำเอาชุดฝึกอบรมมินิคอร์สที่ผู้วิจัยหรือผู้วิจัยอื่นมาทดลอง ใช้ซ้ำกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลุ่มอื่น ที่มีประสบการณ์และภูมิหลังแตกต่างกัน เพื่อพัฒนา และปรับปรุงให้ได้ชุดฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่น และเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ในตัวเอง

มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรจะได้พิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย เช่น ความคงทนในการเรียนรู้ การตั้งใจ ตลอดจนความสามารถในการคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ของผู้เข้ารับการศึกษา เพราะองค์ประกอบเหล่านี้มีส่วนเอื้ออำนวยให้ผู้เข้ารับการศึกษาเกิดการการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเลือกผู้เชี่ยวชาญ การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนพระปริยัติธรรม โดยคำนึงถึงประสบการณ์การสอนตามหลักสูตร การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นสำคัญ จากการสัมภาษณ์พบว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจะเป็นไปในแง่ของการย้ำเกี่ยวกับเนื้อหาที่มีอยู่ในหลักสูตร ผู้เรียนควรจำพุทธประวัติตลอดจนพระธรรมวินัยที่บัญญัติไว้ได้เป็นอย่างดี ถ้าหากจะมองในแง่ของนักพัฒนาหลักสูตรอาจสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมตามแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญในครั้งนี้ คือหลักสูตรประเภทเนื้อหาวิชาซึ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการท่องจำที่มีการจัดสภาพการเรียนการสอนแบบบรรยาย ผู้เรียนรับฟังแล้วไปท่องจำให้ได้มากที่สุด ดังนั้น ถ้าหากได้เลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการสอนพระปริยัติเป็นเวลานานและมีวุฒิทางวิชาครู ซึ่งเป็นเนื้อหาทางโลก แล้วนำข้อเสนอแนะมาใช้ในการกำหนดความต้องการของการสร้างชุดฝึกอบรม ก็น่าจะเป็นกระบวนการที่มีความเหมาะสม และอาจทำให้ได้หลักสูตรการฝึกอบรมที่แตกต่างไปจากการวิจัยในครั้งนี้ได้เช่นกัน การได้หลักสูตรการเข้าฝึกอบรมหลาย ๆ หลักสูตรจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยทำให้เกิดมีประสิทธิภาพในการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การศาสนา, กรม เอกสารประกอบการฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม ฝ่ายศาสนศึกษา
กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา 2524, 507 หน้า
- กิริติ ศรีวิเชียร ตัวแปรที่เกี่ยวกับผลการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
ปริญญาโท การศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2528,
206 หน้า อัดสำเนา
- คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการศึกษา วัฒนาพานิช 2518,
294 หน้า
- การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม รายงานของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูป
การศึกษา โรงพิมพ์ศูนย์กลางทหารราบ 2518, 360 หน้า
- คามสุโย (นามแฝง) "บทบาทองค์การสงฆ์กับการะของสังคมบ้านเมือง" สยามรัฐสัปดาห์
วิจารณ์ 1 มิถุนายน 2527 29 - 30 หน้า
- พระราชจินดาณี "สัมโมทนียกถา" ใน เอกสารการฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม ฝ่าย
ศาสนศึกษา ของคณะสงฆ์ ภาค 15, 4 และ 10 หน้า 51 กองศาสนศึกษา, 2523
อัดสำเนา
- เฉลียว บุรีภักดิ์ และคนอื่น ๆ ลักษณะของครูที่ดี โรงพิมพ์ตำรวจ 2520, 425 หน้า
- ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา ทฤษฎีของหลักสูตร ม.ป.ป., 12 หน้า อัดสำเนา
- แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 72 ตอนที่ 5 : 25 พฤษภาคม 2527 อัดสำเนา
- ทวีโชค เกษมศรี, ม.ร.ว. "คำนำ" ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ โรงพิมพ์สามมิตร
2518
- ชญ์ แสงศักดิ์ "คำกล่าวพิธีเปิดการฝึกอบรม" ในเอกสาร ประกอบการฝึกอบรมครูสอน
พระปริยัติธรรม หน้า 15 ฝ่ายศาสนศึกษา กรมการศาสนา 2524, 507 หน้า
- บ้านสมเด็จเจ้าพระยา, วิทยาลัยครู ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ โรงพิมพ์สามมิตร
2518, 123 หน้า

บุญชม ไชยโกษี การส่งเสริมการศึกษาระหว่างประจำการของครูประถมศึกษา โรงพิมพ์
ศิริภักดิ์ ขอนแก่น 2513, 89 หน้า

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ โอเดียนสโตร์
2526, 211 หน้า

ประสาธ บัณฑิตวงกูร "รูปแบบการสอนที่ดี" ศรีนครินทร์สาร 1 (ฉบับปฐมฤกษ์) :
15 - 25 มิถุนายน - กันยายน 2519

ประสิทธิ์ ธรรมประสิทธิ์ การส่งเสริมครูประจำการระดับมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 6
ความต้องการของครู การปฏิบัติการและปัญหา ปริณยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 71 หน้า อัดสำเนา

ฝ่ายปริยัติกรรม ประวัติการศึกษาของสงฆ์ โรงพิมพ์การศาสนา 2527, 240 หน้า

พจน์ สะเพียรชัย แนวโน้มของการจัดการศึกษาและการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 5 ม.ป.ป., 2523, 13 หน้า อัดสำเนา

พุทธโฆษาจารย์, สมเด็จพระ "โอวาทปิดการอบรม" ใน เอกสารประกอบการฝึกอบรมครู
สอนพระปริยัติธรรม ฝ่ายศาสนศึกษา หน้า 10 - 13 ฝ่ายศาสนนิเทศก์ กองศาสนศึกษา
กรมการศาสนา 2524, อัดสำเนา

ยุวดี แก้วรักษา การทดลองใช้ชุดการสอนจุลบท (Minicouse) วิชาสร้างเสริม
ประสบการณ์ชีวิต 7 ในชั้นเรียนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 4 ปริณยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 266 หน้า
อัดสำเนา

ละเอียด รักเผ่า "รูปแบบการสอนเป็นกลุ่มที่ให้ผลการเรียนใกล้เคียงกับผลการสอนแบบ
ครูหนึ่งคนต่อนักเรียนหนึ่งคน ปริณยานิพนธ์ การศึกษาศุภบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2526, 305 หน้า อัดสำเนา

เลย จันจักร "คำกล่าวพิธีเปิดการฝึกอบรม" ใน เอกสารการฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม
หน้า 26 ฝ่ายศาสนศึกษา กองศาสนศึกษา 2524

สมนึก ภัททิยธนี การประเมินผลและการสร้างแบบทดสอบ ภาพสินธุ์ โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์
2526, 271 หน้า

- สมนึก ภักดิ์ธนิ การติดตามผลการศึกษาดูแบบบูรณาการและบุคลากรทางการศึกษาประจำการที่สำเร็จการศึกษา รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 จากวิทยาลัยครูมหาสารคาม มหาสารคาม
ภาควิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ วิทยาลัยครูมหาสารคาม 2527,
40 หน้า
- สมบูรณ์ ตันยะ การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา ปริญญาโท การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 386 หน้า อัดสำเนา
- สมพงษ์ เกษมสินธุ์ การบริหารงานบุคคลแผนใหม่ พิมพ์ครั้งที่ 4 ไทยวัฒนาพานิช 2523,
380 หน้า
- สมภารพรมหา, พระมหา ประทีปแห่งสยาม - พลิกประวัติและผลงานผู้เดินตามรอยพระพุทธองค์
อย่างมั่นคง สว่าง สงบ สำนักพิมพ์อาทิตย์ 2526, 158 หน้า
- เสถียรพงษ์ วรรณปก ในยุทธจักรดงขี้ผึ้ง สำนักพิมพ์พรชัย 2522, 246 หน้า
- สุนมมาลย์ นิมนต์พันธ์ การบริหารงานบุคคล สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร 2527, 224 หน้า
- สุรัตน์ ยุทธเสรี การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยชุดการเรียนการสอนมินิคอร์ส (Minicourse) กับการสอนตาม
คู่มือครูการสอนภาษาอังกฤษเอส ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 168 หน้า อัดสำเนา
- สุรินทร์ สรศิริ "ครูอุทวิทยาสาสตร์และเทคโนโลยีก้าวหน้า" มิตรครู 21(22) : 14 - 17
30 พฤศจิกายน 2521
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ แบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง ในวารสาร
การวัดผลการศึกษา ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 กรุงเทพ รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์ หน้า 1-5 ม.ป. ป.
- อุทัย บุญประเสริฐ "การศึกษาและการพัฒนาประเทศ" ใน พัฒนศึกษาศาสตร์ หน้า 29 - 45
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2527
- อุทัย หนูแดง การทดลองชุดการเรียนการสอนมินิคอร์สกับนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3
วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 4 ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 290 หน้า อัดสำเนา

อุทัย หิรัญโต หลักการบริหารงานบุคคล สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2523, 426 หน้า

Alford, Emily Carol. "The Development of an In-service Education Design Placing First Priority on the Person," Dissertation Abstracts. 35(8) : 4970 - A, 4971 - A February, 1975.

Allen, E. David and Mebecca, M. Valette. Classroom Techniques Foreign Language and English as a Second Language. New York, Harcourt Brace Jovarich Inc., 1977. 418 p.

Anderson, Jack Ronald. "The Development and Affective Evaluation of Minicourse Structure for General Education Earth Science," Dissertation International Abstracts. 35(11) : 4021 - A, December, 1973.

APEID. The Minicourse Approach : What it is and How it Works. UNESCO, Regional Office Bangkok, 1982. 55 p.

Arciniega, Guillermo Miquel. "Teacher In-Service Education Model," Dissertation Abstracts. 33(3) 1052 - A, September, 1972.

Bomblay, Govind Manohar. Upinions of Elementary School Teacher in Valnezuela on In-Service Education. Submitted to the Asian Institute for Teacher Educators, University of the Philippines, Fifth Institute for Key Teacher Educators, (January 8 to April 22) 1970.

Borich, Gray D. The Appraisal of Teaching. Mass., Addison-Wesley Publishing Company, 1977. 396 p.

Brain, Cane. In-Service Training. National Foundation for Educational Reasearch in England and Wales, Keng, Thorne & Stace Ltd., 1969.

C.A.T. The Minicourse as a Model for the Continuing Education of Teachers. No. 13 Mcquarie University Australia, 1981. 44 p.

Clark, Allen Romaine. "A Teacher Evaluation of Selected Method of In-Service Education," Dissertation Abstracts. 31(6) : 2767 - A, December, 1970.

Edwards, Patsy Kaye Dernberger. "Teacher's Perceptions of Present Practices Process-Needs, Alternative Delivery Systems and Priority of In-Service Education," Dissertation Abstracts. 36(6) : 3581 - A, December, 1975.

El-Mehdiwi, El-Keilani Omar. "A Study of the Priority of Elementary Teacher for In-Service Education in the School Districts of Benghazi and Tripoli," Dissertation Abstracts. 38(12) Part I : 7135 - A, 7136 - A June, 1978.

- Feinberg, Marvin Warren. "An Analysis of Guidelines for In-Service Teacher Education Practices in Selected Schools Grades 5 - 9," Dissertation Abstracts. 35(6) : 3561 - A, December, 1974.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. New York, McGraw-Hill, 1945. 495 p.
- Hawson, Robert B. and Others. Educating a Profession. American Association of Colleges for Teacher Education, 1976. 171 p.
- James, Dunhill. Discipline in Classroom. New York, McGraw-Hill, 1964. 198 p.
- Kemerer, Richard W. and Schroeder, Wayne L. "Determining the Importance of Community-Wide Adult Education Needs," Adult Education. 33(4) : 201 - 214, 1983
- Kaslow, Florence Rita. "In-Service Education of the Cooperating teacher," Dissertation Abstracts. 31(3) : 1119 - A, September, 1970.
- Katz, Stephen Samuel. "A Study of Social Studies Teacher's Perceptions of the Utility of In-Service Training in Meeting Classroom Needs," Dissertation Abstracts. 38(4) : 2059 - A, 2060 - A, October, 1977.
- Kibbler, Robert J. and others. Objective for Instruction and Evaluation. Boston, Allyn and Bacon, 1974. 203 p.
- Leeds University Institute of Education. The Objectives of Teacher Education. London National Foundation for Educational Research, 1973. 48 p.
- Leiter, Richard Edward. "An In-Service Faculty Developmental Program Based Upon and Analysis of Faculty Self Percieved Deficiencies in Both Instructional and Non-Instructional Areas," Dissertation Abstracts. 37(12) Part 1 : 7700 - A, June, 1977.
- Lundgren, Earl, F. Organizational Mangement. Confield Press, San Francisco, 1974. 461 p.
- Macrides, Clitos C. "The Priority of Percieved In-Service Needs of Secondary School Teacher in Cyprus," Dissertation Abstracts. 39(6) : 3526 - A, December, 1978.
- Meyer, Rex G. "The Development of minicourses (with a Easis in Educational Technology) for the In-Service Education of Teachers and Trainers," in PLET. Vol.16 No. 1 February, 1979. p. 23 - 37.

- Nicholson. "Model for General Education and Special Education Elementary Teachers and Assessment of Their Perceived Needs," Dissertation Abstracts. 37(7) : 4101 - A, January, 1977.
- Norton, Ethelbert B. "College and University Programs Designed for the Improvement of the In-Service Education of Public School Personnel," in Fourth Yearbook. p. 73 - 79, Washington D.C. The American Association of Colleges for Teacher Education, 1951.
- Rakpraja, Ladda. "Perception of Needs of Secondary School Mathematics Teachers in Thailand Relating to In-Service Education," Dissertation Abstracts. 39(1) : 99 -A, 100 - A, July, 1978.
- Rifai, Mas Moh. Programmes of In-Service Teacher Education for Elementary Teachers in Quezon City. Submitted to the Asian Institute for Teacher Educators University of the Philippines, Eight Institute for Key Teacher Educators (July 6 to October 5) 1972. 52 p.
- Ryans, David G. Characteristics of Teachers. Manasha, George Banta Company, 1960. 416 p.
- Schneider, Ruth A. "The Development of A Theoretical Model for Inservice Training for Elementary School Teachers," Dissertation Abstracts. 37(8) : 4846 - 4847 - A, February, 1977.
- Sund, Robert B. and Leslie, W. Trowbridge. Teaching Science Inquiry in The Secondary School. Ohio, Charles E. Merrill Book, 1967.
- Thomas, Joan. Teacher for the School of Tomorrow. France : UNESCO, 1968.
- Weigand, James. Developing Teacher Competencies. New York, Prentice-Hall, Inc., 1971. 321 p.
- Westbury, Robert Colin Peter. "To Design and Field Test and In-Service Education/Curriculum Development Model," Dissertation Abstracts. 36(2) : 661 - A, August, 1975.

ภาคผนวก

รายนามผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนพระปริยัติธรรม

ลำดับ	นาม	สำนัก
1	พระราชวิสุทธโสภา	วัดศรีโคมคำ จ.พะเยา
2	พระเทพรัตนโมลี	วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จ.นครพนม
3	พระปลัดภูวณฺ์ จน.หลวง, โฉ	วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จ.นครพนม
4	พระมหานัณณัติ ภูริบุญญ	วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จ.นครพนม
5	พระครูศรีเจติขาริรักษ์	วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จ.นครพนม
6	พระครูวิสนธ์ สมณกิจ	วัดศรีเมืองพล จ.ขอนแก่น
7	พระมหาถาวร ยโสธโร	วัดศรีเมืองพล จ.ขอนแก่น
8	พระครูชัยสุตฺธิคุณ	วัดอภิสัทธิ จ.มหาสารคาม
9	พระครูปฐมวรกิจ	วัดบรือสราราม จ.มหาสารคาม
10	พระครูศรีนพบุรารักษ์	วัดช้างเผือก จ.หนองคาย

ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพชุดฝึกอบรม

ลำดับที่	ชื่อ - ชื่อสกุล	สถานที่ทำงาน
1	ผศ.ดร. บุญชม ศรีสะอาด	มศว. มหาสารคาม
2	ผศ. ดร. สุรกิจ ศรีปัดดา	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
3	ผศ. สมนึก ภัทธิยธนี	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
4	ผศ. สุวรรณ ประวรรณจะ	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
5	ผศ. สุมาลัย วงศ์เกษม	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
6	ผศ. ลัดดา จารุมณี	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
7	ดร. เหม ทองชัย	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
8	ดร. นิคม จารุมณี	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
9	อาจารย์รุติ ถิ่นนาค	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
10	อาจารย์รัตนา ศิรินาม	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
11	อาจารย์พัฒนา เหล่าวิศาลสุวรรณ	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
12	อาจารย์ประจวบ หาญกุล	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
13	อาจารย์สนิทย กายาผาด	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
14	อาจารย์ดุณี โกเมนเอก	วิทยาลัยครูมหาสารคาม
15	ดร. พล คำบังส	วิทยาลัยครูอุบลราชธานี
16	อาจารย์กรรณิการ์ แยมเกสร	กรมการศึกษานอกโรงเรียน
17	อาจารย์ดุขี แก้วกำเนิด	หน่วยงานกรมการสามัญศึกษา

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน ได้แก่ ความสามารถด้านการตั้ง
วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การกำหนดวิธีการเรียนการสอน การเตรียมและจัดหาอุปกรณ์
การสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา การผลิตสื่อที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนและใช้วัสดุที่มีใน
ท้องถิ่น

ท่านคิดว่า หัวข้อที่ครูผู้สอนพระปริยัติธรรมควรจะได้รับ การฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริม
สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอนอะไรบ้าง และหัวข้อใดควรมีความสำคัญตาม
ลำดับอย่างไร

1. การวางแผนการเรียนการสอน

- ความหมายและความสำคัญของการวางแผนการเรียนการสอน

- แผนการสอน

-

-

2. ความคิดรวบยอด หลักการ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

-

-

3. การสอน และกระบวนการเรียนการสอน

- ทฤษฎีการสอน

- รูปแบบการสอน

- กระบวนการเรียนการสอน

-

-

4. วิธีสอนแบบต่าง ๆ

-

-

-

5. สื่อการเรียนการสอน

- ความหมายและประเภทของสื่อการเรียนการสอน
- การผลิตและใช้สื่อการสอน
-
-

6. อื่น ๆ

สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน เป็นความสามารถด้านความรู้ใน การที่จะนำเอาวิธีสอนแบบต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การสาธิต การอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงบทบาทสมมติ ตลอดจนการใช้สื่อชนิดต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ

ท่านคิดว่าครูผู้สอนพระปริยัติธรรม ควรจะได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอะไรบ้าง และแต่ละหัวข้อมีความสำคัญเรียงตามลำดับ อย่างไร

1. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

--
--
--

2. ทักษะการสอนแบบต่าง ๆ

- การบรรยาย
- การสาธิต
- การอภิปรายกลุ่มย่อย
- การแสดงบทบาทสมมติ

--
--

3. อื่น ๆ

--
--

สมรรถภาพด้านการเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน ทั้งทางด้านจิตวิทยา สรีรวิทยา ตลอดจนลักษณะทางด้านสังคมวิทยา

ท่านคิดว่าครูผู้สอนพระปริยัติธรรม ควรได้รับการฝึกอบรมในหัวข้อใดบ้าง เพื่อการสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน และแต่ละหัวข้อมีความสำคัญเรียงตามลำดับอย่างไร

1. จิตวิทยาพัฒนาการ

- พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่

-

-

2. ลักษณะทางด้านสังคมวิทยาของพระภิกษุสามเณร

- บทบาทและสถานภาพ

- ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับสังคมไทย

-

-

3. อื่น ๆ

-

-

สมรรถภาพด้านการวัดและการประเมินผล หมายถึง ความรู้ความสามารถในการสร้าง และใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ชนิดต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ท่านคิดว่าครูผู้สอนพระปริยัติธรรม ควรจะได้รับการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริม สมรรถภาพด้านการวัดและการประเมินผลในหัวข้อใดบ้าง แต่ละหัวข้อมีความสำคัญเรียงตาม ลำดับอย่างไร

1. การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา
 - ความมุ่งหมายและความสำคัญ
 - ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร การสอน และการวัดผลประเมินผลการศึกษา
 -
 -
2. วิธีการวัดผลแบบต่าง ๆ
 -
 -
3. การสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. อื่น ๆ
 -
 -

ที่ ศพธ. 12/2529

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญศึกษา

วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร

อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

12 ตุลาคม 2529

เรื่อง การอบรมครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญศึกษา (แผนกปริยัติธรรม)

เรียน ครู-อาจารย์ผู้สอนการศึกษาแผนกปริยัติธรรมทุกรูป

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตารางการอบรมครูผู้สอนการศึกษาพระปริยัติธรรม

ด้วยนายสมศักดิ์ คำศรี นิสิตระดับคุณวุฒิปดัตติ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้แสดงความจำนงขอมาทำการทดลองหาประสิทธิภาพของชุดอบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพ ด้านการสอนของครูผู้สอนการศึกษาพระปริยัติธรรม ที่วัดพระธาตุพนม-วรมหาวิหาร ซึ่งเป็นปริญญานิพนธ์ ที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับดังกล่าว และเป็นโอกาสดีของครูผู้สอนการศึกษาพระปริยัติธรรม เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครูผู้สอนการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งสิ้น

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อให้ท่านได้โปรดให้ความร่วมมือเข้าทำการอบรม และเป็นผลประโยชน์คิดตัวท่านต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือยิ่ง

(พระครูตรีเจติยาภิรักษ์)

ครูใหญ่

ระหว่างวันที่ 13 - 17 ตุลาคม 2529

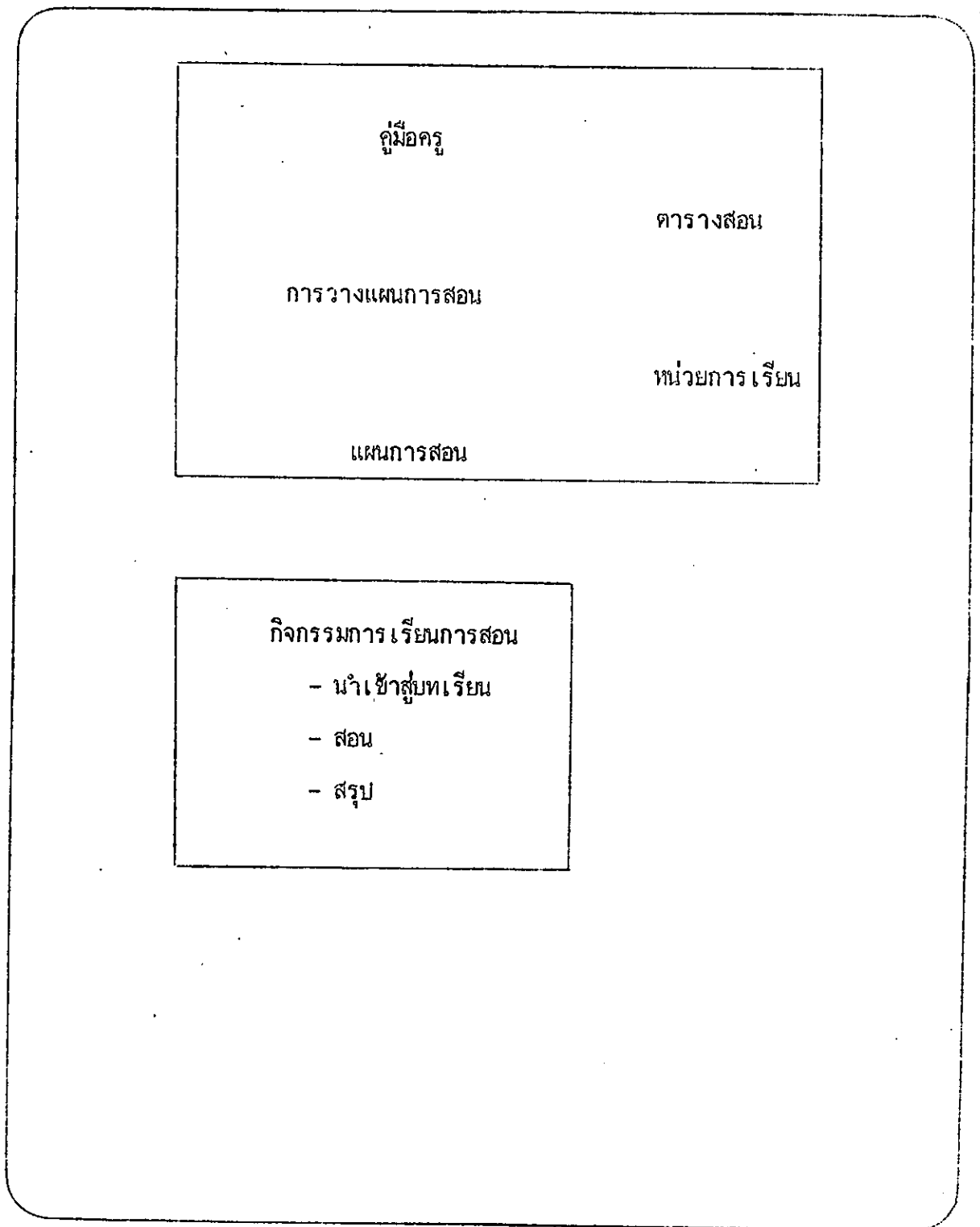
วันที่ เวลา	08.30 - 11.30 น.
13 ต.ค. 29	การวางแผนการสอน (การเขียนแผนการสอน)
14 ต.ค. 29	ความรู้ความเข้าใจผู้เรียน (ด้านจิตวิทยา)
15 ต.ค. 29	กระบวนการเรียนการสอน (ระเบียบวิธีสอนแบบต่าง ๆ)
16 ต.ค. 29	การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา (ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล- การศึกษา)
17 ต.ค. 29	การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา (การเขียนข้อสอบ)

พัก ณ วัดพระธาตุพนม

13.30 - 16.30 น.
การวางแผนการสอน (การเตรียมสื่อวัสดุ)
ความรู้ความเข้าใจผู้เรียน (งานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย)
กระบวนการเรียนการสอน (เทคนิคการสอน)
การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา (การเขียนข้อสอบ)
การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา (การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม)

รับรองตามนี้

ลงชื่อ.....ครูใหญ่

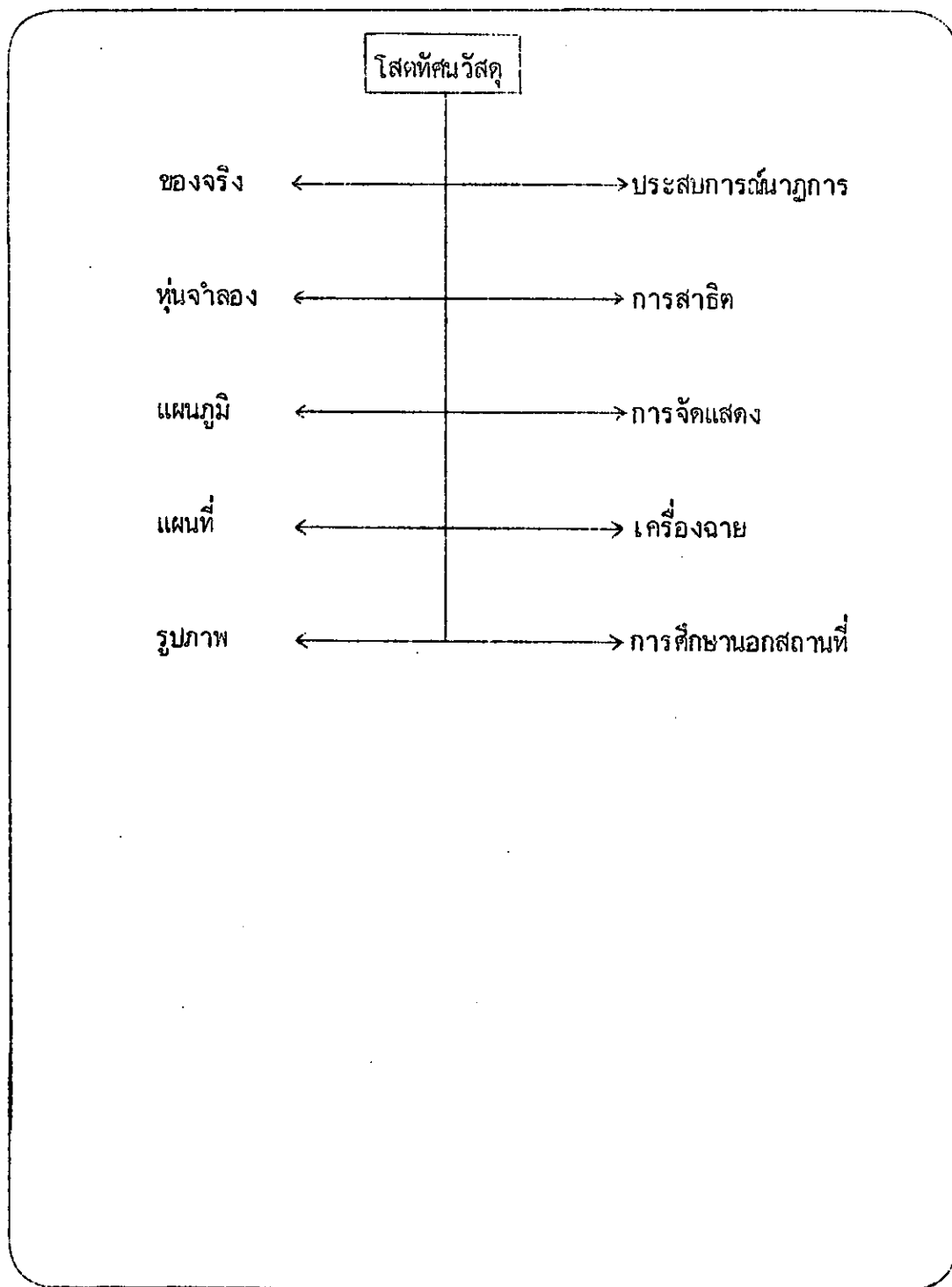

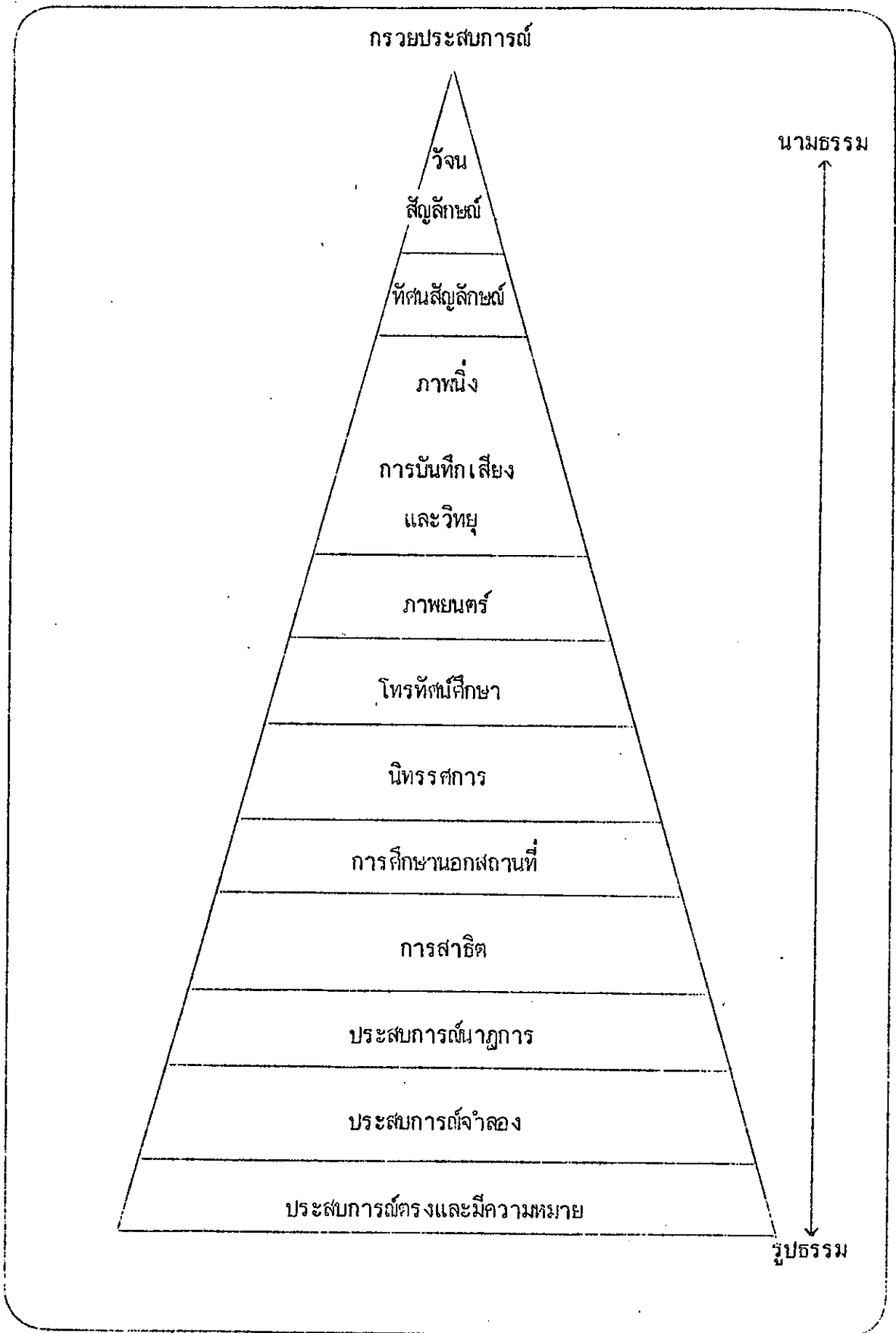
แผนภาพใส่ที่ 2

แผนการสอน

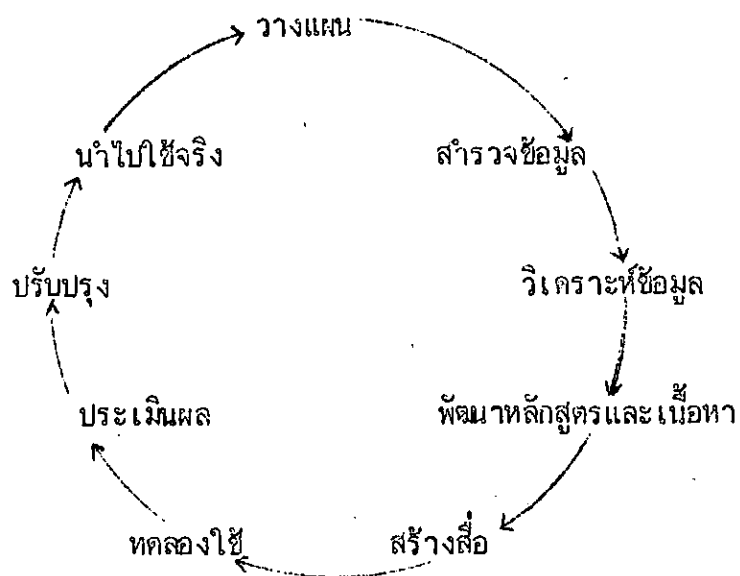
- วิชา _ เรื่อง _ ชั้น _ เวลา _
- ความคิดรวบยอด
- จุดมุ่งหมาย
- เนื้อหา
- กิจกรรมการเรียนรู้
- สื่อ
- การประเมินผล
- หมายเหตุ

แผนภาพใสที่ 3

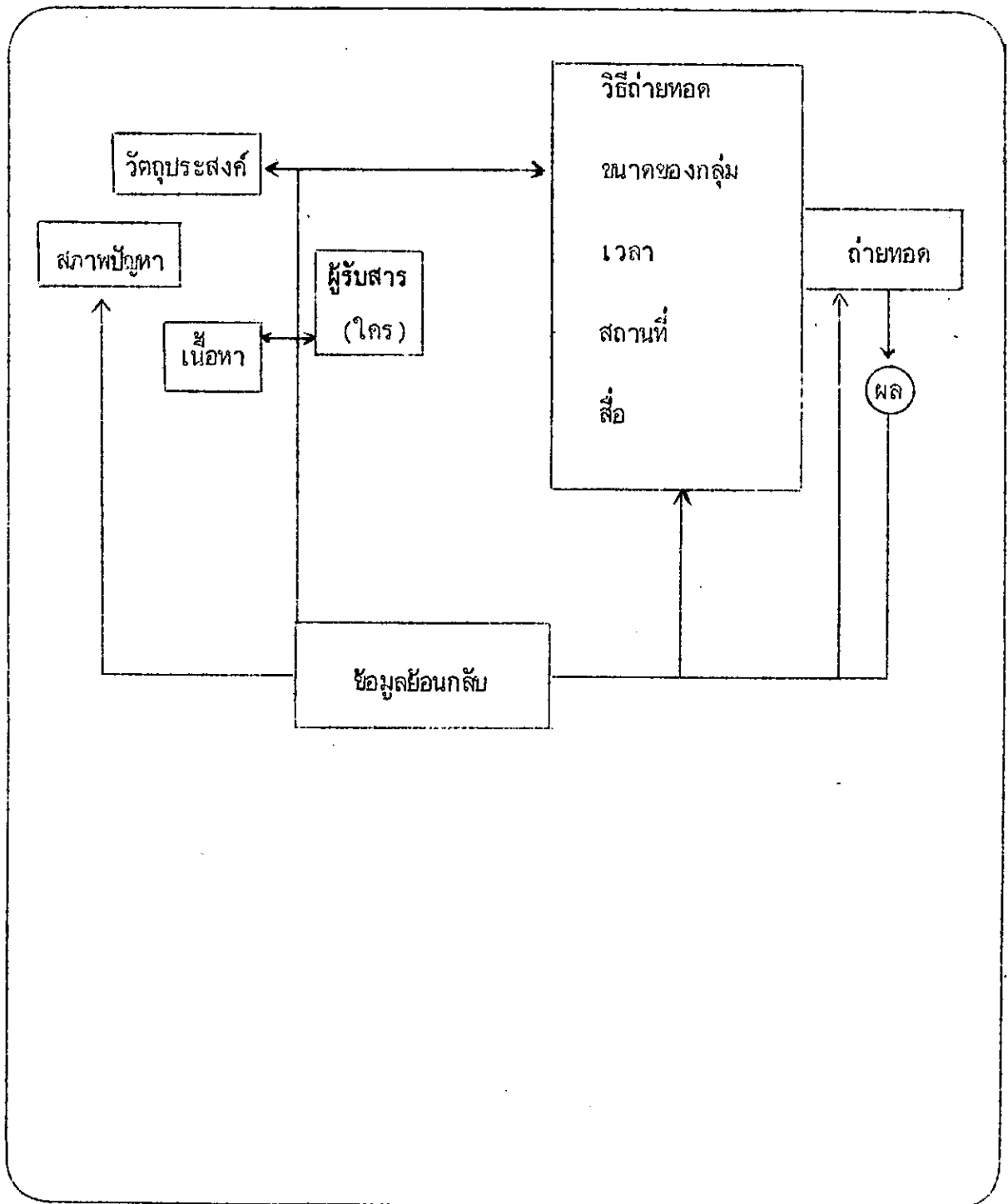

แผนภาพที่ 5

กระบวนการผลิตสื่อทัศนวัสดุ

แผนภาพใสที่ 6

แผ่นภาพใสที่ 7

จิตวิทยา : วิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับ
พฤติกรรมของมนุษย์

พฤติกรรม : การกระทำทุกชนิดของสิ่งมีชีวิต แยกเป็น

ภายนอก/ภายใน

หน่วยใหญ่/หน่วยย่อย

บุญ/บาป

ทฤษฎีสองพิศ

- กฎแห่งความพร้อม
- กฎแห่งผลการกระทำ
- กฎแห่งการฝึกหัด

ทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์

- กฎแห่งความใกล้ชิด
- กฎแห่งความคล้ายคลึง
- กฎแห่งความสมบูรณ์
- กฎแห่งความต่อเนื่อง

ทฤษฎีการวางเงื่อนไข
แบบคลาสสิก

1 CS $\longrightarrow$?

2 UCS $\longrightarrow$ UCR

3 CS $\searrow$
UCS $\longrightarrow$ UCR

4 CS $\longrightarrow$ CR

แผนภาพใสที่ 9

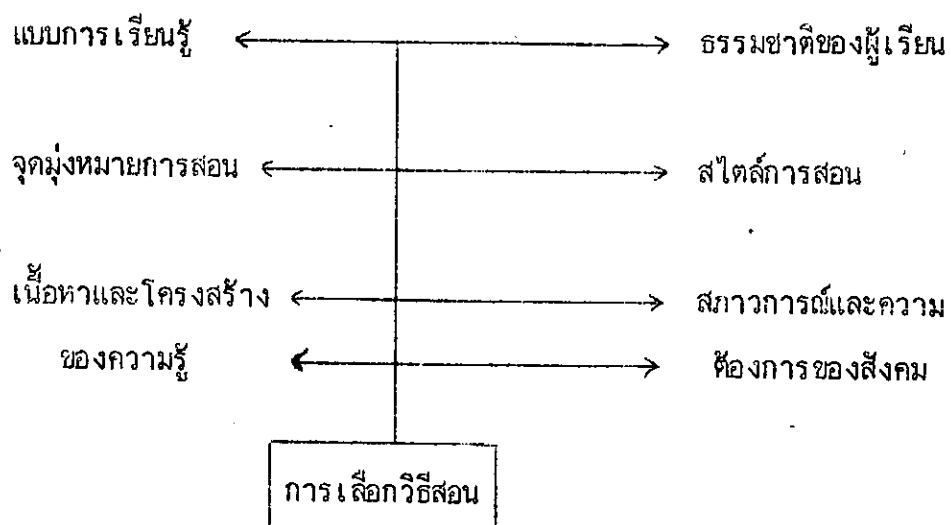
งานและบทบาทของสงฆ์

- พัฒนาคณะ
- สงเคราะห์คน
- ช่วยเหลือราชการ

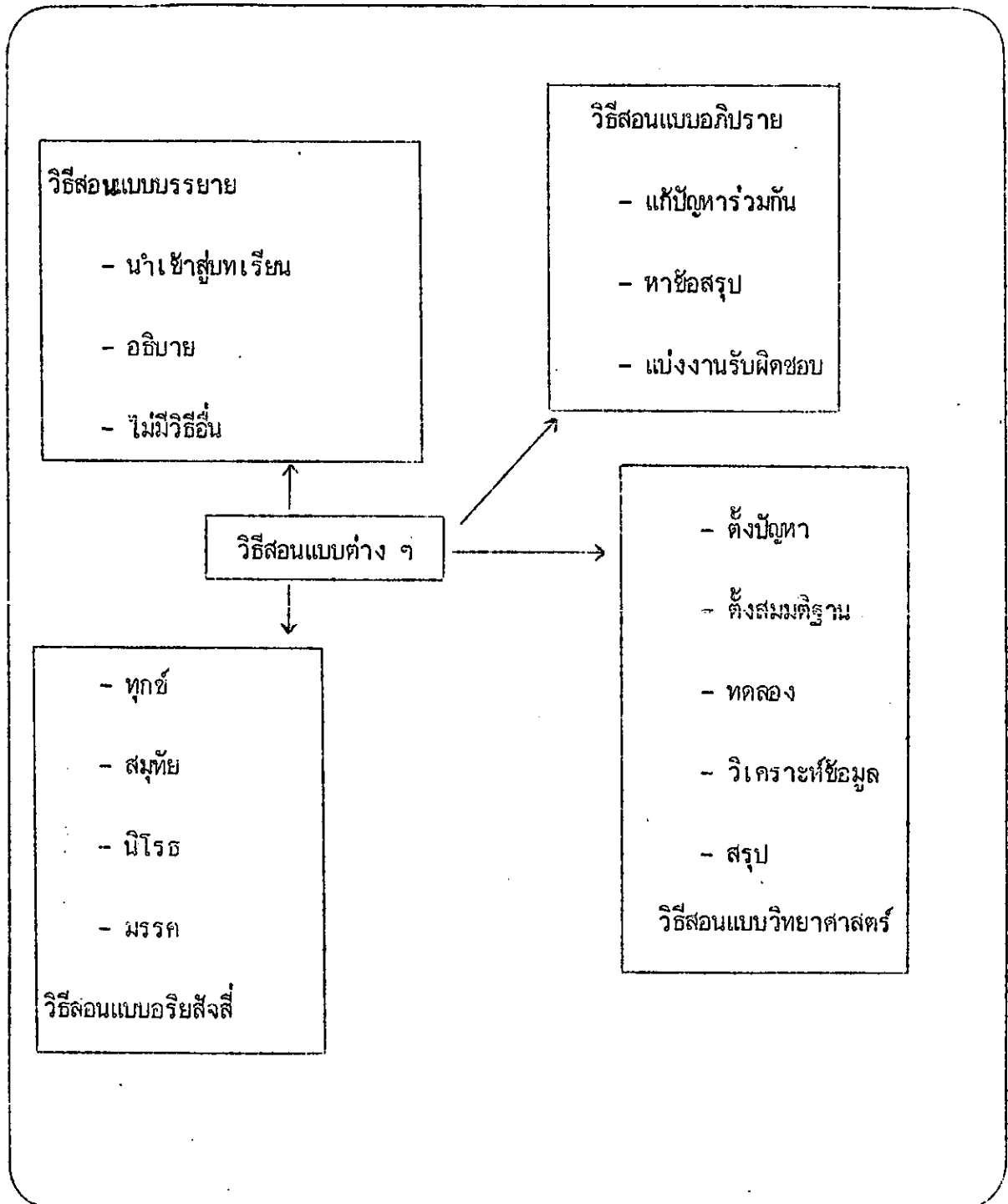
ปัญหาและอุปสรรค

- จากสถาบันสงฆ์เอง
- จากสถาบันนอกวงการสงฆ์

แผนภาพใสที่ 10

แผนภาพใส่ที่ 11

แผ่นภาพใสที่ 12

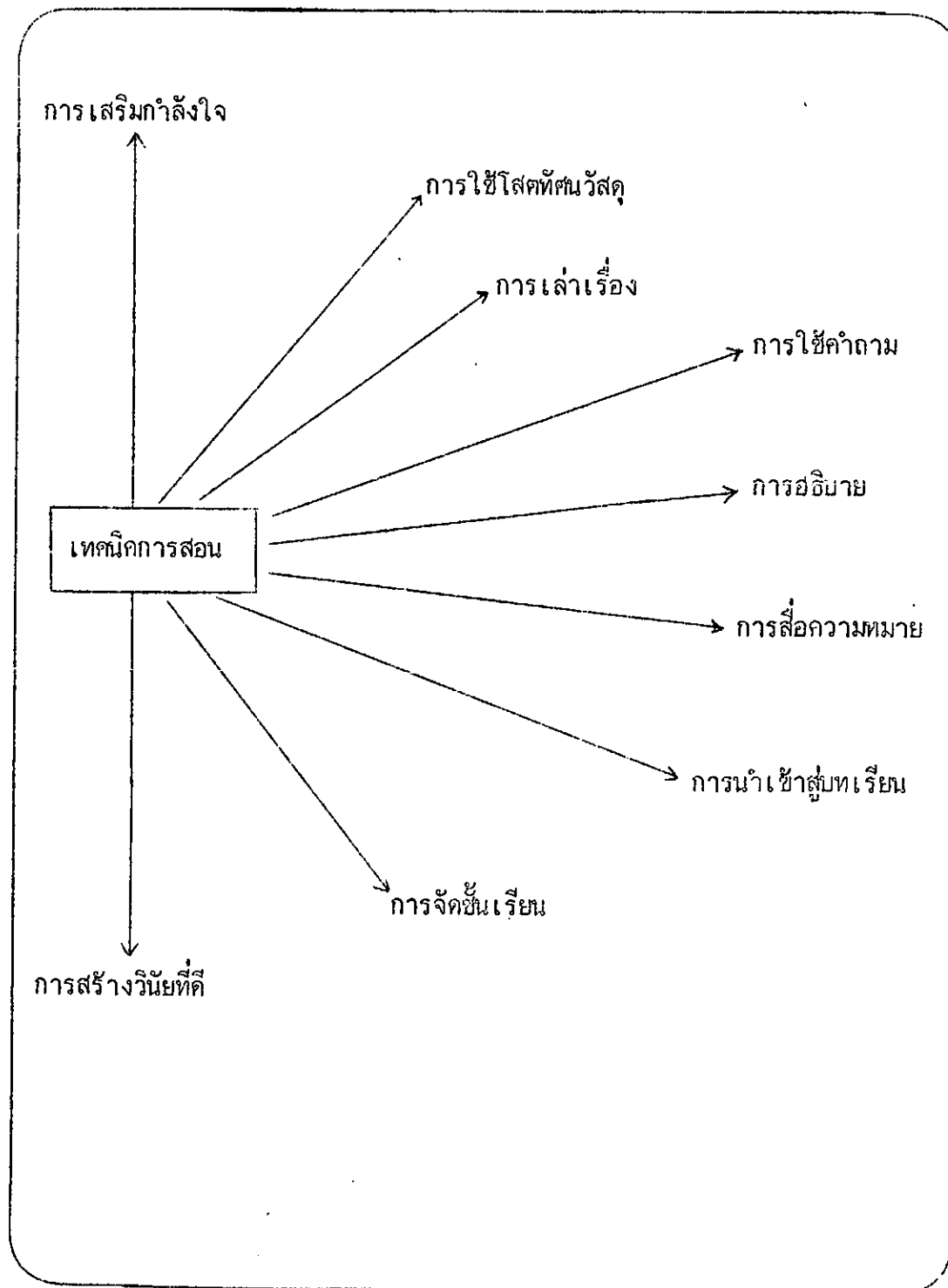
การเรียนรู้

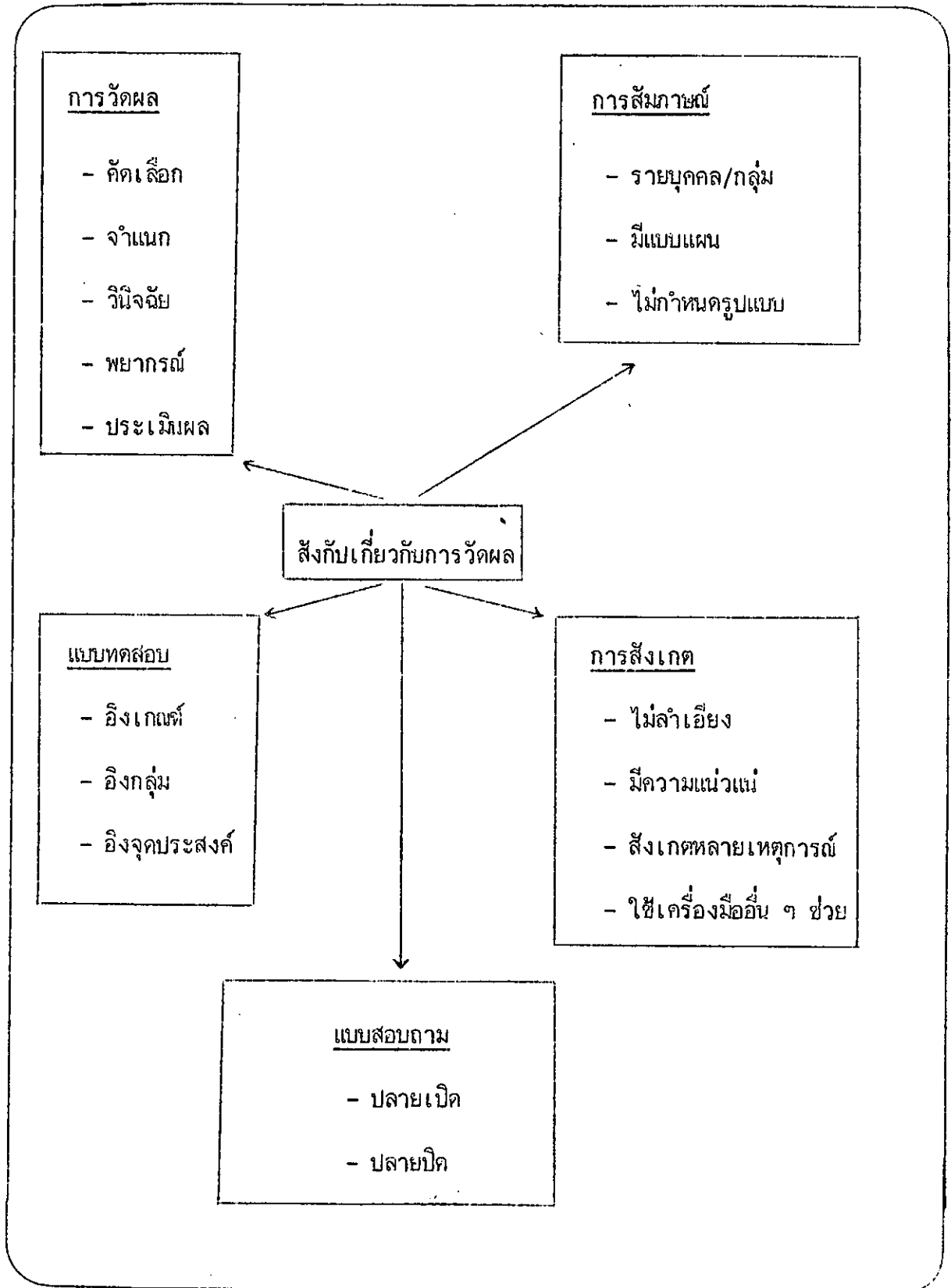
- เครื่องหมาย
- เชื่อมโยง
- ลูกโซ่
- ภาษา
- จำแนก
- สังกัป
- กฎ
- แก้ปัญหา

รูปแบบการสอน

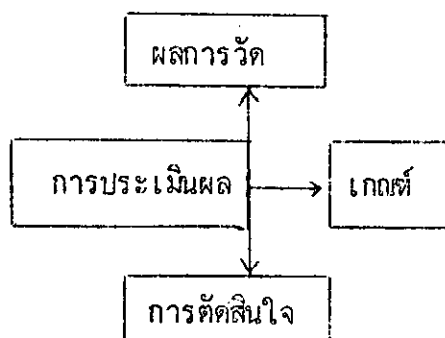
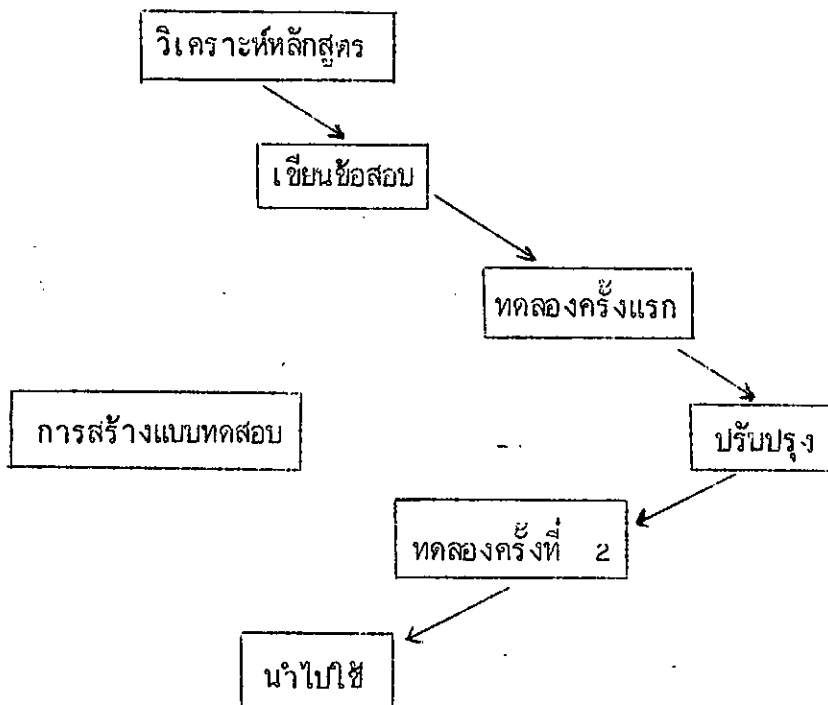
- กำหนดจุดประสงค์
- วัดผลก่อนเรียน
- สอน
- ประเมินผลหลังเรียน

แผนภาพใสที่ 13

แผนภาพไสท์ 15

แผนภาพใส่ที่ 16

จุดมุ่งหมายของการศึกษา - ด้านสติปัญญา

- ด้านอารมณ์ ความรู้สึก

- ด้านทักษะ

ข้อสอบ - อัจฉริยะ - ถามได้น้อยข้อ

- ตรวจยาก

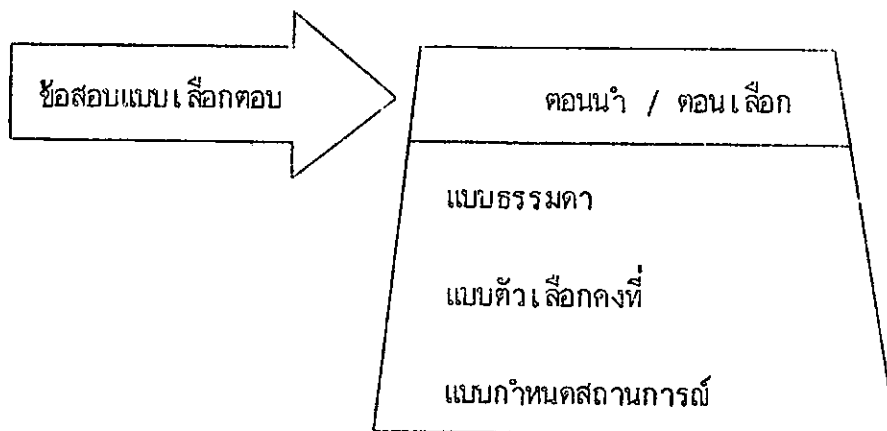
- เดาไม่ได้

- เลือกตอบ - ออกได้หลายข้อ

- ตรวจง่าย

- เดาได้

- ค่าใช้จ่ายสูง

<u>ข้อสอบ</u>
- วัดผลสัมฤทธิ์
- วัดความถนัด
- วัดการกระทำ
- วัดบุคคล, สังคม

วิทยาลัยครูมหาสารคาม

6 ตุลาคม 2529

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบข้อสอบ

เรียน ท่านผู้เชี่ยวชาญที่เคารพ

กระผม นายสมศักดิ์ คำศรี กำลังทำปริญญานิพนธ์ เพื่อประกอบการศึกษา
ระดับดุษฎีบัณฑิต มศว.ประสานมิตร จึงใคร่ขอความกรุณา และการอนุเคราะห์จากท่านได้
ตรวจสอบและตัดสินใจว่าข้อสอบแต่ละข้อ จำนวน 66 ข้อ ต่อไปนี้ได้วัดพฤติกรรมตาม
จุดประสงค์ที่มีอยู่ข้อใดบ้าง ข้อสอบข้อหนึ่ง ๆ สามารถเลือกตอบได้หลายจุดประสงค์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอแสดงความเคารพ

(นายสมศักดิ์ คำศรี)

จุดประสงค์ของการฝึกอบรม มีดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รู้จักและเห็นคุณค่าของการวางแผนการเรียนการสอน
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รู้จักและมีทักษะในการสร้างอุปกรณ์การสอนง่าย ๆ ที่ใช้วัสดุในท้องถิ่นได้
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ความเข้าใจสิ่งกับต่าง ๆ ทางจิตวิทยา
4. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รู้ความหมายของคำว่า บทบาท
5. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้ทราบถึงบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย
6. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้ตระหนักในหน้าที่ของพระสงฆ์ในสังคมไทย
7. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย
8. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้วิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย
9. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รู้และอธิบายวิธีสอนแต่ละวิธีได้
10. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รู้จักจุดเด่น จุดด้อยของวิธีสอนแต่ละวิธี
11. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รู้จักเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ
12. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีทักษะในการใช้เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ
13. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รู้จักสร้างวินัยในการควบคุมชั้นเรียน
14. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จัดห้องเรียน เพื่อสอนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างเหมาะสม
15. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รู้จักและเห็นคุณค่าของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา
16. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รู้จักและมีทักษะในการเขียนข้อสอบแบบต่าง ๆ
17. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รู้จักและวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม

ข้อ เสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางการฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม
จังหวัดนครพนม วันที่ 13 - 17 ตุลาคม 2529

ตาราง 3 ตารางการฝึกอบรม

วันที่/เวลา	8.30 - 11.30 น.	11.30- 13.30	13.30 - 16.30 น.
13 ต.ค. 2529	ทดสอบก่อนฝึกอบรมการวางแผน การสอน (การเขียนแผน การสอน)	อบรม พระ สามเณร	การวางแผนการสอน (การเตรียม โสตทัศนวัสดุ)
14 ต.ค. 2529	ความรู้ความเข้าใจธรรมชาติ ของผู้เรียน (ด้านจิตวิทยา)		ความรู้ความเข้าใจธรรมชาติ ของผู้เรียน (งานและบทบาท ของพระสงฆ์ในสังคมไทย)
15 ต.ค. 2529	กระบวนการเรียนการสอน (ระเบียบวิธีสอนแบบต่าง ๆ)		กระบวนการเรียนการสอน (เทคนิคการสอน)
16 ต.ค. 2529	การวัดผลและการประเมินผล การศึกษา (ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับการวัดผลและ การประเมินผลการศึกษา)		การวัดผลของการประเมินผล การศึกษา (การเขียนข้อสอบ)
17 ต.ค. 2529	การวัดผลและการประเมินผล การศึกษา (การเขียนข้อสอบ)		การวัดผลและการประเมินผล การศึกษา (การวัดผลและการ ประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม ทดสอบหลังการฝึกอบรม) และความ คิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลการทดลองในเชิงปริมาณใช้สถิติดังนี้

1. เปรียบเทียบผลการทดสอบก่อน และสอบหลังการทดลองโดยใช้ $t - test$

สูตร

$$t = \frac{\bar{d}}{S_d^2} \quad (\text{สุบรรณ พันธ์วิवास และชัยวัฒน์ ปัญพงษ์ 2522 หน้า 267})$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่

$\bar{d}$ แทน ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างของคะแนนสอบก่อนและหลัง
การฝึกอบรม

S_d^2 แทน ค่าความแปรปรวนของความแตกต่าง

n แทน จำนวนคนทั้งหมด

2. การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นรายข้อ

(สมนึก ภัททิยธนี 2526 หน้า 208 - 209) โดยใช้สูตร

$$S = \frac{\text{จำนวนคนตอบถูกในข้อใด ๆ หลังสอน} - \text{จำนวนคนตอบถูกในข้อนั้น ๆ ก่อนสอน}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$$

เมื่อ S แทน คุณภาพของข้อสอบแต่ละข้อ ซึ่งมีเกณฑ์ ดังนี้

$.80 \leq S \leq 1.00$ แสดงว่า ข้อสอบมีคุณภาพ ดีมาก

$.60 \leq S \leq .79$ แสดงว่า ข้อสอบมีคุณภาพ ดี

$.40 \leq S \leq .59$ แสดงว่า ข้อสอบมีคุณภาพ ปานกลาง

$.20 \leq S \leq .39$ แสดงว่า ข้อสอบมีคุณภาพ ค่อนข้างต่ำ

$.00 \leq S \leq .19$ แสดงว่า ข้อสอบมีคุณภาพ ไม่ดี

S มีค่าเป็นลบ แสดงว่า ข้อสอบมีคุณภาพ ใช้ไม่ได้

3. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม โดยใช้เกณฑ์ 80/80

4. วิเคราะห์ Coefficient Alpha เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม ภายหลังจากการทดลองเสร็จสิ้นไปแล้ว ใช้สูตร
(Mehrens and Lehmann. 1978 : 99)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.

n แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

s_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนข้อหนึ่ง ๆ

s_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

5. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ใช้สูตร

$$r_{cc} = \frac{r_{tt} s^2 + (\bar{X} - c)^2}{s^2 + (\bar{X} - c)^2} \quad \begin{array}{l} \text{(สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ ในวารสาร} \\ \text{การวัดผลการศึกษาปีที่ 3 ฉบับที่ 3,} \\ \text{2525 หน้า 4)} \end{array}$$

เมื่อ r_{cc} แทน ความเชื่อมั่นของข้อสอบอิงเกณฑ์

r_{tt} แทน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแบบอิงกลุ่ม

s^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทดสอบ

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนน

c แทน คะแนนเกณฑ์ 53 คะแนน

ค่า r_{tt} กำหนดโดยใช้สูตร Kuder-Richardson ($K-R_{21}$) ดังนี้

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\bar{X} (n - \bar{X})}{ns^2} \right)$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน ความเชื่อมั่นของข้อสอบ
	$\bar{X}$	แทน คะแนนเฉลี่ยของคะแนนทั้งชุด
	S^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งชุด
	n	แทน จำนวนข้อสอบทั้งชุด

6. การหาค่าความเที่ยงตรงของข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเที่ยงตรงของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน ที่สอนในวิทยาลัยครูมหาสารคาม จำนวน 10 คน วิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อสอบ เป็นรายข้อกับจุดประสงค์ทั่วไปของการฝึกอบรม

7. วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	เกณฑ์	การแปลผล
3.68 - 5.00	มาก	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง
2.34 - 3.67	ปานกลาง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
1.00 - 2.33	ต่ำ	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำ

คู่มือการฝึกอบรม เล่ม 1
เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน

คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ชุดฝึกอบรมสำหรับผู้รับการฝึกอบรม

ชุดฝึกอบรมชุดนี้สร้างขึ้นสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการเรียนการสอน ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ชุดฝึกอบรมประกอบด้วย คำแนะนำสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม จุดมุ่งหมายในการฝึกอบรม กิจกรรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เอกสารสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม แบบประเมินผลการฝึกอบรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรม ชุดฝึกอบรมชุดนี้มีความสมบูรณ์ในตนเอง ดังนั้นถ้าหากผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดเอาไว้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะในการใช้ชุดฝึกอบรม

1. ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้
2. มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่ม
3. อ่านเอกสาร ฟังเทปคำบรรยายดูเทปวีดีโอ และฟังการสรุปเนื้อหาด้วยความตั้งใจ
4. ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความสนใจและจริงจัง

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส

สร้างเสริมสมรรถภาพการเรียนรู้การสอน

เรื่อง การวางแผนการเรียนการสอน

เวลา 3.30 ชั่วโมง

1. หลักการและเหตุผล

การทำงานใด ๆ ถ้าหากได้วางแผนกำหนดรายละเอียดของการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าอย่างรอบคอบย่อมกล่าวได้ว่างานนั้นสำเร็จลงแล้วครึ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักประกันได้ว่างานนั้นจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่มีอยู่ การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นทั้งศิลปะและศาสตร์อันยุ่งยากซับซ้อน การวางแผนการสอนก่อนที่ครูจะดำเนินการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญยิ่งต่อครูผู้สอน ดังนั้นชุดฝึกอบรมชุดนี้จึงสร้างขึ้นมาเพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้เรียนรู้ถึงสิ่งกับตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ ของการวางแผนการเรียนการสอน

2. เป้าหมาย

การจัดทำชุดฝึกอบรมชุดนี้ มุ่งที่จะนำไปฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน และอาจสามารถนำไปใช้สำหรับฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาประจำการอื่น ๆ ได้อีกด้วย

3. จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรม รู้จักและเห็นคุณค่าของการวางแผนการเรียนการสอน
2. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรม รู้จักและมีทักษะในการสร้างอุปกรณ์การสอนง่าย ๆ ที่ใช้วัสดุในท้องถิ่นได้

4. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

หลังจากผ่านชุดการฝึกอบรม^๕แล้ว ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของการวางแผนการเรียนการสอนได้
2. บอกความสำคัญของการวางแผนการเรียนการสอนได้
3. บอกความหมายของคู่มือครูได้
4. บอกความหมายของตารางสอนได้
5. บอกความหมายของหน่วยการสอนได้
6. เขียนแผนการสอนได้
7. บอกความหมายของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมได้
8. บอกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้ฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวางแผนการเรียนการสอน

การวางแผนการเรียนการสอน

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ทักทาย พูดคุยต้อนรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม แจกคู่มือการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เล่มที่ 1 บอกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านคำชี้แจงชุดฝึกอบรม
20	2. เปิดเทปคำบรรยายเรื่อง การวางแผนการเรียนการสอน พร้อมทั้งให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านเอกสารหมายเลข 1 ประกอบไปด้วย
20	3. ปิดเทป ฉายแผ่นโปสเตอร์แผ่นที่ 1, 2 เพื่อสรุปสิ่งกับเรื่อง การวางแผนการเรียนการสอน ชักถามปัญหา
90	4. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 6 - 8 คนเพื่อเขียนแผนการสอน คอยให้ความช่วยเหลือในการทำงานกลุ่ม
45	5. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่ม เสนอผลการทำงานกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 9 นาที อภิปราย
25	6. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบประเมินผลตนเอง เรื่องการวางแผนการเรียนการสอน
	7. ตรวจสอบแบบประเมินผลตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

การวางแผนการเรียนการสอน

การวางแผนการเรียนการสอน

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. รับคู่มือการฝึกอบรม อ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
20	2. ฟังเทปคำบรรยายเรื่อง การวางแผนการเรียนการสอน พร้อมทั้งอ่านเอกสารหมายเลข 1 ประกอบไปด้วย
20	3. ดูแผ่นโปสเตอร์ รับฟังการสรุปสิ่งกับเรื่อง การวางแผนการเรียนการสอน ตอบปัญหา ชักถามปัญหา
90	4. เข้าร่วมกลุ่มย่อย เขียนแผนการสอน
45	5. รับฟังการเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม ร่วมอภิปราย
25	6. ทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง การวางแผนการเรียนการสอน

สมรรถภาพด้าน การวางแผนการเรียนการสอน

การวางแผนการเรียนการสอน เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของผู้เป็นครู เพราะการวางแผนเป็นขั้นตอนแรก ของการกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ของกิจกรรมที่จะทำในอนาคต ถ้าครูมีความรู้ มีความเข้าใจ ในรายละเอียดของการวางแผนการเรียนการสอนอย่างดีแล้ว ก็จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอน บรรลุผลตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ก. การวางแผนการสอน (Instructional Planning) หมายถึง การวางแผนการสอนของครู เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้

โครงการสอน หมายถึง การจัดแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นรายการหัวข้อย่อย กำหนดเวลาปฏิบัติกิจกรรมที่จะทำ วัสดุอุปกรณ์การสอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงการสอนจะจัดทำเป็นรายสัปดาห์ รายภาคเรียน หรือรายปีก็ได้

ความสำคัญของแผนการเรียนการสอน

1. ทำให้ครูได้วางแผน กำหนดการสอนล่วงหน้า
2. ช่วยให้ครูมีความมั่นใจในการสอน
3. ช่วยให้ครูดำเนินการสอนอย่างมีขั้นตอน และต่อเนื่อง
4. ช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกัน

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ในการวางแผนการสอน นอกจากครูจะได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร หลักการสอน สื่อการสอน และกระบวนการเรียนการสอนแล้ว ครูยังจำเป็นต้องมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้อีกด้วย คือ ผู้เรียน ตารางสอน การกำหนดการสอน หน่วยการสอน และการทำแผนการสอนย่อย

คู่มือครู (Teacher's Guide) คู่มือครู หมายถึง รายการเสนอแนะรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครูสามารถดำเนินการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่ คู่มือรายวิชา คู่มือรวมวิชา คู่มือการใช้ชุดการสอน เป็นต้น โดยทั่วไปคู่มือครูประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมาย
2. ขอบข่ายของเนื้อหาวิชาที่จะสอน
3. ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เฉพาะเรื่อง เช่น แนวการสอน สื่อการสอนที่ควรใช้แนวการประเมินผล เป็นต้น

4. ภาคผนวก
5. หนังสือที่ควรอ่านประกอบ

ตัวอย่างคู่มือครู เช่น คู่มือการทดลองวิทยาศาสตร์ ชั้น ป. 6 คู่มือวิชาเกษตร คู่มือวิชาคณิตศาสตร์ การสอนแบบโปรแกรม การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น

ตารางสอน (Time Schedule) ตารางสอน คือ กำหนดการระหว่างครูกับนักเรียนว่าจะเรียนจะสอนอะไรในแต่ละวัน เวลาไหน นานเท่าใด จะพักเมื่อไร โดยทั่ว ๆ ไปตารางสอนที่ใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ มักจะกำหนดช่วงระยะเวลาของการเรียนเท่ากันหมดทั้ง ๆ ที่มีเนื้อหาวิชาแตกต่างกัน

หลักการจัดตารางสอน

1. จัดเวลาให้ผู้เรียนได้เรียนตามความพร้อมของผู้เรียน เช่น ผู้ใหญ่ควรใช้เวลาคาบละประมาณ 50 นาที เด็กเล็กควรเรียนคาบละ 20 นาที เป็นต้น
2. การสอนแต่ละช่วงเวลา ควรให้ครูได้ใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ แบบ เพื่อส่งเสริมพัฒนาต่าง ๆ ของผู้เรียน
3. ไม่ควรจัดให้เวลาในการเรียนรู้แต่ละรายวิชาเท่ากัน เพราะโดยธรรมชาติของเนื้อหาวิชาจะมีความยากง่ายแตกต่างกัน

หน่วยการสอน (Teaching Unit) หน่วยการสอน หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ครูกำหนดไว้สำหรับการสอนแต่ละครั้ง หน่วยการสอนจะเป็นการแยกย่อยเนื้อหาวิชาในหลักสูตรให้มีความเหมาะสมที่จะสามารถนำมาใช้สอนแต่ละครั้งได้ สิ่งที่ครูควรคำนึงในการกำหนดหน่วยการสอนก็คือ

1. เนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรว่ามีอย่างน้อยเพียงใด
2. จำนวนหน่วยที่จะทำการสอน โดยพิจารณาว่าตลอดปีควรพิจารณาแยกออกเป็นกี่หน่วย ให้เหมาะสมกับอัตราเวลาเรียน
3. ลักษณะของหน่วย อาจพิจารณาแยกตามบทที่กำหนดไว้ในแบบเรียนหรือแบ่งตามลักษณะเนื้อหาวิชา ทั้งขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

แผนการสอน (Lesson Plan) แผนการสอน เป็นการกำหนดขั้นตอนการสอนที่ครูกำหนดขึ้นเพื่อมุ่งที่จะให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การทำแผนการสอนโดยทั่วไป จะประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังนี้

1. วิชา เรื่อง ชั้น เวลา
2. ความคิดรวบยอดหรือหลักการ
3. จุดมุ่งหมาย
4. เนื้อหา
5. กิจกรรมการเรียนการสอน
6. สื่อการสอน
7. การประเมินผล
8. หมายเหตุ

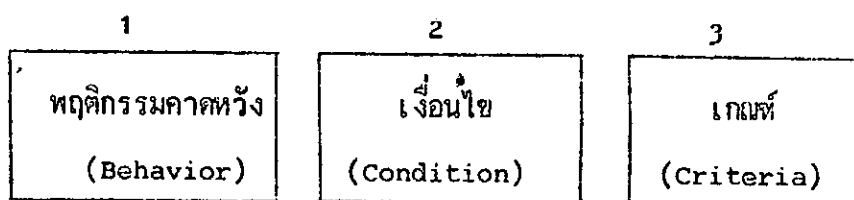
วิธีทำแผนการสอน

การทำแผนการสอนแต่ละครั้ง ครูควรจะได้คำนึงถึงส่วนประกอบของแผนการสอนแต่ละส่วน ดังนี้

1. วิชา เรื่อง ชั้น เวลา เป็นการกำหนดชี้เฉพาะว่า จะสอนวิชาอะไร เรื่องอะไร ชั้นใด จำนวนเวลาที่ใช้สอนนานเพียงใด
2. ความคิดรวบยอด หรือหลักการ เป็นสิ่งที่บอกเป้าหมายสุดท้ายของการจัดการเรียนการสอนในหน่วยนั้น ๆ
3. จุดมุ่งหมาย โดยปกติในหลักสูตร และเนื้อหาของแต่ละวิชา จะมีการกำหนดเป้าประสงค์ (Goal) เอาไว้เสมอ เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่า สิ่งที่เราคาดหวังว่าหลังจาก

จบบทเรียนนั้น ๆ แล้ว ผู้เรียนจะสามารถทำอะไรได้บ้าง แต่เป้าประสงค์เหล่านั้นมักจะกว้างเกินไป เช่น เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดี มีความซาบซึ้ง เห็นคุณค่า ฯลฯ จึงทำให้ขาดความแน่นอนและชัดเจนในการดำเนินการสอน และการวัดผลก็วัดได้ยาก ดังนั้น ก่อนที่ครูจะทำการสอนบทเรียนใด ๆ ครูควรจะปรับเป้าประสงค์ ให้เป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนบทเรียนนั้น ๆ ให้มีลักษณะเฉพาะชัดเจน และสามารถสังเกตได้ ซึ่งเรียกว่า การตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม คือ จุดมุ่งหมายที่บอกให้ทราบว่า เมื่อผู้เรียนเรียนจบบทเรียนไปแล้ว ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมที่วัดได้ สังเกตได้ ออกมาอย่างไรบ้าง จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน ดังนี้

1. พฤติกรรมที่คาดหวัง หรือพฤติกรรมนั้นปลาย หมายถึง พฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนได้แสดงออก หลังจากที่เรียนจบบทเรียนนั้นแล้ว เพื่อแสดงว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้แล้ว การเขียนพฤติกรรมที่คาดหวังจะเขียนเป็น "คำกริยาเชิงพฤติกรรม" ให้มีความหมายเฉพาะเพียงอย่างเดียว และสามารถสังเกตได้ ตัวอย่างคำกริยาเชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ ได้แก่

บอก ระบุงู ตั้ง เขียน สร้าง แก่ ชี้ คำนวณ อธิบาย ยกตัวอย่าง สาธิต เสนอ
ค้นหา วางโครงการ จำแนก จัดลำดับ แพล จับคู่ เป็นต้น

2. เงื่อนไข หรือสถานการณ์ หมายถึง สิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่คาดหวังในการทดสอบ ตัวอย่างเงื่อนไขที่ใช้เป็นตัวกระตุ้น ได้แก่

เมื่อกำหนดคำให้ 2 คำ

หลังจากสิ้นสุดการสาธิตการอาราธนาศีลแล้ว

เมื่อกำหนดประโยคให้ 2 ประโยค เป็นต้น

เงื่อนไขที่สร้างขึ้นในการทดสอบ อาจได้มาจากเนื้อหาที่เรียน ข้อมูลต่าง ๆ หรือ กำหนดขึ้นมาเองก็ได้ แต่จะต้องให้ความชัดเจน ไม่คลุมเครือ

3. เกณฑ์ หมายถึง มาตรฐานที่กำหนดไว้เป็นขั้นต่ำ เพื่อใช้กันควาว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้แล้วหรือไม่ การกำหนดเกณฑ์จะต้องคำนึงถึง ข้อมูลพื้นฐาน ระดับชั้นของผู้เรียน และเกณฑ์สำหรับพฤติกรรมด้านทักษะ ความชำนาญ อาจกำหนดโดยใช้เวลาเป็นหลักพฤติกรรม ที่เกี่ยวกับการรับรู้และความคิด อาจกำหนดโดยใช้ปริมาณ หรือคุณภาพเป็นหลัก ส่วนพฤติกรรม ด้านทัศนคติ อาจกำหนดตามค่านิยมของสังคม เป็นสำคัญ ตัวอย่างการกำหนดเกณฑ์ เช่น

- ผิดไม่เกิน 2 คำ
- ทำได้ถูกต้องอย่างน้อย 20 คู่
- ทำได้ภายในเวลา 10 นาที เป็นต้น

การทำแผนการสอนแต่ละครั้งจะต้องมีจุดมุ่งหมาย ที่มีลักษณะสมบูรณ์ชัดเจน ทั้งในด้านเป้าหมาย และทิศทาง โดยครูจะต้องบ่งชี้กำหนดถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนให้เด่นชัด เพื่อให้สามารถ วัดได้ สังเกตได้ นั่นเอง

4. เนื้อหา เนื้อหาวิชาที่กำหนดในแผนการสอน ไม่จำเป็นต้องละเอียดแบบตำรา เรียน แต่ก็ไม่ใช่บันทึกเฉพาะหัวข้อเรื่องเท่านั้น ควรบันทึกเนื้อหาสาระที่จะชี้ให้เห็นว่าผู้เรียน จะได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง เนื้อหาที่เรียนจะต้องมีเรื่องราวสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีตัวอย่าง ภาพ ขั้นตอนการปฏิบัติการ หรือแบบฝึกหัดที่ เหมาะสมกับเวลาประกอบด้วยก็ได้

5. กิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นขั้นของการวางแผนให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เขาได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้ โดยทั่วไปกิจกรรมการเรียนการสอนจะแยกได้เป็น 3 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน ซึ่งมักเป็น กิจกรรมที่ครูเป็นผู้ทำ เพื่อเร้าความสนใจ ให้ผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็น อยากคิด อยากทำ ครูต้องใช้เทคนิคการนำเข้าสู่บทเรียนอย่างฉลาด และเหมาะสม
2. ขั้นการสอน เป็นขั้นของการจัดกิจกรรม และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ขั้นนี้ควรเป็นบทบาทของผู้เรียน

3. **ขั้นสรุป** เป็นขั้นการจัดกระทำกับเนื้อหา หรือสาระของสิ่งที่ได้รับ
ประสบการณ์มา จึงควรให้ผู้เรียนเป็นผู้สรุป

6. **สื่อการเรียน** ในบันทึกแผนการสอน ควรจะได้เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่
ที่จะนำมาใช้ประกอบการสอนเอาไว้ด้วย เช่น แผนที่ประเทศอินเดีย แผนภูมิแสดงสถานที่สำคัญ ๗
ทางพุทธศาสนา การเขียนสื่อควรเขียนไว้ในช่องกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย เพื่อให้ทราบ
ว่าจะใช้เมื่อใด ตอนไหน

7. **การประเมินผล** เป็นส่วนที่จะใช้สำหรับตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ใครเปลี่ยนมากน้อยเพียงใด มีข้อขัดข้องใน
เรื่องใดที่ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดการเรียนรู้ จะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป

8. **หมายเหตุ**

โดยทั่วไปช่องหมายเหตุ จะบันทึกข้อความในกรณีต่อไปนี้

1. เมื่อไม่ได้ดำเนินการสอนตามแผนการสอน
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน
3. ผลการประเมินที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

ตัวอย่างการทำแผนการสอน

รูปแบบในการทำแผนการสอนมีหลายลักษณะ แล้วแต่ความเหมาะสม เช่น อาจทำ
เป็นแบบความเรียง แบบตาราง หรือแบบผสมก็ได้ ตัวอย่างรูปแบบของแผนการสอนแต่ละแบบ
เสนอไว้ดังนี้

1. **แบบความเรียง** จะเป็นการเขียนแผนการสอนในลักษณะของการเรียงลำดับส่วน
ประกอบต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ ดังนี้

แผนการสอน (แบบความเรียง)

วิชา	ชั้น
เวลา	วันที่ เดือน พ.ศ.
ความคิดรวบยอด	
.....	

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

1.
2.

เนื้อหา

.....

.....

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

ขั้นสอน

ขั้นสรุป

สื่อการเรียนรู้การสอน

.....

.....

การวัดผลและการประเมินผล

.....

.....

.....

หมายเหตุ

การเขียนแผนการสอนแบบความเรียงครูจะทำได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก แต่ก็มีส่วนเสียอยู่

ข้างก็คือความยุ่งยากในการมองความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนประกอบ เพราะอาจอยู่คนละหน้า
 ก็ได้

2. แบบตาราง เป็นแบบแบ่งช่องของแต่ละส่วนประกอบแล้วเขียนรายละเอียดในแต่ละช่อง ดังนี้

แบบการสอน (แบบตาราง)

วัน เดือน ปี ชั้น วิชา เวลา	ความคิด รวบยอด	จุดมุ่งหมาย เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	กิจกรรม การเรียนรู้ การสอน	สื่อการ เรียนการ สอน	การวัดผล ประเมินผล	หมายเหตุ

แผนการสอนแบบตาราง จะช่วยให้มองเห็นความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนประกอบได้ และง่ายต่อการตรวจสอบ

3. แบบผสม เป็นการเขียนแผนการสอนด้วยแบบการรับระหว่างความเรียง กับแบบตารางให้มีช่องว่างการเขียนเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้การสอนมากขึ้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ภายในช่องง่ายขึ้น

รูปแบบแผนการสอน (แบบผสม)

วิชา หัวข้อเรื่อง ชั้น
 เวลา วันที่ เดือน พ.ศ.
 ความคิดรวบยอด

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

.....

.....

เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียนรู้การสอน	การประเมินผล	หมายเหตุ

ตัวอย่างการเขียนแผนการสอน

ตัวอย่างที่ 1

วิชา จริยศึกษา

ชั้น ป. 3

เวลา 13.00 - 14.00 น.

วันจันทร์ที่ 6 ตุลาคม 2529

ความกิตติรบยอก

ความกตัญญูกตเวทีเป็นลักษณะหนึ่งของคนดี

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

เมื่อผ่านบทเรียนนี้แล้วผู้เรียนมีความสามารถ

1. อธิบายความหมายของคำว่ากตัญญูกตเวทีได้
2. ยกตัวอย่างการกระทำที่เป็นการแสดงกตเวทีให้กลุ่มละ 5 ตัวอย่าง
3. แสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการกตัญญูกตเวทีได้
4. ยกตัวอย่างการกระทำที่เป็นลักษณะกตัญญูกตเวทีได้คนละ 10 ตัวอย่าง

เนื้อหา

กตัญญูกตเวที ประกอบด้วยคำ 2 คำคือคำว่า กตัญญู และกตเวที

กตัญญู คือ การนึกถึงบุญคุณของผู้มีพระคุณต่อเรา

กตเวที คือ การหาโอกาสตอบแทนบุญคุณต่อผู้มีพระคุณในโอกาสต่าง ๆ

เมื่อนำ 2 คำมารวมกันเป็น กตัญญูกตเวที จึงหมายความว่า การสำนึกในพระคุณ และหาโอกาสตอบแทนพระคุณผู้มีบุญคุณตามโอกาสที่เหมาะสม

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. นักเรียนที่ฝึกซ้อมไว้แล้วออกมาแสดงบทบาทสมมติเรื่อง "ให้พ่อไปขอทาน" และฟังเพลง "ดาวลูกไก่" ของ พร ภิรมย์ 1 จบ จากเทปเพลง

ขั้นสอน

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ให้แต่ละกลุ่มอภิปราย แล้วตั้งชื่อเรื่องนิทาน และเพลง
2. แต่ละกลุ่มอภิปรายเปรียบเทียบนิทานกับเพลง ว่ามีคติเหมือนกันในเรื่องใด
3. ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลการเปรียบเทียบ
4. แต่ละกลุ่มอธิบายความหมายของ "กตัญญูทดเวที" จากบัตรคำที่ครูแจกให้ และส่งตัวแทนรายงานหน้าชั้น
5. ครูอธิบายเพิ่มเติม พร้อมยกตัวอย่างเรื่องในนิทานและในเพลง
6. แต่ละกลุ่มเขียนตัวอย่างจากชีวิตจริง เกี่ยวกับการมี กตัญญูทดเวที ของนักเรียน กลุ่มละ 5 ตัวอย่าง
7. แต่ละกลุ่มไปฝึกซ้อม และแสดงบทบาทสมมติกลุ่มละเรื่องที่เกี่ยวข้อง กตัญญูทดเวที จากชีวิตจริงของนักเรียน

ขั้นสรุป

1. ช่วยกันสรุปคำว่า "กตัญญูทดเวที" บนกระดาน
2. ทุกคนเขียนเป็นการบ้าน โดยยกตัวอย่าง "กตัญญูทดเวที" มาคนละ 10 ตัวอย่าง แล้วส่งครู

สื่อการเรียนรู้

1. เครื่องเล่นเทปและเทปเพลง "ดาวลูกไก่"
2. นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ
3. บัตรคำ "กตัญญูทดเวที"

การประเมินผล

1. สังเกตการตอบคำถามเกี่ยวกับความหมายของ "กตัญญูทดเวที"
2. สังเกตการอภิปราย กับผลการเปรียบเทียบนิทานและเพลง
3. สังเกตการแสดงสมมติ
4. ตรวจการบ้าน

ตัวอย่างที่ 2

วิชา พลศึกษา

ชั้น ป. 3

เวลา 15.00 - 16.00 น.

วันที่ 13 ตุลาคม 2529

ความคิดรวบยอด

การบริหารเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกาย

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

เมื่อผ่านบทเรียนนี้แล้วผู้เรียนจะมีความสามารถ

1. บอกวิธีออกกำลังกายโดยวิธีการต่าง ๆ ได้อย่างน้อย 3 วิธี
2. ออกกำลังกายโดยการบริหารได้
3. ร้องเพลงออกกำลังกายประกอบท่าได้

เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	หมายเหตุ
การบริหาร	<u>ขั้นนำ</u>	1. นกหวีด	1. อภิปรายเกี่ยวกับวิธีออกกำลังกาย	
1. ทำบิดข้อมือ	1. เข้าแถวหน้ากระดาน	2. ภาพการออกกำลังกาย	2. สังเกตการออกกำลังกาย	
2. ทำขยับเท้า	และแถวตอน ซ้ายหัน	3. แผนภูมิ	3. สังเกตความพร้อมของการร้องและการแสดงท่าประกอบเพลง	
3. ทำก้มชันลง	ขวาหัน	"เพลง		
	2. วิ่งอยู่กับที่ 5 นาที	ออกกำลังกาย"		
	<u>ขั้นสอน</u>			
	1. นักเรียนสังเกตภาพการออกกำลังกายด้วยวิธีต่าง ๆ แล้วอภิปราย			

ส เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	หมายเหตุ
	3. นักเรียนเข้าแถวหน้ากระดาน 4 แถว นั่งลงสังเกตการออกกำลังกาย โดยครูสาธิตกายบริหาร 3 ท่า 4. แต่ละแถวแยกไปฝึกท่ากายบริหาร 3 ท่า ในเวลา 15 นาที 5. แต่ละกลุ่ม (แถว) แสดงท่ากายบริหาร 3 ท่า แข่งขันกัน 6. กลุ่มชนะร้อง "เพลงลูกเบ็ด" ให้กลุ่มแพ้แสดงการเดินเบ็ดประกอบเพลง <u>ขั้นสรุป</u> 1. ครูนำแผนภูมิเพลง "ออกกำลังกาย" 2. ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงท่าประกอบเพลง "ออกกำลังกาย"			

แบบประเมินผลตนเอง

เรื่อง การวางแผนการเรียนการสอน เวลา 25 นาที

คำสั่ง จงเติมข้อความลงในช่องว่างของแต่ละข้อให้ได้ความสมบูรณ์และถูกต้อง
(ข้อละ 1 คะแนน)

1. การวางแผนการเรียนการสอน หมายถึง
2. การวางแผนการเรียนการสอนมีความสำคัญ ดังนั่นคือ
3. คู่มือครู หมายถึง
4. ตารางสอน หมายถึง
5. หน่วยการสอน หมายถึง
6. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม หมายถึง
7. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งได้ดังนี้คือ
.....

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

สัจจ อุทรานันท์ การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ

วงเดือนการพิมพ์ 2526 137 หน้า

สุวรรณ ปะวรรณจะ หลักการและพฤติกรรมการสอน ขอนแก่น ขอนแก่นการพิมพ์

2525 329 หน้า

สุวรรณ ศรีคุณ ชุดการสอนวิชาศึกษา 435 ทักษะและเทคนิคการสอน พิมพ์ครั้งที่ 3

โครงการตำราวิทยาลัยครูนครราชสีมา 2527 270 หน้า

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คู่มือผู้ฝึกอบรม

การวางแผนการเรียนการสอน

1. การวางแผนการเรียนการสอน หมายถึง การวางโครงการสอนของครู เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้
2. การวางแผนการเรียนการสอนมีความสำคัญ ดังนี้คือ ทำให้ครูได้วางแผน กำหนดการสอนล่วงหน้า ช่วยให้ครูมีความมั่นใจในการสอน ช่วยให้ครูดำเนินการสอนได้อย่างมีขั้นตอนและต่อเนื่อง ช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. คู่มือครู หมายถึง รายการเสนอแนะรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครูสามารถดำเนินการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ คู่มือรายวิชา คู่มือรวมวิชา เป็นต้น
4. ตารางสอน หมายถึง กำหนดการระหว่างครูกับนักเรียนว่าจะเรียนจะสอนอะไรในแต่ละวัน เวลาไหน นานเท่าใด จะพักเมื่อไร
5. หน่วยการสอน หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ครูกำหนดไว้สำหรับการสอนแต่ละครั้ง โดยการแยกย่อยเนื้อหาวิชาในหลักสูตรให้มีความเหมาะสมที่จะสามารถนำมาใช้สอนแต่ละครั้งได้
6. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม หมายถึง จุดมุ่งหมายที่บอกให้ทราบว่า เมื่อผู้เรียนเรียนจบบทเรียนไปแล้ว ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมที่วัดได้ สังเกตได้ ออกมาอย่างไรบ้าง
7. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบ่งได้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นการสอน และขั้นสรุป

คู่มือการฝึกอบรม เล่ม 2
เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส

สร้างเสริมสมรรถภาพการเรียนรู้การสอน

เรื่อง การวางแผนการเรียนการสอน

เวลา 4.00 ชั่วโมง

1. หลักการและเหตุผล

การทำงานใด ๆ ถ้าหากได้วางแผนกำหนดรายละเอียดของการปฏิบัติงานได้ล่วงหน้าอย่างรอบคอบย่อมกล่าวได้ว่างานนั้นสำเร็จลงแล้วครึ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักประกันได้ว่างานนั้นจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่มีอยู่ การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นทั้งศิลปะและศาสตร์อันยุ่งยากซับซ้อน การวางแผนการสอนก่อนที่ครูจะดำเนินการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญยิ่งต่อครูผู้สอน ดังนั้นชุดฝึกอบรมชุดนี้จึงสร้างขึ้นมาเพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้เรียนรู้ถึงสิ่งกับตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ ของการวางแผนการสอน

2. เป้าหมาย

การจัดทำชุดฝึกอบรมชุดนี้ มุ่งที่จะนำไปฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน และอาจสามารถนำไปใช้สำหรับฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาประจำการอื่น ๆ ได้อีกด้วย

3. จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรม รู้จักและเห็นคุณค่าของการวางแผนการเรียนการสอน
2. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรม รู้จักและมีทักษะในการสร้างอุปกรณ์การสอนง่าย ๆ ที่ใช้วัสดุในท้องถิ่นได้

4. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

หลังจากผ่านชุดการฝึกอบรมนี้แล้ว ครูผู้สอนพระปริยัติธรรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของโสภณศึกษาได้
2. อธิบายความสำคัญของโสภณศึกษาได้
3. บอกลำดับประสบการณ์ในการเรียนรู้ได้
4. บอกคุณค่าของแผนภูมิ รูปภาพที่มีต่อการเรียนการสอนได้
5. บอกประเภทของการฝึกภาพด้วยกายางน้ำได้
6. บอกขั้นตอนของการผลิตโสภณศึกษาได้

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คู่มือผู้ฝึกอบรม

การวางแผนการเรียนการสอน

การเตรียมอุปกรณ์การสอน

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ทักทาย พูดคุยกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม นำเอาคำถามจากแบบประเมินผลตนเองของเอกสารหมายเลข 1 ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบไม่ถูกหรือไม่ดี มาซักถาม ช่วยกันตอบให้ถูกต้อง
5	2. แจกคู่มือการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เล่มที่ 2 บอกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
45	3. เปิดเทปคำบรรยายเรื่อง การเตรียมอุปกรณ์การสอน และให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านเอกสารหมายเลข 2 ประกอบไปด้วย
20	4. ปิดเทป ฉายแผ่นโปร่งใส หมายเลข 3, 4, 5 และ 6 เพื่ออธิบายสิ่งเกี่ยวกับการเตรียมอุปกรณ์การสอน ซักถามปัญหา
100	5. เปิดวีดีโอเทปเรื่อง การเขียนการ์ตูน การฝึกภาพและการประดิษฐ์ตัวอักษร
30	6. ปิดวีดีโอเทป แบ่งกลุ่มย่อย 6 - 8 คน (กลุ่มเดิม) เพื่อทำอุปกรณ์การสอนตามแผนการสอนที่ได้ทำเอาไว้แล้ว
30	7. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง การเตรียมอุปกรณ์การสอน
	8. ตรวจแบบประเมินผลตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวางแผนการเรียนการสอน

การเตรียมอุปกรณ์การสอน

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ตอบปัญหาและซักถามปัญหาเกี่ยวกับ การวางแผนการเรียนการสอน
5	2. รับคู่มือการฝึกอบรม เล่ม 2 อ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
45	3. รับฟังเทปคำบรรยายเรื่อง การเตรียมอุปกรณ์การสอน โดยอ่าน เอกสารหมายเลข 2 ประกอบไปด้วย
20	4. ดูแผ่นโปสเตอร์ รับฟังการสรุปสังกับเกี่ยวกับ การเตรียมอุปกรณ์ การสอน ตอบคำถาม ซักถามปัญหา
100	5. ศึกษาคู่มือเรื่อง การเขียนการ์ตูน การฝึกภาพ และการประดิษฐ์ ตัวอักษร
30	6. เข้าร่วมกลุ่มย่อย ช่วยกันทำอุปกรณ์การสอน
30	7. ทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง การเตรียมอุปกรณ์การสอน

สมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน

ในการวางแผนการเรียนการสอนของครู นอกจากครูจะต้องทำความเข้าใจในรายละเอียดของการทำแผนการสอนแล้ว การวางแผนเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน เพื่อนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนก็เป็นสิ่งจำเป็น ครูที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ จะต้องมีความรู้และมีทักษะเกี่ยวกับการเตรียมอุปกรณ์การสอนด้วย

การเตรียมอุปกรณ์การสอน

การจัดการเรียนการสอน จะบรรลุจุดมุ่งหมายตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรก็คือ เมื่อครูมีความสามารถในการถ่ายทอดแนวคิด เพิ่มพูนทักษะ และสร้างทัศนคติอันเหมาะสมให้แก่ผู้เรียนได้ ครูที่ฉลาดจะต้องสามารถทำให้บทเรียนที่มีความยาก สลับซับซ้อน และน่าเบื่อหน่าย กลายเป็นเรื่องง่าย ทำหาย และน่าสนใจสำหรับผู้เรียน

การจัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่ในบางกรณีครูผู้สอนจะไม่สามารถจัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียนได้ เพราะข้อจำกัดของเวลา หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุน เช่น ครูจะสอนพุทธประวัติ ประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนควรจะได้รับ ก็คือ การพาผู้เรียนเดินทางไปประเทศอินเดีย เพื่อดูสถานที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับพระพุทธประวัติ เช่น สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ ประนิพพาน เป็นต้น ซึ่งในทางปฏิบัติจะทำได้เช่นนั้นไม่ได้ เพราะไม่คุ้มค่าทั้งทางด้านเวลา และค่าใช้จ่าย ครูจึงจำเป็นต้องคิดจัดประสบการณ์รองอื่น ๆ แทนประสบการณ์ตรง ซึ่งอาจได้แก่ การจัดฉายภาพยนตร์ ใ้รูปภาพ แผนภูมิ หรือ โสตทัศนศึกษาต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ครูจะต้องตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่า ประสบการณ์รองที่จัดให้กับผู้เรียน จะต้องมีความใกล้เคียงกับประสบการณ์ตรงมากที่สุด กระบวนการในการวิเคราะห์ประสบการณ์รองเพื่อให้ทดแทนประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดนั้น จำเป็นต้องอาศัยความรู้ในวิชาโสตทัศนศึกษาในการเรียนการสอนนั่นเอง

ความหมายของวิชาโสตทัศนศึกษา (Audio Visual Education)

โสตทัศนศึกษา มาจากคำว่า โสต ≠ ทัศนะ ≠ ศึกษา

โสต ทางการศึกษา หมายถึง ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากการฟัง

ทักษะ ทางการศึกษา หมายถึง ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้จากการเห็น
การศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเจริญ
งอกงามในด้านต่าง ๆ

ประสบการณ์ หมายถึง กระบวนการปะทะสัมพันธ์ (interaction)
ระหว่างประสาทสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์ ความหมายของแต่ละคำแล้วนำมารวมกัน จะได้ความหมายดังนี้
โสตทัศนศึกษา คือ กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนได้รับประสบการณ์
ผ่านประสาทสัมผัสทางหู และตา

วิชาโสตทัศนศึกษา มุ่งให้ผู้เรียน ได้ใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้มากที่สุด ทั้งนี้โดย
ยึดผลการวิจัยที่พบว่า วันหนึ่ง ๆ คนปกติจะใช้ประสาทสัมผัสทางหูและทางตา ถึง 94 %
โดยแยกรายละเอียดได้ดังนี้

ทางจักษุสัมผัส	83	เปอร์เซ็นต์
ทางโสตสัมผัส	11	เปอร์เซ็นต์
ทางกายสัมผัส	$1\frac{1}{2}$	เปอร์เซ็นต์
ทางรสสัมผัส	1	เปอร์เซ็นต์
ทางนาสิกสัมผัส	$3\frac{1}{2}$	เปอร์เซ็นต์

ครูควรให้ผู้เรียนได้ดูได้ฟังมากที่สุด นั่นคือ ครูต้องใช้โสตทัศนศึกษา ในการเรียน
การสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

ความสำคัญของโสตทัศนศึกษา

ครุฑ้นอกจากจะต้องมีความรู้ในวิชาชีพครู และวิชาที่ต้องสอนแล้ว ครูจะต้องมีเครื่องมือ
สำหรับประกอบอาชีพด้วย (เครื่องมือสำหรับประกอบอาชีพก็คือ อุปกรณ์การสอนหรือโสตทัศนวัสดุ)
เพราะเครื่องมือสำหรับประกอบอาชีพ จะเป็นสิ่งที่จะช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ผู้เรียนได้คิ
ยิ่งขึ้น ด้วยการทำให้สิ่งที่เป็นามธรรมมีลักษณะรูปธรรมมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามเครื่องมือ
สำหรับประกอบอาชีพ จะมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับว่า ครูมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะ
ในการใช้สิ่งเหล่านั้นมากน้อยเพียงใด

โสตทัศนวัสดุ หมายถึง วัตถุสิ่งของทั้งหลายที่สามารถสัมผัสได้ด้วยตาและหู เช่น ทราย โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องบิน ภาพยนตร์ ดวงดาว ดวงจันทร์ เสียงเพลง ภาพโทรทัศน์ เป็นต้น ถ้านำเอาโสตทัศนวัสดุเหล่านี้มาใช้ในการเรียนการสอน จะเรียกโสตทัศนวัสดุเหล่านั้นว่า อุปกรณ์การสอน อย่างไรก็ตามอุปกรณ์การสอน จะไม่หมายรวมถึง วัสดุประจำห้องเรียน เช่น ตัวครู โต๊ะ เก้าอี้ ชอล์ก กระดานดำ เป็นต้น

ประโยชน์ของโสตทัศนศึกษา

การมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อวิชาโสตทัศนศึกษา ย่อมทำให้ครูสามารถใช้สื่อเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิดไปสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักโสตทัศนศึกษาได้กล่าวถึงคุณค่าของโสตทัศนวัสดุ พอสรุปได้ดังนี้

- ผู้เรียนที่เรียนโดยการใช้โสตทัศนวัสดุประกอบการเรียน จะเรียนได้ดีมากกว่าผู้เรียนที่ไม่มีโสตทัศนวัสดุประกอบการเรียน
- การใช้โสตทัศนวัสดุจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เพราะโสตทัศนวัสดุช่วยปรับลักษณะนามธรรมให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น
- การใช้โสตทัศนวัสดุประกอบการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ค่อนข้างตรง ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างถูกต้อง ทำให้จดจำได้มากและติดแน่นอยู่นาน
- โสตทัศนวัสดุมีส่วนช่วยเร่งทักษะในการเรียนรู้
- โสตทัศนวัสดุทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น
- โสตทัศนวัสดุช่วยจำกัดข้อจำกัดเกี่ยวกับ สถานที่ เวลา และระยะทางได้

ประเภทของโสตทัศนวัสดุ

โสตทัศนวัสดุ แยกออกได้ หลายประเภท ได้แก่

1. ของจริง (Real object) หมายถึง ตัวอย่างของสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบการสอน เช่น ต้นไม้ เปลือกหอย แสตมป์ เหรียญตรา เป็นต้น
2. หุ่นจำลอง (Models) ได้แก่ สิ่งทดแทนของจริง เช่น อาจย่อส่วน ขยายส่วน ของจริงที่มีขนาดใหญ่หรือเล็ก หรือซับซ้อนจนเกินไป

3. แผนภูมิ (Chart) ได้แก่ แผนภาพหรือสัญลักษณ์ ที่ครูนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

4. แผนที่ (Maps) ได้แก่ วัสดุลายเส้น ที่ใช้เพื่อแสดงสัญลักษณ์พื้นผิวโลก

5. รูปภาพ (Picture) ภาพโฆษณา (Poster) ซึ่งครูอาจนำมาใช้เป็นอุปกรณ์ จัดป้ายนิเทศ หรือจัดนิทรรศการก็ได้

6. ประสบการณ์นาฏการ (Dramatized Experience) ได้แก่ การจัดประสบการณ์ด้านการแสดง หรือสมมติเหตุการณ์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น

7. การสาธิต (Demonstration) ได้แก่ การนำวัสดุที่จัดเตรียมไว้มาแสดงประกอบการอธิบาย

8. การศึกษานอกสถานที่ (Fieldtrip) ได้แก่ การพาผู้เรียนไปหาประสบการณ์นอกห้องเรียน

9. การจัดแสดง (Display) ได้แก่ การนำตัวอย่างวัสดุมาแสดง

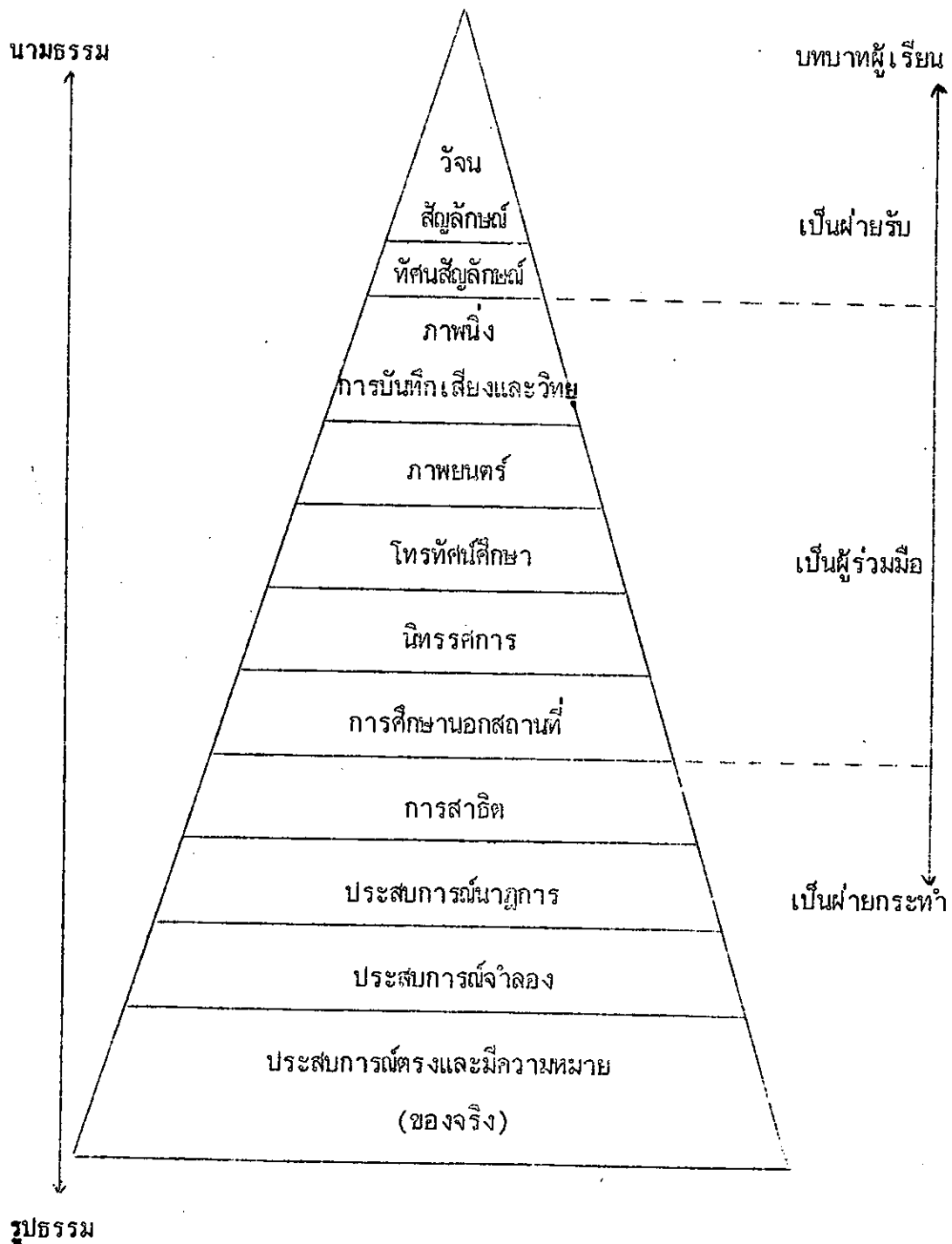
10. เครื่องฉาย ได้แก่ ภาพยนตร์ (Motion Picture) โทรทัศน์ (Television) เครื่องฉายภาพทึบแสง (Opaque Projection) เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ (Overhead Projection) สไลด์ (Slide) फिल्मสตริป (Filmstrip) เป็นต้น

ลำดับประสบการณ์ในการเรียนรู้

ประสบการณ์ย่อมเป็นพื้นฐานแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะประสบการณ์ที่เขาได้รับ ซึ่งอาจจะเป็นประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์แทนก็ได้ หน้าที่ของครูก็คือ พยายามจัดประสบการณ์ตรง หรือประสบการณ์ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมให้แก่ผู้เรียนให้มากที่สุดในการปฏิบัติบางครั้ง ครูจำเป็นต้องใช้วัสดุประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์ตรงมากที่สุด

เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale) นักโสตทัศนศึกษาผู้หนึ่ง ได้เสนอแนะการเลือกประสบการณ์ในการสอน ไว้เป็นรูปของกรวยประสบการณ์ (Cone of Experience)

โดยจัดให้ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมที่สุดอยู่ฐานกรวย แล้วให้ประสบการณ์ที่ค่อย ๆ เป็นนามธรรมมากขึ้น ๆ อยู่ในอันดับถัดขึ้นไป จนถึงประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมที่สุดอยู่ที่ยอดของกรวยพอดี ดังรูป

เอคคาร์ เดล ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับกรวยประสบการณ์เอาไว้ดังนี้

1. การจัดลำดับแบบนี้ไม่ใช่จะทำให้สอนทุกอย่าง หรือให้เริ่มจากขั้นแรกขึ้นไปหาขั้นสุดท้าย ตามลำดับ ครูจะเลือกใช้ขั้นไหนก็ได้สุดแล้วแต่ว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดอย่างไร อาจจะต้องใช้อุปกรณ์การสอนหลาย ๆ อย่างที่สอดคล้องและเกื้อหนุนกันด้วยก็ได้
2. ลำดับขั้นประสบการณ์นี้ บอกไม่ได้ว่าขั้นไหนจะดีกว่ากัน ในการให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการเรียนการสอน และพื้นฐานของผู้เรียนเอง ด้วย การพูดให้ฟังเฉย ๆ อาจจะช่วยประหยัดเวลาได้ โดยที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจในบทเรียนได้เป็นอย่างดีก็ได้
3. ครูจะฟังหรือจะจ้องให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงด้วยตัวของเขาเอง เสมอไป ย่อมทำไม่ได้ แต่ครูต้องรู้จักเทคนิคในการใช้อุปกรณ์การสอนเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ ให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ครูจัดไว้ให้ได้ด้วย
4. ต้องไม่ถือว่าประสบการณ์บริเวณยอดของการสมมติเป็นของผู้เรียนที่โตแล้ว ส่วนประสบการณ์ที่อยู่บริเวณส่วนล่างเป็นของนักเรียนเล็ก ๆ เพราะผู้เรียนที่โตแล้วกับนักเรียนเล็ก ๆ ต่างก็ต้องหาประสบการณ์ด้วยวิธีการ และจากสื่อต่าง ๆ ตามขั้นทั้งหลายที่แบ่งไว้นั่นเอง

คุณค่าของโสทัดสนวัศสุ

โสทัดสนวัศสุโดยทั่วไปจะมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนดังนี้

1. ช่วยให้เกิดลักษณะเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว
2. สามารถเอาชนะข้อจำกัดเรื่องเวลา ระยะทาง และขนาดลงได้
3. ช่วยเสริมสร้างทางความคิด และวิธีการแก้ปัญหา
4. สามารถเปลี่ยนความเชื่อ ความคิด ความรู้สึก และสร้างทัศนคติใหม่ได้
5. สามารถนำเหตุการณ์จริงมาสู่ผู้เรียนได้ ทำให้เกิดประสบการณ์ร่วมกัน
6. ปรับปรุงและเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

7. ประหยัดเวลาในการเรียนการสอน
 8. ประหยัดกำลังและปริมาณครูผู้สอน
 9. เพิ่มปริมาณผู้เรียนได้มากในเวลาเดียวกัน
 10. เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานทั่วไป
 11. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีและเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ตรงกัน
 12. ช่วยให้ผู้เรียนจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากขึ้น และนานกว่า ช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดที่มีความหมาย ช่วยสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน
 13. ช่วยเพิ่มทักษะในการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ เช่น อ่าน เขียน หรือปฏิบัติงานต่าง ๆ
 14. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
- คุณค่าของวัสดุทัศนวัสดุต่อกิจกรรมการเรียนการสอน แยกกล่าวในรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะเด่น ประโยชน์และการใช้วัสดุทัศนวัสดุแต่ละประเภท ดังนี้

1. แผนภูมิ

แผนภูมิเป็นวัสดุที่ใช้ในการอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ในรูปสัญลักษณ์ หรือภาพ

ประโยชน์ของแผนภูมิ มีดังนี้

1. ใช้ในการจูงใจผู้เรียนเข้าสู่บทเรียน
2. ใช้ประกอบการเรียน
3. ใช้เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้อยากศึกษาค้นคว้า
4. ใช้ทบทวนและสรุปบทเรียน

แผนภูมิที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

1. แสดงแนวความคิด เรื่องเดียว และถูกต้องตามความเป็นจริง
2. มีขนาดใหญ่ ชัดเจน
3. ใช้สีสรรที่เหมาะสม ไม่หลากหลายจนล้นตา

2. ภาพโฆษณา

ภาพโฆษณา คือ ทัศนวัสดุ ที่ผลิตขึ้นเพื่อจูงใจให้ผู้ดูได้กระทำหรือปฏิบัติตาม มักประกอบด้วยภาพและข้อความสั้น ๆ ที่ทำให้ผู้ดูเข้าใจและจดจำได้ง่าย

ลักษณะของภาพโฆษณาที่ดี

1. สามารถเร้าความสนใจผู้ดูได้
2. ใช้ภาพต่าง ๆ แต่สอดคล้อง
3. ใช้ภาพพื้น ๆ แต่มีความหมายลึก ก็นความดี
4. ใช้สีเคมีตัดให้มีลักษณะดึงดูดใจ
5. มีลักษณะชวนดู และรู้ได้เร็ว

3. การ์ตูน (Cartoon)

การ์ตูน คือ ภาพที่เขียนขึ้นอย่างง่าย ๆ แสดงลักษณะเด่นของ คน สัตว์ หรือสิ่งของ เพื่อให้ผู้ดูได้รับรู้และเข้าใจเรื่องราวได้ง่าย

ลักษณะการ์ตูนที่ดี

1. เป็นภาพที่ผู้ดูเข้าใจความหมาย ตรงตามจุดมุ่งหมาย
2. เป็นภาพง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนเกินไป
3. จุดเด่นของภาพมีเพียงจุดเดียว และเป็นจุดมุ่งหมายเดียวเท่านั้น
4. ควรมีคำบรรยายสั้น ๆ แต่ชัดเจน ประกอบภาพด้วย

หลักการเลือกใช้โสตทัศนวัสดุ

หลักการเลือกใช้โสตทัศนวัสดุในการเรียนการสอน มีหลักการพิจารณาดังนี้

1. มีคุณค่าต่อการศึกษา (การเรียนการสอน)
2. เสริมสร้างแนวความคิด ก่อให้เกิดความคิดริเริ่ม
3. มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการสอนต่าง ๆ

4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมาก
5. ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับเนื้อหา และระดับความรู้ของผู้เรียน
6. ควรใช้ทรัพยากรในห้องถ่มให้มากที่สุด
7. ถ้าในการสอนเรื่องเดียวกัน สามารถใช้โศดทัศน์วัสดุหลายชนิดที่เหมาะสม และ
ยังใช้ในการสนับสนุนส่งเสริมกันได้ ควรพิจารณาเพิ่มในเรื่อง เวลา สถานที่ และความสะดวก
ในการใช้โศดทัศน์วัสดุประกอบการสอนว่าชนิดใดสะดวกเหมาะสมที่สุด
8. ควรเป็นเครื่องมือสำเร็จรูป พร้อมทั้งจะนำไปใช้ได้ทันที

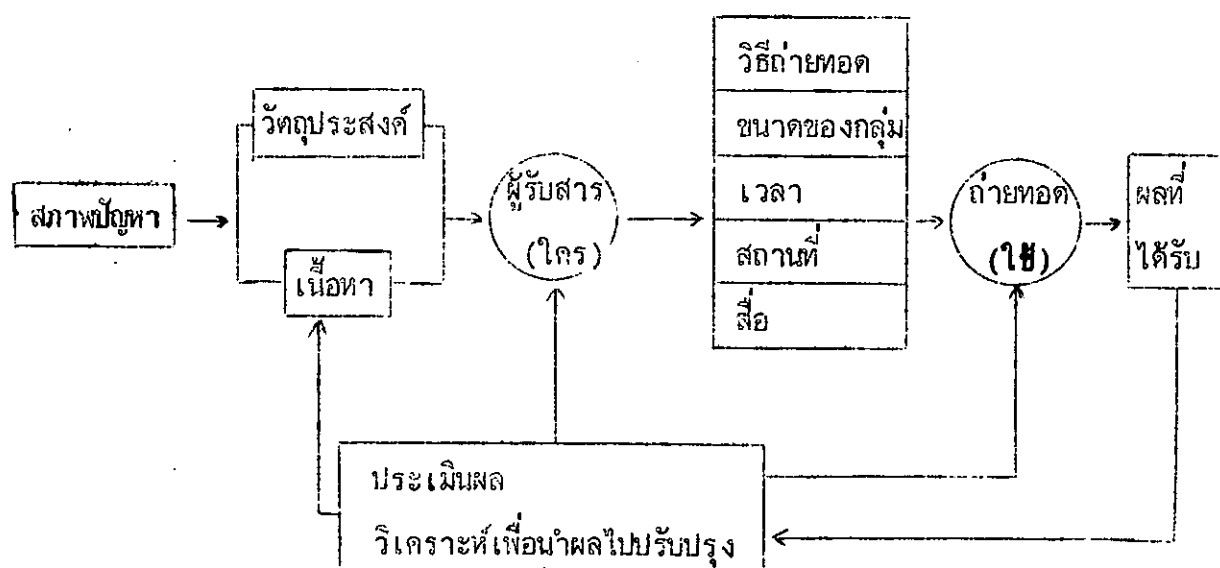
หลักทั่วไปในการใช้โศดทัศน์วัสดุ

การใช้โศดทัศน์วัสดุในการเรียนการสอนโดยทั่วไปมีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ คือ

1. เพื่อนำเข้าสู่บทเรียนหรือสร้างบรรยากาศในการเรียน
2. เพื่ออธิบายหรือให้ความกระจ่างในบทเรียนนั้น ๆ
3. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
4. สรุปหรือทบทวนเนื้อหาในบทเรียน

อย่างไรก็ตามการใช้โศดทัศน์วัสดุจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ถ้าครูผู้สอนได้คำนึงถึง

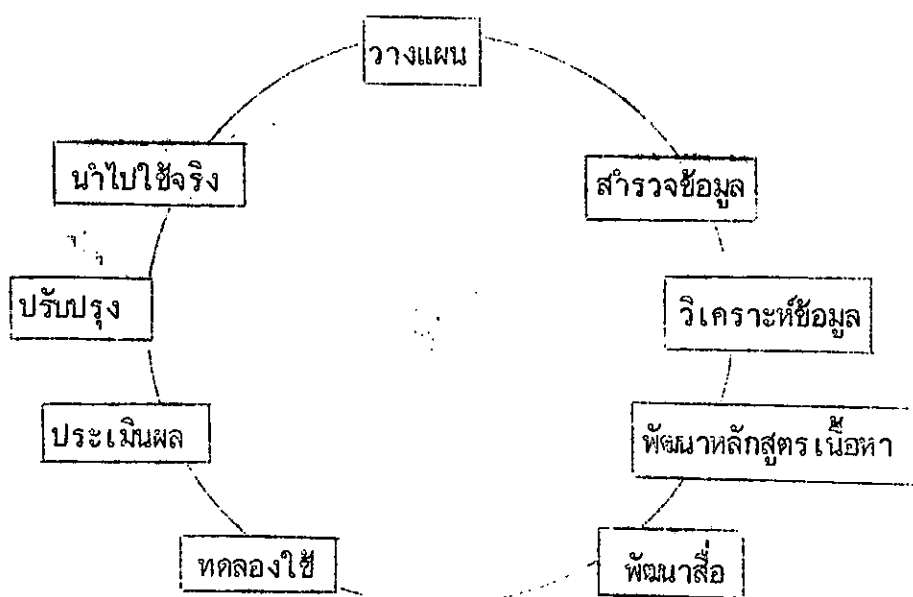
ระบบการใช้โศดทัศน์วัสดุ ดังนี้

นั่นคือครูผู้สอนจะต้องวิเคราะห์และสร้างความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ให้มากที่สุด เพื่อให้การใช้สื่อทัศนวัสดุมีประโยชน์สูงสุด ในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

การผลิตสื่อทัศนวัสดุราคาเยา

สื่อทัศนวัสดุเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องจัดทำ หรือจัดหาเพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน หลักในการจัดทำสื่อทัศนวัสดุ ควรจะต้องคำนึงถึงความประหยัด ประโยชน์ และประสิทธิภาพ เป็นสำคัญ หลักการดังกล่าวจะบรรลุผลได้ ถ้าหากครูมีความสามารถในการทำสื่อทัศนวัสดุได้ด้วยตนเอง ขั้นตอนการผลิตสื่อทัศนวัสดุโดยทั่วไปมีดังนี้

ขั้นตอนหรือวัฏจักรของการผลิตสื่อทัศนวัสดุ มักเริ่มต้นจากการวางแผนว่าจะทำอะไร อย่างไร แล้วจึงสำรวจข้อมูล หาสภาพปัญหา จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลหารายละเอียด แล้วพัฒนาหลักสูตรและเนื้อหาว่าควรมีอะไรบ้าง จากนั้นก็พัฒนาสื่อซึ่งรวมถึงวัสดุ อุปกรณ์ เทคนิค วิธีการต่าง ๆ ที่จะใช้ช่วยในการถ่ายทอดเนื้อหาไปยังผู้เรียน แล้วทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อ จากนั้นก็ทำการประเมินผลการทดลองใช้ แล้วอาจมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เมื่อทำได้ดีแล้วก็จึงนำไปเผยแพร่ใช้จริงต่อไป

ในบทเรียนนี้จะเสนอแนะวิธีการผลิตสื่อทัศนวัสดุราคาเบาที่ครูสามารถผลิตได้เอง
คือ การประดิษฐ์ตัวอักษร การฝึกภาพด้วยการวางน้ำและการฝึกเปียก

1. การประดิษฐ์ตัวอักษร

ตัวอักษรมีความสำคัญในการเขียนคำบรรยาย ในป้ายนิเทศ แผ่นโปสเตอร์ แผนภูมิ
แผนสถิติต่าง ๆ ครูผู้สอนไม่ใช่วิธีการที่จะสามารถบรรจุประดิษฐ์ตัวอักษรได้อย่างสวยงาม
พร้อมสรรพ แต่ถ้าครูผู้สอนการศึกษาพระปริยัติธรรมได้ศึกษาหลักการ วิธีการประดิษฐ์ตัวอักษร
และมีการฝึกหัดด้วยก็จะสามารถเขียนคำบรรยายในสื่อทัศนวัสดุต่าง ๆ ได้ดีพอเช่นกัน

หลักเบื้องต้นในการประดิษฐ์ตัวอักษร

1. การเลือกลักษณะหรือแบบของตัวอักษรที่เขียน ถ้าเป็นข้อความเดียวกัน แบบ
และสีของตัวอักษร จะต้องเหมือนกัน ยกเว้นข้อความที่เป็นหัวเรื่องหรือข้อความที่เป็นใจความ
สำคัญที่ต้องการเน้น อาจจะใช้แบบของตัวอักษรหรือสีต่างจากข้อความอื่น ๆ ได้ แต่สื่อทัศนวัสดุ
แต่ละชิ้น ไม่ควรใช้แบบและสีของตัวอักษรมากเกินไปกว่า 2 - 3 แบบ การพิจารณาแบบของ
ตัวอักษรที่ใช้เขียน จะต้องคำนึงถึงว่าใครเป็นผู้อ่าน เพราะแบบตัวอักษรที่เขียนต้องเหมาะสม
กับธรรมชาติของผู้อ่านด้วย

2. ต้องตีเส้นกำกับบรรทัด (Guide Lines) เพื่อกำหนดความสูงของตัวอักษร
โดยคำนึงถึงเกณฑ์ดังนี้

ผู้ดูอยู่ห่าง/ฟุต	ขนาดตัวอักษรสูงอย่างน้อย
64 ฟุต	2 นิ้ว
32 ฟุต	1 นิ้ว
16 ฟุต	1/2 นิ้ว
8 ฟุต	1/4 นิ้ว

ความกว้างของเส้น หรือความหนาของตัวอักษรควรสัมพันธ์กับความสูงของตัวอักษร ปกติถ้าจะให้ตัวอักษรสวยงาม ความหนาของเส้นตัวอักษรควรจะหนาประมาณ $1/5$ ของความสูง เช่น ตัวอักษรสูง 1 นิ้ว จะหนา $1/5$ นิ้ว เป็นต้น

3. ช่องไฟ (Spacing) โดยปกติจะไม่วัดช่องไฟด้วยเครื่องมือ แต่จะกะด้วยสายตาให้พองาม เพราะตัวอักษรแต่ละตัวไม่เท่ากัน และก่อนที่จะลงมือเขียน จำเป็นต้องร่างข้อความและกะเนความยาวของข้อความให้บรรจุในพื้นที่ที่จะเขียนให้เหมาะสมเสียก่อน

วิธีการประดิษฐ์ตัวอักษร การประดิษฐ์ตัวอักษรกระทำได้หลายวิธี ได้แก่

1. ใช้เครื่องมือสำรวจในการเขียนตัวอักษร ซึ่งส่วนมากใช้ในวงการออกแบบ แต่เครื่องมือส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ ตัวประดิษฐ์อักษรในภาษาไทยยังไม่มีจำหน่ายแพร่หลายมากนัก
2. วิธีการตัด หมายถึง การตัดแบบตัวอักษรเป็นตัว ๆ โดยใช้วัสดุต่าง ๆ เช่น ฝ้าย กระดาษสี ไม้อัดบาง ๆ กระดาษแข็ง พลาสติก อลูมิเนียม ฯลฯ หรืออาจจะตัดข้อความหรืออักษรในหนังสือพิมพ์มาใช้ในการผลิตตัวอักษร
3. แบบทรายยาง เป็นการผลิตตัวอักษรโดยใช้อักษรทรายยางด้วยการใช้ไม้บรรทัดนำเส้นตามแนวตั้งและแนวนอน อักษรทรายยางทำง่ายและราคาถูก ใช้ได้คงทนถาวร
4. อักษรสำเร็จรูปซึ่งมีขายอยู่ทั่วไป มีทั้งภาษาไทยและอังกฤษ อักษรสำเร็จรูปมีทั้งชนิดที่พิมพ์บนกระดาษหรือพลาสติก
5. ใช้ Pantograph ซึ่งเป็นเครื่องมือขยายภาพ ทำด้วยไม้ ครูสามารถสร้างเครื่องชนิดนี้เองได้ นอกจากจะใช้ขยายตัวอักษรแล้วยังสามารถขยายภาพได้อีกด้วย
6. การใช้แบบฉลุ เป็นการประดิษฐ์ตัวอักษรด้วยการเจาะ เช่น เจาะกระดาษ ไม้ หรือวัสดุที่แข็งและบางเพื่อเป็นแบบไปทาบลงบนกระดาษที่ต้องการประดิษฐ์ตัวอักษร แล้วพ่นสีไปตามช่องที่เจาะ ก็จะได้ภาพหรือตัวอักษรตามความต้องการ
7. การขยายตัวอักษรแบบตาราง เป็นการประดิษฐ์ตัวอักษรด้วยการตัดตารางจตุรัสขยายตัวอักษรให้มีขนาดใหญ่กว่าอักษรต้นฉบับ เช่น จากหนังสือนิตยสาร หนังสือพิมพ์หรือตัวพิมพ์

8. การประดิษฐ์ตัวอักษรแบบใช้มือเขียน วัสดุที่จะประดิษฐ์ตัวอักษรด้วยมือ มีหลายอย่าง เช่น ภูกัน ปากกา ปากกาสักหลาด ปากกาทั่วไป และปากกาสปีดบอล เป็นต้น

หลักในการปฏิบัติในการประดิษฐ์อักษรด้วยมือ

1. ตีเส้นกำกับบรรทัด
2. กำหนดแบบและสีตัวอักษรที่จะเขียนว่าจะใช้แบบใดสีใด
3. จะใช้ปากกาแบบใดเบอร์อะไร ความกว้างของปลายปากกา ควรมีขนาดประมาณ $\frac{1}{5}$ ของความสูงของตัวอักษร และควรจากร่างแบบตัวอักษรเสียก่อน
4. การเขียนที่ดีจะต้องนั่งตัวตรงให้ถนัด
5. วางปลายปากกาตะแคงทางขวาเล็กน้อย กดปลายปากกา ทำมุม 35°
6. ปากกาสปีดบอล จะลากเส้นจากซ้ายไปขวาและจากบนลงล่างเท่านั้น จึงจะได้เส้นที่คมชัดเจน สวยงามคือ
7. เมื่อเขียนเสร็จแล้ว จะต้องล้างปากกาให้สะอาด เพื่อการเขียนครั้งต่อไป หมึกจะเดินได้สะดวก

2. การฝึกภาพด้วยกายยางน้ำ ลักษณะที่ดีของภาพที่ฝึกด้วยกายยางน้ำ

1. ภาพไม่เอียงหรือย่น
2. ภาพสะอาดเพราะสามารถลบกายยางน้ำที่เลอะขอบภาพได้
3. กายยางน้ำไม่ซึมเข้าไปในกระดาษ
4. แผลงไม่กัดกินภาพที่ฝึกด้วยกายยางน้ำ

วิธีทำกายยางน้ำ

นำยางดิบ (ยางแผ่นรมควัน) มาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ ใส่ในขวดสีชาป้องกันแสง แล้วเติมน้ำมันเบนซินลงไปในอัตราส่วน น้ำมันเบนซิน 50 ซี.ซี. ต่อยางดิบ 1 กรัม หรือน้ำมันเบนซิน 1 ลิตรต่อยางดิบ 20 กรัม แช่ทิ้งไว้ให้ยางละลายเสียก่อนแล้วจึงคนให้ยางและน้ำมันเบนซินผสมเป็นเนื้อเดียวกัน จะได้กายยางน้ำที่นำมาใช้ได้ต่อไป

การฝึกภาพด้วยกายยางน้ำมี 3 วิธี คือ

1. ฝึกชั่วคราว คือ การฝึกที่ต้องการเก็บภาพไว้ในระยะสั้น ๆ หรือฝึกภาพเพื่อใช้ชั่วคราว การฝึกแบบนี้จะหากายยางน้ำที่หลังภาพเพียงด้านเดียว
2. ฝึกถาวร คือ การฝึกภาพเพื่อเก็บไว้ใช้นาน ๆ หลาย ๆ ปี เหมาะสำหรับที่จะนำมาใช้เป็นสื่อทัศนวัสดุในการสอน (ดูเรื่องการฝึกภาพแบบถาวร)
3. การฝึกภาพแบบผสม คือ การฝึกภาพพื้นลงไป แล้วหาภาพมาฝึกซ้อนลงไปอีกภาพหนึ่ง เพื่อให้ความหมายของภาพดียิ่งขึ้น

การฝึกภาพแบบถาวร

อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกภาพ

- รูปภาพ
- ไม้บรรทัด
- กรรไกร ใบมีดโกน หรือคัสเตอร์
- กระดาษชุบเทียนไข
- กายยางน้ำ
- กระดาษแข็ง
- แปรง
- กระดาษปิดฝึก

การปฏิบัติการฝึกภาพด้วยกายยางน้ำ

1. นำภาพที่จะฝึกมาตัดให้มีขนาดภาพตามต้องการและให้สวยงาม
2. นำภาพไปลองจัดบนกระดาษที่จะฝึก แล้วทำเครื่องหมายวงไว้ที่มุมทั้ง 4 ของภาพด้วยดินสอ การวางภาพให้สวยงาม ควรเว้นขอบด้านบนให้เล็กกว่าขอบด้านล่าง ส่วนขอบข้างทั้งสองให้เว้นเท่ากัน
3. นำภาพที่จะฝึกมาคว่ำลงบนกระดาษที่สะอาด แล้วหากายยางน้ำด้วยแปรงให้ทั่ว พร้อมทั้งหากระดาษบนกระดาษที่จะฝึกด้วย (การหาภาพทั้งสองอย่างจะทำให้การติดถาวร แต่ถ้าหาภาพหน้าใดหน้าหนึ่ง จะทำให้ติดไม่ถาวร)

4. นำภาพและกระดาษไปตากให้ขาวแห้งหมด ๆ

5. นำภาพติดลบมากระดาษ แล้วใช้ลูกกลิ้งยางกลิ้งจากกึ่งกลางภาพไปริมภาพ เพื่อให้ภาพติดเรียบไม่ย่น ส่วนกาวยางที่เลอะออกมา ก็ใช้ผ้าถูหลุดลอกออกได้

การฝึกภาพนอกจากใช้กายย่างน้ำแล้ว อาจฝึกโดยการใช้อาวุธแท่งผสมน้ำด้วยอัตราส่วนหนึ่งต่อหนึ่งก็ได้

การฝึกเขียน

การฝึกเป่า คือ การนำภาพมาพนักลงบนแผ่นผ้า

อุปกรณ์

1. แฉ่งมัน, สารส้มปนละเอียดย, แปรง, ถังน้ำ, ผ้าดิบ หรือผ้าฝ้ายก็ได้
2. แผ่นไม้อัด หรือแผ่นไม้ที่ต้องการผนึก
3. เป็ก, กรรไกร, ฆ้องน้ำ, หรือเศษผ้า
4. ลูกยางกลิ้ง
5. ภาพที่ต้องการผนึก

วิธีทำ

ผสมแป้งมันกับน้ำและสารสัมนละเอียดแล้วกวนให้เข้ากัน อย่าให้เหลวหรือข้นจนเกินไป ต้มน้ำให้เดือดราดลงไปในแป้งที่เตรียมไว้ ใช้ช้อนกวนให้เข้ากัน

นำผ้าดิบที่ต้องการ ชุบน้ำแล้วบิดให้แห้ง มาขึงตรึงบนไม้กระดาน ใช้แป็กติดตรึง

การตีงิ้ว ติ่งให้ติ่งในด้านตรงข้าม ติดเป็นระยะห่างประมาณ 5 ซม. และ
ควรรักษาเปิดสลับกันจนรอบข้าง

กะบริเวณที่จะติดภาพ โดยการวัดขนาดจากของจริง ซึ่งเอามาหาบบนผ้าแล้วทำ
เครื่องหมายเอาไว้หลายใบ ๑ ด้วยดินสอ

ใช้แปรจุ่มแบ่งเปลือกตาลบนบนบริเวณที่ต้องการจะติดภาพ

ใช้ฟองน้ำหรือเศษผ้าชุบน้ำถูด้านหลังของภาพ

วางแผนลงบนบริเวรที่ต้องการหาแบ่งเป็ยก

นำกระดาษหนังสือพิมพ์ ทับบนภาพแล้วใช้ลูกกลิ้ง กลิ้งทับเพื่อไล่ฟองอากาศออกให้หมด กระดาษหนังสือพิมพ์ที่รองไว้จะดูดซับแป้งเปียกส่วนเกินที่ล้นออกมาได้ภาพ และป้องกันมิให้ลูกกลิ้งเปื้อนเลอะเทอะ

นำภาพที่ผนึกไว้ไปผึ่งลมให้แห้ง ไม่ควรตากแดด เพราะแดดอาจจะทำให้สีของภาพซีดลงได้

เมื่อแป้งเปียกแห้งก็แล้ว ค่อย ๆ ลอกผ้าออกจากกระดาษ ใช้กรรไกรตัดริมผ้าส่วนที่ไม่เรียบร้อยออก ก็จะได้ภาพผนึกเปียกไว้ใช้สอนต่อไป

แบบประเมินผลตนเอง

เรื่อง การเตรียมอุปกรณ์การสอน เวลา 30 นาที

คำสั่ง จงเติมข้อความลงในช่องว่างของแต่ละข้อให้ได้ความสมบูรณ์และถูกต้อง
(ข้อละ 1 คะแนน)

1. โสตทัศนศึกษา หมายถึง
2. โสตทัศนศึกษา มีความสำคัญดังนี้ คือ 1 2
3. ลำดับประสบการณ์ในการเรียนรู้ตามแนวความคิดของ เอกการ์ เพล
ชั้นที่ 1 คือ ของจริง ส่วนชั้นสุดท้าย คือ
4. แผนภูมิ มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนดังนี้ คือ 1
2 3
5. รูปภาพ มีความสำคัญต่อการเรียนการสอน ดังนี้ คือ 1
2 3
6. การฝึกภาพด้วยกาวยางน้ำ มี 3 วิธี คือ การฝึกชั่วคราว การฝึกถาวร
และ
7. ขั้นตอนแรกของการผลิตโสตทัศนวัสดุ คือ การวางแผน และชั้นสุดท้าย
คือ

ไชยยศ เรืองสุวรรณ หลักการ ทฤษฎี เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา กอสินธุ์

ประสานการพิมพ์ 2521 303 หน้า

วันนะ จุฑะวิภาต คู่มือสร้างสื่อการสอน พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ อีระการพิมพ์ 2523

171 หน้า

สันศักดิ์ ภีบาลสุข และพิมพ์ใจ ภีบาลสุข การใช้สื่อการสอน พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ

พีระพธนา 2525 210 หน้า

อัญศรี แจ่มเจริญ จินตนา สุขมาก และสุกัญญา ธารีวรรณ ศึกษา 131 หลักการสอน

และการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ (ระบบชุดการสอน) พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ

2526 284 หน้า

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คู่มือผู้ฝึกอบรม

การเตรียมอุปกรณ์การสอน

1. โสตทัศนศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนได้รับประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัสทางหู และทางตา
2. โสตทัศนศึกษา มีความสำคัญดังนี้คือ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจสิ่งที่เรีนยดีขึ้น ช่วยทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น
3. ลำดับประสบการณ์ในการเรียนรู้ขั้นสุดท้ายตามแนวความคิดของ เอกการ์ เดล คือ วัจนสัญลักษณ์
4. แผนภูมิมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนดังนี้คือ ใช้ในการจูงใจผู้เรียน ใช้กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้อยากค้นคว้า ใช้บททวนและสรุปบทเรียน
5. รูปภาพมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนดังนี้คือ ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ช่วยให้ผู้เรียนจดจำได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น
6. การฝึกภาพด้วยกายางน้ำ มี 3 วิธีคือ การฝึกชั่วคราว การฝึกถาวร และการฝึกแบบผสม
7. ขั้นตอนสุดท้ายของการผลิตโสตทัศนวัสดุ คือ การนำไปใช้

คู่มือการฝึกอบรม เล่ม 3
เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส

สร้างเสริมสมรรถภาพด้านการเรียนการสอน

เรื่อง ความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน

เวลา 3.15 ชั่วโมง

1. หลักการและเหตุผล

การสอนเป็นกระบวนการที่ครูพยายามจัดทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดเอาไว้ การที่ครูผู้สอนการศึกษาพระปริยัติธรรม ได้ศึกษาเพื่อให้ทราบถึงธรรมชาติด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษา พระปริยัติธรรม ย่อมมีส่วนที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการศึกษา พระปริยัติธรรม เป็นไปอย่างราบรื่น และมีความสอดคล้องตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง ชุดฝึกอบรมชุดนี้สร้างขึ้นเพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้เรียนรู้ถึงธรรมชาติของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งทางด้านจิตวิทยา และทางด้านสังคมวิทยา อันจะทำให้ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความรู้ ความเข้าใจ ในธรรมชาติของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างถูกต้องยิ่งขึ้น

2. เป้าหมาย

การจัดทำชุดฝึกอบรมชุดนี้ มุ่งที่จะนำไปฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษา พระปริยัติธรรม และอาจสามารถนำไปใช้สำหรับฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาประจำการอื่น ๆ ได้อีกด้วย

3. จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ทางจิตวิทยา
2. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้ความหมายของคำว่า "บทบาท"
3. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ทราบถึงบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

4. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ตระหนักในหน้าที่ของพระสงฆ์ในสังคมไทย
5. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย
6. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้วิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

4. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

หลังจากผ่านชุดการฝึกอบรมนี้แล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของจิตวิทยาได้
2. บอกความหมายของพฤติกรรมได้
3. จำแนกประเภทของพฤติกรรมได้
4. บอกความหมายของการเรียนรู้ได้
5. อธิบายลำดับขั้นของกระบวนการเรียนรู้ได้
6. อธิบายธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ได้

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้ฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน

ความรู้ด้านจิตวิทยา

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ทักทาย พูดคุยกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม นำเอาคำถามจากแบบประเมินผลตนเองของเอกสารหมายเลข 2 ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบไม่ถูก หรือไม่ดี มาซักถามช่วยกันตอบให้ถูกต้อง
5	2. แจกคู่มือการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เล่ม 3 บอกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
30	3. เปิดเทปคำบรรยายเรื่อง ความรู้ด้านจิตวิทยา และให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านเอกสารหมายเลข 3 ประกอบไปด้วย
20	4. ปิดเทป ฉายแผ่นโปสเตอร์แผ่นที่ 7 และ 8 เพื่อสรุปสังกับเกี่ยวกับจิตวิทยา ซักถามปัญหา
60	5. แบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกกลุ่มละ 6 - 8 คน เพื่ออภิปรายธรรมชาติด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม คอยให้ความช่วยเหลือในการอภิปรายกลุ่ม
40	6. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มเสนอผลการอภิปราย กลุ่มละประมาณ 8 นาที อภิปราย
30	7. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบประเมินผลตนเองเรื่องธรรมชาติและการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการศึกษาคตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม
	8. ตรวจแบบประเมินผลตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน

ความรู้ด้านจิตวิทยา

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ตอบปัญหาและซักถามปัญหาเกี่ยวกับ การเตรียมอุปกรณ์การสอน
5	2. รับคู่มือการฝึกอบรม เล่ม 3 อ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
30	3. ฟังเทปคำบรรยายเรื่อง ความรู้ด้านจิตวิทยา โดยอ่านเอกสารหมายเลข 3 ประกอบไปด้วย
20	4. ดูแผ่นโปสเตอร์ รับฟังการสรุปสังกับเกี่ยวกับ จิตวิทยา ตอบคำถามซักถามปัญหา
60	5. เข้าร่วมกลุ่มย่อย ร่วมอภิปรายเรื่อง ธรรมชาติด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม
40	6. รับฟังการเสนอผลการทำงานของแต่ละกลุ่ม ร่วมอภิปราย
30	7. ทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง ธรรมชาติและการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการศึกษาศาตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม

สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจผู้เรียน

ความรู้ความเข้าใจผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งประการหนึ่งที่ครูที่จะต้องรู้ เพราะการที่ครูมีความรู้ความเข้าใจผู้เรียนอย่างดีนั้น จะช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และปรับตัวให้เข้ากับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ความรู้ความเข้าใจผู้เรียนจะแยกกล่าวเป็น 2 ด้าน คือ ความรู้ด้านจิตวิทยา กับงานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยซึ่งเป็นสาระทางด้านสังคมวิทยา

ก. จิตวิทยา (Psychology)

จิตวิทยา เป็นวิทยาศาสตร์สาขาหนึ่งที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ว่าบุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างไร อะไรเป็นสาเหตุ และมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของเขาเหล่านั้น

พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง การกระทำ หรือกิจกรรมทุกชนิดที่มนุษย์กระทำ พฤติกรรมแยกได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. พฤติกรรมภายนอก หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย เช่น การเดิน การกินอาหาร การนั่ง การเขียนหนังสือ เป็นต้น พฤติกรรมชนิดนี้มักเกิดจากการประสานงานของกล้ามเนื้อ และอวัยวะต่าง ๆ หลายชนิด บางทีจึงเรียกว่า พฤติกรรมหน่วยใหญ่ (Molar Behavior)

2. พฤติกรรมภายใน หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย และมักสังเกตได้ยาก เช่น การคิด การไหลเวียนของกระแสโลหิต ความศรัทธา ความสนใจ เป็นต้น พฤติกรรมชนิดนี้มักเกิดจากการประสานงานของกล้ามเนื้อ และอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ไม่มากนัก บางทีจึงเรียกว่าพฤติกรรมหน่วยย่อย (Molecular Behavior)

จิตวิทยาแบ่งออกได้หลายสาขา เช่น จิตวิทยาการศึกษา จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาสังคม จิตวิทยาเด็ก จิตวิทยาผู้ใหญ่ เป็นต้น นักจิตวิทยาแต่ละสาขาก็พยายามทำความเข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวข้องกับสาขาที่ตนเองสนใจ จิตวิทยาวัยรุ่นและจิตวิทยาผู้ใหญ่ เป็นสาขา

ที่ครูสอนพระปริยัติธรรม ควรจะได้ศึกษาหาความรู้ให้ถ่องแท้ เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน การศึกษาพระปริยัติธรรมให้ก้าวหน้าและพัฒนาผู้เรียนได้ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

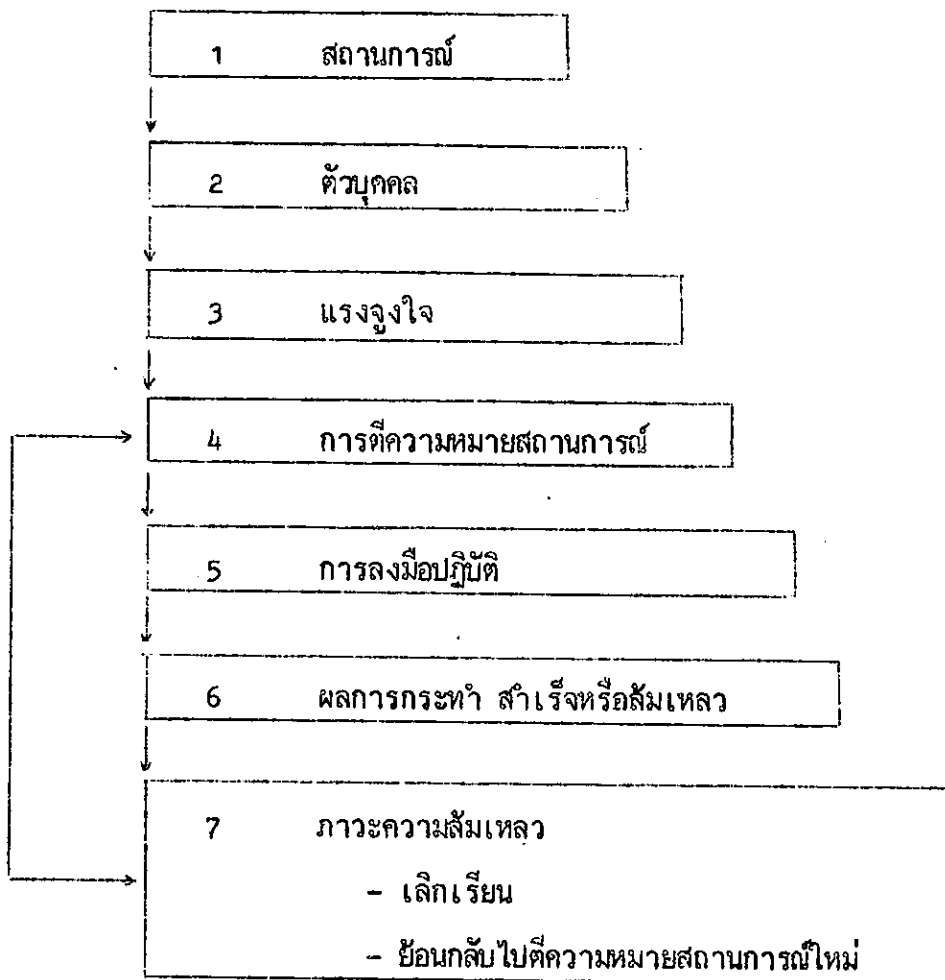
ธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์และการฝึกหัด (พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากสาเหตุอื่น เช่น การเจ็บป่วย อุบัติเหตุ วุฒิภาวะ หรือการตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสารเคมีบางชนิด ไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้) ประสบการณ์เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น การทำแบบฝึกหัด การนั่งฟังคำบรรยาย การนั่งวิปัสณากรรมฐาน เป็น

กระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งระบบ แสดงได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

กระบวนการเรียนรู้

อธิบายแผนภูมิได้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องมีสถานการณ์ คือ สิ่งแวดล้อมเป็นตัวเร้าให้บุคคลซึ่งจะต้องมีความพร้อม แล้วเกิดมีแรงจูงใจ สนใจในสถานการณ์นั้น เพื่อให้บุคคลตีความหมายของสถานการณ์ว่า คืออะไร ควรจะอย่างไร จากนั้นบุคคลก็จะลงมือตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นตามการรับรู้ ถ้าแก้ปัญหาไม่ได้ก็จะเกิดความล้มเหลว เมื่อล้มเหลวบุคคลอาจหมดกำลังใจไม่อยากเรียนรู้ หรืออาจย้อนกลับไปตีความสถานการณ์ใหม่หาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอีกก็ได้

ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ หมายถึง การอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่า เกิดขึ้นได้อย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการทดลอง มีอยู่หลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีลองผิด (Trial and error) ของ ธอร์นไดค์ (Thorndike) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning) ของ พาฟลอฟ (Pavlov) ทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt) เป็น

ทฤษฎีลองผิด

ทฤษฎีลองผิด เป็นข้อสรุปที่ นายธอร์นไดค์ ได้สรุปผลการทดลองของเขาโดยเชื่อว่าสิ่งเร้า ที่เป็นปัญหาอย่างหนึ่งเกิดขึ้น บุคคลจะหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธี โดยไม่ทราบว่าจะวิธีใดมีความสัมพันธ์กับปัญหานั้นอย่างไร แต่เมื่อลองไปเรื่อย ๆ ก็ทราบว่า มีวิธีหนึ่งที่ทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ เมื่อเกิดปัญหานั้นขึ้นอีกเขาก็จะเอาวิธีเก่านั้นไปใช้แก้ปัญหาโดยไม่ลองผิด ๆ อีก ซึ่งถือได้ว่าการเรียนรู้แล้ว จากการค้นพบของ ธอร์นไดค์ ได้สรุปเป็นกฎแห่งการเรียนรู้ที่สำคัญ 3 กฎ คือ

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of readiness) สรุปได้ว่า ถ้าบุคคลมีความพร้อมที่จะทำกิจกรรมใดแล้วได้ทำกิจกรรมนั้น เขาจะเกิดความพึงพอใจ และทำงานนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าเขาพร้อมที่จะทำงานนั้นแต่ไม่มีโอกาสได้ทำก็จะก่อให้เกิดความคับข้องใจไม่สบายใจ และถ้าเขายังไม่มีความพร้อมที่จะทำงานแต่ถูกบังคับให้ต้องทำงานเขาก็จะมีความคับข้องใจ ทำงานขาดประสิทธิภาพ

นั่นคือก่อนที่ครูจะทำการสอนต้องมีการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้ดีเสียก่อน จึงจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร

2. กฎแห่งผลการกระทำ (Law of effect) สรุปได้ว่า พฤติกรรมใดที่บุคคลได้กระทำลงไปแล้วทำให้รู้สึกประสบความสำเร็จในการทำงาน ทำให้เกิดความพึงพอใจ เขาก็มักจะกระทำพฤติกรรมนั้นอีกต่อไป แต่ถ้าหากพฤติกรรมใดที่บุคคลได้กระทำลงไปแล้วก่อให้เกิดความล้มเหลว ทำให้เกิดความผิดหวัง บุคคลก็มักจะไม่ได้แสดงพฤติกรรมนั้นอีก

ดังนั้นในการสอนของครู ครูควรให้ผู้เรียนได้ประสบความสำเร็จ มีความรู้สึภาคภูมิใจในผลการกระทำ ผลการเรียนรู้ของเขาบ้าง ซึ่งอาจกระตุ้นด้วยการให้รางวัล การชมเชย การยอมรับหรือวิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสม ก็ได้

3. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of exercise) สรุปได้ว่า กิจกรรมใดที่บุคคลได้ทำบ่อย ๆ เป็นประจำ เขาก็จะทำกิจกรรมนั้นได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และกิจกรรมใดที่บุคคลที่ไม่ค่อยได้ทำ ไม่ค่อยได้ฝึก เขาก็มักจะทำกิจกรรมนั้นได้ไม่ค่อยถูกต้อง ขาดความคล่องแคล่ว ขาดความแม่นยำ

การสอนที่ดีนั้น ครูควรจะได้ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝน ท่องจำบ่อย ๆ ให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก เป็นการสรุปผลที่ได้จากการทดลองของพาฟลอฟ ที่เชื่อว่า คนเราเกิดมาพร้อมกับปฏิกิริยาสะท้อนหลายชนิด สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดปฏิกิริยาสะท้อน เรียกว่าสิ่งเร้าที่ไม่ต้องวางเงื่อนไข เช่น รสเปรี้ยว ทำให้น้ำลายแตก ลมเป่าตาทำให้น้ำตาไหล แต่มีสิ่งเร้าอื่น ๆ อีกมากมายที่ไม่ทำให้เกิดปฏิกิริยาสะท้อน ซึ่งเรียกว่า สิ่งเร้าที่เป็นกลาง ถ้าเรานำเอาสิ่งเร้าที่เป็นกลางไปทำให้เกิดปฏิกิริยาสะท้อนได้ ก็เรียกว่า เกิดการเรียนรู้แล้ว เช่น ต้องการทำให้เสียงกระดิ่ง (สิ่งเร้าที่เป็นกลาง) ไปทำให้สุนัขน้ำลายไหล (ปฏิกิริยาสะท้อน) จะต้องนำเอาเสียงกระดิ่งไปเข้าคู่กับสิ่งเร้าที่ไม่ต้องวางเงื่อนไข (ผงเนื้อ) ที่ทำให้สุนัขน้ำลายไหลหลาย ๆ ครั้ง ผลสุดท้ายเสียงกระดิ่งก็จะทำหน้าที่คล้าย ๆ ผงเนื้อ คือ ทำให้สุนัขน้ำลายไหลได้ แบบแผนการทดลองของพาฟลอฟแสดงได้ดังนี้

ให้	UCS	=	สิ่งเร้าที่ไม่ต้องวางเงื่อนไข เช่น รสผงเนื้อ ลมเป่า
	UCR	=	การตอบสนองที่ไม่ต้องวางเงื่อนไข เช่น น้ำลายไหล น้ำตาไหล
	CS	=	สิ่งเร้าที่ต้องวางเงื่อนไข เช่น เสียงกระดิ่ง วิสาเรียน
	CR	=	การตอบสนองตามเงื่อนไข เป็นพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิด

ขั้นตอนการวางเงื่อนไขสิ่งเร้า มีดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเสนอ CS ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่เป็นกลาง เช่น เสียงกระดิ่ง เพื่อ
พฤติกรรมการตอบสนอง ซึ่งอาจตอบสนองด้วยอาการหลายอย่างไม่เด่นชัด (?)

CS (เสียงกระดิ่ง) $\longrightarrow$?

ขั้นที่ 2 ขั้นเสนอ UCS ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดปฏิกิริยาสะท้อน เช่น
ผงเนื้อ ทำให้น้ำลายไหล น้ำลายไหลเป็น UCR

UCS (ผงเนื้อ) $\longrightarrow$ UCR (น้ำลายไหล)

ขั้นที่ 3 ขั้นนำ CS มาเข้าคู่กับ UCS หลาย ๆ ครั้ง โดยให้ CS
มาก่อน UCS (ประมาณ .25 วินาที ถึง 1 วินาที จะดีที่สุด)

CS (เสียงกระดิ่ง) $\searrow$
UCS (ผงเนื้อ) $\longrightarrow$ UCR (น้ำลายไหล)

ขั้นที่ 4 ขั้นให้ CS (เสียงกระดิ่ง) อย่างเดียวก็จะทำให้น้ำลายไหล
(UCR) ซึ่งเป็นการเรียนรู้แล้ว น้ำลายไหลเนื่องจาก CS จึงเป็น CR เพราะเกิดจาก
เงื่อนไขของผงเนื้อ (UCR)

CS (เสียงกระดิ่ง) $\longrightarrow$ CR (น้ำลายไหล)

ดังนั้น ในการสอนของครู จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการ
เรียนรู้ของผู้เรียน

ทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์

ทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์ เกิดจากแนวคิดของนักจิตวิทยาของเยอรมัน เช่น โคเลอร์
(Kohler) เวอร์ไทเมอร์ (Wertheimer) กอฟฟ์กา (Koffkar) นักจิตวิทยากลุ่มนี้
มีความเชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลมีความเข้าใจในส่วนประกอบต่าง ๆ ของ
ปัญหาอย่างแจ่มแจ้ง เรียกว่าเกิดการหยั่งรู้ (insight) ทำให้แก้ปัญหาได้ (การหยั่งรู้
หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจรายละเอียด และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ
ของปัญหา) การหยั่งรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการรับรู้ที่ถูกต้อง (การรับรู้ หมายถึง กระบวนการ
ที่สมองตีความสิ่งเร้าเพื่อให้เกิดความเข้าใจ) ทฤษฎีเกสตัลท์ได้สรุปเป็นกฎที่สำคัญ เรียกว่า
กฎการผสมผสาน (Law of organization) 4 กฎ คือ

1. กฎแห่งความใกล้ชิด สรุปได้ว่า บุคคล มักจะรับรู้ว่ามีสิ่งที่อยู่ใกล้กันจะมี ความเกี่ยวข้องกัน สัมพันธ์กัน มากกว่าสิ่งที่อยู่ไกลกัน
2. กฎแห่งความคล้ายคลึง สรุปได้ว่า บุคคลมักจะรับรู้ว่ามีสิ่งที่มีความคล้ายคลึงกัน จะเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กันมากกว่าสิ่งที่แตกต่างกัน
3. กฎแห่งความสมบูรณ์ สรุปได้ว่า บุคคลมักจะรับรู้สิ่งใด ๆ ให้ความสมบูรณ์ตาม ประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมของเขา
4. กฎแห่งความต่อเนื่อง สรุปได้ว่า บุคคลมักจะรับรู้สิ่งใด ๆ ต่อเนื่องกันไปตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่ขาดตอน

ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนที่ต้นนี้ ครูจะต้องคำนึงถึงลักษณะการเรียนรู้ที่ถูกต้อง และเหมาะสมของผู้เรียน โดยการจัดสภาพการเรียนการสอนให้มีลักษณะท้าทายน่าสนใจ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

ลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ผู้ใหญ่ไม่ว่าจะอายุมากเพียงใด แต่ก็ยังมีความสามารถที่จะเรียนรู้ให้ได้ผลดีได้ แต่ การเรียนของผู้ใหญ่จะมีลักษณะเฉพาะ แตกต่างไปจากวิธีเรียนของเด็ก ลักษณะเด่นที่สำคัญ ในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ คือ

1. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเขาต้องการที่จะเรียน ทั้งนี้อาจจะเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถของเขาก็ได้ ความต้องการที่จะเรียนของผู้ใหญ่อาจเกิดจากการกระตุ้นหรือ ย้ายจากสิ่งเร้าภายนอกก็ได้ แต่ต้องไม่ใช่จากการบีบบังคับ
2. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่เขามีความรู้สึกรู้ว่ามีความจำเป็นที่จะต้องเรียน และเขาจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเห็นว่า ความรู้ความชำนาญที่ได้นั้นจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ที่เขารับผิดชอบ
3. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีจากการกระทำ ความรู้ความชำนาญใหม่ ๆ ที่ผู้ใหญ่จะ จำได้ดีขึ้น ถ้าเขาได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติ หรือใช้ในทันที และบ่อย ๆ

4. จุดศูนย์กลางในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่อยู่ที่ปัญหา และปัญหาเหล่านี้จะต้องเป็นความจริง ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้เร็วขึ้นเมื่อให้เขาได้เริ่มต้นจากปัญหา หรือประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติแล้วจึงนำไปสู่หลักการหรือทฤษฎี

5. ประสบการณ์จะมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ดังนั้นการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ และการสรุปรวมความรู้ใหม่ให้เข้ากันได้กับความรู้เก่าที่เขา มีอยู่ การสอนโดยเปิดโอกาสให้เขาได้เสนอแนะ ชักถาม อภิปราย จะเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมและเป็นโอกาสที่ครูจะได้เสนอแนวคิดใหม่ ๆ ให้แก่ผู้ใหญ่ได้อย่างกลมกลืนอีกด้วย

6. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นเมื่อบรรยากาศการเรียนการสอนเป็นกันเอง เขาจะมีความพึงพอใจ และให้ความร่วมมือมากขึ้น เมื่อได้รับการยอมรับเป็นกันเอง มีอิสระเสรีพอสมควร

7. การสอนผู้ใหญ่ควรใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง ทั้งการได้ยินได้ฟังได้เห็น ได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง การใช้โสตทัศนอุปกรณ์ในการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ได้ดีขึ้น

8. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีขึ้นถ้าได้รับการแนะแนว ผู้ใหญ่ต้องการได้รับข้อมูลที่จะทำให้ตัดสินใจได้ว่า เขามีวิธีเรียนที่ถูกต้องหรือไม่ วิธีคิดของเขาเหมาะสมหรือเปล่า มากกว่าที่จะต้องการทราบว่า เขาเก่งกว่าคนอื่น หรือเทียบกับคนอื่นแล้วเป็นอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่จะมีความรู้สึก กลัวต่อการที่จะถูกลดเกียรติ เขาจะมีความอดทนต่อการตำหนิติเตียนได้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองของเขาถูกลบหลู่หรือถูกหาหนิติเตียน

เพื่อให้การสอนผู้เข้ารับการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตร การศึกษาพระปริยัติธรรมบรรลุผลสำเร็จตามจุดหมายและมีประสิทธิภาพอย่างสูง ครูผู้สอนจะต้องนำเอาลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนด้วย

ธรรมชาติของวัยรุ่น

วัยรุ่น เป็นช่วงระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ ได้แก่ ผู้มีอายุระหว่าง 13 -20 ปี ซึ่งกำลังบวชเรียนเป็นสามเณร ลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญในช่วงวัยรุ่นก็คือ

ก. ทางด้านร่างกาย พออายุย่างเข้า 13 - 15 ปี เด็กจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการกระตุ้นของฮอร์โมนที่ผลิตจากต่อมไร้ท่อ ที่มีชื่อว่าต่อมใต้สมองหรือต่อมพิทูอิทารี กับต่อมเพศ โดยปกติต่อมใต้สมองจะค่อย ๆ ขับฮอร์โมนกระตุ้นการเจริญเติบโตของร่างกาย และฮอร์โมนกระตุ้นทางเพศเพิ่มขึ้นทีละน้อย แต่พอถึงช่วงวัยรุ่นก็จะผลิตออกมามาก ทำให้ร่างกายเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และฮอร์โมนกระตุ้นทางเพศก็จะไปกระตุ้นอวัยวะให้ผลิตอสุจิออกมา ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เห็นได้ชัด ก็คือ การมีไหล่งว้างขึ้น แขน ขา และลำตัวยาวขึ้น (การเจริญเติบโตทางร่างกายจะเต็มที่เมื่ออายุประมาณ 21 ปี หรืออาจจะล่วงเลยไปจนถึง 25 ปีก็ได้)

นอกจากการหลั่งอสุจิออกมา ซึ่งแสดงถึงความเป็นหนุ่มโดยตรงแล้ว อาจมีลักษณะหุนหันพลันแล่นเกิดขึ้น โดยมีชนชั้นในที่ลับ ที่รักแค้น มีหนวดเครา และอาจเป็นสิ่ว ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากการทำงานของต่อมใต้พิวหนึ่ง ทำให้พิวหนึ่งมันมากขึ้น ในช่วงวัยรุ่นนี้ จึงมักมีความวุ่นวายยุ่งเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ทางด้านร่างกายของตนเอง

ข. ทางด้านสติปัญญา ช่วงวัยรุ่นนับเป็นช่วงสูงสุด ของการพัฒนาทางสติปัญญา วัยรุ่นสามารถคิดล่วงหน้าได้อย่างสมเหตุสมผล เนื่องจากระบบประสาทมีวุฒิภาวะสูงสุด (วุฒิภาวะ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีขั้นตอนของร่างกาย จนในที่สุดการเปลี่ยนแปลงนั้นจะไปถึงจุดสมบูรณ์ที่สุด) แต่ความคิดของวัยรุ่น ยังมีข้อจำกัดอยู่ที่วัยรุ่นมีประสบการณ์น้อย ยังไม่กว้างขวางเหมือนผู้ใหญ่ จึงมักขาดความละเอียดรอบคอบ และขาดความยืดหยุ่น

วัยรุ่นมีความสามารถเรียนรู้บทบาททางสังคม สามารถรับผิดชอบตัวเองได้ สามารถเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม แต่ก็ยังขาดความยืดหยุ่น และมีลักษณะรุนแรงเด็ดขาดผิดว่าตามผิด ขาดการลดทอนผ่อนโทษ มีความคิด โดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

ค. ทางด้านบุคลิกภาพและทางด้านสังคม วัยรุ่นต้องการสร้างเอกลักษณ์สำหรับตนเอง ได้แก่ การพัฒนาค่านิยมของตนเอง สำนวจตรวจสอบความสามารถของตนเอง คบหาสมาคมกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ต้องการการยอมรับจากผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ในขณะเดียวกันก็มีความต้องการเป็นอิสระ อยากตัดสินใจด้วยตนเอง อารมณ์ของวัยรุ่นจะมีความละเอียดอ่อนและลุ่มลึก แต่ก็เปลี่ยนแปลงได้ง่าย

วัยรุ่น จึงเป็นช่วงที่มีความสำคัญช่วงหนึ่ง ของชีวิตมนุษย์ เป็นช่วงที่บางคนเรียกว่า วัยพายุแคม เพราะชอบความรวดเร็วและรุนแรง วัยรุ่นจะมีวิถีภาวะเหมือนกับผู้ใหญ่ แต่ ยังขาดประสบการณ์ที่กว้างขวาง และยังอยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ จึงคล้ายกันกับเด็ก ทำให้ วัยรุ่นมีปัญหาในการปรับตัว เพราะจะเป็นผู้ใหญ่ก็ไม่ใช่ เป็นเด็กก็ไม่เจิง ผู้ใหญ่จำเป็นต้อง เอาใจใส่ และคอยให้ความช่วยเหลือดูแลเด็กวัยรุนอย่างใกล้ชิด และมีความเข้าใจในธรรมชาติ ของเขา

ครูสอนการศึกษาพระปริยัติธรรมควรจะได้สนใจ และนำเอาเนื้อหาสาระตลอดจน เทคนิควิธีต่าง ๆ มาประยุกต์ปรับสภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของวัยรุน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แบบประเมินผลตนเอง (ความรู้ความเข้าใจผู้เรียน ด้านจิตวิทยา)

คำสั่ง จงเติมข้อความลงไปในช่องว่างของแต่ละข้อให้ได้ความสมบูรณ์และถูกต้อง
(ข้อละ 1 คะแนน เวลา 30 นาที)

1. จิตวิทยา หมายถึง
2. พฤติกรรม หมายถึง
3. พฤติกรรมแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมที่แสดงออกภายนอก และ
.....
4. การเรียนรู้ หมายถึง
5. กระบวนการเรียนรู้ มีขั้นตอนแรก คือ ขั้นตอนของการมีสถานการณ์และขั้นสุดท้าย
คือ
6. กฎแห่งความพร้อมของ ธอร์นไคท์ สรุปได้ดังนี้ คือ
7. กฎแห่งการฝึกหัดของ ธอร์นไคท์ สรุปได้ดังนี้ คือ
8. กฎแห่งความใกล้ชิดของ เกสตัลท์ สรุปได้ดังนี้ คือ
9. กฎแห่งความสมบูรณ์ของ เกสตัลท์ สรุปได้ดังนี้ คือ
10. ผู้ใหญ่มีธรรมชาติในการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ อย่างไร
1..... 2..... 3.....
11. วัฏรุ่น หมายถึง
12. ลักษณะหุติยภูมิทางเพศ ได้แก่

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา คู่มือฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม (เอกสารประกอบ
การศึกษาอบรม) 2521
ปรีชา อรัณยพัชร จิตวิทยาพัฒนาการ พิมพ์ครั้งที่ 3 วิทยาลัยครุนครราชสีมา 2526
196 หน้า

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้ฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน

1. จิตวิทยา หมายถึง วิทยาศาสตร์สาขาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์
2. พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำทุกชนิดที่มนุษย์กระทำ
3. พฤติกรรมแยกได้ 2 ชนิด คือ พฤติกรรมที่แสดงออกภายนอก และพฤติกรรมภายใน
4. การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการประสบการณ์ และ/หรือการฝึกหัด
5. กระบวนการเรียนรู้ขั้นสุดท้าย คือ ภาวะความล้มเหลว ซึ่งอาจเลิกเรียนหรือป้อนกลับไปตีความสถานการณ์ใหม่
6. กฎแห่งความพร้อมของ ธอร์นไคท์ สรุปได้ดังนี้คือ เมื่อบุคคลมีความพร้อมที่จะกระทำ แล้วได้ทำกิจกรรมนั้น บุคคลจะเกิดความพึงพอใจ และทำงานนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าเขาพร้อมที่จะทำงานนั้น แต่ไม่มีโอกาสได้ทำก็จะก่อให้เกิดความคับข้องใจไม่สบายใจ และถ้าเขายังไม่มีความพร้อมที่จะทำงานแต่ถูกบังคับให้ต้องทำงานเขาก็จะมีความคับข้องใจทำงานขาดประสิทธิภาพ
7. กฎแห่งการฝึกหัดของ ธอร์นไคท์ สรุปได้ดังนี้คือ กิจกรรมใดที่บุคคลได้ทำอยู่บ่อย ๆ เป็นประจำ เขาจะทำการงานนั้นได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และกิจกรรมใดที่บุคคลไม่ค่อยได้ทำ ไม่ค่อยได้ฝึก เขาก็มักทำการงานนั้นได้ไม่ค่อยถูกต้อง ขาดความคล่องแคล่ว ขาดความแม่นยำ
8. กฎแห่งความใกล้ชิดของ เกสตัลท์ สรุปได้ดังนี้คือ บุคคลมักจะรับรู้สิ่งที่อยู่ใกล้ชิดกันจะมีความเกี่ยวข้องกัน สัมพันธ์กันมากกว่าสิ่งที่อยู่ไกลกัน
9. กฎแห่งความสมบูรณ์ของ เกสตัลท์ สรุปได้ดังนี้คือ บุคคลมักจะรับรู้สิ่งใด ๆ ให้มีความสมบูรณ์ตามประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมของเขา
10. ผู้ใหญ่มีธรรมชาติในการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ ดังนี้ 1. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเขามีความต้องการเรียน 2. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเฉพาะสิ่งที่เขาเห็นว่ามีค่าจำเป็น

และมีประโยชน์ต่อหน้าที่การงานของเขา 3. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีในบรรยากาศการเรียนรู้ การสอนแบบเป็นกันเอง

11. วัยรุ่น หมายถึง ผู้มีอายุระหว่าง 13 - 20 ปี มีวุฒิภาวะทางเพศเป็นช่วง ของชีวิตที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ ถ้าบวชเรียนเรียกว่า สามเณร

12. ลักษณะทุติยภูมิทางเพศ ในเพศชายได้แก่การมีขนขึ้นในที่ลับ ที่รักแร้ มี หนวดเครา เสียงต่ำ ออกผายไหล่ผึ่ง ในเพศหญิงได้แก่ การมีหน้าอกโตขึ้น สะโพกขยาย ใหญ่ขึ้น เสียงแหลม

และมีประโยชน์ต่อหน้าที่การงานของเขา 3. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีในบรรยากาศการเรียนรู้ การสอนแบบเป็นกันเอง

11. วัยรุ่น หมายถึง ผู้มีอายุระหว่าง 13 - 20 ปี มีวุฒิภาวะทางเพศเป็นช่วง ของชีวิตที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ ถ้าวัยเรียนเรียกว่า สามเณร

12. ลักษณะพฤติกรรมทางเพศ ในเพศชายได้แก่การมีขนขึ้นในที่ลับ ที่รักแร้ มี หนวดเครา เสียงต่ำ ออกผายไหล่ผึ่ง ในเพศหญิงได้แก่ การมีหน้าอกโตขึ้น สะโพกขยาย ใหญ่ขึ้น เสียงแหลม

คู่มือการฝึกอบรม เล่ม 4
เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส

สร้างเสริมสมรรถภาพด้านการเรียนการสอน

เรื่อง ความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน

เวลา 2.55 ชั่วโมง

1. หลักการและเหตุผล

การสอนเป็นกระบวนการที่ครูพยายามจัดทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดเอาไว้ การที่ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ศึกษาเพื่อให้ทราบถึงธรรมชาติด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมย่อมมีส่วนที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นไปอย่างราบรื่น และมีความสอดคล้องตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง ชุดฝึกอบรมชุดนี้สร้างขึ้นเพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้เรียนรู้ถึงธรรมชาติของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งทางด้าน จิตวิทยา และทางด้านสังคมวิทยา อันจะทำให้ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความรู้ ความเข้าใจ ในธรรมชาติของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างถูกต้องยิ่งขึ้น

2. เป้าหมาย

การจัดทำชุดฝึกอบรมชุดนี้ มุ่งที่จะนำไปฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม และอาจสามารถนำไปใช้สำหรับฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาประจำการอื่น ๆ ได้อีกด้วย

3. จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ทางจิตวิทยา
2. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้ความหมายของคำว่า บทบาท
3. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ทราบถึงบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

4. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ตระหนักในหน้าที่ของพระสงฆ์ในสังคมไทย
5. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย
6. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้วิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

4. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

หลังจากผ่านชุดการฝึกอบรมนี้แล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของคำว่า พระสงฆ์ได้
2. บอกความหมายของคำว่า สามเณรได้
3. จำแนกประเภทของพระภิกษุได้
4. บอกความหมายของคำว่า บทบาทได้
5. อธิบายบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยได้
6. บอกสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยได้
7. เสนอแนะวิธีแก้ไขปัญหเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยได้

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้ฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน

งานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ทักทาย พูดคุยกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม นำเอาคำถามจากแบบประเมินผลตนเองของเอกสารหมายเลข 3 ที่มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบไม่ถูกหรือไม่ดี มาซักถาม ช่วยกันตอบให้ถูกต้อง
5	2. แจกคู่มือการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เล่ม 4 บอกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
15	3. เปิดเทปคำบรรยายเรื่อง งานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย และให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านเอกสารหมายเลข 4 ประกอบไปด้วย
15	4. ปิดเทป ฉายแผ่นโปร่งใสแผ่นที่ 9 เพื่อสรุปสิ่งที่เกี่ยวกับ งานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย ซักถามปัญหา
60	5. แบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มละ 6 - 8 คน เพื่ออภิปรายเรื่อง "บทบาทและปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยพร้อมทั้งข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา"
50	6. ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มเสนอผลการอภิปรายกลุ่ม ๆ ละ 10 นาที อภิปราย
20	7. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง งานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย
	8. ตรวจสอบแบบประเมินผลตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน

งานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ตอบปัญหาและซักถามปัญหาเกี่ยวกับ ความรู้ด้านจิตวิทยา
5	2. รับคู่มือการฝึกอบรม เล่ม 4 อ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
15	3. ฟังเทปคำบรรยายเรื่อง งานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย โดยอ่านเอกสารหมายเลข 4 ประกอบไปด้วย
15	4. ดูแผ่นโปสเตอร์ ings การสรุปสังกับเกี่ยวกับ งานและบทบาทของ พระสงฆ์ในสังคมไทย ตอบคำถาม ซักถามปัญหา
60	5. เข้าร่วมกลุ่ม อภิปรายเรื่อง บทบาทและปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของ พระสงฆ์ในสังคมไทยพร้อมทั้งข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา
50	6. รับฟังการเสนอผลการทำงานของแต่ละกลุ่ม ร่วมอภิปราย
20	7. ทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง งานและบทบาทของพระสงฆ์ใน สังคมไทย

ความรู้ความเข้าใจผู้สอน

การจัดการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพนั้นนอกจากครูจะมีความรู้ ความเข้าใจ ผู้เรียนทางด้านจิตวิทยาแล้ว ควรมีความรู้ความเข้าใจด้านสังคมวิทยา ซึ่งเป็นงานและบทบาท ของผู้เรียนอีกประการหนึ่งด้วย เพื่อจะได้นำไปประยุกต์และปรับสภาพการเรียนการสอนให้ เหมาะสมยิ่งขึ้น

ข. งานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

พระสงฆ์ เป็นคำที่ใช้แทนลักษณะรวม ๆ ของพระภิกษุสามเณร และพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งพอจะแยกให้ความหมายได้ดังนี้

สามเณร คือ ผู้ดำรงเพศอย่างพระภิกษุ แต่สัมาทานศีล 10 การบรรพชาสามเณร อาจมีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมอุปสมบทเป็นพระภิกษุ หรือเพื่อนำเยาวชนของชาติให้เข้าใจหลัก ศาสนา จะได้เป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปในอนาคต หน้าที่ของสามเณรก็คือ ตั้งใจ ศึกษาเล่าเรียนหนังสือ ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นผู้อุปฐาก คือ คอยรับใช้พระภิกษุ

พระภิกษุ คือ ผู้ได้รับการบรรพชาอุปสมบทตามพระธรรมวินัย และระเบียบแบบแผน ประเพณีของคณะสงฆ์ไทยตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2526

พระสงฆ์ คือ พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา มี 2 ประเภทคือ พระอริยสงฆ์ กับสมมติสงฆ์ตามหลักพระวินัย คือ ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป

หน้าที่ของพระสงฆ์มีดังนี้คือ

1. ศึกษาและปฏิบัติเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา
2. ให้การศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา
3. ให้การสงเคราะห์ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสงเคราะห์ด้านจิตใจ

บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

บทบาท หมายถึง ภาระหน้าที่หรือการกระทำที่ได้รับมอบหมาย ตามตำแหน่งหรือ สถานภาพที่มีอยู่ในสังคม บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมไทย อาจแยกกล่าวได้เป็น 3 กรณีคือ

1. การพัฒนาคุณภาพของประชาชน
2. การสงเคราะห์ประชาชน
3. การช่วยเหลืองานราชการและสังคม

1. งานด้านการพัฒนาคุณภาพของประชาชน จะเน้นหนักในด้านคุณภาพ โดยมุ่งให้ประชาชนชาวไทยเป็นคนดี มีศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรม มีความขยันหมั่นเพียร มีความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวกัน มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ งานด้านนี้ของพระสงฆ์สรุปได้ดังนี้

- การให้การบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตร ให้ได้เข้ามาอยู่ในร่มเงาของพระศาสนา ได้ศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย
- การจัดเทศนาธรรมสั่งสอนประชาชนเนื่องในวันธรรมสวนะ หรือในงานทำบุญ บำเพ็ญกุศลตามประเพณีหรือเทศกาลต่าง ๆ
- การจัดกิจกรรมเผยแผ่ธรรมในลักษณะต่าง ๆ เช่น การเทศน์ทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม การเขียนบทความลงในสิ่งพิมพ์ ตลอดจนกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งปวง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานจัดอบรมประชาชน การจัดตั้งหน่วยเผยแผ่ศีลธรรม ซึ่งนับเป็นงานที่ทำให้ประชาชนได้ทราบได้รู้จัก และได้เข้าถึงพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
- การจัดการศาสนศึกษาให้แก่ประชาชน เช่น การสั่งสอนธรรมในสถานศึกษาต่าง ๆ การสอนธรรมศึกษาแก่ผู้สนใจทั่วไป การดำเนินการโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การดำเนินการสำนักวิปัสสนา เป็นต้น นับเป็นการชักจูงให้ประชาชนได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติตนตามหลักธรรมในพระศาสนา

2. งานสงเคราะห์ประชาชน เป็นบทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือประชาชนทั้งทางด้านจิตใจ และด้านวัตถุ ยังผลให้ประชาชนได้รับการดูแลรักษาให้ปลอดภัยและเหมาะสม นับเป็นสิ่งที่สำคัญประการหนึ่ง งานสงเคราะห์ประชาชนพอสรุปได้ดังนี้

- การอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลตามประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เช่น การทำบุญเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน การทำบุญอายุ ฯลฯ การทำบุญกุศลตามประเพณี และงานประจำปีของท้องถิ่น เช่น การทอดผ้าป่า ทอดกฐิน งานสงกรานต์ เป็นต้น

- การช่วยประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การกระทำพิธีกรรมทางศาสนา การจัดเครื่องใช้และเครื่องประกอบพิธี การเจริญพระพุทธมนต์ การสวดมนต์ การอนุโมทนา การรับถวายทานต่าง ๆ

- การอนุเคราะห์เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา การให้ที่พักแก่บุคคลที่มารักษาไข้ เช่น ชี คนแก่เฒ่า การให้เช่าที่ดินราคาถูก การให้ที่พักพิงแก่ประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ เป็นต้น

3. การช่วยงานราชการและสังคม พระสงฆ์เป็นกลุ่มบุคคลคณะหนึ่ง ที่มีฐานะและความเป็นอยู่แตกต่างไปจากประชาชนทั่วไป และได้รับการยอมรับว่า พระสงฆ์ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีระเบียบวินัยอยู่ในฐานะที่ควรแก่การเคารพ สักการะของบุคคลทั่วไป บทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือทางราชการ ในฐานะที่เป็นบุคคลอันควรแก่การยอมรับ สรุปได้ดังนี้

- การอนุญาตให้ส่วนรวมหรือราชการใช้สถานที่ เช่น ถานวัด ศาลาการเปรียญ เพื่อการประชุม พบปะสังสรรค์ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

- การเป็นผู้นำในการก่อสร้าง สาธารณประโยชน์ บางท้องถิ่น ต้องการผู้ให้คำปรึกษาหารือในหน้าที่การงาน และอื่น ๆ ที่ไม่ผิดสมณวิสัย

- การช่วยเหลืออบรมชี้แจงประชาชน ให้ปฏิบัติตามคำแนะนำ เชิญชวนในทิศทางที่สนับสนุนแนวนโยบายของรัฐ ช่วยชักจูงประชาชนให้มาช่วยราชการ ให้ความร่วมมือร่วมใจกับเจ้าหน้าที่ราชการ

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

ปัญหา หมายถึง สภาพที่ก่อให้เกิดอุปสรรค ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานให้บรรลุผลตามจุดหมายได้ ปัญหาเกี่ยวกับงานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย อาจวิเคราะห์แยกได้ 2 สาเหตุ ที่สำคัญ คือ

1. สาเหตุจากสถาบันของสงฆ์เอง
2. สาเหตุจากสถาบันภายนอกวงการสงฆ์

- ปัญหาจากสถาบันของสงฆ์ สรุปได้ดังนี้

1. มีภิกษุสามเณร จำนวนหนึ่ง ไม่สนใจศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย มีผู้แสดงตนเป็นพระสงฆ์ดำเนินกิจการหาผลประโยชน์ใส่ตน และพวกพ้อง มีผู้ตำหนิติเตียน ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ประเพณีดีจากหลักพระธรรมวินัย

2. การปกครองคณะสงฆ์ และการรักษาความเรียบร้อยในวงการคณะสงฆ์ ยังไม่เข้มแข็ง และเด็ดขาดพอ ขาดความสอดคล้องเป็นแนวเดียวกันทั่วทั้งสังฆมณฑล

- ปัญหาจากสถาบันภายนอกของวงการสงฆ์ สรุปได้ดังนี้

1. ส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการทำนุบำรุง ส่งเสริม และอุปถัมภ์ คณะสงฆ์นั้น ทางราชการได้ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดีตามกำลังงบประมาณ แต่อาจจะไม่เพียงพอกับความต้องการ

2. ประชาชนและสังคมมีความต้องการที่จะได้รับการสงเคราะห์ ทางด้าน วัตถุมากกว่าความต้องการทางด้านจิตใจ ในลักษณะที่จะละเว้นความชั่ว ทำแต่ความดี และ ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส

3. สถาบันอื่น ๆ ทางสังคม ยังขอความช่วยเหลือ ขอความร่วมมือจากคณะสงฆ์ เพื่อการเผยแพร่หลักธรรมและวิธีปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง น้อย

แบบประเมินผลตนเอง (ความรู้ความเข้าใจผู้เรียนด้านสังคมวิทยา)

คำสั่ง จงเติมข้อความลงในช่องว่างของแต่ละข้อให้สมบูรณ์และถูกต้อง (ข้อละ 1 คะแนน เวลา 20 นาที)

1. สามเณร หมายถึง
2. พระสงฆ์ หมายถึง
3. บทบาท หมายถึง.....
4. การพัฒนาคุณภาพของประชาชน ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ได้แก่ 1
2
5. งานด้านการสงเคราะห์ประชาชน ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ได้แก่
1 2
6. การช่วยเหลืองานราชการของพระสงฆ์ในสังคมไทย ได้แก่ 1
2
7. สาเหตุของปัญหาที่เป็นอุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ คือสาเหตุจาก
สถาบันของสงฆ์เอง และ
8. แนวทางในการแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย คือ
.....

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

ชำเลื่อง วุฒจันทร์ การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์การศาสนา 2526

ฝ่ายปริยัติกรรม กองศาสนาศึกษา ประวัติการศึกษาของสงฆ์ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์
การศาสนา 2527 240 หน้า

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้ฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ความรู้ความเข้าใจผู้เรียนด้านสังคมวิทยา

1. สามเณร หมายถึง ผู้ดำรงเพศอย่างพระภิกษุ แต่สมานานศีล 10
2. พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา มี 2 ประเภท คือ พระอริยสงฆ์ กับสมมุติสงฆ์ ตามหลักพระวินัย คือ ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป
3. บทบาท หมายถึง ภาระหน้าที่หรือการกระทำที่ได้รับมอบหมายตาม ตำแหน่ง หรือสถานภาพในสังคม
4. การพัฒนาคุณภาพของประชาชนของพระสงฆ์ในสังคม ได้แก่ 1. การให้การบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตร 2. การจัดเทศนาธรรมสั่งสอนประชาชน 3. การจัดการศาสนศึกษาให้แก่ประชาชน
5. งานด้านการสงเคราะห์ประชาชนของพระสงฆ์ในสังคมไทย ได้แก่ 1. การอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลตามประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เช่น การทำบุญอายุ การทำบุญกุศลตามประเพณี 2. การช่วยประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การกระทำพิธีกรรมทางศาสนา การเจริญพระพุทธมนต์ 3. การอนุเคราะห์เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
6. การช่วยเหลืองานราชการของพระสงฆ์ในสังคมไทย ได้แก่ 1. การอนุญาตให้ราชการใช้สถานที่ 2. การเป็นผู้นำในการก่อสร้างสาธารณประโยชน์ 3. การอบรมชี้แจงประชาชนสนับสนุนแนวนโยบายของรัฐ
7. สาเหตุของปัญหาที่เป็นอุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ คือ สาเหตุจากสถาบันของสงฆ์เอง และสาเหตุจากสถาบันภายนอกวงการสงฆ์
8. แนวทางในการแก้ไขปัญหเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย คือ จะต้องแก้ไขสาเหตุทั้งปัญหาที่เกิดจากสถาบันสงฆ์และจากสถาบันภายนอกวงการสงฆ์ โดยสันติวิธีและมีความสมดุลย์

คู่มือการฝึกอบรม เล่ม 5
เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส

สร้างเสริมสมรรถภาพการเรียนรู้

เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เวลา 3.10 ชั่วโมง

1. หลักการและเหตุผล

กระบวนการเรียนการสอนมีหลายขั้นตอน แต่ขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งก็คือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการดำเนินงานในชั้นเรียนถ้าครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สามารถเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม เลือกใช้เทคนิคการสอน ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนแล้วย่อมเชื่อมั่นได้ว่าการเรียนการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ชุดฝึกอบรม

ชุดนี้จึงสร้างขึ้นเพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ศึกษา และฝึกทักษะต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. เป้าหมาย

การจัดทำชุดฝึกอบรมชุดนี้ มุ่งที่จะนำไปฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และอาจสามารถนำไปใช้สำหรับฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษา ประจำการอื่น ๆ ได้อีกด้วย.

3. จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรม รู้ และอธิบายวิธีสอนแต่ละวิธีได้
2. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักจุดเด่น จุดด้อย ของวิธีสอนแต่ละวิธี
3. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ
4. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมมีทักษะในการใช้เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ
5. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักสร้างวินัยในการควบคุมชั้นเรียน
6. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรม จัดห้องเรียนเพื่อสอนตามหลักสูตรการศึกษา

พระปริยัติธรรมอย่างเหมาะสม

4. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

หลังจากผ่านชุดการฝึกอบรมนี้แล้ว ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของวิธีสอนแบบบรรยายได้
2. บอกข้อดี ข้อเสียของการสอนแบบบรรยายได้
3. บอกโอกาสที่ควรสอนแบบบรรยายได้
4. บอกความหมายของวิธีสอนแบบอภิปรายได้
5. บอกโอกาสที่ควรใช้สอนแบบอภิปรายได้
6. บอกความหมายของการสอบแบบวิทยาศาสตร์ได้
7. บอกขั้นตอนการสอนแบบวิทยาศาสตร์ได้
8. บอกข้อดีของการสอนแบบวิทยาศาสตร์ได้
9. บอกขั้นตอนของการสอนแบบอริยสังคีติได้
10. เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของการสอนแบบวิทยาศาสตร์กับแบบอริยสังคีติได้

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คู่มือผู้ฝึกอบรม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การสอนและกระบวนการสอน

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ทักทาย พูดคุยกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม นำเอาคำถามจากแบบประเมินผลตนเองของเอกสารหมายเลข 4 ที่มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบไม่ถูกหรือไม่ดี มาซักถาม ช่วยกันตอบให้ถูกต้อง
5	2. แจกคู่มือการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เล่ม 5 บอกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
50	3. เปิดเทปคำบรรยายเรื่องการสอนและกระบวนการสอน และให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านเอกสารหมายเลข 5 ประกอบไปด้วย
20	4. ปิดเทป ฉายแผ่นโปสเตอร์แผ่นที่ 10, 11 และ 12 เพื่อสรุปสังกับเกี่ยวกับการสอนและกระบวนการสอน ซักถามปัญหา
40	5. แบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มละ 6 - 8 คน เพื่ออภิปรายเรื่อง "วิธีสอนที่ควรนำมาใช้สอนผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม"
40	6. ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มเสนอผลการอภิปรายกลุ่ม ๆ ละ 8 นาที อภิปราย
25	7. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง "การสอนและกระบวนการสอน"
	8. ตรวจแบบประเมินผลตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การสอนและกระบวนการสอน

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ตอบปัญหาและซักถามปัญหาเกี่ยวกับงานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย
5	2. รับคู่มือการฝึกอบรม เล่ม 5 อ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
50	3. ฟังเทปคำบรรยายเรื่อง "การสอนและกระบวนการสอน" โดยอ่านเอกสารหมายเลข 5 ประกอบไปด้วย
20	4. ดูแผ่นโปร่งใส รับฟังการสรุปสังกับเกี่ยวกับการสอนและกระบวนการสอน ตอบปัญหา ซักถามปัญหา
40	5. เข้าร่วมกลุ่มอภิปรายเรื่อง "วิธีสอนที่ควรนำมาใช้สอนผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม"
40	6. รับฟังการเสนอผลการทำงานของแต่ละกลุ่ม ร่วมอภิปราย
25	7. ทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง "การสอนและกระบวนการสอน"

สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

การสอนและกระบวนการเรียนการสอน เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญกระบวนการหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ก. การสอนและกระบวนการเรียนการสอน

การสอน คือ กรรมวิธีที่ครูจัดกระทำขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลมาจากการฝึกฝน หรือการที่บุคคลได้รับประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกิดจากความเจ็บป่วย อุบัติเหตุ หรือการติดยาเสพติด ไม่ถือเป็นการเรียนรู้

ประเภทของการเรียนการสอน

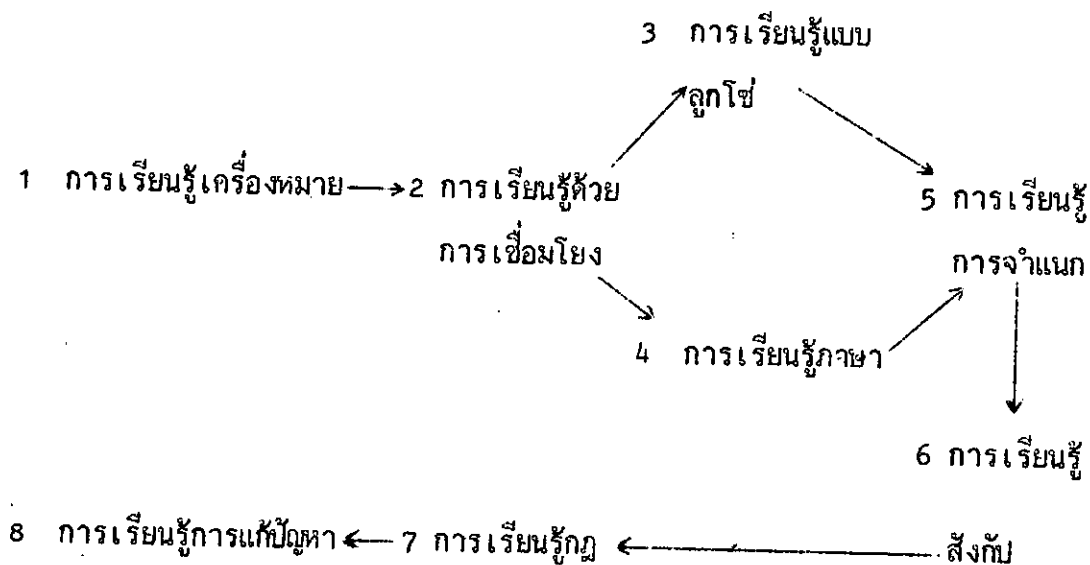
การสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายเอาไว้ว่าจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบใด เพราะการเรียนรู้แต่ละแบบจะเน้นพฤติกรรมแตกต่างกัน การเรียนรู้ที่เกิดจากการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายทางการศึกษา มี 3 ด้านดังนี้ คือ

1. ด้านความรู้หรือสติปัญญา (Cognitive Domain) หมายถึง การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของสมอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า
2. ด้านจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิด (Affective Domain) หมายถึง การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะนิสัยของบุคคล เช่น เจตคติ ความสนใจ ความซาบซึ้ง คุณธรรม ตลอดจนการปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่ในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
3. ด้านทักษะหรือการปฏิบัติทางด้านร่างกาย (Psychomotor Domain) หมายถึง การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในด้านการปฏิบัติโดยใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การใช้มือ การใช้ปากพูด การบังคับกล้ามเนื้อ เป็นต้น

กานเย่ (Gagne) ได้แบ่งขั้นตอนการเรียนรู้เอาไว้ว่า การเรียนรู้มี 8 ระดับ ความรู้ในระดับสูงกว่าจะอาศัยพื้นฐานความรู้ในระดับต่ำกว่า ลำดับขั้นทั้ง 8 ในการเรียนรู้จากระดับต่ำไปสูง มีดังนี้

1. การเรียนรู้เครื่องหมาย (Signal learning) เป็นการเรียนรู้ระดับต่ำสุด ผู้เรียนจะไม่สามารถบังคับพฤติกรรมของตนเองได้ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก โดยผ่านการวางเงื่อนไข แบบคลาสสิก ที่มีการทำซ้ำ ๆ และใกล้ชิดกับสิ่งเร้า
2. การเรียนรู้ด้วยการเชื่อมโยง (Stimulus Response learning) เป็นการเรียนรู้คล้าย ๆ กับแบบแรก แต่ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้ และมักเกิดจากการได้รับการเสริมแรง และได้ทำบ่อย ๆ
3. การเรียนรู้แบบลูกโซ่ (Chaining) เป็นการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ติดต่อกันเป็นลูกโซ่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและการเคลื่อนไหว เช่น การเขียนหนังสือ การใช้กรรไกรตัดของ การเปิดหนังสืออ่าน ฯลฯ
4. การเรียนรู้ภาษา (Verbal association) มีลักษณะคล้ายการเรียนรู้ระดับ 3 แต่การเรียนรู้ระดับ 4 จะเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา ในชีวิตประจำวันของบุคคล
5. การเรียนรู้การจำแนก (Discrimination learning) หมายถึง การเรียนรู้ที่ทำให้สามารถแยกแยะความแตกต่างของสิ่งของประเภทต่าง ๆ ได้
6. การเรียนรู้สิ่งกับ (Concept learning) เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ในลักษณะเป็นกลุ่มรวม ๆ สามารถจัดกลุ่มสิ่งของได้ เช่น สิ่งกับเกี่ยวกับ สี รูปร่าง ขนาด เป็นต้น
7. การเรียนรู้กฎ (Principle learning) หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถรวมหรือเชื่อมโยงสิ่งกับ ตั้งแต่ 2 สิ่งกับ เข้าด้วยกัน แล้วตั้งเป็นกฎเกณฑ์ได้ เช่น คนช้วนสอบได้ ของกลมกลิ้งได้ เป็นต้น
8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem solving) หมายถึง การเรียนรู้ที่ทำให้สามารถนำเอากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไปใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ 8 ระดับ แสดงได้ดังนี้

หลักจิตวิทยาพื้นฐานในการเรียนการสอน

1. แนวคิดของ เพียเจต์ (Piaget) เพียเจต์เชื่อว่าธรรมชาติการเรียนรู้จะมีลักษณะเด่นดังนี้

1. ผู้เรียนจะเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางสังคม
2. แบบการเรียนรู้เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล
3. กิจกรรมทางสติปัญญา จะเกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

2. แนวคิดของ บรูเนอร์ (Bruner) บรูเนอร์ เชื่อว่า การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ครูจะต้องยึดหลักใน 4 เรื่อง ดังนี้

1. โครงสร้างของความรู้ ครูจะต้องสอนให้ผู้เรียนเข้าใจในโครงสร้างของสิ่งที่สอนและให้เขาปรับแนวคิดให้เป็นระบบได้
2. ความพร้อมของผู้เรียน ครูต้องคำนึงถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ถ้าผู้เรียนยังไม่พร้อม ครูจะต้องเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อน แล้วพยายามดำเนินการ 3 ขั้นตอนหลัก คือ

1. ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่
 2. ผู้เรียนมีโอกาสมประยุกต์ความรู้ใหม่ในการแก้ปัญหา
 3. ผู้เรียนได้ตรวจสอบความถูกต้องของความรู้ใหม่
 3. ญาณ (Intuitive Thinking) ครูผู้สอนจะต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักประเมิน และประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง
 4. ความสนใจของผู้เรียน ครูผู้สอนจะต้องสนใจ ผู้เรียน ถ้าหากเขายังไม่มีความสนใจ จะต้องกระตุ้นความสนใจของเขาก่อนสอน
 3. แนวคิดของกานเย่ (Gange) กานเย่ เชื่อว่า การสอนที่มีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
 1. พื้นความรู้เดิมของผู้เรียน ครูจะต้องสนใจและเตรียมการเสริมพื้นความรู้เดิม ก่อนเรียนสิ่งใหม่ให้เหมาะสม
 2. เงื่อนไขของการเรียนรู้ เงื่อนไขของการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับชนิดของการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องศึกษาและกำหนดชนิดของการเรียนรู้ให้ชัดเจน จึงจะสามารถสร้างเงื่อนไขการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม
 3. การส่งเสริมความจำ การเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียน จำได้ดี และจำได้นานจะต้องมีลักษณะดังนี้
 1. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจ
 2. ก่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อเรื่องอย่างแจ่มแจ้ง
 3. ทำให้ผู้เรียนสามารถจำแนกความรู้เดิมและความรู้ใหม่ได้
- แนวคิดของนักจิตวิทยาเหล่านี้จะช่วยให้ครูจัดสภาพการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าครูผู้สอนรู้จักประยุกต์เอาไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

ยุทธศาสตร์การสอน

ยุทธศาสตร์การสอนเป็นกลวิธีที่ครูจะใช้เพื่อการเสนอเนื้อหาในการสอน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยทั่วไปยุทธศาสตร์การสอนจะมี 3 ลักษณะ คือ

1. การบอก (Explanatory approach) เป็นการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลาง โดยครูจะบอกจุดมุ่งหมาย แล้วเสนอรายละเอียดตามจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนรับเอาไป
2. การแนะแนว (Guided approach) ครูจะร่วมมือกับผู้เรียน โดยการตั้งปัญหาและจัดเครื่องมือให้ผู้เรียนทำ ในขณะที่ทำก็ให้คิดเพื่อตอบปัญหา ที่ครูถามด้วย
3. การให้ค้นหาเอง (Discovery หรือ Inquiry approach) เป็นการสอนที่ครูตั้งปัญหา และจัดเครื่องมือให้ผู้เรียนลงมือกระทำ แล้วให้เขาสรุปผลเองว่าเขาได้อะไรบ้าง อย่างไร

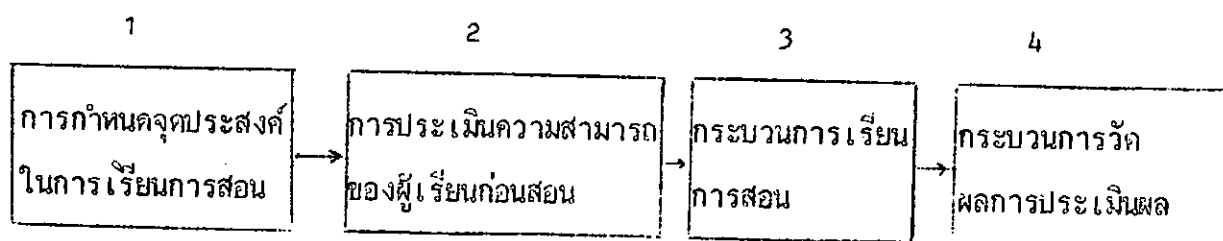
รูปแบบการสอน

รูปแบบการสอนโดยทั่วไป ประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ และต่อเนื่องกัน

4 กระบวนการ คือ

1. การกำหนดจุดประสงค์ในการเรียนการสอน
2. การประเมินความสามารถของผู้เรียนก่อนสอน
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. กระบวนการวัดผลและประเมินผล

รูปแบบการสอนแสดงเป็นแผนภูมิความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ได้ดังนี้

1. การกำหนดจุดประสงค์ในการเรียนการสอน เป็นขั้นตอนที่ครูจะต้องแปลงหลักสูตรเพื่อนำไปสู่การสอน ว่าครูจะสอนเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านใดของผู้เรียน เกณฑ์การเลือกจุดประสงค์อาจพิจารณาดังนี้

1. ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
2. ความต้องการของสังคม
3. ลักษณะทางวิชาการ
4. หลักจิตวิทยาการเรียนรู้

จากนั้นจึงนำมาเขียนเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม สำหรับการเรียนการสอน

2. การประเมินความสามารถของผู้เรียนก่อนสอน เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพียงพอที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ได้หรือไม่ ควรวางแผนการสอนอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับความพร้อมของผู้เรียน

3. กระบวนการเรียนการสอน ในขั้นนี้จำเป็นต้องกำหนดแนวทางสอนที่เหมาะสมด้วยกิจกรรมที่สำคัญ คือ

1. การเลือกเทคนิคการสอนหรือวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ
2. การเลือก และเตรียมวัสดุทัศนวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม
3. กำหนดขั้นตอนการสอน วางแผนการสอนให้รัดกุม

ข้อควรคำนึงในการจัดกระบวนการเรียนการสอนมีดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนเรียน
2. มีการจูงใจที่ดี
3. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเต็มที่
4. มีการแนะแนวที่เหมาะสม
5. การส่งเสริมให้ทำแบบฝึกหัดอย่างเหมาะสม
6. มีการจัดลำดับของการเรียนรู้และเนื้อหาที่ใช้สอน
7. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

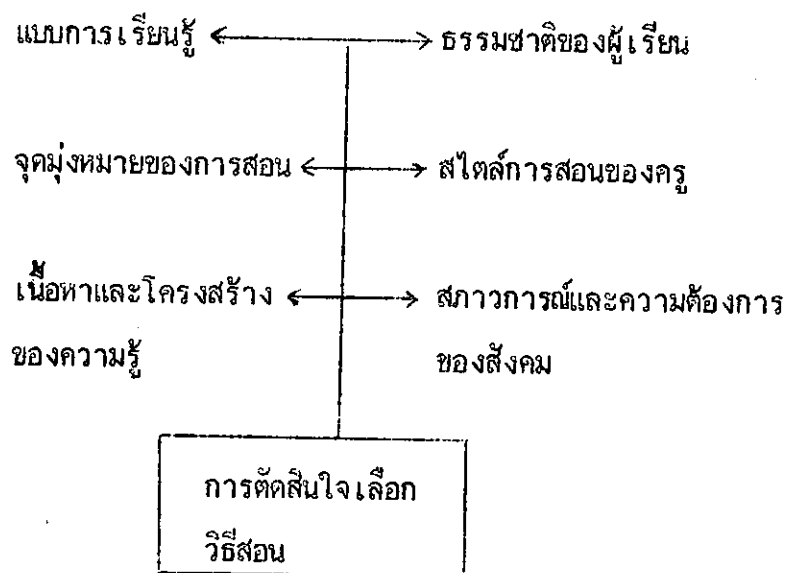
4. กระบวนการวัดผลและประเมินผล เป็นกระบวนการตรวจสอบเพื่อให้ทราบว่าการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยอาจจะเป็นการเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดเอาไว้ หรืออาจจะใช้การเปรียบเทียบกับกลุ่ม ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาตัดสินใจของผู้สอนตามความเหมาะสม

สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ครูที่ดีจะต้องมีความรู้และมีทักษะเกี่ยวกับวิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อจะได้นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสมดังความมุ่งหมายของหลักสูตร

ข. วิธีสอนแบบต่าง ๆ

วิธีสอนมีมากมายหลายวิธี แต่ละวิธีมีจุดเด่นและจุดบกพร่องในตัวเอง ดังนั้นครูจะตัดสินใจเลือกวิธีสอนแบบใดนั้นควรคำนึงถึงตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

วิธีสอนที่สำคัญ ๆ และครูได้นำมาใช้สอนอย่างกว้างขวางได้แก่ การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบอภิปราย การสอนแบบวิทยาศาสตร์ และการสอนแบบอริยสัจสี่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การสอนแบบบรรยาย

การสอนแบบบรรยายหรือการสอนแบบปาฐกถา เป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้พูด ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับฟังจากครู วิธีการสอนแบบนี้จึงเหมาะสมและมีประโยชน์สำหรับผู้เรียนที่โตแล้ว เป็นการสอนที่เน้นเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ

ข้อแนะนำในการใช้วิธีสอนแบบบรรยาย

เพื่อให้การสอนแบบบรรยายได้ผลดี ผู้สอนควร คำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ใช้กลวิธีในการนำเข้าสู่บทเรียนให้เหมาะสม เพื่อโน้มน้าวความสนใจของผู้เรียน
2. ควรเขียนหัวข้อเรื่องที่จะพูดลงบนกระดานดำ
3. ผู้สอนต้องกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่จะบรรยายให้ชัดเจน และเตรียมเนื้อหาขึ้นให้สามารถจดจำเรื่องราวได้อย่างแม่นยำ
4. แบ่งเรื่องที่จะพูดออกเป็นตอน ๆ เมื่อจบตอนหนึ่ง ๆ ควรตั้งปัญหา หรือตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ หรือให้อภิปรายร่วมกับการบรรยายไปด้วย
5. ควรให้โอกาสผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนตอบคำถาม ใช้คำถามที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน
6. เมื่อบรรยายหรืออธิบายถึงคำใหม่ ควรเขียนคำหรือข้อความนั้นลงบนกระดานดำ
7. ควรใช้อุปกรณ์การสอนหรือสื่อการสอนประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจบทเรียนและมีความสนใจในเรื่องนั้นมากยิ่งขึ้น
8. กำหนดเวลาสำหรับการบรรยายให้เหมาะสมกับธรรมชาติ ความต้องการและความสามารถของผู้เรียน
9. ภาษาที่ใช้บรรยาย ควรเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้เรียน พูดให้ชัดเจน น้ำเสียงชวนฟัง เสียงพูดต้องเป็นปกติ
10. บุคลิก ลีลาท่าทางของผู้สอน เมื่อมองดูแล้วน่าเลื่อมใสห่มัดทะแม่ง มีความมั่นใจหน้าตาอึมเฝ้าแจ่มใส

11. เมื่อบรรยายเนื้อเรื่องจบ ควรมีการสรุปประเด็นสำคัญของเรื่องนั้น ๆ อีกครั้งหนึ่ง

ข้อดีของการสอนแบบบรรยาย

1. ประหยัดเวลาในการสอน
2. ประหยัดค่าใช้จ่าย
3. ผู้สอนสามารถสอนได้ตรงตามเนื้อหาที่เตรียมมา
4. ผู้สอนสามารถขยายเนื้อหาวิชาได้มากขึ้น
5. เหมาะกับผู้เรียนที่ฉลาด
6. เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการฟัง

ข้อเสียของการสอนแบบบรรยาย

1. ไม่ส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมน้อย
3. ผู้เรียนอ่อนจะติดตามบทเรียนไม่ทัน ทำให้หมดกำลังใจ
4. หากผู้สอนขาดศิลปะในการบรรยาย ขาดทักษะในการสอน การสอนจะไม่ได้ผล

โอกาสที่ควรสอนแบบบรรยาย

1. ในกรณีที่จำเป็นไม่มีทางเลือก
2. เมื่อจะนำเข้าสู่บทเรียน
3. เมื่อจะอธิบายแผนภูมิ เครื่องมือและวิธีใช้เครื่องมือหรืออื่น ๆ

2. การสอนแบบอภิปราย

การอภิปราย หมายถึง กลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน หรือมีปัญหาคำถามเดียวกันได้มาร่วมสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ชักถามปัญหาหรือช่วยกันแก้ปัญหา

การสอนแบบอภิปรายจะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักแสดงความคิดเห็น การฟังการคิด และการพูด ให้รู้จักเคารพความคิดเห็นของกันและกัน และส่วนมากก็จะใช้เป็นส่วนหนึ่งของ การสอนแบบอื่น ๆ เช่น การสอนแบบทดลอง การสอนแบบพาไปศึกษานอกสถานที่ การสอนแบบวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

การสอนวิธีนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ผู้สอนมีโอกาสรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น ผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างบุคลิกภาพและควบคุมอารมณ์ ฝึกมารยาทในการพูดและการฟัง การดำเนินการอภิปรายควรให้มีลักษณะเป็นกันเอง อาจจัดเป็นแบบอภิปรายกลุ่ม จัดอภิปรายทั่วไปทั้งชั้น หรือแบบใดก็ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการสอนแบบอภิปราย

1. ต้องกำหนดความมุ่งหมายของการอภิปรายให้ชัดเจน
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม
3. หัวข้อหรือปัญหา ผู้สอนอาจกำหนดให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้ามาก่อนก็ได้
4. การอภิปรายที่ดีควรมีหลักฐานสำคัญสนับสนุน
5. การอภิปรายหากจำเป็นเพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น ควรนำอุปกรณ์มาประกอบด้วย
6. การอภิปรายจะต้องนำไปสู่การสรุปอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ
7. ควรมีการประเมินผลการอภิปรายทุกครั้ง
8. ต้องจัดเวลาสำหรับอภิปรายให้เหมาะสม

แบบของการอภิปราย

การสอนแบบอภิปรายที่มักใช้อยู่ในปัจจุบัน มี 4 แบบ คือ

แบบที่ 1 เป็นวิธีบรรยายหมู่ประมาณ 2 - 5 คน โดยมีผู้ดำเนินงานคอยสรุปแนวคิดอย่างละเอียดให้ฟัง ผู้อภิปรายทุกคนจะได้รับมอบหมาย ให้ไปค้นคว้าปัญหาหรือเรื่องหรือประเด็นสำคัญมาบรรยาย ซึ่งต้องเตรียมเรื่องราว ตัวเลข สถิติ หรืออุปกรณ์ มาประกอบการอภิปราย การอภิปรายแบบนี้จะช่วยให้ผู้ฟังได้ความรู้และได้แนวคิดที่ละเอียดกว้างขวาง ทั้งเป็นการช่วยผู้ฟังมีส่วนร่วมซักถามข้อข้องใจจากการฟัง ในตอนท้ายหลังการบรรยายด้วย

แบบที่ 2 มีลักษณะคล้ายแบบที่ 1 ต่างกันตรงที่ผู้อภิปรายทุกคนจะอภิปรายแสดงความคิดเห็นในเรื่องเดียวกัน แต่จะอภิปรายออกไปแนวใดก็ได้ตามความคิดเห็นของตน นอกจากนี้ผู้อภิปรายยังมีโอกาสได้ซักถามปัญหาข้อข้องใจระหว่างกันได้

แบบที่ 3 เป็นการอภิปรายที่แบ่งผู้อภิปรายออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นตัวแทนของผู้ฟัง อีกกลุ่มหนึ่งเป็นวิทยากรและมีผู้ดำเนินการอภิปราย กลุ่มตัวแทนผู้ฟังเป็นฝ่ายถาม กลุ่มวิทยากรเป็นฝ่ายตอบ

แบบที่ 4 เป็นการอภิปรายเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน โดยมีครูหรือผู้มีความรู้ในเรื่องนั้นเป็นที่ปรึกษา การอภิปรายแบบนี้ทุกคนเป็นผู้ร่วมอภิปราย มีการแบ่งหน้าที่เป็นประธานและเลขานุการ เพื่อดำเนินการอภิปรายจดบันทึกข้อสรุปหรือข้อยุติของการอภิปราย

โอกาสที่ควรใช้การสอนแบบอภิปราย

ควรใช้การอภิปรายในกรณีต่อไปนี้

1. เพื่อช่วยผู้เรียนรู้จักกำหนดปัญหา
2. เพื่อวางแผนการแก้ปัญหาาร่วมกัน
3. เพื่อซักซ้อมการทำงานและการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบงาน
4. เพื่อจะอภิปรายผลการทดลองหรือผลที่ได้จากการสังเกต
5. เพื่อการสรุปกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหาข้อสรุป
6. เมื่อการทำงานร่วมกันมีปัญหาเกิดขึ้น

แนวทางในการเรียนการสอนแบบอภิปรายกลุ่ม

1. จัดผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ลักษณะของกลุ่มที่ดีไม่ควรจะให้เกิน 8 คน เหตุผลที่ไม่ควรให้มากเกินไปก็คือ ยิ่งกลุ่มใหญ่ยิ่งมีปัญหามาก (พูดมาก) และอาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ในกลุ่มใหญ่ได้ทำให้ยุ่งยากมากยิ่งขึ้น

2. ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มมีคนเก่งและอ่อนคละกัน

3. ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน ครึ่งละ 1 คน สมาชิกในกลุ่มจะต้องผลัดเปลี่ยนกัน

เป็นผู้นำ

4. ให้เลือกเลขานุการสำหรับบันทึกอีก 1 คน (เลขานุการให้เปลี่ยนกันในแต่ละครั้งที่มีการอภิปรายกลุ่ม)

เมื่อจัดแบ่งกลุ่มและเลือกผู้นำแต่ละกลุ่มได้แล้ว ก่อนจะดำเนินการอภิปรายจะต้องให้แต่ละคนรู้หน้าที่ของตน ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง

หน้าที่ของเลขานุการกลุ่ม

1. จดบันทึกข้อคิดเห็นต่าง ๆ เท่าที่สรุปได้จากประธานกลุ่ม
2. รายงานผลการอภิปรายกลุ่มให้ประธานและสมาชิกทราบ
3. คอยเตือนประธานในกรณีที่ประธานพูดไม่ตรงประเด็น

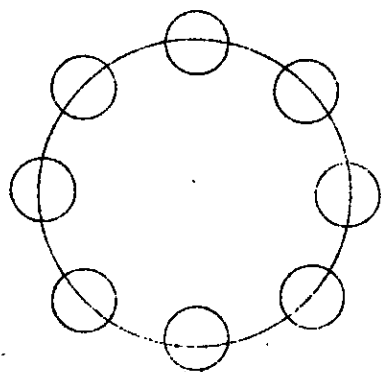
หน้าที่ของประธานกลุ่ม

1. เป็นประธานของกลุ่ม คอยให้ทุกคนได้มีโอกาสดูแสดงความคิดเห็น และคอยจับประเด็นให้ได้ว่าใครพูดว่าอะไร พูดว่าอย่างไร
2. พยายามไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งของสมาชิกในกลุ่ม
3. สรุปผลการอภิปรายในกลุ่ม

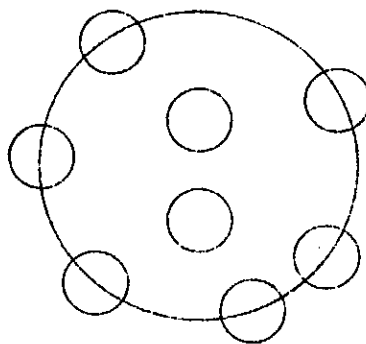
หน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม

1. แสดงความคิดเห็นเมื่อประธานให้พูด
2. พยายามจับประเด็นให้ได้และพูดให้ตรงประเด็น
3. ให้ความร่วมมือสามัคคีกลมเกลียวกันในกลุ่ม

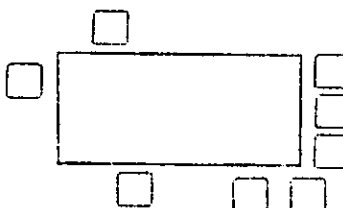
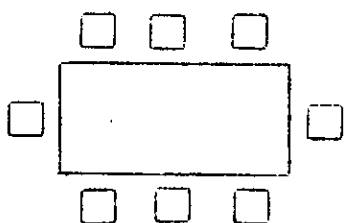
การจัดที่นั่งสำหรับอภิปรายกลุ่ม การจัดที่นั่งที่เหมาะสมจะมีผลยิ่งต่อการจัดอภิปรายกลุ่ม เพราะจะทำให้ทุกคนมีโอกาสดูแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ข้อเสนอในการจัดที่นั่งควรจะเป็นดังนี้

การจัดที่นั่งดี

การจัดที่นั่งไม่ดี

การสอนแบบอภิปรายกลุ่ม

เมื่อผู้เรียนเข้าใจวิธีการเกี่ยวกับกลุ่มดีแล้ว ในชั้นสอน ผู้สอนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้หลายแบบด้วยกัน เช่น

1. ยกประเด็นปัญหาขึ้นมาแล้วให้กลุ่มไปช่วยกันอภิปราย หาข้อสรุป
2. ตั้งคำถามแล้วให้ช่วยกันอธิบายหรือออกความคิดเห็น เป็นลักษณะระดมพลังสมอง

(Brain Storming)

3. ใช้กรณีตัวอย่าง (Case Study) ให้อ่านแล้วอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดไว้
4. แสดงบทบาทสมมติ (Role Play) แล้วตั้งประเด็นปัญหาให้ช่วยกันอภิปราย
5. ไปศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) แล้วให้ตอบคำถามที่ตั้งไว้ด้วยการ

อภิปราย

การสอนแบบวิทยาศาสตร์

เป็นวิธีสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหา ด้วยวิธีการที่มีเหตุผล มีหลักการ บางทีเรียกว่า วิธีสอนแบบแก้ปัญหา

ขั้นตอนการสอนแบบวิทยาศาสตร์ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตั้งปัญหาหรือกำหนดปัญหา เป็นขั้นที่ครูช่วยให้ผู้เรียนสามารถตั้งปัญหาได้เอง อาจให้สังเกตจากของจริง การอภิปราย การซักถาม หรือวิธีการอื่น หากผู้เรียนมีปัญหาลงแล้วครูอาจช่วยแนะแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนสามารถกำหนดขอบเขตของปัญหาที่แท้จริงได้
2. ขั้นตั้งสมมติฐาน สมมติฐาน คือ คำตอบที่คาดหวังหรือแนวทางจะเป็นได้ หรือแนวทางที่จะแก้ปัญหาก็กำหนดขึ้นได้ ดังนั้นขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้สอน ให้ผู้เรียนคาดหวังคำตอบเอง โดยอาศัยประสบการณ์เดิม หรืออาศัยหลักวิชาที่เคยเรียนมา ผู้สอนจะคอยช่วยเหลือเมื่อจำเป็น บางปัญหาอาจทำการกำหนดสมมติฐานได้หลายสมมติฐาน
3. ขั้นทดลองหรือเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมความรู้เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งอาจทำได้หลายวิธีแล้วแต่ปัญหา เช่น อ่านศึกษาค้นคว้าจากตำรา สอบถามวิทยากร การไปสังเกตของจริง หรือทำการทดลอง แล้วให้ผู้เรียนบันทึกความรู้หรือสิ่งที่ได้พบเห็นเอาไว้เพื่อการพิจารณาต่อไป
4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทดสอบสมมติฐาน เป็นขั้นวิเคราะห์พิจารณาข้อมูลหรือความรู้ที่จดบันทึกไว้ตามขั้นที่ 3 ว่าสอดคล้องหรือเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ในขั้นที่ 2 หรือไม่
5. ขั้นสรุป เป็นขั้นตอบปัญหาขั้นสุดท้ายโดยอาศัยผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อดีของการสอนแบบวิทยาศาสตร์

1. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. ส่งเสริมความรับผิดชอบ
4. ปลุกฝังความเป็นประชาธิปไตย
5. ฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง
6. ทำให้เกิดวินัยในตนเอง
7. ปลุกฝังความเป็นคนมีเหตุผล

4. การสอนแบบอริยสัจสี่

การสอนแบบอริยสัจสี่เป็นวิธีสอนที่องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบนั้นคือ พระพุทธองค์ได้ทรงคิดแก้ปัญหาด้วยพระองค์เอง ทรงทดลองและทรงปฏิบัติด้วยพระองค์เองทั้งสิ้น ผลก็คือ ทรงตรัสรู้ คือ ได้ทรงเรียนรู้อย่างรู้แจ้ง ดังนั้นขั้นตอนของอริยสัจสี่ คือ ขั้นตอนของวิธีสอนแบบอริยสัจสี่

การศึกษาเรื่องอริยสัจสี่ จำเป็นต้องทำความเข้าใจเรื่อง “กิจในอริยสัจสี่” ควบคู่ไปด้วย เพราะกิจในอริยสัจสี่ คือ หน้าที่อันจะพึงทำต่ออริยสัจสี่แต่ละอย่าง ข้อที่จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องและเสร็จสิ้นในอริยสัจสี่แล้วแต่ละอย่าง จึงจะได้ชื่อว่ารู้หรือเป็นผู้ตรัสรู้แล้ว ความสัมพันธ์ของขั้นตอนทั้งสี่ของอริยสัจ กับกิจในอริยสัจสี่ มีแสดงในตาราง

ตาราง แสดงความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนทั้งสี่ของอริยสัจ กับกิจในอริยสัจสี่

ขั้นตอนที่ 4 ของอริยสัจ	กิจในอริยสัจ 4
1. ทุกข์ (ความทุกข์, สภาวะที่บีบคั้น บกพร่อง, ความปรารถนา ไม่สมหวัง)	1. ปัญญา การศึกษาให้รู้จักให้เข้าใจชัด ตามสภาพที่เป็นจริง ได้แก่ การทำความเข้าใจ เข้าใจและกำหนดขอบเขตของปัญหาหรือ ความทุกข์
2. สมุทัย (สาเหตุให้ทุกข์เกิด, ได้แก่ ตัดหาทั้ง 3)	2. ปหานะ กำจัด, ทำให้หมดสิ้นไป ได้แก่ การแก้ไขกำจัดต้นตอของปัญหา คือ กำจัด ตัดหาให้สิ้นไป
3. นิโรธ (ภาวะที่ตัดขาดสิ้นไป, หลุดพ้น เป็นอิสระ หรือ นิพพาน)	3. สัจฉิกิริยา การทำให้แจ้ง คือ เข้าถึง หรือบรรลุ, การบรรลุจุดหมายที่ต้องการ ได้แก่ การเข้าถึงภาวะที่ปราศจากปัญหา แจ้งในวิธีการที่จะกำหนดปัญหาหรือทุกข์
4. มรรค (ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกอีกอย่างว่า ทางสายกลาง หรือ มัชฌิมาปฏิปทา)	4. ภาวนา กระทำตามวิธีการที่จะนำไปสู่ จุดหมาย ได้แก่ การลงมือแก้ไขปัญห ตามแนวทางของข้อปฏิบัติ เพื่อจะได้บรรลุ ถึงความดับความทุกข์

จะสังเกตเห็นว่า "กิจในอริยสัจ 4" เป็นเรื่องของการกระทำ หรือการปฏิบัติ (action) ทั้งสิ้น ส่วนตัวอริยสัจ 4 เองนั้น บ่งถึงแนวคิดหรือสภาพการ (Condition) อันจะต้องนำไปปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่

ในชั้นการสอนเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นั้น จะเกิดจากการประยุกต์กิจใน
 อริยสัจสี่ เพราะเป็นเรื่องของการปฏิบัติ ไม่ได้ประยุกต์โดยตรงจากตัวอริยสัจเอง ดังแสดง
 ในตาราง

ตาราง แสดงการประยุกต์กิจในอริยสัจสี่ มาประยุกต์เป็นวิธีสอนที่เรียกว่าวิธีสอนแบบอริยสัจสี่

ชั้นของ อริยสัจ 4	กิจใน อริยสัจ 4	วิธีสอนแบบอริยสัจสี่ (ให้คำอธิบายของอริยสัจ และ กิจในอริยสัจ พร้อมกันไปกับการกำหนดวิธีสอนนี้)
1. ทุกข์	1. ปริณฺญา	1. ขั้นกำหนดปัญหา (หรือขั้นทุกข์) ครูช่วยนักเรียน ให้ได้ศึกษาพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ด้วยความรอบคอบ และพยายามกำหนดขอบเขต ของปัญหาซึ่งนักเรียนจะต้องคิดแก้ไขให้จงได้
2. สมุทัย	2. ปหานะ	2. ขั้นตั้งสมมติฐาน (หรือขั้นสมุทัย) ก. ครูช่วยนักเรียนให้ได้พิจารณาด้วยตัวเองว่า สาเหตุของปัญหาที่ยกขึ้นมากล่าวในขั้น 1 นั้น มีอะไรบ้าง ข. ครูช่วยนักเรียนให้เกิดความเข้าใจว่าในการ แก้ปัญหานั้น จะต้องกำจัดหรือตัดที่ต้น ตอหรือแก้ที่สาเหตุของปัญหาเหล่านั้น ค. ครูช่วยนักเรียนให้คิดว่า ในการแก้ที่สาเหตุนั้น อาจจะกระทำอะไรได้บ้าง คือ ให้กำหนดสิ่ง ที่จะกระทำนั้นเป็นข้อ ๆ ไป

ชั้นของ อริยสัจ 4	กิจใน อริยสัจ 4	วิธีสอนแบบอริยสัจสี่ (ให้คำอธิบายของอริยสัจ และ กิจในอริยสัจ พร้อมกันไปกับการกำหนดวิธีสอนนี้)
3. นิโรธ	3. สัจฉิกิริยา	3. ขั้นการทดลองและเก็บข้อมูล (หรือขั้นนิโรธ) ก. สัจฉิกิริยา หมายถึง การทำให้แจ้ง หรือให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการทำอย่างใดจึงจะทำให้แจ้งได้ ถ้าเจริญตามรอยของพระพุทธองค์ก็ต้องกระทำด้วยตนเอง จะเห็นว่าพระพุทธองค์ทรงลองวิธีต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง เช่น โยคะ ตบะ และทรงอดพระกระยาหาร เป็นต้น เมื่อทรงเห็นว่าไม่อาจบรรลุจุดหมายที่ต้องการได้ จึงทรงใช้วิธีการสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน ดังนั้น ในการสอนชั้นนี้ครูต้องช่วยให้นักเรียนได้กระทำหรือทำการทดลองด้วยตนเองตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ว่าจะกระทำกันดังในชั้นที่ 2 ข้อ ค. ข. เมื่อทดลองได้ผลประการใด ต้องบันทึกผลของการทดลองแต่ละอย่าง หรือที่เรียกว่าข้อมูล ไว้เพื่อพิจารณาในขั้นต่อไป
4. มรรค	4. ภาวนา	4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (หรือขั้นมรรค) ก. จากการทดลองกระทำด้วยตัวเองหลาย ๆ อย่างนั้น ย่อมจะได้ผลออกมาให้เห็นชัดผลบางประการชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาไม่ได้เลยผลบางประการชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้บางประการ แต่ไม่ค่อยชัดเจนนัก ผลที่ถูกต้อง

ชั้นของ อริยสัจ 4	กิจใน อริยสัจ 4	วิธีสอนแบบอริยสัจสี่ (ให้คำอธิบายของอริยสัจ และ กิจในอริยสัจ พร้อมกันไปกับการกำหนดวิธีสอนนี้)
		จะชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้แน่นอนแล้ว และได้บรรลุจุดหมายแล้วได้แนวทางหรือ ข้อปฏิบัติที่เราต้องการแล้ว เหล่านี้ หมายความว่า จะต้องวิเคราะห์และ เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้นำมาใช้ในชั้นที่ 3 ข้อ ข. นั้น จนเห็นแจ่มแจ้งว่าทำอย่างไร จึงจะแก้ปัญหาคำหนดในชั้นที่ได้สำเร็จ ข. จากการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ จะทำให้เห็น ว่า สิ่งใดแก้ปัญหาก็จริงต่อไปก็ให้สรุปการ กระทำที่ได้ผลนั้นไว้เป็นข้อ ๆ หรือเป็นระบบ หรือเป็นแนวทางปฏิบัติแล้วให้ลงมือกระทำ หรือปฏิบัติอย่างเต็มที่ ตามแนวทางนั้นโดย ทั่วกัน

วิธีสอนแบบอริยสัจสี่แท้จริงก็คือ วิธีการแก้ปัญหานั้นเอง กล่าวคือ การดับทุกข์เป็น
ขั้นตอนของการคิดอย่างมีระบบ บางครั้งจึงเรียกวิธีการนี้ว่า "วิธีการแก้ปัญหามาตรฐาน"

การสอนเรื่องศีล 5

ชั้นที่ 1 กำหนดปัญหา (หรือขั้นทุกข์)

ด้วยปรากฏว่าในห้องเรียนของเรามีปัญหามากมายนัก ทำให้ไม่อาจเล่าเรียนได้โดย
ปกติสุข และการเรียนไม่ได้ผล

ครูช่วยให้นักเรียน สำนวณ ดูปัญหาเหล่านั้น ว่ามีอะไรบ้างแล้วช่วยกันกำหนดปัญหา
เหล่านั้นลงใบให้ชัดเจน อาจจะได้ปัญหาต่อไปนี้

- นักเรียนตัวโตข่มเหงตัวเล็กกว่า ชูเขี้ยวขกต้อย ทำร้าย ฯลฯ
- บางทีก็มีการโกหกหลอกลวงให้เข้าใจผิด เมื่อคนที่ถูกหลอกไปทำอะไรเข้าตามที่ถูกเขาหลอกนั้น ก็จะชวนกันโห่ร้องให้ได้ยิน

- บางคนไปแอบสูบบุหรี่ ก็มึนเมา หรือไปทดลองเฮโรอีน ก็มี
- บางคนขโมยสมุดดินสอของเพื่อน
- ฯลฯ

ชั้น 2 ตั้งสมมติฐาน (หรือชั้นสมมุติ)

ก. ครูอธิบายและชักจูงอย่างทั่ว ๆ ไป ให้เข้าใจว่า ในการแก้ปัญหาใด ๆ ให้ลุล่วงไปได้นั้น จะต้องแก้ที่สาเหตุของปัญหานั้น

ข. ครูช่วยนักเรียนให้พยายามกำหนดสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วในชั้นที่ 1 ซึ่งอาจจะกำหนดต่อไปนี้

- เรายังไม่ได้ออกกฎหรือระเบียบของชั้นเรียนที่ระบุว่า สิ่งที่เป็นปัญหาเหล่านั้นไม่สมควรที่จะประพฤติ

- พวกเราบางคนขาดแคลน ไม่มีเงินซื้อสมุดดินสอ หรืออาหารกลางวัน
- บางคนไม่คิดถึงอกเขาอกเรา หลงผิดกระแรงแจกจ่ายข่มเหงทำร้ายผู้ที่มีกำลังน้อยกว่า

- ฯลฯ

ค. ครูช่วยนักเรียนร่วมกันกำหนดสมมติฐาน หรือแนวการปฏิบัติที่เห็นว่าอาจจะระงับปัญหาตรงสาเหตุ ดังกล่าวแล้วนั้น เช่น

- จะต้องช่วยกันกำหนดให้เป็นระเบียบของชั้นไม่ให้เอาสิ่งของผู้อื่น ไม่ให้สูบบุหรี่หรือยาเสพติดทั้งปวง ไม่ให้ข่มเหงผู้อื่น ฯลฯ

- เพื่อแสดงน้ำใจแห่งความสามัคคีในชั้นของเรา นักเรียนผู้ใดมีข้าวของมากก็ให้นำมาแจกจ่ายแก่เพื่อนร่วมชั้นท้อใจเมตตา

- แล้วอาจแบ่งนักเรียนในชั้นออกเป็น 4 - 5 กลุ่ม เพื่อพิจารณาเฝ้าดูสมาชิกในกลุ่ม และช่วยกันบังคับตัวเองว่าจะไม่ข่มเหงผู้อื่น ไม่กล่าวเท็จ ไม่ขโมย ฯลฯ อย่างเต็มที่

ชั้น 3 ทดลองและเก็บข้อมูล (หรือชั้นนิโรธ)

ก. ครูช่วยให้นักเรียนร่วมกันเขียนกฎเกณฑ์สำหรับชั้นชั้น เพื่อทุกคนจะได้ปฏิบัติ เช่น ห้ามข่มเหง ห้ามขโมย ฯลฯ แล้วก็เริ่มปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เหล่านั้นอย่างเคร่งครัดเป็นเวลา 1 เดือน

ข. บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มของตนทุก ๆ วัน ตลอดจนระยะเวลาของการทดลองประพฤติดนตามกฎเกณฑ์เหล่านั้น เช่น บันทึกว่าใครมีใจกว้างขวางแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน ใครช่วยระงับการทะเลาะวิวาท หรือว่าทุกคนบังคับตัวเองได้ดีไม่วิวาทกันเลย ฯลฯ เกิดมีสันติสุขขึ้นเพียงใด

ชั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (หรือชั้นมรรค)

ก. เอาเหตุการณ์ประจำวันที่บ้านที่กไว้ นั้น มาร่วมกันพิจารณาทั้งชั้น ให้อะไรที่มีการเบียดเบียนกันมากน้อยเพียงใด มีการขโมยหรือไม่ มีการบริจาควินให้แกกันเพียงใด ข้าวของไม่หายแล้วใช่ไหม รู้จักแบ่งปัน รู้จักเห็นใจเพื่อนแล้วใช่ไหม ห้องเรียนของเรากลายเป็นสังคมน้อย ๆ ที่ปลอดภัย น่าอยู่ สามัคคีกันแล้วใช่หรือไม่ ฯลฯ

ข. ทำการสรุปผลของการทดลองและการวิเคราะห์ผล เมื่อนักเรียนได้มองเห็นประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ด้วยตนเองแล้ว ครูก็ช่วยให้นักเรียนยึดถือในกฎเหล่านั้น และให้ปฏิบัติอยู่เป็นนิจและส่งเสริมให้เพื่อนคนอื่น ๆ ได้ปฏิบัติด้วย กฎเกณฑ์ที่กล่าวนั้นให้จดไว้ในสมุดเป็นหลักฐาน ดังต่อไปนี้

- เว้นการข่มเหงทำร้ายผู้อื่น
- เว้นการลักขโมย
- เว้นประพฤติดนในกาม
- เว้นกล่าวเท็จ หลอกลวงผู้อื่น
- เว้นดื่มของมึนเมา และเสพสิ่งที่เป็นของเสพติดทั้งปวง

ทั้ง 5 ข้อนี้เรียกว่า ศีล 5 หรือเบญจศีล

เปรียบเทียบวิธีสอนแบบอริยสัจสี่กับวิธีวิทยาศาสตร์ ดังนี้

แบบอริยสัจสี่	แบบวิทยาศาสตร์
ขั้นที่ 1 - ทุกข์ (ปัญหา)	ขั้นที่ 1 - การกำหนดปัญหา
ขั้นที่ 2 - สมุทัย (หาทางแก้ปัญห)	ขั้นที่ 2 - การตั้งสมมติฐาน
ขั้นที่ 3 - นิโรธ (ดำเนินการแก้ปัญห)	ขั้นที่ 3 - การทดลองและเก็บข้อมูล
ขั้นที่ 4 - มรรค (สรุปผล)	ขั้นที่ 4 - การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

จากการเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ กับวิธีการสอนแบบวิทยาศาสตร์ คล้ายคลึงกันมาก คือ ต่างก็เป็นวิธีการหาเหตุผล จึงเป็นสิ่งที่น่ามหัศจรรย์ไม่น้อยเลย ที่ทั้งชาวตะวันตกและตะวันออกได้ค้นพบวิธีการสอนออกมาได้อย่างเดียวกัน โดยที่ไม่ได้ทราบของกันและกันเลย แต่พระพุทธองค์ได้ทรงใช้วิธีการสอนนี้ก่อนชาวตะวันตก

แบบประเมินผลตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การสอนและ
กระบวนการสอน

คำสั่ง จงเติมข้อความลงในช่องว่างของแต่ละข้อให้มีความสมบูรณ์และถูกต้อง
(ข้อละ 1 คะแนน เวลา 25 นาที)

1. วิธีสอนแบบบรรยาย หมายถึง
2. ข้อดีของการสอนแบบบรรยาย คือ
ข้อเสียของการสอนแบบบรรยาย คือ
3. โอกาสที่ควรใช้การการสอนแบบบรรยาย คือ เพื่อจะนำเข้าสู่บทเรียน และ
.....
4. การสอนแบบอภิปราย หมายถึง
5. ควรใช้การอภิปรายในกรณีต่อไปนี้ คือ เพื่อวางแผนแก้ปัญหาาร่วมกันเพื่อ
ซักซ้อมการทำงานและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงาน และ
6. การสอนแบบวิทยาศาสตร์ หมายถึง
7. ขั้นตอนการสอนแบบวิทยาศาสตร์ เป็นดังนี้คือ ขั้นตอนการกำหนดปัญหา
ขั้นตั้งสมมติฐาน
ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นสรุป
8. ข้อดีของการสอนแบบวิทยาศาสตร์ คือส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
ส่งเสริมความคิดริเริ่ม ส่งเสริมความรับผิดชอบ และ
9. ขั้นตอนการสอนแบบอริยสัจสี่ คือทุกข์ สมุทัย
และมรรคเป็นขั้นสุดท้าย
10. ขั้นสมุทัยของการสอนแบบอริยสัจสี่ เปรียบได้กับขั้น
ของการสอนแบบวิทยาศาสตร์

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

สันต์ ภิบาลสุข และพิมพ์ใจ ภิบาลสุข การใช้สื่อการสอน พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ
พระพรณา 2525 210 หน้า

สุวรรณ ปะวรรณจะ หลักการและพฤติกรรมการสอน ขอนแก่น ขอนแก่นการพิมพ์ 2525
324 หน้า

สุวรรณ ศรีคุณ ชุดการสอนวิชา ศึกษา 435 ทักษะและเทคนิคการสอน โครงการตำรา
วิทยาลัยครูนครราชสีมา 2527 270 หน้า

อัญชรี แจ่มเจริญ จันทนา สุขมาก และสุกัญญา ธารีวรรณ ศึกษา 131 หลักการสอน
และการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ (ระบบชุดการสอน) พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ
2526 284 หน้า

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้ฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การสอนและกระบวนการเรียนการสอน

1. วิธีสอนแบบบรรยาย หมายถึง วิธีการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้พูด ผู้เรียนเป็นผู้ฟัง เป็นการสอนที่เน้นเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ
2. ข้อดีของการสอนแบบบรรยาย คือ ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการฟัง
3. โอกาสที่ควรใช้การสอนแบบบรรยาย คือ เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน และเพื่ออธิบายแผนภูมิหรือรายละเอียดของสิ่งต่างๆ
4. การสอนแบบอภิปราย หมายถึง การสอนที่ผู้เรียนผู้สอนได้ร่วมสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยกันแก้ปัญหา
5. ควรใช้การอภิปรายในกรณีต่อไปนี้ คือ เพื่อวางแผนแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อซักซ้อมการทำงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบและเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน
6. การสอนแบบวิทยาศาสตร์ หมายถึง วิธีการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหา ด้วยวิธีการที่มีเหตุผล และมีขั้นตอน
7. ขั้นตอนการสอนแบบวิทยาศาสตร์ มีดังนี้คือ ขั้นตอนการกำหนดปัญหา ขั้นตอนสมมติฐาน ขั้นตอนทดลอง ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นสรุป
8. ข้อดีของการสอนแบบวิทยาศาสตร์ คือ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมความคิดริเริ่ม ส่งเสริมความรับผิดชอบ และปลูกฝังความเป็นคนมีเหตุผล
9. ขั้นตอนการสอนแบบอริยสัจสี่ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค
10. ขั้นสมุทัยของการสอนแบบอริยสัจสี่เปรียบได้กับขั้นตอนการตั้งสมมติฐานของการสอนแบบวิทยาศาสตร์

คู่มือการฝึกอบรม เล่ม 6
เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส

สร้างเสริมสมรรถภาพการเรียนรู้

เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เวลา 3.20 ชั่วโมง

1. หลักการและเหตุผล

กระบวนการเรียนการสอนมีหลายขั้นตอน แต่ขั้นตอนหนึ่งมีความสำคัญยิ่งก็คือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการดำเนินงานกิจกรรมในชั้นเรียน ถ้าครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สามารถเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม เลือกใช้เทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน ก็ย่อมเชื่อมั่นได้ว่าการเรียนการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรชุดฝึกอบรมชุดนี้จึงสร้างขึ้นเพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ศึกษาและฝึกทักษะต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. เป้าหมาย

การจัดทำชุดฝึกอบรมชุดนี้ มุ่งที่จะนำไปฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และอาจสามารถนำไปใช้สำหรับฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาประจำการอื่น ๆ ได้อีกด้วย

3. จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรม รู้ และอธิบายวิธีสอนแต่ละวิธีได้
2. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักจุดเด่น จุดด้อยของวิธีสอนแต่ละวิธี
3. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ
4. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมมีทักษะในการใช้เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ
5. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักสร้างวินัยในการควบคุมชั้นเรียน
6. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมจัดห้องเรียนเพื่อสอนตามหลักสูตรการศึกษา

พระปริยัติธรรมอย่างเหมาะสม

4. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

หลังจากผ่านชุดการฝึกอบรมนี้แล้ว ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของเทคนิคการสอนได้
2. บอกความหมายของการใช้มือเพื่อการสื่อความหมายได้
3. บอกอาการแสดงออกทางสีหน้า และสายตา เพื่อสื่อความหมายที่ดีได้
4. บอกการวางท่าทางและการทรงตัวที่ดีในระหว่างการสอนได้
5. บอกวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนได้
6. บอกวิธีใช้คำถามที่ดีได้
7. บอกหลักปฏิบัติในการเสริมกำลังใจได้
8. บอกหลักการใช้กระดานดำได้
9. บอกความหมายของการจัดชั้นเรียน และการดำเนินงานในห้องเรียนได้
10. บอกลักษณะห้องเรียนที่ดีได้
11. บอกลักษณะวินัยของห้องเรียนที่ดีได้

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คู่มือผู้ฝึกอบรม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

เทคนิคการสอน

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ทักทาย พูดคุยกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม นำเอาคำถามจากแบบประเมินผลตนเองของเอกสารหมายเลข 5 ที่มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบไม่ถูกหรือไม่เข้ามาซักถาม ช่วยกันตอบให้ถูกต้อง
5	2. แจกคู่มือการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เล่ม 6 บอกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
50	3. เปิดเทปคำบรรยายเรื่อง เทคนิคการสอน และให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านเอกสารหมายเลข 6 ประกอบไปด้วย
20	4. ปิดเทป ฉายแผ่นโปสเตอร์แผ่นที่ 13 เพื่อสรุปสิ่งที่เกี่ยวกับเทคนิคการสอน ซักถามปัญหา
40	5. แบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มละ 6 - 8 คน เพื่อฝึกเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ คอยให้ความช่วยเหลือ
20	6. ให้รวมกลุ่มใหญ่ เปิดเทปคำบรรยายเรื่อง การจัดชั้นเรียนและการปกครองชั้นเรียนสำหรับผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านเอกสารประกอบการฟังไปด้วย
30	7. ปิดเทป แบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มละ 6 - 8 คน เพื่ออภิปรายเรื่อง การจัดชั้นเรียนและการปกครองชั้นเรียนสำหรับผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม
25	8. ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มเสนอผลการอภิปรายกลุ่ม ๆ ละ 5 นาที อภิปราย
20	9. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง เทคนิคการสอน
	10. ตรวจสอบแบบประเมินผลตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

เทคนิคการสอน

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ตอบปัญหาและซักถามปัญหาเกี่ยวกับการสอนและกระบวนการสอน
5	2. รับคู่มือการฝึกอบรม เล่ม 6 อ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
50	3. ฟังเพื่อบรรยายเรื่อง เทคนิคการสอน โดยอ่านเอกสารหมายเลข 6 ประกอบไปด้วย
20	4. ดูแผ่นโปสเตอร์ รับฟังการสรุปสังกัปเกี่ยวกับเทคนิคการสอน ตอบคำถาม ซักถามปัญหา
40	5. เข้าร่วมกลุ่มฝึกเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ ร่วมแสดงความคิดเห็น
20	6. ฟังเพื่อบรรยายเรื่อง การจัดชั้นเรียนและการปกครองชั้นเรียนสำหรับผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยอ่านเอกสารเรื่อง การจัดชั้นเรียนและการปกครองชั้นเรียนสำหรับผู้เรียนตามหลักสูตร การศึกษาพระปริยัติธรรม ประกอบไปด้วย
30	7. เข้าร่วมกลุ่มอภิปรายเรื่อง การจัดชั้นเรียนและการปกครองชั้นเรียน สำหรับผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม
25	8. รับฟังการเสนอผลการทำงานของแต่ละกลุ่ม ร่วมอภิปราย
20	9. ทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง เทคนิคการสอน

สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ครูที่สอนนอกจากจะต้องมีความรู้และมีทักษะเกี่ยวกับวิธีสอนอย่างดีแล้ว ครูที่ดียังต้องมีเทคนิคการสอนที่เหมาะสมอีกด้วย จึงจะทำให้การเรียนการสอนมีบรรยากาศที่เหมาะสมและมีคุณค่าอย่างสูง

ค. เทคนิคการสอน

เทคนิคการสอน หมายถึง พฤติกรรมการสอนของผู้สอนโดยใช้กลวิธีในการสอน บทเรียนต่าง ๆ อย่างแยบยล เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูง ผู้เรียน เรียนด้วยความตั้งใจมีความสุขสนุกสนานกับบทเรียน

เทคนิคการสอน เป็นทั้งศิลป์และศาสตร์ เพราะครูผู้สอนต้องเรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนต่าง ๆ อย่างดียิ่ง แล้วยังต้องมีความสามารถในการเลือกวิธีสอนและใช้สื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและติดตามบทเรียนอย่างแนบเนียน และอื่น ๆ พฤติกรรมการสอนต่าง ๆ นั้น ผู้สอนต้องเรียนรู้และนำทฤษฎีมาฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ พฤติกรรมการสอนมีอยู่ด้วยกันหลายอย่าง แต่จะนำมากล่าวเป็นบางส่วนเท่านั้น ได้แก่

1. เทคนิคการใช้วาจา กิริยา ท่าทาง เพื่อเสริมบุคลิกภาพและสื่อความหมาย
2. เทคนิคการนำเข้าสู่บทเรียน
3. เทคนิคการใช้คำถาม
4. เทคนิคการเล่าเรื่อง
5. เทคนิคการอธิบาย
6. เทคนิคการเสริมกำลังใจ
7. เทคนิคการใช้โสตทัศนวัสดุ

1. เทคนิคการใช้วาจา กริยา ท่าทาง เสริมบุคลิกภาพและสื่อความหมาย

หมายถึง ความสามารถในการพูด น้ำเสียง จังหวะ ประกอบกับการใช้กริยา ท่าทาง ชวนให้สนใจ สื่อความหมายให้เข้าใจได้กระจ่างชัด กระทำให้เหมาะสม แฝงเนียน มองดูไม่เคอะเขิน เหล่านี้เป็นเทคนิคที่ครูต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ วิธีการ และกลวิธี จะขอนำมากล่าวตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนอิริยาบถ
2. การใช้มือและแขน
3. การแสดงออกทางสีหน้าและสายตา
4. การวางท่าทางและการทรงตัว
5. การใช้ น้ำเสียง
6. การแต่งกาย

การเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนอิริยาบถ

การเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนอิริยาบถที่ดี อาจทำได้หลายวิธี เช่น การหยุดนิ่ง เมื่อนักเรียนคุยกัน การโน้มตัวฟังคำตอบ การเคลื่อนไหวเมื่ออธิบาย

การเดิน เป็นสิ่งแรกที่สะดุดตาหรือเป็นจุดสนใจของผู้เรียน นับตั้งแต่ครูย่างเข้ามาในห้องเรียนและนับเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพด้วย วิธีเดินที่ดีควรเดินด้วยฝีเท้าพอเหมาะ เมื่อก้าวเข้าห้องเรียนในขณะเดียวกันก็ต้องทรงตัวให้สง่างามขณะเดิน ต้องให้แขนแกว่งตามสบาย ศีรษะต้องตั้งตรงในขณะที่เดินนั้นอย่าให้ส่วนกลางยื่นล้ำอวัยวะส่วนอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาเดินในห้องเรียนไม่ควรเดินมากนักขณะที่สอน

การเคลื่อนไหวและเปลี่ยนอิริยาบถระหว่างสอน ควรปฏิบัติดังนี้

1. เดินดูให้ทั่วขณะคุมชั้นเรียนหรือให้นักเรียนทำงาน
2. เดินเข้ายืนใกล้ตัวผู้เรียน เมื่อเห็นผู้เรียนไม่สนใจบทเรียน

3. เดินอย่างสง่า ไม่ช้าหรือเร็วเกินไป
4. เปลี่ยนที่ยืนในเวลาอธิบายตามสมควร

การเคลื่อนไหวและเปลี่ยนอิริยาบถที่ไม่ดี ได้แก่

1. เดินวนเวียนหน้าชั้นจนผู้เรียนเวียนศีรษะ
2. เดินช้า ช้ายิ่งเกินไป
3. เดินกระแอม กระไอ ตลอดเวลา
4. ยืนเกาะอยู่กับที่ตลอดเวลา
5. ยืนเดิน แคะขี้ตา แคะเล็บ ขณะสอน
6. จับจมูก ไซ้จมูก แคะน้ำมูก
7. บิดมือไปมาตลอดเวลาขณะที่สอน
8. เคาะหรือหักข้อลักเล่น หรือโยนข้อลักไปที่กระดานเมื่อเขียนเสร็จ
9. ใช้ข้อลักเขียนบนโต๊ะครู หรือโต๊ะนักเรียนขณะสอน
10. ชื่นวไปมาตลอดเวลา
11. ท่าทางไม่สุภาพ เช่น เอื้อม หรือก้มเก็บของสูงหรือที่พื้นโดยไม่ระมัดระวัง

ถึงการแต่งกาย

12. ท่าทางเอียงอาย เช่น ไม่สบตาผู้เรียน ฯลฯ
13. มีกิริยาท่าทางริบเร่ รุกรนในขณะสอน

การใช้มือและแขน เป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจเพราะผู้เรียนชอบดูความเคลื่อนไหวมากกว่าภาพนิ่ง ฉะนั้นในการสอนถ้าจำเป็นจะต้องใช้มือและแขนควรทำให้ถูกต้องไม่ขัดตา

การใช้มือประกอบท่าทาง ควรอยู่ในระดับสายตาและสะเอวของครู การแสดงท่าทางประกอบการพูด ควรใช้ประกอบหรือเน้นข้อความที่พูด ให้ความหมายสอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดเหมาะสมกับโอกาส เนื้อหาและเรื่องที่จะพูด

ตำแหน่งของมือ ขณะที่ครูยืนสอน ควรปล่อยมือตามปกติ ไม่เกร็ง

การสื่อความหมายด้วยมือและแขน เป็นการแสดงความหมาย ความรู้สึกหรืออารมณ์ได้ดังนี้

ฟังพอใจ เห็นด้วยให้กำลังใจ อ่อนโยน เมตตาไม่แน่ใจ ไม่พอใจ ความรู้สึก และท่าทางเหล่านี้ แสดงได้ด้วยแขนและมือ เป็นการช่วยให้การพูดน้อยลง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดของตนเองมากขึ้น เช่น

กวักมือ	แสดงว่า	ให้เข้ามาใกล้
โบกมือโดยตัวออก	แสดงว่า	ให้ถอยออกไป
เอามือแตะริมฝีปาก	แสดงว่า	ให้เงียบตั้งใจเรียน
เอามือแตะขมับ	แสดงว่า	ครุ่นคิด
เอามือป้องหูฟัง	แสดงว่า	ฟังไม่ใคร่ได้ยินถนัด
ปรบมือ	แสดงว่า	พอใจ

การใช้มือและแขนประกอบการสอนที่ดี ควรปฏิบัติ

1. ใช้มือส่งสัญญาณ เช่น กวักมือเรียก ปรบมือ แสดงความยินดีชมเชย
2. ครูใช้นิ้วชี้แตะริมฝีปาก เพื่อให้ผู้เรียนเงียบ
3. เคาะโต๊ะเบา ๆ เมื่อผู้เรียนใจลอย
4. ใช้นิ้วแตะที่ขมับ ในเชิงใช้ความคิด
5. เคาะโต๊ะเบา ๆ เพื่อเรียกความสนใจในบางโอกาส
6. ใช้มือประกอบท่าทางตามเนื้อเรื่อง ตามระดับเสียงตามจังหวะ

การใช้มือและแขนประกอบการสอนที่ไม่ดี ได้แก่

1. ใช้นิ้ว หรือมือสบกระดาน
2. ทบหรือใช้ไม้พาดโต๊ะแรง ๆ
3. ผลักผู้เรียนให้ถอยห่าง
4. ใช้ศอกกระทุ้งผู้เรียน
5. ทบศีรษะผู้เรียนแรง ๆ
6. เขย่าขอล็อกตลอดเวลา
7. หักขอล็อกโยนไปที่ผู้เรียน

8. โยนสิ่งของให้ผู้เรียนรับ
9. ขยับพนักเก้าอี้ไปมาอยู่เสมอ
10. เฝ้าสะอเอวเมื่อไม่พอใจ
11. แคะ เกาหลัง และที่อื่น ๆ ขณะกำลังสอน
12. ทบศีรษะของตนเมื่อไม่พอใจหรือคิดไม่ออก
13. หักนิ้วเล่นให้เกิดเสียงดัง
14. ชอบถ่มน้ำลายมาขณะอธิบาย
15. หยิบหนังสือขว้างขวานักเรียน
16. กระชากผู้เรียนอย่างมีอารมณ์

การแสดงออกทางสีหน้า สายตา การแสดงออกทางสีหน้า และสายตาของครูผู้สอน เป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งที่ผู้สอนใช้สื่อความหมาย ผู้เรียนจะอ่านความรู้สึกของครูได้ทางสีหน้า เช่น จะรู้ว่าครูอารมณ์ดีหรือไม่ด้วยการสังเกต ถ้าครูต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องที่ครูสอนนั้นอย่างลึกซึ้ง ครูผู้สอนต้องใส่ความรู้สึกไปในหน้า เพื่อให้คล้อยตามเรื่องที่สอนและ อากับกิริยาอื่น ๆ เช่น สอนบทเรียนที่กล่าวถึงความโศกเศร้าควรทำสีหน้าเศร้า สอนถึง ปัญหาสำคัญ ก็ควรทำสีหน้าขรึม ถ้าสอนเรื่องความจริง ควรทำสีหน้าให้เป็นจริงจัง และ ยิ้มแย้มแจ่มใส ครูไม่ควรมีใบหน้าที่ยิ่งตึงเคร่งขรึมเข้ามาในห้องเรียนเพราะจะทำให้ผู้เรียน เกิดความหวาดกลัวจนไม่กล้าซักถามสิ่งที่คุณเรียนสงสัยหรืออยากทราบ แต่ก็ไม่ควรทำหน้าตา ยิ้มมากเกินไปจนกลายเป็น "หน้าเป็น" เพราะจะทำให้ห้องเรียนขาดระเบียบ

วิธีใช้สายตาที่ดีคือ ค่อย ๆ กวาดสายตาไปยังนักเรียนให้ทั่วห้อง เมื่อสบตาผู้เรียน ครูควรยิ้มแย้มแจ่มใส และแสดงความจริงใจออกมาทางสายตาด้วย ขณะที่ครูสอนต้องพยายาม มองนักเรียนอยู่ตลอดเวลา เพราะเป็นการแสดงว่าครูสนใจนักเรียน ครูไม่ควรหลบตา มองดูพื้นประตู หรือมองข้ามนักเรียนไปยังฝาห้อง หรือมองออกไปนอกห้อง

การแสดงออกทางสีหน้า สายตาที่ดี ได้แก่

1. ยิ้มพร้อมพยักหน้ารับ เมื่อผู้เรียนทำความเคารพ ขอโทษหรือขอบคุณ
2. เมื่อผู้เรียนตอบคำถามหรือข้อคิดเห็นที่ซับซ้อน ครูควรมีอารมณ์ร่วมด้วย
3. เมื่อผู้เรียนตอบคำถามนอกเรื่องควรแสดงสีหน้าเฉยหรือนิ่ง
4. เมื่อผู้เรียนตอบถูกต้อง หรือแสดงความคิดเห็นที่ดี ครูควรพยักหน้าพร้อมกับยิ้ม
5. เมื่อผู้เรียนตอบผิด ครูควรส่ายหน้า พร้อมกับยิ้มน้อย ๆ เพื่อไม่ให้เสียกำลังใจ
6. ขณะสอนควรมีสีหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส
7. แสดงสีหน้าที่ตั้งใจฟังขณะผู้เรียนถาม ตอบ หรือแสดงความคิดเห็น
8. แสดงสีหน้าที่ประกอบให้เหมาะกับบทเรียนนั้น ๆ
9. ใช้สายตากวาดไปทั่วห้องและประสานสายตากับนักเรียน

การแสดงออกทางสีหน้า สายตาที่ไม่ดี ได้แก่

1. สีหน้าบึ้งตึง เคร่งเครียด เย็นชา เมื่อเดินเข้าห้องสอน
2. เมื่อผู้เรียนตอบผิดครูแสดงสีหน้าไม่พอใจหรือทำล้อเลียน
3. มองผู้เรียนด้วยหางตามองคังแต่ศีรษะจรดเท้า
4. แสดงสีหน้ารำคาญเมื่อนักเรียนถาม
5. ไม่เก็บความรู้สึก เช่น หน้าบึ้ง เมื่อโกรธผู้เรียน เบื่อหน่าย
6. แสดงสีหน้าเฉยเมย เมื่อผู้เรียนมีโมโหจริตด้วย เช่น ทักทาย ทำความเคารพ
7. หาวเรออย่างเปิดเผย
8. แสบลิ้นออกเลียริมฝีปากเสมอ
9. พุดไปทั่วเราะไปอย่างไม่มีเหตุผล
10. ขอบบระบายความรู้สึกเห็นคเห็น้อยทางสีหน้าเป็นประจำ

การวางท่าทางหรือการทรงตัว ในขณะที่สอน เป็นบุคลิกภาพที่สำคัญของครูที่ต้องระมัดระวังไม่วางท่าตามสบาย เพราะจะทำให้ประสิทธิภาพการสอนลดลงและทำให้ครูไม่สามารถควบคุมกลัมนื้อในร่างกายได้อย่างสบาย ทั้งทั้งสองข้างของครู ไม่ควรอยู่ซิดหรือ

ห่างจนเกินไป ให้น้ำหนักของร่างกายตกอยู่ตอนหน้าของเท้า และมีความเป็นตัวของตัวเอง ควรจะระลึกไว้เสมอว่าการทรงตัวที่ดีนั้น หลังจะไม่โก่ง ไหล่ไม่ห่อ ควรยืนในท่าที่สง่า

ท่ายืนที่ไม่ควรนำมาใช้ขณะสอนนักเรียน คือ ท่ายืนแบบทหาร ยืนเกร็ง ยืนไหล่เอียงไปข้างหนึ่ง หรือยืนโคลงตัวไปมาไม่ควรยืนเท้าสะเอวตลอดเวลา

การวางท่าทาง และการทรงตัวที่ไม่ดี ได้แก่

1. ตัวงอ หลังโก่ง ท้องป่อง
2. ท่าหน้าตาท่าทางเหมือนไม่มีชีวิตจิตใจ
3. กุณาพิการบ่อย ๆ จนน่ารำคาญ
4. ยืนฟังกระดานดำ และกระดิกเท้า
5. นั่งหลับเวลาผู้เรียนทำแบบฝึกหัด
6. อมหรือเคี้ยวหมากฝรั่ง
7. ยืนไหล่ห่อ เอียงคอ หรือเอียงตัว
8. ชอบนั่งโต๊ะผู้เรียนหรือโต๊ะครู
9. นั่งเขย่าเท้า
10. ยืนชิดโต๊ะผู้เรียนมากเกินไปขณะอธิบาย
11. ยืนมองเพดานหรือมองไปนอกห้องตลอดเวลา

การใช้น้ำเสียง น้ำเสียงในการสอนมีส่วนสำคัญมาก เพราะเป็นสื่อความหมาย จากครูไปยังผู้เรียน น้ำเสียงที่พูดอาจจะแสดงให้เห็นความสุภาพ หรือไม่สุภาพในตัวผู้พูด ได้อย่างดี ทุกคนสามารถจะปรับปรุงเสียงให้ดีขึ้นได้ ถ้าเสียงไม่ดีการสื่อความหมายก็จะขาดประสิทธิภาพ ถ้าเสียงดีทำให้การสื่อความหมายได้ผล

เสียงที่พูดนั้น จะต้องให้เข้ากับกาลเวลานั้นก็จะต้องปรับให้เหมาะสมกับโอกาส สถานที่และวัยของผู้เรียน หากห้องเรียนมีเสียงดังรบกวนจากห้องอื่น ๆ ครูต้องพูดดังขึ้น กว่าเดิม แต่ไม่ถึงกับตะโกน หากห้องเรียนเงียบ ครูควรลดระดับเสียงให้เบาลง นอกจากนั้น ครูควรคำนึงถึงความยากง่ายของเรื่องที่จะสอนด้วย

เสียงพูดที่ดีจะต้องเน้นหนักเบาอย่างที่เราพูดคุยสนทนากันอย่างมีชีวิตชีวา ครูที่สอนโดยใช้เสียงสูงเกินไปอาจจะลดเสียงให้ต่ำลง เพราะเสียงสูงจะทำให้นักเรียนเกิดความตึงเครียด และเบื่อกว่า ส่วนครูมีเสียงต่ำมากก็ควรพูดให้มีสูงขึ้น เพราะเสียงที่ต่ำมากมักจะให้เกิดความเบื่อกว่า

ครูต้องออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน โดยเฉพาะการใช้คำพูดที่มีอักษรควบกล้ำ
เช่น ร/ล/กว/ทร/คร/ขว/

อย่าพูดเสียงรวเร็ว เพราะจะทำให้ฟังไม่เหมาะ เช่น มหาวิทยาลัยเป็นมหาลัย

การใช้น้ำเสียงที่ดี ได้แก่

1. เสียงดังฟังชัด
2. ออกเสียงตัว /ร/ล/ และควบกล้ำ
3. น้ำเสียงมี สูง ต่ำ ตามเนื้อหาที่สอน
4. เน้นเสียงพอสสมควร
5. มีหางเสียงพอสสมควร
6. ใช้คำสุภาพนุ่มนวลไพเราะ
7. ใช้ภาษาพูดกับผู้เรียนได้เหมาะสม
8. ใช้น้ำเสียงแสดงอารมณ์ได้ดี
9. ใช้ถ้อยคำถูกต้องตามความนิยม
10. น้ำเสียงแจ่มใส นุ่มนวลชวนฟัง
11. เสียงที่พูดเข้ากับกาลเทศะ

การใช้น้ำเสียงที่ไม่ดี ได้แก่

1. เสียงค่อยเกินไปจนนักเรียนได้ยินไม่ทั่วห้อง พูดอ้อมแอ้มไม่เต็มเสียง ขาดความหนักแน่น
2. สำเนียงไม่ชัดเจน เสียงเหน่อ พูดติด ๆ ขัด ๆ
3. พูดเสียงกระแทกดุคั่น กระโชกโฮกฮาก เสียงแข็งกระด้าง

4. พูดเสียงระดับเดียวกันตลอด ไม่มีการเปลี่ยนระดับเสียง
5. พูดเร็วมากเกินไป จนนักเรียนฟังไม่ทัน พูดเหมือนท่องมาสอน
6. พูดจาหยาบคายไม่สุภาพ พูดเสียงดังประชดประชัน
7. ออกเสียงควบกล้ำ /ร/ล/ ไม่ชัด
8. เสียงดังจนเกินไปจนเกือบจะเป็นตะโกน
9. พูดติด ๆ ขัด ๆ เหมือนคนติดอ่าง เสียงสั้นเครือเพราะประหม่า

2. เทคนิคการนำเข้าสู่บทเรียน

หมายถึงวิธีที่ครูจะโน้มน้าวผู้เรียนสนใจในบทเรียนใหม่อย่างแนบเนียนวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน ทำให้หลายวิธี เช่น

1. ใช้อุปกรณ์ เช่น วัตถุของจริง รูปภาพ ฉายภาพยนตร์
2. การเล่าเรื่อง เช่น การเล่านิทาน การเล่าเหตุการณ์
3. การร้องเพลง
4. การสนทนาซักถาม
5. ทบทวนบทเรียนเดิมที่สัมพันธ์กับบทเรียนใหม่
6. การสาธิต
7. การทนายปัญหา
8. การแสดงบทบาท

วิธีปฏิบัติสำหรับการนำเข้าสู่บทเรียน

1. การนำเข้าสู่บทเรียนควรใช้เวลาสั้น ๆ ประมาณ 5 - 15 นาที
2. สิ่งที่จะใช้นำเข้าสู่บทเรียนไม่ว่าวิธีใด ต้องเอื้อกับบทเรียน หรือสอดคล้องกับบทเรียน

3. การจูงใจเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน ต้องกระทำให้กระชับพอเหมาะพอดี เมื่อผู้เรียนมีความสนใจครูต้องรับขึ้นบทเรียนใหม่ทันที

4. การนำเข้าสู่บทเรียน ครูจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีใหม่ ๆ และเหมาะสมอย่าใช้วิธีซ้ำซาก

5. พยายามศึกษาความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน และเลือกวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

6. ครูต้องศึกษาเทคนิคของการนำเข้าสู่บทเรียนแต่ละวิธีให้เข้าใจ และฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ

3. เทคนิคการใช้คำถาม

หมายถึง ความสามารถในการตั้งคำถาม และวิธีถาม เพื่อให้นักเรียนตอบโดยใช้ความสังเกต ความคิดเห็น เหตุผล และอื่น ๆ ที่ใช้ความสามารถในระดับสูงกว่าความจำ ทำให้มีการปฏิสัมพันธ์ในระหว่างกันและกันอีกด้วย

ลักษณะคำถามที่ดี

1. ควรเป็นคำถามที่ชัดเจน กระชับรัดกุม เข้าใจง่าย ยั่วยุให้เกิดความคิด และอยากตอบ

2. ควรหลีกเลี่ยงคำถามประเภทใช่หรือไม่ใช่ แต่ควรถามเร้าให้ผู้เรียนตอบอย่างมีเหตุผล

3. คำถามไม่ควรเน้นถามเฉพาะความจำ ควรเน้นให้คิดอย่างลึกซึ้ง

ประเภทของคำถาม

โดยทั่วไปคำถามมีอยู่ 3 ประเภท

1. คำถามที่ใช้ความคิดพื้นฐาน เป็นคำถามง่าย ๆ เป็นคำถามประเภทความจำหรือประสบการณ์ของเด็ก เช่น ถามเกี่ยวกับคำศัพท์ กฎ ลำดับชั้น วิธีการ การจัดประเภท การยกตัวอย่าง การอธิบายเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ เป็นต้น

2. คำถามเพื่อการคิดค้น เป็นคำถามที่ผู้ถามต้องใช้ความคิดมากกว่าคำถามประเภทที่หนึ่ง ซึ่งแยกออกได้เป็นหลายลักษณะ

- ถามความเข้าใจ รูปแบบของคำถามเป็นการแปลความ ตีความ ขยายความ
- ถามการนำไปใช้ เป็นคำถามที่ผู้ตอบต้องอาศัยความคิดพื้นฐานและความเข้าใจ การนำเอาความรู้ที่ได้ไปใช้ในเรื่องราวอื่น ๆ อย่างถูกต้อง
- ถามเพื่อเปรียบเทียบ เป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบวิเคราะห์เรื่องราว พิจารณาถึง สิ่งสำคัญของเรื่องราวได้ เช่น "เปิดและไต่ต่างกันอย่างไร"
- ถามเหตุและผลเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบหาความสัมพันธ์ของเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าสอดคล้อง หรือขัดแย้งกันอย่างไร เช่น "พืชและสัตว์มีความสัมพันธ์กันอย่างไร"
- ถามให้สรุปหลักการ เป็นคำถามที่ผู้ตอบต้องวิเคราะห์ความสำคัญของ เรื่องราว ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในเรื่องนั้น ๆ ว่าควรสรุปเป็นหลักการได้ เช่น "ฝนแล้ง น้ำท่วม ก่อให้เกิดภาวะอะไร"

3. คำถามที่ขยายความคิด คำถามประเภทนี้ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้ตอบต้องใช้ความคิดเห็นมากที่สุด ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะ ได้แก่

- ถามให้คาดคะเน เป็นคำถามเชิงสมมติฐาน ซึ่งผู้ตอบใช้ความรู้หรือ ประสบการณ์ของตนเอง คาดหวังสิ่งที่จะควรจะเป็นไปได้ตามหลักวิชา หรือที่เป็นแนวทางปัญหาได้ เช่น "หากปีหน้าฝนแล้ง ชาวนาควรประกอบอาชีพอะไร"
- ถามการวางแผน เป็นคำถามให้ผู้ตอบเสนอแนวคิด วางแผนการหรือแผนงาน ใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขสิ่งต่าง ๆ เช่น "ทำอย่างไรการศึกษาพระปริยัติธรรมจึงจะพัฒนาดีขึ้น"
- ถามให้วิจารณ์ เป็นคำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบพิจารณาเรื่องราวในด้าน ความเหมาะสม ข้อดี ข้อเสีย เช่น "ประเทศไทยมีพุทธศาสนาหลายนิกาย ก่อให้เกิดผลดีหรือ ผลเสียอย่างไร"
- ถามให้ประเมินค่า เป็นคำถามที่มุ่งให้ผู้ตอบรู้จักวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ โดย อิงกับระเบียบประเพณี ค่านิยม และหลักวิชาเป็นเกณฑ์ เช่น "บวชเป็นพระกับสึกเป็นฆราวาส อย่างไหนดีกว่ากัน"

ข้อปฏิบัติในการใช้คำถาม

1. ใช้ภาษาง่าย ๆ กระชับ ชัดเจน เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก
2. เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า จัดลำดับคำถามให้ดี ไม่วกวน
3. ควรใช้คำถามให้กลมกลืนกันไปกับกิจกรรมการสอนทุกขั้นตอน ไม่ใช่มาถามตอนสุดท้ายเท่านั้น
4. เว้นระยะให้คิด เมื่อถามไปแล้ว ครูควรรอคำตอบสักระยะหนึ่งก่อน ไม่ควรเร่งรัดเอาคำตอบทันที เพื่อเด็กจะได้มีเวลาคิดให้รอบคอบ จึงควรทอดระยะบ้างตามความเหมาะสม
5. การถามควรให้โอกาสเด็กทุกคนมีโอกาสตอบ ครูต้องฉลาดพอที่จะเรียกให้ใครตอบครูต้องถือว่าการตอบคำถามของเด็กเป็นเรื่องพัฒนาความคิด ครูต้องเข้าใจป้อนคำถามให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กด้วย และไม่ควรถามเฉพาะเด็กที่เรียนเก่งเท่านั้น
6. กลวิธีในการเลือกเด็กให้ตอบคำถามเกี่ยวกับการถามครูควรกระทำดังนี้
 - ควรตั้งคำถามก่อนที่จะกำหนดให้ใครตอบ
 - จะถามคนที่ยกมือ หรือถามคนที่ไม่ยกมือ จะให้ฝ่ายไหนตอบให้อยู่ในดุลยพินิจของครู
 - ไม่ควรเรียกนักเรียนที่ไม่พร้อมจะตอบ เช่น ขาดเรียนบ่อย ๆ ลาบ่อย ๆ เพื่อให้ตอบไม่ได้ เป็นการจับผิดนักเรียน
 - พยายามหลีกเลี่ยงการให้ตอบพร้อมกันทั้งชั้น
 - พยายามหลีกเลี่ยงการให้ตอบ เป็นรายบุคคลที่เรียกตามลำดับที่นั่งหรือลำดับที่ เพราะจะทำให้เด็กที่ได้ตอบแล้วไม่สนใจต่อไป
 - ไม่ควรถามซ้ำซากด้วยคำถามเพียงคำถามเดียว
7. ควรปฏิบัติต่อคำถามของนักเรียนอย่างเหมาะสม ปฏิกริยาของครูต่อคำตอบของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก ในอันที่จะส่งเสริมความคิด หรือบั่นทอนความคิด ส่งเสริมกำลังใจ หรือบั่นทอนกำลังใจก็ได้ ครูควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

- คำตอบที่ถูก ครูควรแสดงความชื่นชม อาจใช้คำพูด "ดี ดีมาก ถูกต้องแล้ว เก่งมาก" ต้องใช้สีหน้าท่าทาง กริยาอาการรับ เช่น พยักหน้า ยิ้ม หรือท่าทางอื่น ๆ ที่แสดงความพอใจอย่างทันทีทันใด

- คำตอบที่ไม่ถูก เมื่อนักเรียนตอบไม่ถูก ครูควรปฏิบัติ ดังนี้

- ไม่เยาะเย้ยด้วยคำพูดหรือท่าทางที่จะก่อให้เกิดนักเรียนเสียใจ
- ไม่ใช้คำพูด "ไม่ใช่ ผิด" แต่ควรเลี่ยงใช้คำอื่น เช่น "คิดดูใหม่ เกือบถูกต้องยังไม่สมบูรณ์"
- ไม่พูดกับถมนักเรียน เช่น "นึกแล้วว่าต้องไม่ได้"
- อย่าแสดงความเฉยเมย เมื่อเด็กตอบผิด เช่น ถามคนอื่นต่อไปเลย เป็นการบั่นทอนกำลังใจ ควรพูดให้กำลังใจแก่คนตอบด้วย
- ไม่ควรตำหนิส่วนตัว
- ไม่ใช้คำตอบของเด็กเป็นเรื่องตลก

- คำตอบที่ถูกบางส่วน ครูควรหาทางยอมรับในคำตอบ อาจให้กำลังใจและกระตุ้นให้คิดใหม่ หรือให้เพื่อนช่วยตอบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นก็ได้

- เมื่อไม่ตอบ ในกรณีไม่มีใครตอบคำถามของครูเลย ครูควรอธิบายให้นักเรียนเข้าใจคำถามอีกครั้ง คือ ถามใหม่ด้วยภาษาที่ง่าย บางครั้งอาจต้องใช้อุปกรณ์ประกอบคำถามด้วย

๘. ใช้คำถามหลายประเภทในการสอนแต่ละครั้ง ในการสอนแต่ละบทเรียนครูต้องเลือกใช้แต่ละรูปแบบ ตั้งแต่คำถามง่าย ๆ ไปจนถึงคำถามที่ต้องคิดอย่างซับซ้อน

๙. การใช้ท่าทาง น้ำเสียง เป็นส่วนประกอบในการถาม เพื่อช่วยให้บรรยากาศของการใช้คำถามดีขึ้น ซึ่งอาจปฏิบัติดังนี้

- เน้นเสียงในตอนที่เห็นว่าเป็นจุดสำคัญของคำถาม
- ใช้สายตาคมเข้มขึ้นไปด้วยในขณะที่ถาม
- ใช้ตำแหน่งช่วยในการควบคุมชั้นขณะที่ถาม เช่น ยืนทางซ้ายห้องและถามเด็กที่อยู่ทางขวามือของห้อง

- การรับคำตอบโดยใช้สีหน้าท่าทาง
- การใช้คำพูดสั้น ๆ แต่ฟังแล้วเด็กพอใจ กับการรับคำตอบของเด็กเป็นต้น

10. การใช้คำถามรุก เป็นศิลปะอย่างหนึ่งของการถาม โดยเริ่มต้นใช้คำถามง่าย ๆ ก่อนเมื่อเด็กตอบถูก ครูก็ใช้คำถามต่อเนื่องกัน เพื่อลวงเอาความรู้ และขยายแนวความคิดของเด็กให้มากขึ้น เช่น

- "แน่ใจจริงหรือ"
- "ทำไมเธอจึงคิดเช่นนั้น"
- "ลองยกตัวอย่างประกอบ"
- "ถ้าขาดส่วนแรก ผลจะเป็นอย่างไร"
- "ที่กล่าวมาจะสรุปได้อย่างไร"

การใช้คำถามต้องใช้ควบคู่กับการสอนเกือบทุกวิธีสอน ดังนั้นควรฝึกฝนเทคนิคการใช้คำถามจนเกิดทักษะ

4. เทคนิคการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่องเป็นกลวิธีที่ต้องการให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดเจตคติ ที่พึงหวัง เกิดความคิด รู้จักเปรียบเทียบ ตลอดจนใช้เป็น การสร้างความสนใจในบทเรียน ได้ด้วย การเล่าเรื่องมีเทคนิคดังต่อไปนี้

วิธีปฏิบัติในการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่อง ผู้เล่าจะต้องเตรียมตัวล่วงหน้า ศึกษาเรื่องที่จะเล่า เนื้อหาแต่ละตอน จะเล่าโดยวิธีใด หากต้องใช้อุปกรณ์ประกอบ จำเป็นต้องเตรียมอุปกรณ์ไว้ให้พร้อมด้วย ไม่ว่า จะเล่าเรื่องโดยวิธีใดก็ตาม ควรได้คำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ตอนเริ่มต้น เป็นตอนที่สำคัญมาก เพราะจะทำให้ผู้ฟังสนใจหรือไม่อยู่ที่การ เริ่มต้น ดังนั้นควรทำให้ผู้ฟังมองเห็นภาพ เลือกจุดสนใจให้ได้ ตัดรายละเอียดที่ไม่จำเป็นออก ใช้ภาษาง่าย ๆ

2. สถานที่เกิดของเรื่อง ผู้เล่าต้องใช้ดุลยพินิจในการเลือกสถานที่เกิดของเรื่อง ควรเลือกที่ผู้ฟังคุ้นเคยให้เป็นเรื่องที่เกิดในชุมชนนั้น ๆ

3. ตัวละคร ตัวละครอาจเป็นคนหรือสัตว์ก็ได้ ซึ่งตัวละครที่กำหนดควรเน้นที่บทบาทไม่ควรเน้นลักษณะของตัวละคร หากจะเน้นลักษณะของตัวละคร เพื่อช่วยให้มองเห็นภาพพจน์ต้องแฝงด้วยเงื่อนงำให้คิด

4. ท่าทางประกอบการเล่า วิธีการเล่าที่จะทำให้ผู้ฟังสนใจก็คือ การแสดงท่าทางประกอบที่เหมาะสมกับท้องเรื่อง เช่น ลักษณะการขัดแย้ง การเคลื่อนไหวของตัวละคร อารมณ์ของตัวละคร การเจรจา บรรยากาศของเรื่อง เป็นต้น

5. ภาษาที่ใช้เล่า หมายถึง ประเภทของภาษา คือภาษาที่ใช้บรรยายเหตุการณ์ กับภาษาพูดของตัวละคร ผู้เล่าต้องพยายามใช้ภาษาง่าย ๆ สั้น ๆ ใช้ภาษาพูด เลือกใช้คำที่มองเห็นภาพ เปลี่ยนสำเนียงไปตามโอกาสและเนื้อหาของเรื่อง ทำให้บทสนทนาเป็นจริงเป็นจัง

6. ตอนจบเรื่อง เป็นตอนที่มีความสำคัญมากตอนหนึ่ง เพราะเป็นตอนที่เฉลยปมปัญหาที่ผูกมาในเรื่อง ควรทำให้ผู้ฟังตื่นเต้น ใช้คำพูดให้สมบทบาท มีการสรุปเรื่องที่เล่าให้สอดคล้องกับบทเรียน

ชนิดของการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่องหากแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการเล่า พอจะแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ คือ

1. การเล่านิทาน นิทานที่นำมาเล่าควรเป็นเรื่องที่ให้ข้อคิดและมีคติสอนใจ ไม่ควรเลือกนิทานที่เกี่ยวกับผีसांग หรือเรื่องที่ไร้สาระเป็นไปไม่ได้มาเล่า การเล่านิทานอาจทำได้หลายวิธี ได้แก่

- ก. การเล่าโดยไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบ
- ข. การเล่าโดยใช้ภาพประกอบเป็นตอน ๆ
- ค. การเล่าโดยเขียนกระดานประกอบ

ง. การเล่าโดยใช้ภาพเป็นตัว ๆ ตีตกกระต่ายทราย บนแผ่นป้ายผ้าสำคัญ
ประกอบการเล่าเป็นตอน ๆ

จ. การเล่าโดยใช้หุ่นประกอบการเล่า

ฉ. การเล่าโดยใช้แบบฉายหนังกลอนนิทาน

ในการเล่านิทาน ไม่ว่าจะเล่าโดยวิธีใด ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. เรื่องเกี่ยวพันกับบทเรียน
2. เรื่องต้องเหมาะกับวัยของผู้ฟัง
3. คำพูดควรง่ายและสั้น
4. ต้องใช้น้ำเสียงที่ฟังแล้วเกิดความรู้สึกคล้อยตาม
5. ต้องแสดงกิริยาท่าทางประกอบด้วย
6. ต้องลำดับเนื้อหาให้ดี ไม่ทำให้เรื่องปะปนกัน
7. หากใช้อุปกรณ์ประกอบการเล่า อุปกรณ์นั้นควรใช้ดึงดูดความสนใจได้ดี และเตรียมให้พร้อม

8. ผู้เล่าต้องมีความเชื่อมั่นในการเล่า
9. เรื่องที่นำมาเล่าต้องมีคุณค่าทางศีลธรรม
10. เรื่องที่นำมาเล่าต้องไม่ซับซ้อน เรื่องต้องไม่ยาวเกินไป
11. ควรเป็นเรื่องที่สนุกสนาน
2. การเล่าประวัติ มีจุดประสงค์มุ่งหมายที่จะให้ผู้ฟังได้รับความรู้หรือการกระทำของบุคคลหรือกิจกรรมที่ต้องการเล่า เพื่อโยงให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การเล่าชีวประวัติ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นประวัติบุคคลสำคัญ ได้แก่ วีรบุรุษ วีรสตรี นักประดิษฐ์ เป็นต้น มีแนวที่อาจจะนำมาเล่าดังนี้

- เป็นใคร สำคัญอย่างไร
- ชีวิตในปฐมวัย เช่น การศึกษา ชีวิตครอบครัว ลักษณะอุปนิสัยใจคอ

ฯลฯ

- ผลงานหรือวีรกรรม หรือเหตุการณ์สำคัญในชีวิต ในข้อนี้อาจต้องเป็นรายละเอียด และเหตุผล เพราะผลงาน คือหัวใจของชีวประวัติของบุคคลสำคัญ

วิธีเล่า การเล่าไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับเหตุการณ์ ผู้เล่าอาจนำเหตุการณ์ในตอนใดตอนหนึ่งมาเป็นการขึ้นต้น เพื่อเร้าความสนใจจากผู้ฟังก็ได้ แต่ข้อความที่นำมาพูดจะต้องเชื่อมโยงไปสู่ตอนอื่น ๆ ได้

2.2 การเล่าประวัติส่วนตัว จุดมุ่งหมายเพื่อแนะนำให้ผู้ฟังรู้จักและเพิ่มพูนความสนิทสนมซึ่งกันและกัน เรื่องที่เล่าควรประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

- ประวัติดำเนิน (เกิดเมื่อไร ที่ไหน ชีวิตในวัยเด็ก การศึกษาเล่าเรียน)
- เหตุการณ์ที่ประทับใจที่สุดในชีวิต
- งานอดิเรก-ความสามารถหรือความถนัดพิเศษ
- อุดมคติของชีวิต เช่น เป้าหมาย อุดมการณ์ของชีวิต
- สิ่งที่เราคิดว่าจะได้ทำในอนาคต ฯลฯ

3. การเล่าเหตุการณ์สำคัญ มีแนวคล้ายกับการเล่านิทาน ผู้เล่าต้องจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ อย่างแม่นยำและเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดก่อนหรือหลังให้ถูกต้อง ควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

- บอกวัน เวลา และสถานที่
- บุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือส่วนประกอบที่สำคัญ ที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้น
- เหมาะกับวัยของเด็ก
- ผลที่ได้รับ

4. การยกตัวอย่างประกอบ จุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ฟังมีความรู้ ความเข้าใจตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เล่า และเพื่อไม่ให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่ายผู้เล่าควรสอดแทรกตัวอย่างที่มีสาระเป็นการเสริมเรื่องที่เล่าอย่างสมเหตุผล การยกตัวอย่างประกอบ ควรพิจารณาว่า

- ตัวอย่างชัดเจน สามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังคล้อยตามได้
- สัมพันธ์กับเรื่องที่สอน ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนขึ้น
- ให้ข้อคิดแก่ผู้ฟัง และสามารถนำมาวิจารณ์ได้

การยกตัวอย่างประกอบ อาจเป็นเรื่องนำมาจากเกร็ดความรู้ นิทาน ประสมการณ เหตุการณ์ ฯลฯ

5. เทคนิคการอธิบาย

เทคนิคการอธิบาย หมายถึง กลวิธีในการอธิบายข้อความที่สอน อธิบายเพื่อเปรียบเทียบ การอธิบายเพื่อขยายข้อความ การอธิบายกระบวนการหรือวิธีการ ฯลฯ

การอธิบายที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย

1. บุคลิกภาพของผู้อธิบาย เป็นผู้ที่ยิ้มแย้ม มีความเป็นกันเองต่อผู้ฟัง เป็นผู้มีความรู้ มีความเชื่อมั่นต่อสิ่งที่จะอธิบาย มองดูมีความทะมัดทะแมงน่าเลื่อมใส
2. ต้องรู้ระดับของผู้ฟัง เพื่อจะได้ใช้คำอธิบายและภาษาได้เหมาะสม
3. การจัดลำดับเรื่องที่จะอธิบาย จะต้องวางโครงเรื่องที่จะอธิบายไว้ให้ได้ คือจัดลำดับเนื้อหาให้ดี ว่าตอนใดควรเน้นมีการสรุปเป็นช่วง ๆ ผู้อธิบายต้องจดจำเรื่องที่จะอธิบายได้อย่างแม่นยำด้วย
4. การอธิบาย จะต้องคำนึงถึง ระดับเสียง การเว้นระยะ การพูดที่ชัดเจน ชัดคำ ต้องพูดเรื่องยากให้เป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย
5. การใช้สีลาท่าทาง มือ แขน ต้องเลือกใช้ท่าทาง แขน มือ ประกอบการอธิบาย อย่างสมเหตุสมผล สื่อความหมายได้ถูกต้อง

6. เทคนิคการเสริมกำลังใจ

เป็นศิลปะของครูที่จะทำให้ นักเรียนมีนิสัยรักการเรียน มองเห็นคุณค่าของการเรียน มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน มีความพอใจที่จะเรียน และสร้างความมั่นใจให้แก่ นักเรียน ด้วยการเสริมกำลังใจมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเรียนการสอน

ประเภทของการเสริมกำลังใจ

การเสริมกำลังใจพอจะแบ่งออกได้ เป็น 4 ประเภท คือ

1. การเสริมกำลังใจด้วยวาจา เป็นการเสริมกำลังใจด้วยคำพูดของครู เช่น "ดีมาก เก่ง เยี่ยมมาก ใช้ได้" เป็นต้น
2. การเสริมกำลังใจด้วยท่าทาง เช่น การยิ้ม การพยักหน้า การใช้สายตา แสดงความสนใจคำตอบ การปรบมือ เป็นต้น
3. การเสริมกำลังใจด้วยการให้รางวัล และสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น เมื่อทำ ได้ถูกต้องให้สิ่งของเป็นรางวัล การนำชื่อไปประกาศบนป้ายนิเทศ ฯลฯ
4. การเสริมกำลังใจด้วยการให้ผู้เรียน เห็นความก้าวหน้าของตนเอง เช่น เมื่อทำได้ดีหรือทำงานสำเร็จก็ให้กาเครื่องหมายลงในตารางปฏิบัติงานของคนทุกครั้ง

หลักปฏิบัติในการเสริมกำลังใจ

1. เสริมกำลังใจทันที เมื่อนักเรียนทำงานได้ถูกต้อง หรือสำเร็จผลตามที่ครู ประสงค์
2. เลือกวิธีเสริมกำลังใจให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน
3. เสริมกำลังใจย้อนหลังบ้าง เช่น เมื่อตอบถูกแล้วก็ให้นักเรียนคนนั้น บอกคำตอบ ของตนเองอีกครั้งหนึ่ง แก่เพื่อนที่ตอบไม่ได้
4. เสริมกำลังใจในจังหวะที่เหมาะสม อาจใช้สิ่งแวดลอมช่วย เช่น ให้เพื่อน ปรบมือ
5. ไม่พูดหรือเสริมกำลังใจจนเกินไป เช่น พูดเกินความจริง ชมเชยเกินไป ในสิ่งที่เป็นไปได้ ใช้คำพูดทรมานเกินวัยของเด็ก
6. ไม่ใช้คำพูดที่จำกัดอยู่ในวงแคบ ไม่ใช้คำชมที่ซ้ำซาก เช่น ใครตอบถูกหรือ ทำได้ก็ชมคำเดียว คือ "ดีมาก" ควรใช้หลาย ๆ รูปแบบ
7. ไม่ควรเสริมกำลังใจวิธีเดียวบ่อยเกินไป เช่น ให้รางวัลเป็นสิ่งของทุกครั้ง ควรใช้สัญลักษณ์และวิธีการอย่างอื่น ๆ ด้วย

8. ควรเลือกวิธีการเสริมกำลังใจหลาย ๆ วิธีให้เหมาะกับบุคคลและโอกาส
9. พยายามเสริมกำลังใจเด็กให้ทั่วถึง และกระทำอย่างสม่ำเสมอ

7. เทคนิคการใช้สื่อทัศนวัสดุ

กระดาน (Board) เทคนิคการใช้กระดานดำ มีดังนี้

1. ก่อนลงมือสอนทุกครั้งต้องลบกระดานให้สะอาดเสียก่อน
2. การลบควรลบจากบนลงล่าง
3. ควรเขียนให้เป็นระเบียบ โดยเริ่มเขียนทางซ้ายมือตามลำดับ ถ้ากระดานแผ่นยาวควรแบ่งเป็นช่อง ๆ อย่าเขียนปะปนกัน
4. ตัวหนังสือโตพอที่นักเรียนที่นั่งข้างหลังสุดมองเห็นได้ชัดเจน
5. อย่าเขียนมากและแน่นจนเกินไป ควรเลือกเขียนเฉพาะข้อความที่สำคัญ กระตือรือร้นเข้าใจง่าย
6. เวลาเขียนไม่ควรหันเข้าหากระดาน แต่ควรเอียงตัวให้พอมองเห็นนักเรียนและกระดาน
7. อย่ายืนบังข้อความที่เขียนไว้ ควรยืนข้าง ๆ
8. ไม่ควรก้มตัวเขียนบรรทัดที่อยู่ต่ำเกินไปจะทำให้เสียบุคลิกภาพ
9. เตรียมวัสดุที่จะใช้กับกระดานไว้ให้พร้อมก่อนเข้าชั้น ซอล์ก แปรง ไม้บรรทัด และอื่น ๆ
10. ถ้ามีแสงสว่างทำให้เกิดการสะท้อนแสงจากกระดาน ควรให้นักเรียนปิดประตูหน้าต่างเสียก่อน
11. ใช้ซอล์กสี หรือเขียนวงกลมล้อมรอบ หรือขีดเส้นใต้ตรงข้อความที่ต้องการเน้น
12. รูปภาพที่วาดบนกระดาน ควรโตพอที่นักเรียนที่นั่งหลังสุดมองเห็นชัดเจน
13. ภาพที่เขียนยากสลับซับซ้อน ต้องใช้เวลาาน ควรเขียนไว้ล่วงหน้า
14. ถ้าวาดภาพไม่เป็นควรหาวิธีการอย่างอื่นช่วย เช่น Grid Method, Pattern Method, Template Method, Projection Method,
15. สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการอธิบายควรลบออกเสีย

16. เวลาพูดอย่าหันหน้าเข้าหากระดาน ควรพูดหันหน้าเข้าหานักเรียน
17. ควรใช้ไม้หรือวัสดุอย่างอื่นชี้ข้อความหรือรูปภาพบนกระดาน

แผนภูมิ (Chart) แผนสถิติ (Graph) ภาพโฆษณา (Poster)

1. ใช้ให้ตรงกับเรื่องที่จะสอน
2. ต้องคิดหรือแขวน หรือตั้งให้เรียบร้อยในที่ที่นักเรียนจะมองเห็นได้ชัดเจน
3. การอธิบายให้ทำไปตามลำดับก่อนหลังและต่อเนื่องกันไป ตั้งแต่ต้นจนจบ
4. เวลาอธิบายต้องหันหน้าเข้าหานักเรียน
5. ให้มีการเน้นตรงที่น่าสนใจรวมทั้งส่งเสริมให้มีการตอบปัญหาและอภิปรายสิ่งที่เข้าใจยาก

6. ควรให้เด็กมีส่วนร่วมหรืออธิบายหัวข้อที่สำคัญ จะช่วยให้เด็กเข้าใจดียิ่งขึ้น
7. ควรใช้ไม้หรือวัสดุอย่างอื่นชี้
8. ถ้าหมดความจำเป็นในการใช้แล้วให้เก็บออกทันที
9. ถ้านักเรียนยังไม่เข้าใจควรนำไปติดบอร์ดให้นักเรียนศึกษาเองได้
10. ควรใช้แผนภูมิประกอบกับอุปกรณ์การสอนประเภทอื่น
11. ใช้แล้วต้องมีการวัดผล

รูปภาพ (Flat Picture)

1. ควรฝึกรูปภาพให้เรียบร้อยก่อนนำไปใช้
2. เลือกภาพที่ดี ๆ และให้ตรงกับความมุ่งหมายของบทเรียน
3. ถ้าภาพเล็กควรแจกให้ดูเป็นรายบุคคลหรือเป็นหมู่ หรือควรนำไปติดป้ายนิเทศให้นักเรียนศึกษานอกเวลาหรือใช้กับเครื่องฉายวัสดุที่ทึบแสง (Opaque Projector)
4. ถ้าภาพใหญ่ควรติดตั้งให้เรียบร้อยและให้มองเห็นชัดเจน
5. อย่าใช้ภาพมากเกินไป ควรเลือกเฉพาะที่ตรงกับบทเรียนจริง ๆ
6. ลำดับภาพให้เป็นไปตามลำดับเหตุผลก่อนหลัง
7. การใช้ภาพบางชนิดควรมีคำบรรยายภาพด้วย

8. ต้องอธิบายประกอบอย่างชัดเจน
9. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายด้วย
10. ต้องชี้จุดสำคัญให้นักเรียนเห็นและเอาใจใส่
11. ทบทวนเรื่องที่เรียนไปแล้วโดยแสดงภาพที่จำเป็นอีกครั้งหนึ่ง
12. ควรศึกษาภาพใบนปายนิเทศเพื่อเป็นการสรุปเรื่องราวอีกครั้งหนึ่ง
13. เมื่อใช้รูปภาพแล้วต้องมีการวัดผล

ปายนิเทศ (Bulletin Board)

1. ตั้งไว้ในที่มองเห็นได้ง่ายและมีแสงสว่างเพียงพอ
2. ใช้หัวเรื่องที่น่าสนใจ
3. เปลี่ยนเรื่องที่แสดงบ่อย ๆ โดยทั่วไปอาทิตย์ละ 1 ครั้ง หรือเปลี่ยนเมื่อครูเห็นว่านักเรียนทุกคนได้ศึกษาทั่วถึงกันแล้ว
4. ถ้าเป็นภาพควรฉีกเสียก่อน
5. ออกแบบการจัดให้น่าสนใจและเหมาะสมกับแต่ละเรื่อง
6. อย่าจัดจนแน่นไป และวัสดุที่แสดงควรให้อยู่ในระดับสายตาของผู้ดู
7. ป้ายหนึ่ง ๆ ควรมีความคิดเดียว
8. คำบรรยายสั้น ๆ เข้าใจง่าย อักษรอ่านง่ายและสวยงาม
9. ใช้สีเพื่อให้ดึงดูดความสนใจของนักเรียน
10. จัดให้สัมพันธ์กับเหตุการณ์หรือบทเรียนกำลังเรียนอยู่
11. ให้นักเรียนรับผิดชอบในการจัดโดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ในกรณีที่ครูจัดเองต้องเป็นการนำนักเรียนเข้าสู่หน่วยหรือบทเรียน
12. เมื่อจัดเสร็จแล้ว ควรหาวิธีแนะนำให้นักเรียนทุกคนได้สนใจศึกษาบอร์ดใหม่ มีการสำรวจ และอภิปรายเกี่ยวกับสิ่งที่แสดง
13. ถ้าสามารถใช้วัสดุของจริงมาจัดให้น่าสนใจยิ่งขึ้น

ป้ายผ้าสำลี (Flannel Board)

1. ตั้งแผ่นป้ายให้อยู่ในระดับสายตาของผู้ดู และตั้งในที่ที่ทุกคนจะมองเห็นได้ชัดเจน
2. การตั้งแผ่นป้ายนั้นควรให้เอนไปข้างหลังเล็กน้อย อาจตั้งบนโต๊ะ ขาหยั่ง หรือบนรางรองผงชอล์กก็ได้
3. เตรียมชิ้นส่วนหรือวัสดุ (Flannel Graph) ให้ตรงตามเนื้อเรื่องโดยเรียงตามลำดับที่จะใช้ก่อนหลังไว้เป็นระเบียบหยิบใช้ได้ทันที
4. ก่อนสอนต้องทดลองแสดงเสียก่อน เพื่อจะได้ทราบว่า จะวางรูปการติดอย่างไร ติดตรงไหน จะเอาชิ้นไหนออกหรือเพิ่มอะไร
5. สีของวัสดุที่นำมาติดควรตัดกับสีพื้นป้ายและเป็นสีที่ชวนดู
6. ติดวัสดุคราวละน้อย ๆ ขึ้นและติดให้เร็ว
7. อย่าติดให้แน่นเกินไป ที่ไม่ใช้การควรเอาออกทันที
8. ถ้ามีตัวอักษรควรมีขนาดใหญ่และอ่านง่าย
9. อย่าลืมม้วนผู้ดู
10. ให้นักเรียนมีส่วนในการแสดงความคิดเห็นด้วย
11. การแสดงต้องให้ติดต่อกันไม่ขาดสาย และครูต้องอธิบายพร้อมกับจัดวัสดุให้สัมพันธ์กัน

ของจริง (Real objects)

1. ไม่ใหญ่หรือเล็กจนเกินไป
2. เมื่อนำมาแล้วไม่ผิดจากสภาพที่เป็นอยู่จริงมากนัก
3. ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนจนเกินไปทำให้เข้าใจยาก
4. ไม่แพงจนเกินไป
5. ต้องนำเอามาทั้งหมดอย่าใช้เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น
6. ไม่เป็นอันตรายต่อนักเรียน
7. พยายามให้นักเรียนทุกคน ได้มีส่วนร่วมโดยใช้วัตถุวัสดุสัมผัสให้มากที่สุด

หุ่นจำลอง (Models)

1. ย้ำเฉพาะส่วนที่ตรงกับความมุ่งหมายของบทเรียนเท่านั้น
2. เตรียมคำอธิบายและอุปกรณ์อย่างอื่น ๆ ที่จะใช้ด้วยกันไว้ล่วงหน้า
3. เด็กทุกคนมองเห็นได้ชัดเจน
4. เมื่อใช้แล้วต้องบอกขนาดที่แท้จริง
5. หุ่นจำลองที่ใช้แล้วไม่ควรทิ้งไว้ให้เด็กดู นอกจากเด็กยังไม่เข้าใจ

สมรรถภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ครูที่จำเป็นต้องมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการจัดชั้นเรียนและการปกครองชั้นเรียนที่เหมาะสม

ค. หลักการจัดชั้นเรียนและการปกครองชั้นเรียน

การจัดชั้นเรียนและการดำเนินงานในห้องเรียน

การจัดชั้นเรียน หมายถึง การที่ครูจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่นักเรียนจะทำ การจัดห้องเรียนให้อยู่ในลักษณะใดนั้น ขึ้นอยู่กับ อายุ ความสนใจ และความสามารถของนักเรียน ความมุ่งหมายของวิชาและลักษณะของวิชาที่สอน

การดำเนินงานในห้องเรียน หมายถึง การบริหาร การบริการ เกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ตลอดจนการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นด้วย เช่น การจัดที่นั่งของนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ระเบียบวินัยและอื่น ๆ

การจัดชั้นเรียนและการดำเนินงานในห้องเรียนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และมีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน

หลักในการจัดและการดำเนินงานในห้องเรียน

1. การวางแผนงานเกี่ยวกับการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องจัดให้เข้ากับสภาพของห้องเรียน
2. การทำงานประจำต่าง ๆ เช่น การเรียกชื่อ การให้ผู้เรียนขออนุญาต เพื่อจะออกจากห้อง ต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ
3. วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องจัดให้มีระเบียบสวยงามเป็นประจำ
4. การจัดโต๊ะ เก้าอี้ ควรจัดให้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน
5. บรรยากาศในห้องเรียน ต้องส่งเสริมให้การเรียนมีประสิทธิภาพสูง ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียน ผู้สอนก็พร้อมที่จะสอน
6. การดำเนินงานบางอย่างควรให้ผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบ

ลักษณะของห้องเรียนที่ดี

สภาพของห้องเรียนที่ดีโดยทั่ว ๆ ไป ควรมีสภาพดังนี้

1. มีสภาพต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัยของเด็ก คือมีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

ตลอดจนการจัดที่ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน เช่น ขนาดของโต๊ะ เก้าอี้ พอเหมาะกับ ส่วนลัดของร่างกายผู้เรียน เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน ติดตั้งกระดานอยู่ในระดับที่พอเหมาะกับสายตาของผู้เรียน

2. มีสภาพที่เสริมสร้างสุขอนามัย สภาพที่เสริมสร้างอนามัยของผู้เรียน ห้องเรียน ควรประกอบด้วย

- 2.1 มีขนาด กว้าง ยาว และความสูงของห้องเรียนได้ขนาดมาตรฐาน
- 2.2 มีทางลมหรือการระบายอากาศได้อย่างดี
- 2.3 มีแสงสว่างอย่างเพียงพอ
- 2.4 ขนาดของโต๊ะ เก้าอี้ โต๊ะทำงาน มีขนาดพอดีกับสัดส่วนของผู้เรียน
- 2.5 สีที่ใช้ทาฝา หรือผนังห้อง ควรเอื้อต่อการบรรยากาศการเรียนการสอน
- 2.6 ห้องเรียนควรสะอาดเป็นระเบียบ
- 2.7 สภาพของสิ่งต่าง ๆ ในห้องเรียนควรอยู่ในสภาพที่น่าพอใจ
3. มีสภาพที่เอื้อต่อการเรียนการสอน เช่น
- 3.1 มีมุมที่จัดไว้เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ของผู้เรียน
- 3.2 มีการจัดภาพที่สวยงามมาติดไว้ อย่างพอเหมาะพอดี และเหมาะสม
- 3.3 สภาพของห้องเรียนน่าอยู่น่าอาศัยมีสภาพเหมือนที่พักอาศัย
- 3.4 มีสภาพที่ผู้เรียนรู้สึกว่าเขามีความเป็นอิสระที่จะทำงานต่าง ๆ

หลักการปกครองชั้นเรียน

การเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมายได้มากถ้าหากนักเรียนทุกคนมีวินัยในตนเอง รู้จักควบคุมตนเอง และปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่วางไว้ เพราะในห้องเรียนมีลักษณะเป็น สังคมย่อยคืออาศัยระเบียบวินัยเป็นเครื่องมือ ให้การควบคุมชั้น หรือการดำเนินงานในห้องเรียนเป็นไปด้วยดี

ลักษณะของวินัยที่ดี

1. จะต้องไม่มีมากข้อหุ้มนิยมจนเกินไป ควรมีแต่เฉพาะที่สำคัญ ๆ เท่านั้น
2. กฎแต่ละข้อ ควรมีเหตุผลที่ดี จะต้องมีการประชุมตกลงกันและพิจารณาถึงลักษณะธรรมชาติของผู้เรียนด้วย
3. ระเบียบข้อบังคับต้องใช้ภาษาง่าย ๆ ชัดเจนรัดกุม
4. ต้องมีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน อย่างมีเหตุผล และต้องให้ผู้ได้รับโทษเข้าใจและยอมรับความประพฤติของตนเอง

ในการดำเนินบทบาทของครูเกี่ยวกับการปกครองนั้น คติของครูไทยสมัยเก่านั้น มีว่า "น้ำใส - ลูกยอม - กอไฟ - ไล่ออก" การปกครองผู้เรียนนั้นต้องเริ่มด้วยการปกครองที่ราบรื่นเป็นปกติ บางครั้งต้องใช้ระบบยกย่องสรรเสริญ หรือลงโทษด้วยไม้เรียว แต่ถ้าเกินความสามารถที่จะปกครองก็ต้องเชิญออกจากโรงเรียน ส่วนวิธีการทำตนให้เป็นตัวอย่างนั้นนับว่าสำคัญที่สุด ไม่ใช่จึงทำอย่างที่ดีสอนแต่อย่าทำอย่างที่ไม่ดี การทำตนเป็นตัวอย่างนั้นถือว่าดีกว่าการสอนด้วยปากหลายร้อยเท่า

ปัจจัยที่จะทำให้เกิดระเบียบวินัยที่ดีในห้องเรียน คือ

1. เนื้อหาวิชาที่สอนมีประโยชน์
2. วิธีสอนดี
3. การใช้เสียงอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เตรียมการสอนดี
5. ให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในบทเรียนเสมอ
6. มีความยุติธรรม
7. ความร่าเริงและมีอารมณ์ขันของครู
8. ครูต้องเข้าใจว่าตัวเองคือ "คน" เช่นเดียวกับผู้เรียน

แบบประเมินผลตนเองด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง "เทคนิคการสอน"

คำสั่ง จงเติมข้อความลงไปในช่องว่างของแต่ละข้อให้ได้ความสมบูรณ์ที่ถูกต้อง
(ข้อละ 1 คะแนน เวลา 25 นาที)

1. เทคนิคการสอน หมายถึง
2. การที่ครูเอามือแตะริมฝีปากในขณะที่สอนแสดงว่าครูต้องการ
3. เวลาครูอธิบายถึงเรื่องที่เป็นจริงเป็นจัง ครูควรทำสีหน้า
4. เวลายืนสอนหน้าชั้นเรียน เท้าทั้งสองของครูไม่ควรห่างหรือชิดกันเกินไป
และพยายามให้น้ำหนักของร่างกายตกอยู่ตอน ของเท้า
5. การนำเข้าสู่บทเรียนควรใช้เวลาสั้น ๆ ประมาณ นาที และพยายาม
เลือกใช้วิธีการใหม่ ๆ ไม่ซ้ำซาก
6. คำถามที่ดีควรสั้นกระชับรัดกุม ยั่วไม่ถามเฉพาะความจำ ควรถาม
7. การเสริมกำลังใจ ควรใช้จังหวะที่เหมาะสม กระทำอย่างสม่ำเสมอ
และ
8. การเขียนกระดานดำ ควรเริ่มเขียนจากซ้ายมือไปตามลำดับ และถ้ากระดาน
ยาว ควร
9. การจัดชั้นเรียน หมายถึง
10. การดำเนินงานในห้องเรียน หมายถึง
11. ห้องเรียนที่ดี จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ มีสภาพต่าง ๆ สอดคล้องกับวัย
ของผู้เรียน มีสภาพที่เสริมสร้างสุขอนามัย และ
12. วินัยที่ดีของห้องเรียน ควรมีลักษณะที่สำคัญ คือ ใช้ภาษาง่าย ๆ รัดกุม
ชัดเจน และ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

สุวรรณ ปะวรรณจะ หลักการและพฤติกรรมการสอน ขอนแก่น ขอนแก่นการพิมพ์

2525 329 หน้า

สุวรรณี ศรีคุณ ชุดการสอนวิชาศึกษา 435 ทักษะและเทคนิคการสอน พิมพ์ครั้งที่ 3

โครงการตำราวิทยาลัยครุฑนครราชสีมา 2527 270 หน้า

อัญชรี แจ่มเจริญ จันทนา สุขมาก และสุกัญญา ธารีวรรณ ศึกษา 131 หลักการสอน และการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ (ระบบชุดการสอน) พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ

2526 284 หน้า

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คู่มือผู้ฝึกอบรม

เทคนิคการสอน

1. เทคนิคการสอน หมายถึง พฤติกรรมการสอนของผู้สอนโดยใช้กลวิธีในการสอนบทเรียนต่าง ๆ อย่างแยบยล เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูง
2. การที่ครูเอามือแตะริมฝีปากในขณะที่สอน แสดงว่า ครูต้องการให้นักเรียนเงี่ยและตั้งใจเรียน
3. เวลาครูอธิบายถึงเรื่องที่เป็นจริงเป็นจัง ครูควรทำสีหน้าให้สมจริง และยิ้มแย้มแจ่มใส
4. เวลายืนสอนหน้าชั้นเรียน ครูควรพยายามให้น้ำหนักของร่างกายตกอยู่ที่ตอนหน้าของเท้า
5. การนำเข้าสู่บทเรียนควรใช้เวลาสั้น ๆ ประมาณ 5 - 15 นาที
6. คำถามที่ดีควรสั้นกระชับรัดกุม ยั่วเย้า ไม่ถามเฉพาะความจำ ควรถามให้ตอบอย่างลึกซึ้งและมีเหตุผล
7. การเสริมกำลังใจ ควรใช้จังหวะที่เหมาะสม กระทำอย่างสม่ำเสมอ และพยายามเสริมกำลังใจเด็กอย่างทั่วถึง
8. การเขียนกระดานดำ ควรเริ่มเขียนจากซ้ายมือไปตามลำดับ และถ้ากระดานยาวควรแบ่งเป็นช่อง ๆ อย่าเขียนปะปนกัน
9. การจัดชั้นเรียน หมายถึง การที่ครูจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมที่นักเรียนจะกระทำ
10. การดำเนินงานในห้องเรียน หมายถึง การบริหาร การบริการ เกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ตลอดจนการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นด้วย
11. ห้องเรียนที่ดีจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ คือ มีสภาพต่าง ๆ สอดคล้องกับวัยของผู้เรียน มีสภาพที่เสริมสร้างสุขอนามัย และมีสภาพที่เอื้อต่อการเรียนการสอน
12. วินัยที่ดีของห้องเรียน ควรมีลักษณะที่สำคัญคือ ใช้ภาษาง่าย ๆ ชัดเจน และมีเหตุผลที่ดี มีความสำคัญมากพอ

คู่มือการฝึกอบรม เล่ม 7
เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส

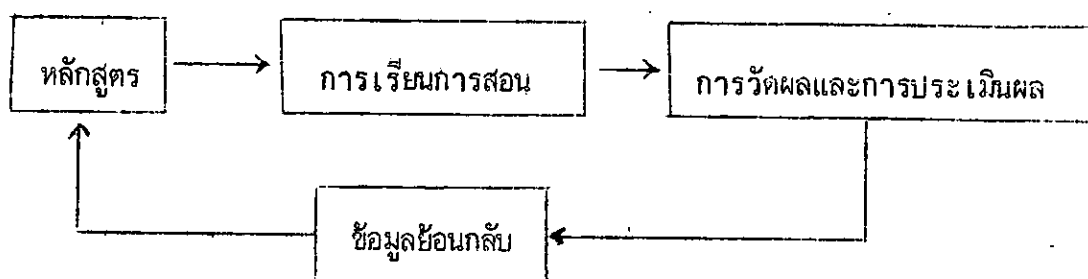
สร้างเสริมสมรรถภาพการเรียนรู้การสอน

เรื่อง การวัดผลและประเมินผลการศึกษา

เวลา 3.40 ชั่วโมง

1. หลักการและเหตุผล

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของคน จึงจำเป็นต้องอาศัยการฝึกฝน อบรม สั่งสอน ทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ เพื่อให้คนเป็นผู้ที่มีลักษณะที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร การที่จะทราบว่ากระบวนการเรียนการสอนได้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด มีจุดบกพร่องและควรแก้ไขอย่างไร จำเป็นต้องอาศัยการวัดผลและการประเมินผลที่เหมาะสมดังแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ต่อไปนี้

ชุดการฝึกอบรมชุดนี้สร้างขึ้นเพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้เรียนรู้ถึงกับตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ ของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

2. เป้าหมาย

การจัดทำชุดฝึกอบรมชุดนี้ มุ่งที่จะนำไปฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวัดผล และการประเมินผลการศึกษา และอาจสามารถนำไปใช้สำหรับฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาประจำการอื่น ๆ ได้อีกด้วย

3. จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักและเห็นคุณค่าของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา
2. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักและมีทักษะในการเขียนข้อสอบแบบต่าง ๆ
3. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักและวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม

4. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

หลังจากผ่านการศึกษาคอร์สนี้แล้ว ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของการวัดผลการศึกษาได้
2. บอกความหมายของการประเมินผลการศึกษาได้
3. บอกองค์ประกอบที่สำคัญของการประเมินผลการศึกษาได้
4. บอกจุดมุ่งหมายของการวัดผลการศึกษาได้
5. บอกลักษณะของการสังเกตที่ดีได้
6. บอกความหมายของการสัมภาษณ์ได้
7. บอกลักษณะการสัมภาษณ์ที่ดีได้
8. บอกประเภทของแบบสอบถามได้
9. บอกความหมายของการทดสอบได้
10. บอกประเภทของแบบทดสอบต่าง ๆ ได้
11. เรียงลำดับขั้นตอนการสร้างข้อสอบได้

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้ฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ทักทายพูดคุยกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม นำเอาคำถามจากแบบประเมินผลตนเองของเอกสารหมายเลข 6 ที่มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบไม่ถูกหรือไม่ดี มาซักถาม ช่วยกันตอบให้ถูกต้อง
5	2. แจกคู่มือการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เล่ม 7 บอกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
15	3. เปิดเทปคำบรรยายเรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาและให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านเอกสารหมายเลข 7 ประกอบไปด้วย
20	4. ปิดเทป ฉายแผ่นโปร่งใสแผ่นที่ 14 และ 15 เพื่อสรุปสิ่งเกี่ยวกับ การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา ซักถามปัญหา
90	5. แบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มละ 6 - 8 คน เพื่อสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรของหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม กลุ่มละ 1 รายวิชา
50	6. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มเสนอผลการทำงานกลุ่ม ๆ ละ 10 นาที อภิปราย
30	7. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบประเมินผลตนเอง เรื่องการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา
	8. ตรวจแบบประเมินผลตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ตอบปัญหาและซักถามปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคการสอน
5	2. รับคู่มือการฝึกอบรม เล่ม 7 อ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
15	3. ฟังเทปคำบรรยายเรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา โดยอ่านเอกสารหมายเลข 7 ประกอบด้วย
20	4. ดูแผ่นโปร่งใส รับฟังการสรุปเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา ตอบคำถาม ซักถามปัญหา
90	5. เข้าร่วมกลุ่ม สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรของหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม
50	6. รับฟังการเสนอผลการทำงานของแต่ละกลุ่ม ร่วมอภิปราย
30	7. ทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

สมรรถภาพด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา นับเป็นกระบวนการที่จะให้ทราบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษา ครูจึงจะต้องมีสมรรถภาพด้านการวัดผลและการประเมินผล การศึกษาสูง โดยครูจะต้องศึกษาหาความรู้และฝึกฝนทักษะต่าง ๆ เกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

ก. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

1. ความหมายของการวัดผลการศึกษา

การวัดผลการศึกษา เป็นคำที่แยกได้ 2 คำ คือ คำว่า "การวัดผล" กับคำว่า "การศึกษา"

การวัดผลเป็นวิธีการ หรือกระบวนการในการกำหนดตัวเลข ให้แกสิ่งของหรือ ลักษณะหรือเหตุการณ์ใด ๆ ภายใต้เงื่อนไขหรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การศึกษาเป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นผู้เจริญขึ้นทั้งทาง ด้านสติปัญญา ทักษะ และทักษะ เพื่อลดกิเลสให้เบาบางลง

เมื่อรวมคำ 2 คำดังกล่าวเข้าด้วยกัน การวัดผลการศึกษา จึงหมายถึง กระบวนการในการกำหนดตัวเลข หรือคะแนน หรือสัญลักษณ์อื่น เพื่อแทนคุณลักษณะหรือพฤติกรรม แต่ละด้านของผู้เรียน โดยอาศัยเครื่องมือหรือวิธีการที่เหมาะสม

2. จุดมุ่งหมายของการวัดผลทางการศึกษา

นักการศึกษาให้ทำการวัดผลการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายพอแยกกล่าวได้ดังนี้
คือ

ก. วัดเพื่อการคัดเลือก (selection) เป็นการวัดเพื่อการกลั่นกรอง เลือกสรรบุคคลที่มีความเหมาะสม ให้เรียนตามโปรแกรมต่าง ๆ

ข. วัดเพื่อการจำแนกประเภท (classification) เป็นการวัดเพื่อการแจกแจงผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามความสามารถหรือความสนใจของผู้เรียน

ค. วัดเพื่อการวินิจฉัย (diagnosis) เป็นการวัดเพื่อค้นหาจุดบกพร่องของผู้เรียนและผู้สอน เพื่อจะให้ได้ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไข และช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้านอย่างสูงสุด

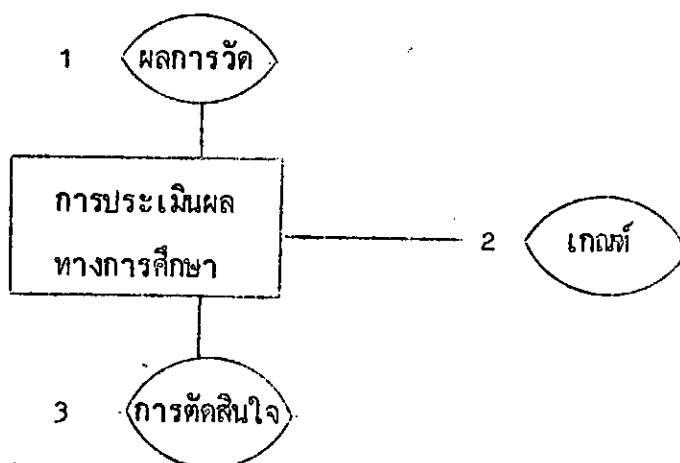
ง. วัดเพื่อการพยากรณ์ (prediction) เป็นการวัดเพื่อใช้ทำนายอนาคตของผู้เรียนว่า สมควรจะเลือกเรียนอะไร จะประสบผลสำเร็จในการเรียนในอนาคตหรือไม่

จ. วัดเพื่อการประเมินผล (evaluation) เป็นการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียน ว่ามีมากน้อยเพียงใด และอยู่ในระดับใด

3. ความหมายของการประเมินผลทางการศึกษา

การประเมินผลทางการศึกษา คือ กระบวนการตัดสินคุณค่าของกิจกรรมทางการศึกษา ที่อาศัยวิธีการซึ่งมีระบบแบบแผนในการรวบรวมข้อมูล หลักฐาน และเหตุผลประกอบการพิจารณาตัดสินว่า กิจกรรมทางการศึกษานั้น ๆ ดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมประการใด หรือถ้ามองในแง่ของการเรียนการสอนแล้ว การประเมินผลทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจ เพื่อลงสรุปคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เจริญก้าวหน้าในตัวผู้เรียนว่ามีคุณค่าเพียงใด หรือมีคุณภาพดีระดับใด ทั้งนี้ย่อมอาศัยเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการเปรียบเทียบ

จากความหมายดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การประเมินผลทางการศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

จากภาพแสดงองค์ประกอบของการประเมินผลทางการศึกษา อธิบายได้ดังนี้

1. ผลการวัด หมายถึง ตัวเลขหรือจำนวนที่แสดงปริมาณ หรือคุณสมบัติ
คุณลักษณะนั้นผลการวัดจะเป็นข้อมูลที่ใช้เพื่อการพิจารณาต่อไป
2. เกณฑ์ หมายถึง มาตรฐานที่กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้เปรียบเทียบกับผลการวัดที่มี
คุณค่า
3. การตัดสินใจ เป็นการสรุปผลการเปรียบเทียบระหว่างผลการวัดกับเกณฑ์
ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร การตัดสินใจจะต้องอาศัยพิจารณา ความถี่ถ้วน
และความยุติธรรมประกอบเข้าด้วยกัน
4. จุดมุ่งหมายของการประเมินผลทางการศึกษา

จุดมุ่งหมายของการประเมินผลทางการศึกษา สรุปได้ 3 ประการ คือ

1. การประเมินเพื่อวินิจฉัย เป็นการประเมินเพื่อค้นหาข้อบกพร่องหรือปัญหา
อุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมการศึกษา ซึ่งอาจจะมีผลมาจากสภาพแวดล้อม
งบประมาณทรัพยากร ฯลฯ
2. การประเมินเพื่อการปรับปรุง การประเมินเพื่อการปรับปรุงเป็นการ
ประเมินระหว่างดำเนินการ เพื่อพิจารณาว่า การดำเนินการมีความเหมาะสม เป็น
ประโยชน์ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่มีอยู่หรือไม่ อย่งไรมีส่วนขัดข้องที่ต้องปรับปรุง
แก้ไขที่ใด

3. การประเมินเพื่อการตัดสินใจสรุป เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาว่า การดำเนินงานที่ได้ลงมือปฏิบัติไปนั้น มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลหรือไม่ การประเมินผล เพื่อการตัดสินใจสรุปมักจะกระทำเมื่อการดำเนินงานได้สิ้นสุดลงแล้ว (ประสิทธิภาพ หมายถึง การดำเนินงานตามกฎระเบียบ เกร่งครัด ประหยัด ส่วนประสิทธิผล หมายถึง การพิจารณาถึงประโยชน์ และความสอดคล้องของผลผลิตที่ได้กับความต้องการหรือปัญหา ที่มียู่)

5. หลักการประเมินผลทางการศึกษา

การประเมินผลทางการศึกษาที่ดี ควรจะได้ดำเนินการโดยยึดหลักที่สำคัญต่อไปนี้
คือ

1. กำหนดสิ่งที่จะประเมินให้ชัดเจนและวัดได้ การกำหนดว่าจะตัดสินใจให้
คุณค่าแก่เรื่องใดจะต้องกำหนดให้ชัดเจน และระบุพฤติกรรมให้เป็นเชิงพฤติกรรม
2. วางแผนการประเมินให้รัดกุม ประหยัดและมีความเป็นไปได้
3. ใช้เทคนิคหลาย ๆ อย่างเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความ
มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้มานั้น มีความครอบคลุมคุณลักษณะที่จะประเมินผลจริง ๆ
4. เกณฑ์ใช้ในการประเมินต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่วัด และจุดมุ่งหมายของ
การประเมิน เช่น

จุดมุ่งหมาย : เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

สิ่งที่วัด : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเมื่อเรียนบทเรียน
ย่อยจบ

เกณฑ์การประเมิน : แต่ละจุดประสงค์ต้องตอบได้ 80 % ขึ้นไป

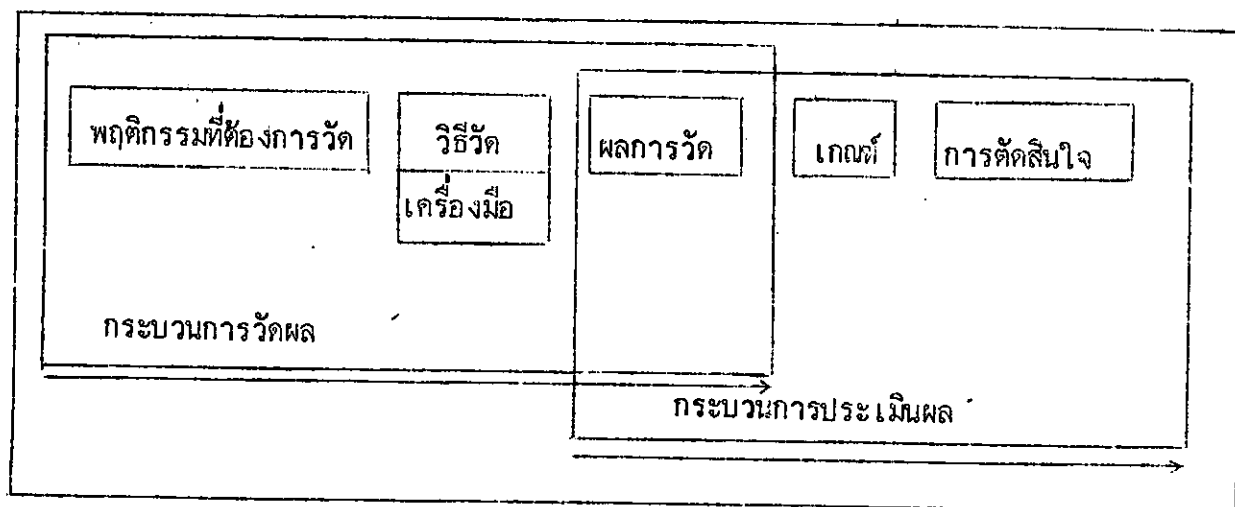
5. เลือกใช้เครื่องมือในการประเมินที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ คุณภาพของ
เครื่องมือ หมายถึงว่า เครื่องมือนั้นมีความเที่ยงตรง (validity) คือวัดได้ตรงตาม
ที่ต้องการวัด และเครื่องมือนั้นมีความเชื่อมั่น (reliability) คือวัดได้คงเส้นคงวา
สำหรับประสิทธิภาพของเครื่องมือ หมายความว่า เครื่องมือนั้นใช้ได้ง่าย สะดวก และ
ประหยัด

6. เลือกใช้เทคนิคการประเมินที่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะเทคนิคการประเมินมีหลายแบบแต่ละแบบก็มีข้อดีและข้อจำกัดเฉพาะตัว

7. การประเมินต้องมีความเที่ยงตรงปราศจากความลำเอียง และผู้ประเมินผลทางการศึกษาต้องใช้วิจารณญาณและคุณภาพอย่างสูง

6. ความสัมพันธ์ระหว่างการวัดผลการศึกษากับการประเมินผลทางการศึกษา

การวัดผลการศึกษากับการประเมินผลทางการศึกษา เป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะการวัดผลจะทำให้ได้ผลการวัด ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานอันดีต่อการที่จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง ในกระบวนการประเมินผล นักการศึกษาหลายคน จึงมีความคิดที่ไม่ควรแยกกิจกรรมการวัดผล และการประเมินผลออกจากกัน ควรรวมกระบวนการเป็นสิ่งที่เดียวกันการวัดผลและประเมินผล จึงเริ่มตั้งแต่การกำหนดพฤติกรรมที่ต้องวัด ไปจนถึงการกำหนดเกณฑ์และการตัดสินใจเป็นขั้นสุดท้าย ดังภาพต่อไปนี้

กระบวนการวัดผลและการประเมินผล

ภาพ : กระบวนการวัดผลและการประเมินผล โดยแยกให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการวัดผลและกระบวนการประเมินผล

2 เครื่องมือในการวัดผลการศึกษา

เครื่องมือใช้ในการวัดผลการศึกษา มีอยู่หลายชนิด แต่ละชนิดก็มีลักษณะการใช้ได้อย่างเหมาะสมตามโอกาส สถานการณ์ และความสามารถของผู้ใช้เครื่องมือ ที่ใช้ในการวัดผลการศึกษาที่สำคัญ และนิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง ได้แก่ สิ่งต่อไปนี้

2.1 การสังเกต

2.2 การสัมภาษณ์

2.3 การสอบถาม

2.4 การทดสอบ

2.1 การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการวัดพฤติกรรมของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การเรียน การเล่น การคบเพื่อน ความรับผิดชอบ เป็นต้น การสังเกต จะใช้ตาและหูเป็นสื่อในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของการสังเกตที่ดี

ก. กำหนดสิ่งที่จะทำการสังเกตให้ชัดเจน กำหนดการดู การฟังที่ละเอียด และมีจุดมุ่งหมายแน่ชัด

ข. มีความตั้งใจ แน่วแน่และจดจ่อให้สิ่งที่สังเกต

ค. พยายามขจัดความลำเอียงหรืออคติส่วนตัว

ง. ควรสังเกตหลาย ๆ ครั้งในหลาย ๆ โอกาสและหลาย ๆ สถานการณ์

จ. ควรมีแบบฟอร์มบันทึกหลังจากสังเกต เพื่อป้องกันการหลงลืม

ฉ. ควรใช้เครื่องมือวัดชนิดอื่น ๆ ควบคู่ไปกับการสังเกตด้วย

ข้อดีของการสังเกต

1. สะดวก รวดเร็ว ทำได้ง่าย

2. เสียค่าลงทุนน้อย

3. ใช้ได้อย่างกว้างขวางกับบุคคลทุกประเภททุกระดับ

ข้อจำกัดของการสังเกต

1. ถ้าขาดความตั้งใจจริง และไม่มีทักษะพอ อาจทำให้ได้ข้อมูลผิดพลาด
2. ผู้สังเกตมักมีความลำเอียง หรือมีอคติส่วนตัว ทำให้ได้ข้อมูลไม่เที่ยงตรง
3. การรู้ตัวของผู้ถูกสังเกตอาจทำให้ได้ข้อมูลผิดพลาด

2.2 การสัมภาษณ์ (interview) การสัมภาษณ์บางครั้งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การสอบปากเปล่า ด้วยการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายที่กำหนดเอาไว้ล่วงหน้า การสัมภาษณ์ นอกจากจะใช้หูและตาในการสังเกตแล้ว ยังมีโอกาสได้พูดซักถามอีกด้วย

การสัมภาษณ์ มีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. การสัมภาษณ์รายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม (individual and group interview)
2. การสัมภาษณ์อย่างมีแบบแผน (structured interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดรูปแบบ หรือโครงสร้างของคำถามไว้ตายตัวแล้วว่าจะสัมภาษณ์อะไร
3. การสัมภาษณ์ที่ไม่กำหนดรูปแบบตายตัว (Unstructured interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มุ่งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเองอย่างอิสระ

ลักษณะการสัมภาษณ์ที่ดี

1. ระหว่างการสัมภาษณ์จะต้องขี้อาย หรือกระตุ้นให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อยากตอบ อยากแสดงความคิดเห็นของเขาออกมา
2. ผู้สัมภาษณ์ควรเป็นผู้ฟังมากกว่าผู้พูด
3. บรรยายการสัมภาษณ์ควรเป็นกันเอง น่าไว้วางใจ

2.3 แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้วัดเกี่ยวกับ อารมณ์ ความรู้สึก เช่น ความคิดเห็น ทักษะคติ ความสนใจ ในบางครั้งอาจใช้ควบคู่กับการสัมภาษณ์ การเขียนแบบสอบถามมักเขียนอยู่ 2 แบบ คือ

1. แบบปลายปิด เป็นแบบสอบถามที่มีคำตอบให้เลือกหรือให้เติมความสั้น ๆ หรือให้เรียงอันดับความสำคัญของข้อคำถาม เช่น

เข้าพรรษาปีนี้น่าจะจำพรรษาที่วัดใด (เรียงอันดับชื่อวัดจากความสำคัญมากไปหาน้อย)

1.....

2.....

3.....

ทำไมท่านจึงเลือกจำพรรษาที่วัดนี้ (ให้เหตุผล 2 ประการ)

1.....

2.....

2. แบบปลายเปิด (Opened form) เป็นแบบสอบถามที่เปิดโอกาสให้ผู้สอบเลือกตอบโดยเสรี ตามความคิดเห็นหรือความรู้สึกส่วนตัว เช่น

จงแสดงความรู้สึกรักของท่านที่มีต่อมหาเถรสมาคม

.....

.....

.....

ท่านคิดว่าการเรียนการสอนวิชาวัดผลเป็นอย่างไร อธิบาย

.....

.....

.....

ลักษณะของแบบสอบถามที่ดี

1. คำถามควรสั้น ชัดเจน
2. คำถามต้องมีลักษณะยั่วผู้ให้อยากตอบ
3. มีคำแนะนำในการทำแบบสอบถามอย่างชัดเจน
4. คำถามแต่ละคำถามควรมีความสำคัญ

2.4 การทดสอบ (Testing) การทดสอบเป็นเครื่องมือที่ใช้กันอย่างกว้างขวางและแพร่หลายในการวัดพฤติกรรมทางสมอง การทดสอบหมายถึง การวัดผลประเภทหนึ่งที่ใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือวัด นั่นคือ การทดสอบ แบบทดสอบและการวัดผลจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้นจึงจะให้นิยามบางนิยามที่น่าสนใจ ดังนี้

การทดสอบแบบอิงกลุ่ม (Norm - Referenced Testing) เป็นการทดสอบซึ่งแปลความหมายของการทดสอบ โดยการเอาผลการทดสอบของผู้สอบไปเทียบกับผลการทดสอบของคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ว่าจะอยู่ลำดับที่เท่าไรของกลุ่ม

แบบทดสอบอิงกลุ่ม (Norm - Referenced Test) เป็นเครื่องมือวัดผลการศึกษานิตหนึ่ง ซึ่งเนื้อหาสาระของข้อสอบเป็นเนื้อหาสาระของหลักสูตรแบบทั่ว ๆ ไป ข้อสอบแต่ละข้อที่คัดเลือกมาประกอบเป็นแบบทดสอบ ต้องสามารถจำแนกความเก่งอ่อนของผู้สอบได้ดี

การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ (Criterion - Referenced Testing) เป็นการทดสอบซึ่งแปลความหมายของผลการทดสอบโดยการนำเอาผลการทดสอบของผู้สอบไปเทียบกับมาตรฐานที่แท้จริง (absolute standard) ว่าอยู่ในระดับใดถึงมาตรฐานที่ยอมรับได้หรือไม่

แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (Criteriorced - Referenced Test) แบบทดสอบที่บรรจุเนื้อหาสาระของข้อสอบที่เฉพาะเจาะจงสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน มีคะแนนจุดตัด (Cut - off) หรือคะแนนเกณฑ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องตัดสินว่าผู้สอบมีความรอบรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่

การทดสอบแบบอิงจุดประสงค์ (Objective - Referenced Testing) เป็นการทดสอบซึ่งแปลความหมาย โดยการนำเอาผลการทดสอบไปเทียบกับจุดประสงค์การสอนว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การสอนได้มากน้อยเพียงใด

แบบทดสอบอิงจุดประสงค์ (Objective - Referenced Test) เป็นแบบทดสอบที่บรรจุเนื้อหาสาระของข้อสอบตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

แบบทดสอบ (Test) เป็นเครื่องมือวัดผลการศึกษานิติหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยชุดของข้อสอบที่สร้างขึ้นมา เพื่อใช้วัดคุณสมบัติ (Attributes) อย่างใดอย่างหนึ่งของพฤติกรรมผู้เรียน

ข้อสอบ (Test Item) หมายถึง เขตของเนื้อหาสาระวิชาตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่ ข้อสอบแต่ละข้อจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ส่วนที่เป็นสถานการณ์ หรือสิ่งเร้าหรือภาคคำถาม
2. ส่วนที่เป็นภาคคำตอบ
3. ส่วนที่ใช้ในการตัดสินว่าคำตอบนั้นถูกหรือผิด

ประเภทต่าง ๆ ของแบบทดสอบ

แบบทดสอบอาจแบ่งออกได้ เป็น 4 ลักษณะ คือ

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดเกี่ยวกับ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ซึ่งเป็นสมรรถภาพทางด้านต่าง ๆ ของสมองของผู้เรียน ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาก่อนแล้ว แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ อาจจะเป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้เอง หรือเป็นแบบทดสอบมาตรฐานก็ได้

2. แบบทดสอบวัดความถนัด (Aptitude test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดทิศทางของสมรรถภาพสมองของผู้เรียน เพื่อใช้ในการทำนายว่าผู้เรียนควรจะเรียนหรือควรจะประกอบอาชีพอะไร เช่น แบบทดสอบวัดความถนัดทางการเรียน แบบวัดความถนัดทางภาษา แบบวัดความถนัดเฉพาะอื่น ๆ เช่น ทางศิลปะ ดนตรี เป็นต้น

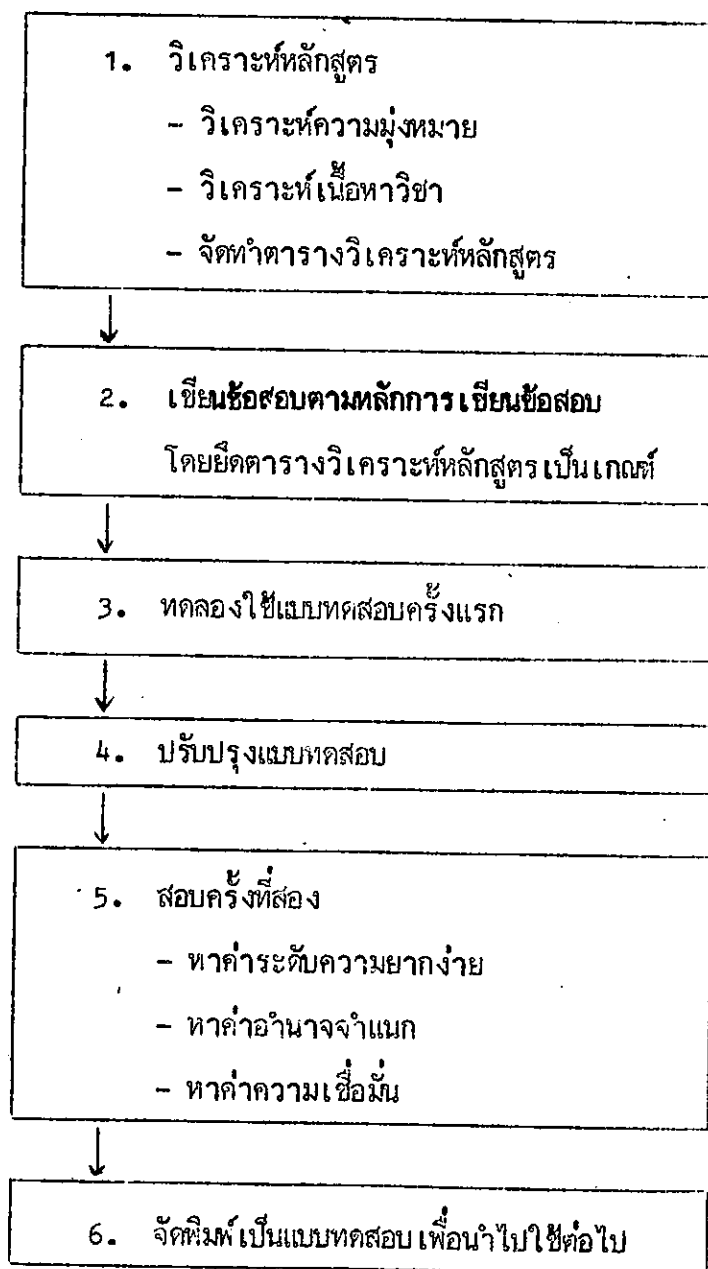
3. แบบทดสอบการกระทำ (Performance test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถหรือทักษะในการทำงาน โดยการให้ปฏิบัติจริง เพื่อดูลักษณะการทำงาน ความคล่องแคล่ว และผลงานที่ได้ เช่น วาดเขียน คัดไทย เป็นต้น

4. แบบทดสอบวัตนุคคลและสังคม (Personal and Social test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัตนุคลิกภาพและการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้เรียน เช่น แบบวัดความสนใจ บุคลิกภาพ การปรับตัว สุขภาพจิต เป็นต้น

ชุดฝึกอบรมนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดการเขียนของแบบทดสอบ เช่น การสร้างข้อสอบ การเขียนข้อสอบแบบต่าง ๆ ต่อไป เพราะมีความเห็นว่า แบบทดสอบมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงสถานะภาพของผู้เรียนและผู้สอน และเป็นที่ยอมรับว่าการทดสอบเป็นหลักสำคัญของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนของโรงเรียนอีกด้วย

3. การสร้างแบบทดสอบ

แบบทดสอบที่ดี และมีความเหมาะสมนั้น จะต้องผ่านการสร้างอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจน ลำดับขั้นตอนของการสร้างแบบทดสอบแสดงได้ดังภาพประกอบต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์หลักสูตร

การวิเคราะห์หลักสูตร หมายถึง การแยกแยะรายละเอียดของหลักสูตร เพื่อทราบว่าแต่ละวิชามีความมุ่งหมายอะไร มีเนื้อหาอะไรบ้าง และมีอยู่อย่างละเท่าไร การวิเคราะห์หลักสูตรถ้าทำเป็นคณะกรรมการก็จะทำให้เกิดความร่วมมือ และความคิดเห็นกว้างขวาง จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์หลักสูตรก็คือ จะได้นำผลการวิเคราะห์ไปใช้เป็นแนวทางและเกณฑ์ในการเขียนข้อสอบ

ขั้นตอนของการวิเคราะห์หลักสูตร แยกได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

- 1.1 การวิเคราะห์ความมุ่งหมาย
- 1.2 การวิเคราะห์เนื้อหาวิชา
- 1.3 การสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร

1.1 การวิเคราะห์ความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมายของหลักสูตร โดยทั่วไปจะเขียนไว้กว้าง ๆ กรรมการแต่ละคนจะต้องพิจารณาและวิเคราะห์ว่า หลักสูตรนั้น ๆ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถภาพ หรือพฤติกรรมใดบ้าง ถ้าหากวิเคราะห์พฤติกรรมด้านพุทธิศึกษา (Cognitive Domain) มักจะสร้างเป็นพฤติกรรมย่อยได้ 6 ด้าน คือ ด้านความรู้ความจำ (Knowledge) ด้านความเข้าใจ (Comprehension) ด้านการนำไปใช้ (Application) ด้านการวิเคราะห์ (Analysis) ด้านการสังเคราะห์ (Synthesis) และด้านการประเมินค่า (Evaluation)

1.2 การวิเคราะห์เนื้อหาวิชา

การวิเคราะห์เนื้อหาวิชา ก็คือ การแยกย่อยเนื้อหาที่กำหนดเอาไว้ในหลักสูตร ออกเป็นหัวข้อ และแยกย่อยต่อเป็นหัวข้อย่อย ทั้งนี้อาจจะเรียงตามลำดับเรื่องหรือสลับหัวข้อที่จะสอนเสียใหม่ก็ได้ แต่ทั้งนี้ควรจะแยกย่อยให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.3 การสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร

ตารางวิเคราะห์หลักสูตร หมายถึง ตารางที่แสดงน้ำหนักและความสำคัญของ
ความสัมพันธ์ระหว่างการวิเคราะห์ความมุ่งหมายของหลักสูตร กับการวิเคราะห์เนื้อหาวิชา
จุดมุ่งหมายของการสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรก็คือ เพื่อใช้เป็นหลักยึดของการเรียน
การสอนวิชานั้น ๆ และยังใช้เป็นเกณฑ์ในการออกข้อสอบวิชานั้น ๆ ด้วย

ตารางวิเคราะห์หลักสูตร แสดงได้ดังนี้

พฤติกรรม เนื้อหาวิชา	ความรู้ ความจำ	ความ เข้าใจ	การนำ ไปใช้	การวิ- เคราะห์	การสัง เคราะห์	การ ประเมิน	รวม	อันดับความสำคัญ
คะแนน	10	10	10	10	10	10	60	
รวม								
อันดับความสำคัญ								

ตารางวิเคราะห์หลักสูตรแต่ละช่องของแต่ละหัวข้อ จะมีคะแนนกำกับอยู่ ความมากน้อยของคะแนนจะเป็นตัวกำหนดความสำคัญ และน้ำหนักของเนื้อหาวิชาแต่ละหัวข้อ และบ่งบอกถึงพฤติกรรมที่ต้องวัด โดยทั่วไปมักให้คะแนนเต็มของแต่ละช่องพฤติกรรมเป็น 10 คะแนน หรืออาจรับคะแนนเป็นอย่างอื่นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวก และความเหมาะสมที่จะนำไปใช้พิจารณาเพื่อการออกข้อสอบตามสัดส่วนที่เหมาะสมต่อไป

แบบประเมินผลตนเอง (ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา)

คำสั่ง จงเติมข้อความในช่องว่างของแต่ละข้อให้ได้ความสมบูรณ์และถูกต้อง
(ข้อละ 1 คะแนน เวลา 30 นาที)

1. การวัดผลการศึกษา หมายถึง
2. การทดสอบ หมายถึง
3. การประเมินผลการศึกษา หมายถึง
4. จุดมุ่งหมายของการวัดผลการศึกษา คือ เพื่อการคัดเลือก เพื่อการจำแนกประเภท เพื่อการวินิจฉัย เพื่อการพยากรณ์ และ/หรือ
5. การประเมินผลการศึกษาเบื้องต้นประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. ผลการวัด 2. เกณฑ์ และ 3.
6. การสังเกตที่ดีจะต้องกำหนดสิ่งที่จะสังเกตให้ชัดเจน มีความจดจ่อจัดความลำเอียง ใช้แบบฟอร์มบันทึกช่วยในการสังเกต และ
7. การสัมภาษณ์อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า
8. การสัมภาษณ์มี 3 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม การสัมภาษณ์อย่างมีแบบแผน และ
9. แบบสอบถามอาจเขียนได้ 2 แบบ คือ แบบปลายเปิด และ
10. แบบทดสอบ หมายถึง
11. แบบทดสอบอิงกลุ่ม หมายถึง
12. แบบทดสอบอิงเกณฑ์ หมายถึง
13. แบบทดสอบอิงจุดประสงค์ หมายถึง
14. การทดสอบอิงเกณฑ์ หมายถึง
15. แบบทดสอบจำแนกได้ 4 ประเภท คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดความถนัด แบบทดสอบการกระทำ และ

16. ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ คือ วิเคราะห์หลักสูตร เขียนข้อสอบ
ปรับปรุงแบบทดสอบ สอบครั้งที่สอง และจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้ต่อไป

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ การวัดผลและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2519 212 หน้า

สมนึก ภัททิยธนี การประเมินผลและการสร้างแบบทดสอบ ภาควิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา

คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูมหาสารคาม 2525 164 หน้า

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้ฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดผลและ
การประเมินผลการศึกษา

1. การวัดผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการกำหนดตัวเลข หรือคะแนน หรือสัญลักษณ์อื่น เพื่อแทนคุณลักษณะหรือพฤติกรรมแต่ละด้านของผู้เรียน โดยอาศัยเครื่องมือ หรือวิธีการที่เหมาะสม
2. การทดสอบ หมายถึง การวัดผลที่ใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือวัด
3. การประเมินผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของกิจกรรมทางการศึกษา โดยอาศัยวิธีการที่มีระบบ
4. จุดมุ่งหมายของการวัดผลการศึกษา คือ เพื่อการคัดเลือก เพื่อการจำแนกประเภท เพื่อการวินิจฉัย เพื่อการพยากรณ์ และ/หรือเพื่อการประเมินผล
5. การประเมินผลการศึกษาเบื้องต้นประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ 1. ผลการวัด 2. เกณฑ์ และ 3. การตัดสินใจ
6. การสังเกตที่ดีจะต้องกำหนดสิ่งที่จะสังเกตให้ชัดเจน มีความจดจ่อ ขจัดความลำเอียง ใช้แบบฟอร์มบันทึกช่วยในการสังเกต และสังเกตหลาย ๆ ครั้งในหลาย ๆ สถานการณ์
7. การสัมภาษณ์อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การสอบถามเปล่า
8. การสัมภาษณ์มี 3 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม การสัมภาษณ์อย่างมีแบบแผน และการสัมภาษณ์ที่ไม่กำหนดรูปแบบตายตัว
9. แบบสอบถามอาจเขียนได้ 2 แบบคือ แบบปลายปิด กับแบบปลายเปิด
10. แบบทดสอบ หมายถึง เครื่องมือวัดผลการศึกษาชนิดหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยชุดของข้อสอบที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้วัดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งของพฤติกรรมผู้เรียน
11. แบบทดสอบอิงกลุ่ม หมายถึง แบบทดสอบที่มีเนื้อหาสาระของข้อสอบเป็นเนื้อหาสาระของหลักสูตร ข้อสอบแต่ละข้อสามารถจำแนกความเก่งอ่อนของผู้สอบได้เป็นอย่างดี

12. แบบทดสอบอิงเกณฑ์ หมายถึง แบบทดสอบที่บรรจุเนื้อหาสาระของข้อสอบที่เฉพาะเจาะจงสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน มีคะแนนเกณฑ์สำหรับใช้เป็นเครื่องตัดสินว่าผู้สอบมีความรอบรู้ตามเกณฑ์หรือไม่

13. แบบทดสอบอิงจุดประสงค์ หมายถึง แบบทดสอบที่มีเนื้อหาสาระของข้อสอบตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

14. การทดสอบอิงเกณฑ์ หมายถึง การทดสอบที่แปลความหมายของผลการสอบด้วยการนำเอาผลการทดสอบของผู้สอบไปเทียบกับมาตรฐาน ว่าอยู่ในระดับใด ถึงมาตรฐานที่ยอมรับได้หรือไม่

15. แบบทดสอบจำแนกได้ 4 ประเภท คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดความถนัด แบบทดสอบการกระทำและแบบทดสอบวัดบุคคลและสังคม

16. ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ คือ วิเคราะห์หลักสูตร เขียนข้อสอบ ทดลองใช้ครั้งแรก ปรับปรุงแบบทดสอบ สอบครั้งที่สอง และจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้ต่อไป

คู่มือการฝึกอบรม เล่ม ๘
เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ชุดฝึกอบรมนิโครัส

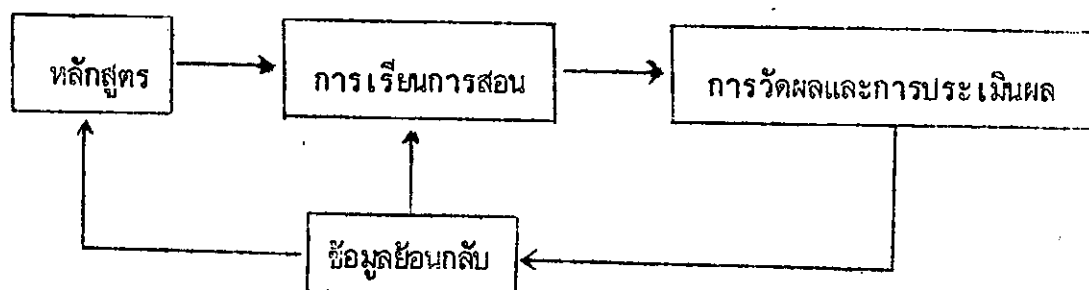
สร้างเสริมสมรรถภาพการเรียนรู้การสอน

เรื่อง การวัดผลและประเมินผลการศึกษา

เวลา 3.45 ชั่วโมง

1. หลักการและเหตุผล

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของคน จึงจำเป็นต้องอาศัยการฝึกอบรม อบรม สั่งสอน ทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ เพื่อให้คนเป็นผู้ที่มีลักษณะที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร การที่จะทราบว่ากระบวนการเรียนการสอนได้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร หรือไม่เพียงใด มีจุดบกพร่องและควรแก้ไขอย่างไร จำเป็นต้องอาศัยการวัดผลและการประเมินผลที่เหมาะสม ดังแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ต่อไปนี้

ชุดการฝึกอบรมชุดนี้สร้างขึ้นเพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้เรียนรู้ถึงกับตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ ของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

2. เป้าหมาย

การจัดทำชุดฝึกอบรมชุดนี้ มุ่งที่จะนำไปฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวัดผล และการประเมินผลการศึกษา และอาจสามารถนำไปใช้สำหรับฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาประจำการอื่น ๆ ได้อีกด้วย

3. จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักและเห็นคุณค่าของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา
2. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักและมีทักษะในการเขียนข้อสอบแบบต่าง ๆ
3. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักและวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม

4. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

หลังจากผ่านการฝึกอบรมนี้แล้ว ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความสามารถ

1. บอกจุดมุ่งหมายของการศึกษาได้
2. บอกความหมายของข้อสอบอัตนัยได้
3. บอกข้อจำกัดของข้อสอบแบบอัตนัยได้
4. บอกข้อจำกัดของข้อสอบแบบเลือกตอบได้
5. บอกรูปแบบของข้อสอบแบบเลือกตอบได้
6. บอกประเภทของการเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบชนิดต่าง ๆ ได้
7. บอกจุดเด่นและจุดด้อยของการวัดผลประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรมได้

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้ฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

การเขียนข้อสอบ

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ทักทาย พูดคุยกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม นำเอาคำถามจากแบบประเมินผลตนเองของเอกสารหมายเลข 7 ที่มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบไม่ถูกหรือไม่ดี มาซักถาม ช่วยกันตอบให้ถูกต้อง
5	2. แจกคู่มือการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เล่ม 8 บอกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
20	3. เปิดเพนคำบรรยายเรื่อง การเขียนข้อสอบ และให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านเอกสารหมายเลข 8 ประกอบด้วย
20	4. ปิดเพน ฉายแผ่นโปสเตอร์ แผ่นที่ 16 และ 17 สรุปลงกับเกี่ยวกับการเขียนข้อสอบ ซักถามปัญหา
120	5. แบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มละ 6 - 8 คน (กลุ่มเดิมที่วิเคราะห์หลักสูตร) เพื่อเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบโดยยึดตารางวิเคราะห์หลักสูตร แจกตัวอย่างการเขียนข้อสอบให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม คอยให้ความช่วยเหลือการทำงานของกลุ่ม
50	6. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มเสนอผลการทำงานของกลุ่ม ๆ ละ 10 นาที

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

การเขียนข้อสอบ

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ตอบปัญหาและซักถามปัญหาเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา
5	2. รับคู่มือการฝึกอบรม เล่ม 8 อ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
20	3. ฟังเทปคำบรรยายเรื่อง การเขียนข้อสอบ โดยอ่านเอกสารหมายเลข 8 ประกอบด้วย
20	4. ดูแผ่นโปสเตอร์ รับฟังการสรุปสังกับเกี่ยวกับการเขียนข้อสอบ ตอบคำถาม ซักถามปัญหา
120	5. เข้าร่วมกลุ่ม เขียนข้อสอบแบบ เลือกตอบตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร โดยดูตัวอย่างการเขียนข้อสอบจากตัวอย่างที่ได้รับแจก
50	6. รับฟังการเสนอผลการทำงานของแต่ละกลุ่ม ร่วมอภิปราย

สมรรถภาพด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

การเขียนข้อสอบ นับเป็นกระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งในการวัดผลและประเมินผล การศึกษา เพราะถ้าครูเขียนข้อสอบได้ดี ครูก็จะมีเครื่องมือที่ใช้วัดผลการศึกษาที่เหมาะสมและ ถูกต้อง รายละเอียดของการเรียนข้อสอบมีดังนี้

การเขียนข้อสอบ

การเขียนข้อสอบ อาจเขียนได้หลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและความเหมาะสม ในการวัด แต่จะต้องคำนึงถึงความครอบคลุมเอาไว้ด้วย โดยทั่วไปจุดมุ่งหมายของการศึกษา (Taxonomy of Education) แบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้คือ

1. เพื่อให้เกิดพฤติกรรมด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) การวัด พฤติกรรมด้านสติปัญญา มักจะวัดโดยใช้ข้อสอบเขียนตอบชนิดต่าง ๆ การสัมภาษณ์ เป็นต้น
2. เพื่อให้เกิดพฤติกรรมด้านความรู้สึก อารมณ์ (Affective Domain) มักจะวัดด้วยแบบทดสอบประเภทบุคคลสังคม การสังเกต เป็นต้น
3. เพื่อให้เกิดพฤติกรรมด้านทักษะทางกาย (Psychomotor Domain) มักวัด ด้วยแบบทดสอบแบบให้ปฏิบัติจริง

ข้อสอบแต่ละชนิด มีลักษณะเด่น และมีหลักการเขียนข้อสอบแตกต่างกัน ซึ่งจะกล่าวถึง ต่อไปนี้ ได้แก่ การเขียนข้อสอบอัตนัย และการเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบ

1. การเขียนข้อสอบแบบอัตนัย

ข้อสอบแบบอัตนัย หรือข้อสอบแบบเรียงความ หมายถึง ข้อสอบที่ให้ผู้ตอบเขียนบรรยาย หรือแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ

ข้อดีของข้อสอบแบบอัตนัย

ข้อสอบแบบอัตนัย มีความเหมาะสมที่จะใช้ในการสอบเก็บคะแนน สอบสรุปบทเรียน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะหาจุดบกพร่องเพื่อการซ่อมเสริม แก้ไขให้ดีขึ้น ข้อดีของข้อสอบอัตนัย สรุปได้ดังนี้

1. ถ้าผู้สอบไม่มีความรู้จะมีโอกาสเดาตอบได้ถูกน้อยมาก
2. เป็นการฝึกให้ผู้สอบได้แสดงความสามารถความคิดเห็นด้วยการเขียนตอบ
3. นำมาใช้วัดพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสังเกต

ข้อจำกัดของข้อสอบแบบอัตนัย

1. เขียนคำถามได้น้อยข้อ เพราะแต่ละข้อต้องใช้เวลาตอบนาน จึงมักทำให้ผู้สอบได้ไม่ครอบคลุมเนื้อหา และพฤติกรรมที่มีอยู่
2. ตรวจให้คะแนนยาก มักขาดความยุติธรรมและขาดความเชื่อมั่น บางครั้งคำตอบเดียวกัน แต่ตรวจให้คะแนนไม่เท่ากัน
3. ใช้เวลาในการตรวจมาก จึงไม่เหมาะในการสอบคัดเลือก หรือสอบคนจำนวนมาก

หลักในการเขียนข้อสอบแบบอัตนัย

1. ใช้ภาษาง่าย ๆ ชัดเจน ให้ผู้สอบทุกคนอ่านแล้วเข้าใจตรงกันว่าถามอะไร
2. ไม่ควรให้ผู้สอบได้เลือกตอบเป็นบางข้อ เพราะแต่ละข้ออาจมีความง่ายไม่เท่ากัน การกำหนดให้ผู้สอบทำทุกข้อจะทำให้สามารถจำแนกได้ว่า ใครเรียนรู้มากน้อยต่างกันเพียงใด
3. ไม่ควรให้เปิดหนังสือตอบ เพราะอาจทำให้คนขี้เกียจไม่ตั้งใจเรียน โดยหวังว่าจะเปิดตำราได้ในเวลาสอบ
4. ควรกำหนดคะแนนแต่ละข้อเอาไว้ อาจบอกด้วยว่าจะแยกให้คะแนนอย่างไร
5. ข้อสอบควรมีความเหมาะสมกับเวลาที่ให้ทำ ผู้มีความรู้สามารถตอบได้ทันตามกำหนดเวลา
6. การเรียงลำดับคำถาม ควรเรียงจากข้อง่ายไปหาข้อยาก

ชนิดของคำถามแบบอัตนัย

ข้อสอบแบบอัตนัย มุ่งที่จะให้ผู้ตอบคิดตอบเอง และมักให้ตอบยาว ๆ ข้อสอบแบบอัตนัยสามารถเขียนได้หลายลักษณะ เช่น

1. ให้อธิบาย เรื่องราว เหตุการณ์ วิธีการ ขั้นตอนการปฏิบัติ
2. ให้เปรียบเทียบความเหมือนกัน หรือความแตกต่างกันระหว่างประเด็นคำถาม
3. ให้บอกความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นต่าง ๆ
4. ให้บอกเหตุผลหรือข้อเสนอลำดับ
5. ให้ย่อหรือสรุปความ เรื่องราว บทความ เนื้อหาวิชา เหตุการณ์
6. ให้วิเคราะห์ปัญหา เรื่องราว เหตุการณ์
7. ให้วิจารณ์ หรือแสดงความคิดเห็นถึงเหตุการณ์ เรื่องราวต่าง ๆ
8. ให้กำหนด วางแผน เข้าโครง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน
9. ให้เสนอวิธีการใหม่ ๆ ยกตัวอย่าง ตั้งคำถาม เป็นต้น

2. การเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบ

ข้อสอบแบบเลือกตอบ เป็นข้อสอบที่นิยมใช้อย่างกว้างขวาง สำหรับวัดผลทางการศึกษาในปัจจุบัน เพราะข้อสอบแบบเลือกตอบมีจุดคืออยู่หลายประการ ดังนี้

1. สามารถเขียนคำถามวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา และพฤติกรรมที่กำหนดอยู่ในหลักสูตร
2. ตรวจให้คะแนนได้ง่ายและรวดเร็ว
3. มีความยุติธรรมในการตรวจ นั่นคือ ไม่ว่าจะให้ใครตรวจ และตรวจในเวลาใด ถ้าตอบอย่างเดียวกันก็จะได้คะแนนเท่ากัน
4. สามารถนำมาวิเคราะห์ วิจัย และปรับปรุงให้มีความเป็นมาตรฐานได้อย่างไรก็ตาม ข้อสอบแบบเลือกตอบก็มีข้อบกพร่องอยู่หลายประการเช่นกันที่สำคัญ ได้แก่

1. เรื่องการเดา แม้ว่าผู้สอบจะไม่มีความรู้เลยก็ตาม แต่เขามีโอกาสที่จะตอบ
 เดาถูกและได้คะแนนตาม โอกาสของการเดาถูก (โดยประมาณ) คำนวณได้จากสูตรดังนี้

$$\text{คะแนนที่ได้จากการเดา} = \frac{\text{จำนวนข้อสอบทั้งหมด}}{\text{จำนวนตัวเลือกแต่ละข้อ}}$$

เช่น ถ้าออกข้อสอบ 100 ข้อ แต่ละข้อมีตัวเลือก 5 ตัวเลือก

$$\text{เพราะฉะนั้นคะแนนที่ได้จากการเดา} = \frac{100}{5} = 20$$

นั่นคือถ้ามีข้อสอบ 100 ข้อ ผู้สอบที่ทำข้อสอบได้ 20 ข้อ ลงไปน่าจะอยู่ในระดับ
 ต่ำมากที่สุด เพราะคนไม่มีความรู้เลยก็มีโอกาสเดาได้คะแนนใกล้เคียง 20 ข้อ เช่นกัน

2. ด้านการใช้จ่าย ถ้าหากสร้างข้อสอบแบบเลือกตอบขึ้นมาเพื่อใช้เพียง 1 - 2
 ครั้ง จะมีความสิ้นเปลืองและเสียค่าใช้จ่ายสูง เพราะต้องพิมพ์และโรเนียวออกมาหลายชุด
 หลายหน้า แต่ถ้าหากสามารถทำให้เป็นข้อสอบมาตรฐาน ใช้ได้หลาย ๆ ปี ก็จะประหยัด
 ค่าใช้จ่ายลงได้

รูปแบบของข้อสอบแบบเลือกตอบ

ข้อสอบแบบเลือกตอบโดยทั่วไป ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. ตอนนำ เป็นตัวคำถามที่กำหนดขึ้นมา
2. ตอนเลือก เป็นตัวคำตอบที่จะให้ผู้สอบเลือก ในข้อคำถามหนึ่ง ๆ

มักประกอบด้วย 3 - 5 ตัวเลือก และมีตัวเลือกหนึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้องนอกจากนั้นจะเป็น
 ตัวลวง

การเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบ แบ่งออกได้ 3 แบบใหญ่ ๆ คือ แบบธรรมดา
 แบบตัวเลือกคงที่ และแบบกำหนดสถานการณ์ ข้อสอบหนึ่งฉบับอาจเขียนแบบใดแบบหนึ่ง
 หรือหลาย ๆ แบบผสมกันก็ได้ การเขียนข้อสอบแต่ละแบบมีดังนี้

1. การเขียนแบบธรรมดา หรือแบบคำถามใด ๆ เป็นข้อสอบที่ใช้คำถามถามเป็นข้อ ๆ และมีตัวเลือกกำหนดไว้เฉพาะข้อนั้น ๆ เพียงข้อเดียว
2. แบบตัวเลือกคงที่ เป็นข้อสอบที่เขียนคำถามหลาย ๆ ข้อ แต่ใช้ตัวเลือกร่วมกัน ด้วยการกำหนดตัวเลือกมาให้ชุดหนึ่ง แล้วถามเป็นข้อ ๆ
3. แบบกำหนดสถานการณ์ เป็นข้อสอบที่กำหนดเอาสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อให้เป็นหลักในการตอบคำถาม สถานการณ์ที่กำหนดนั้น อาจเป็นโคลง กลอน บทความ ตาราง รูปภาพ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของเนื้อหาก็ได้

หลักเกณฑ์ในการเขียนข้อสอบแบบ เลือกตอบ

การเขียนข้อสอบแบบ เลือกตอบที่ดี ควรคำนึงถึงกฎเกณฑ์ที่สำคัญดังนี้

1. ควรเขียนคำถามให้อยู่ในรูปของคำถาม เพื่อจะได้มีความเฉพาะเจาะจง และชัดเจน
2. คำตอบที่ถูกต้องจะต้องมีความถูกต้องตามหลักวิชา
3. ตัวเลือกที่เป็นคำตอบถูกต้องกับตัวลวงไม่ควรแตกต่างกันอย่างเด่นชัดเกินไป ทั้งในแง่ของความยาว หรือลักษณะทางเนื้อหาวิชา
4. คำตอบของแต่ละข้อ ต้องมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว
5. ตัวเลือกลวง ควรเป็นคำตอบที่มีคุณค่าเพียงพอ และมีเหตุผลสัมพันธ์กับตัวถูก
6. อย่าให้ตัวเลือกมีความครอบคลุม ก้าวกำยกัน
7. คำถามควรเขียนสั้น ๆ รัดกุม ไม่ใช้ถ้อยคำฟุ่มเฟือย
8. คำถามแต่ละข้อควรเขียนเป็นเชิงบอกเล่า ถ้าเขียนคำถามแบบปฏิเสธ จะต้องเน้นที่ข้อความนั้น ๆ ให้ชัดเจน
9. ถ้าเป็นไปได้ ควรออกข้อสอบเป็นรูปภาพ จะดีกว่าใช้ภาษาเขียนธรรมดา
10. ไม่ควรให้ตัวเลือกตัวใดตัวหนึ่ง มีโอกาสถูกบ่อยจนเกินไป
11. การพิมพ์ข้อสอบควรพิมพ์แยกตอนคำถามกับตัวเลือก และพิมพ์ให้สวยงาม
12. ถ้าตัวเลือกเป็นตัวเลข ควรเรียงลำดับ อาจจากมากไปหาน้อย หรือน้อยไปหามาก

13. ตัวเลือกของแต่ละข้อควรมี 4 - 5 ตัวเลือก แต่จะใช้เท่าใดก็ควรจะเท่า ๆ กันตลอดทั้งฉบับ

การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ

จุดมุ่งหมายของการศึกษาก็คือ มุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ตามความต้องการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการศึกษา แยกได้ 3 ด้าน คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสติปัญญา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านอารมณ์ความรู้สึกและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านทักษะทางกาย การเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ควรวัดให้ครอบคลุม ไม่วัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของเนื้อหา หรือพฤติกรรมเท่านั้น รายละเอียดของพฤติกรรมที่ควรวัดมีดังนี้

1. พฤติกรรมทางด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) เป็นการวัดสมรรถภาพของสมอง นักวัดผลได้แยกออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1.1 ความรู้ความจำ หมายถึง ความสามารถในการระลึกได้ของเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เรียนเคยมีประสบการณ์มาแล้ว การเขียนคำถามอาจถามในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับศัพท์และนิยาม ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และความจริง ความรู้เกี่ยวกับวิธีดำเนินการ ระเบียบแบบแผน แนวโน้ม การจัดประเภท เกณฑ์วิธีการปฏิบัติ และความรู้รวมย่อในเนื้อเรื่อง การขยายความ ทฤษฎี และโครงสร้าง

1.2 ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยภาษาของตนเองได้ และขยายความรู้ความจำให้กว้างขวางไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล การเขียนคำถามวัดด้านความเข้าใจ อาจถามเพื่อให้แปลความหมาย แปลภาพและสัญลักษณ์ แปลถอดความ ให้ตีความหรือให้ขยายความด้วยการคาดคะเน รายละเอียดที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างเรื่องราวนั้น

1.3 การนำไปใช้ หมายถึง ความสามารถในการนำเอาความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการแก้ปัญหาใหม่ ที่มีลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน การเขียนคำถามวัดด้านการนำไปใช้ อาจถามการนำเอาหลักการ กฎเกณฑ์ วิธีดำเนินการ ของเรื่องนั้น ๆ ไปใช้แก้ปัญหาที่กำหนดขึ้น

1.4 การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อให้ทราบถึงองค์ประกอบของสิ่งนั้น ๆ ว่า มีมากน้อยเท่าใด สัมพันธ์กันอย่างไร การเขียนคำถามเพื่อวัดความสามารถด้านการวิเคราะห์ อาจถามให้วิเคราะห์ความสำคัญที่เป็นหัวใจของเรื่อง วิเคราะห์ข้อความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ เพื่อให้วิเคราะห์หลักการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของ โครงสร้างหรือระบบของสิ่งต่าง ๆ

1.5 การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการรวมเรื่องราวต่าง ๆ หรือสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเขียนข้อสอบวัด การสังเคราะห์อาจเขียนให้สังเคราะห์ข้อความซึ่งเป็นเรื่องของภาษาและภาพต่าง ๆ สังเคราะห์แผนงาน หรือโครงการต่าง ๆ หรือให้สังเคราะห์ความสัมพันธ์ เพื่อให้เป็น สิ่งใหม่ขึ้น

1.6 การประเมินค่า หมายถึง การวินิจฉัยที่ราคาโดยสรุปอย่างมีหลักเกณฑ์ การเขียนคำถาม เพื่อวัดพฤติกรรมด้านการประเมินค่า อาจเขียนให้ประเมินโดยใช้เกณฑ์ ภายใน ซึ่งเป็นการยึดเนื้อหาหรือเรื่องราวนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ หรือให้ประเมินโดยอาศัย เกณฑ์ภายนอก เช่น ยึดมาตรฐานของจารีต ประเพณี หรือกฎหมาย เป็นต้น

2. พฤติกรรมด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective Domain) หมายถึง การแสดงออกทางด้านจิตใจ ซึ่งมักวัดด้วยแบบทดสอบประเภทบุคคล สังคม เช่น แบบวัดความสนใจ หักศรัทธา ค่านิยม เป็นต้น หรือใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม

3. พฤติกรรมด้านทักษะทางกาย (Psychomotor Domain) หมายถึง ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการกระทำหรือการปฏิบัติโดยตรง การวัดพฤติกรรมด้านทักษะทางกายจึงต้องวัดโดยการให้ลงมือกระทำ หรือปฏิบัติงานนั้น ๆ โดยตรง

ตัวอย่างการเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมทางด้านสติปัญญา

1.00 การวัดความรู้ความจำ

ความรู้ความจำ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการจดจำเนื้อเรื่อง วิธีการ และความคิดรวบยอดของเรื่องราวต่าง ๆ ตัวอย่างคำถามเพื่อวัดความรู้ความจำ ได้แก่

1.1 พระพุทธเจ้าเป็นโอรสของใคร ?

- ก. พระเจ้าเทวทัต
- ข. พระเจ้าพิมพิสาร
- ค. พระเจ้าสุทโธทนะ
- ง. พระเจ้าอชาตศัตรู
- จ. พระเจ้าอโศกมหาราช

1.2 คำว่า "รุกข์" มีความหมายคล้ายกับคำว่าอะไร ?

- ก. ทุกข์
- ข. คฤห์
- ค. บุษย์
- ง. ลัศต์
- จ. พฤกษ์

1.3 ในการประชุมสมาชิกควรปฏิบัติอย่างไร ?

- ก. หาทางพูด
- ข. หาทางคัดค้าน
- ค. นั่งฟังด้วยความสงบ
- ง. แสดงความคิดเห็นตามโอกาส
- จ. ให้ความช่วยเหลือด้วยการยกมือ

2.00 การวัดความเข้าใจ

ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการแปลความหมาย ที่ความหมาย และขยายความหมายของเรื่องราวต่าง ๆ ให้ไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล โดยการ พยายามตีคแปลลง ปรับปรุงความรู้เดิมให้เกิดมีรูปลักษณะใหม่ ตัวอย่างคำถามเพื่อวัดความเข้าใจ ได้แก่

2.1 "อัศวินร้องฮึ ฮึ" คำว่าอัศวินในที่นี้หมายถึงอะไร ?

- ก. คน
- ข. ม้า
- ค. ช้าง
- ง. สุนัข
- จ. แมว

2.2
$$\begin{array}{r} 237 \\ \times 15 \\ \hline 1185 \\ 2(3)7 \end{array}$$
 จากการคูณ เลข (3) มีค่าเท่าไร ?

- ก. 3
- ข. 30
- ค. 300
- ง. 3000
- จ. 30000

2.3 ถ้าเราอยู่ที่จังหวัดนครพนม ขอนแก่นจะอยู่ทางทิศใด ?

- ก. ใต้
- ข. เหนือ
- ค. ตะวันตก
- ง. ตะวันตกเฉียงใต้
- จ. ตะวันตกเฉียงเหนือ

3.00 การวัดการนำไปใช้

การนำไปใช้ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่สามารถนำข้อสรุปที่ได้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ หรือแก้ปัญหาในรูปแบบใหม่ ตัวอย่างคำถามเพื่อวัดการนำไปใช้ ได้แก่

คำชี้แจง จงพิจารณาการกระทำในข้อ 3.1 - 3.3 ต่อไปนี้ ว่าผิดศีลข้อใด จากตัวเลือก

ก - จ

ก. ศีลข้อ 1

ข. ศีลข้อ 2

ค. ศีลข้อ 3

ง. ศีลข้อ 4

จ. ศีลข้อ 5

3.1 ในวันหยุดเขามักเข้าป่าล่าสัตว์

3.2 อุบัติเหตุที่รถตกเหวครั้งนั้นเนื่องจากคนขับเมา

3.3 เกิดเหตุจู่หน้าในวันแต่งงานเนื่องจากภรรยาเก่าของเจ้าบ่าวนำมาอาละวาด

4.00 การวัดการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ หมายถึง การแยกแยะสิ่งของเรื่องราวต่าง ๆ ออกเป็นองค์ประกอบย่อย เพื่อค้นหาความจริงที่ซ่อนเร้นอยู่ในเรื่องราวนั้น ๆ โดยอาศัยหลักการตามหลักวิชาที่เคยเรียนมาเป็นเกณฑ์ ตัวอย่างคำถามเพื่อวัดการวิเคราะห์ ได้แก่

4.1 ข้อใดมีความสำคัญที่สุดต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ ?

ก. บ้าน ยา

ข. ยา อาหาร

ค. เสื้อผ้า ยา

ง. อาหาร บ้าน

จ. อาหาร เสื้อผ้า

4.2 ข้อใดสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า "คนไทยมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา" ?

- ก. พุทธศาสนาเจริญมาก
- ข. คนจะไปวัดในวันพระหรือไม่ก็ได้
- ค. มีศาสนาหลายศาสนาในประเทศไทย
- ง. มีโบสถ์วิหารจำนวนมากในประเทศไทย
- จ. มีคนหลายเชื้อชาติ หลายสัญชาติในประเทศไทย

4.3 คำว่า "การให้เป็นการผูกไมตรี" สอดคล้องกับหลักธรรมข้อใด ?

- ก. ความสามัคคี
- ข. ความเมตตากรุณา
- ค. ความโอบอ้อมอารี
- ง. ความซื่อสัตย์สุจริต
- จ. ความเกรงกลัวต่อบาป

5.00 การวัดการสังเคราะห์

การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานเรื่องราว หรือสิ่งของตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ขึ้นมา คำถามที่ใช้วัดการสังเคราะห์ส่วนมากเป็นคำถามอัตนัย เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและใช้ภาษาอย่างเต็มที่ แต่ก็อาจใช้คำถามชนิดเลือกตอบเพื่อวัดความสามารถด้านการสังเคราะห์ได้ เช่นเดียวกัน ตัวอย่างคำถาม ได้แก่

5.1 ข้อใดใช้จำนวนไม่ถูกต้อง ?

- ก. แมวตัวนี้เชื่องราวกับลิง
- ข. เขาวิ่งเร็วกว่ากับลมพัด
- ค. เธอผิวขาวปานสำลี
- ง. เขารักเธอดังดวงใจ
- จ. เขาดีใจดังได้แก้ว

5.2 ถ้าอยากเก่งสมาธิจะต้องวางแผนอย่างไร ?

- ก. ถ้ามอาจารย์มาก ๆ
- ข. ถ้ามเพื่อนน้อย ๆ
- ค. คบเพื่อนที่สมาธิเก่ง
- ง. ฝึกนั่งกำหนดจิตให้มาก
- จ. ฝึกท่องจำวิธีทำสมาธิเป็นประจำ

5.3 ถ้า ก. มีค่ามากกว่า ค. แต่น้อยกว่า ข. และ ข. น้อยกว่า ง. จำนวนใดมีค่ามากเป็นอันดับที่ 3 ?

- ก. ก.
- ข. ข.
- ค. ค.
- ง. ง.
- จ. ยังสรุปไม่ได้

6.00 การวัดการประเมินค่า

การประเมินค่า หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจ วิเคราะห์ หรือตีค่าสิ่งต่าง ๆ ว่า ดี - เลว อย่างไร เหมาะสมหรือไม่ ถูกหรือผิด มีคุณค่าเพียงใด เพราะอะไร ฯลฯ โดยอาศัยกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวอย่างคำถามเพื่อวัดการประเมินค่าได้แก่

6.1 ถ้าผู้ใหญ่ห้ามไม่ให้เราใส่สร้อยทองออกไปเล่นขณะฝนตกเราควรเชื่อหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ควรเชื่อเพราะอาจถูกฟ้าผ่าตาย
- ข. ควรเชื่อเพราะเขามีประสบการณ์มากกว่า
- ค. ควรเชื่อเพราะสร้อยอาจหลุดตกหายได้
- ง. ไม่ควรเชื่อเพราะไม่มีเหตุผลเพียงพอ
- จ. ไม่ควรเชื่อเพราะเคยใส่ออกไปเล่นแล้วไม่มีอะไร

6.2 ถ้าผู้น้อยเจอผู้ใหญ่ที่เคยรู้จักกันมาก่อน ผู้น้อยควรทำอะไร ?

- ก. ยกมือไหว้
- ข. พูดยาทักทาย
- ค. หลบเลี่ยงไม่ให้พบหน้า
- ง. จับมือแสดงความยินดี
- จ. รอให้ผู้ใหญ่ทักทายเสียก่อน

6.3 ตามประเพณีไทย ถือว่านางวันทองเป็นคนดีหรือไม่ ?

- ก. ดีเพราะรักสามีหลายคน
- ข. ดีเพราะเมื่อตายแล้วยังเป็นห่วงลูก
- ค. ไม่ดีเพราะมีสามีสองคน
- ง. ไม่ดีเพราะทุเบาเชื่อคนง่าย
- จ. ส럽ไม่ได้เพราะตายตั้งแต่ยังไม่แก่

จากตัวอย่างการเขียนข้อสอบข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าข้อสอบแบบเลือกตอบสามารถวัดพฤติกรรมสูง ๆ ได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การเขียนข้อสอบแต่ละรายวิชาจะต้องสร้างข้อสอบวัดพฤติกรรมทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของแต่ละรายวิชาเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ถ้าหากเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมตั้งแต่ด้านความเข้าใจขึ้นไปก็นับว่าเป็นข้อสอบที่ดีแล้วเช่นกัน

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

บุญเชิด บุญโณนันทพงษ์ การวัดผลและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2519 212 หน้า

สมนึก ภัททิยธนี การประเมินผลและการสร้างแบบทดสอบ ภาควิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา

คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูมหาสารคาม 2525 164 หน้า

คู่มือการฝึกอบรม เล่ม 9
เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ชุดฝึกอบรมมินิคอร์ส

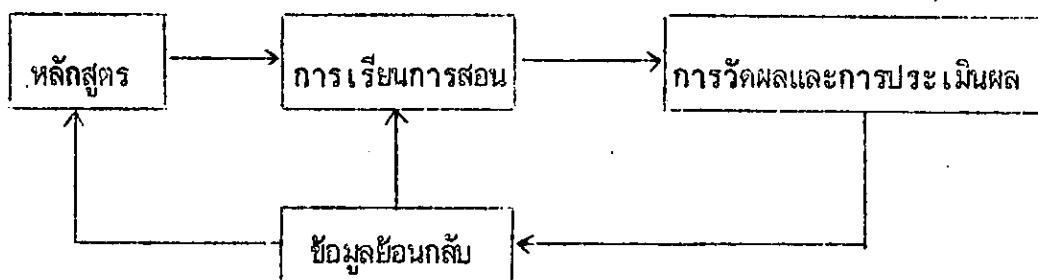
สร้างเสริมสมรรถภาพการเรียนรู้การสอน

เรื่อง การวัดผลและประเมินผลการศึกษา

เวลา 3.55 ชั่วโมง

1. หลักการและเหตุผล

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของคน จึงจำเป็นต้องอาศัยการฝึกอบรม อบรมสั่งสอน ทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ เพื่อให้คนเป็นผู้ที่มีลักษณะที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร การที่จะทราบว่ากระบวนการเรียนการสอนได้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร หรือไม่เพียงใด มีจุดบกพร่องและควรแก้ไขอย่างไร จำเป็นต้องอาศัยการวัดผลและการประเมินผลที่เหมาะสมดังแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ต่อไปนี้

ชุดการฝึกอบรมชุดนี้สร้างขึ้นเพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้เรียนรู้ถึงกับตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ ของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

2. เป้าหมาย

การจัดทำชุดฝึกอบรมชุดนี้มุ่งที่จะนำไปฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวัดผล และการประเมินผลการศึกษา และอาจสามารถนำไปใช้สำหรับฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาประจำการอื่น ๆ ได้อีกด้วย

3. จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักและเห็นคุณค่าของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา
2. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักและมีทักษะในการเขียนข้อสอบแบบต่าง ๆ
3. เพื่อให้ครูสอนพระปริยัติธรรมรู้จักและวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม

4. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

หลังจากผ่านการฝึกอบรมนี้แล้ว ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความสามารถ

1. บอกลักษณะของการวัดผล การประเมินผล การศึกษาพระปริยัติธรรมได้
2. วิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของการวัดผลและการประเมินผล การศึกษาพระปริยัติธรรมได้

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้ฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

การวัดผลและการประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ทักทาย พูดคุย ชักถามปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเขียนข้อสอบ
5	2. แจกคู่มือการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เล่ม 9 บอกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
35	3. เปิดเพนคำบรรยายเรื่อง การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี และให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านเอกสารหมายเลข 9 ประกอบด้วย
60	4. แบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มละ 6 - 8 คน เพื่ออภิปรายเรื่องจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผล การศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี
50	5. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มเสนอผลการอภิปรายกลุ่ม ๆ ละ 10 นาที อภิปราย
20	6. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง การเขียนข้อสอบ
10	7. ทักทวนอธิบายท เตรียมสอบวัดผลสัมฤทธิ์
45	8. แจกข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบข้อสอบ

บัณฑิตวิทยาลัย

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

การวัดผลและการประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม

เวลา/นาที	กิจกรรม
10	1. ตอบปัญหาและซักถามปัญหาเกี่ยวกับการเขียนข้อสอบ
5	2. รับคู่มือการฝึกอบรม เล่ม 9 อ่านคำชี้แจงของชุดฝึกอบรม
35	3. ฟังเทปคำบรรยาย เรื่องการวัดผลและการประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยอ่านเอกสารหมายเลข 9 ประกอบไปด้วย
60	4. ร่วมกลุ่มย่อย อภิปราย เรื่อง จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม
50	5. รับฟัง และร่วมอภิปรายผลการรายงานการทำงานของกลุ่มย่อย
20	6. ทำแบบประเมินผลตนเองเรื่อง การเขียนข้อสอบ
10	7. พักผ่อน เตรียมตัวสอบ
45	8. ทำข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์

สมรรถภาพด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรมที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นเรื่องของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีและแผนกธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

การเรียนการสอน

"ในปัจจุบันทางการคณะสงฆ์ จัดระบบ ขบวนการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผลการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี โดยกำหนดเวลาเรียน เปิด - ปิด ภาคเรียนออกเป็น 3 ภาค คือ

1. ภาควิสาขะ
2. ภาคพรรษา
3. ภาคปวารณา

และได้กำหนดเวลาที่เริ่มเรียนไว้ตั้งแต่เวลา 08.45 นาฬิกา ถึง 10.30 นาฬิกา และเวลา 13.00 นาฬิกา ถึง 16.30 นาฬิกา และการเปิด - ปิด ภาคเรียนของสำนักเรียนสำนักเรียนคณะจังหวัด สำนักศาสนศึกษา แต่ละภาคการศึกษาออกมีดังนี้

1. ภาควิสาขะ เริ่มแต่ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 6 จนถึงขึ้น 9 ค่ำ เดือน 8
2. ภาคพรรษา เริ่มแต่แรม 9 เดือน 8 จนถึงขึ้น 13 ค่ำ เดือน 11
3. ภาคปวารณา เริ่มแต่แรม 9 ค่ำ เดือน 12 จนถึงขึ้น 13 ค่ำ เดือนยี่

ในการเปิดการเรียนการสอนตามปกติประจำทุกปีของการศึกษา ทางแผนกบาลี ทางสถานศึกษาบาลี จะเปิดการเรียนการสอนก่อนกำหนด 1 เดือน สำหรับการปิดการเรียนการสอน ในสัปดาห์หนึ่งนั้น ปิดวันโกน วันพระ รวม 2 วัน นอกนั้นเจ้าสำนักจะเห็นเป็นการสมควรพิจารณากำหนดเวลาเปิด - ปิด ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ หรือเหตุการณ์อันสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ไม่ว่าหนึ่งสำนักศึกษาบาลีจะต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 300 ชั่วโมง

การวัดผลและการประเมินผลสนามหลวง แผนกบาลี

การสอบบาลีสนามหลวง แบ่งการสอบออกเป็น 8 ชั้น คือ บาลีประโยค 1 - 2 (บป. 1 - 2) เปรียญธรรม 3, 4, 5, 6, 7, 8 และ 9 ประโยค (ป.ธ.3, ป.ธ.4, ป.ธ.6, ป.ธ.7, ป.ธ.8, ป.ธ.9) ดำเนินการสอบเป็น 2 ครั้ง ๆ ละตอน คือ

ครั้งที่ 1 สำหรับเปรียญธรรม 6, 7, 8, 9 ประโยค ในสนามหลวงในกรุงเทพมหานคร สอบในวันขึ้น 2, 3, 4, 5 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี

ครั้งที่ 2 สำหรับบาลีประโยค 1 - 2 และเปรียญธรรม 3, 4, 5 ประโยค สอบในวันแรก 10, 11, 12 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี

การวัดผลหรือการสอบบาลีสนามหลวง ในปัจจุบันการศึกษาระเบียบวิธีธรรม แผนกบาลีมีแม่กองบาลีเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการออกปัญหา ส่วนการดำเนินการสอบในต่างจังหวัด แม่กองบาลีได้มอบให้เจ้าคณะภาคต่าง ๆ แต่งตั้งกรรมการนำข้อสอบจากส่วนกลางไปยังสนามสอบทุกแห่ง โดยเปิดสอบในชั้นประโยค 1 - 2 และ ป.ธ. 3 - 4 แล้วนำไปตอบมาส่งแม่กองบาลีเพื่อดำเนินการตรวจ โดยนิมนต์พระเถระมาประชุมพร้อมกันในสถานที่ที่แม่กองบาลีกำหนด ส่วนประโยค ป.ธ.5, 6, 7, 8 และ 9 ดำเนินการสอบในส่วนกลางตามที่แม่กองบาลีกำหนดให้เป็นสถานที่สอบ

อนึ่งการวัดผลและการประเมินการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ให้เกณฑ์ให้คะแนนเป็นเลขในการตรวจประโยคของบาลีสนามหลวง ตามประกาศของกรมหลวงชินวราลงวัณม์ ลงวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2478 ซึ่งมีข้อปฏิบัติดังนี้

ประกาศให้ใช้เกณฑ์คะแนนเป็นเลขในการตรวจประโยคของสนามหลวง ซึ่งตั้งปัญหาให้นักเรียนตอบ ได้วางหลักเกณฑ์ในการหักคะแนนไว้ว่า ข้อหนึ่งแบ่งเป็น 4 เลี้ยว ให้หักคะแนนตามส่วนที่ผิด คือผิดทั้งข้อ หักหมดทั้ง 4 เลี้ยว ผิด 3 ส่วนหัก 3 เลี้ยว ผิด 2 ส่วนหัก 2 เลี้ยว ผิด 1 ส่วน หัก 1 เลี้ยว นั้น ไม่สะดวกในการตรวจ และไม่ให้ความสม่ำเสมอทั่วไป เพราะบางครั้งผิดไม่ถึง 1 เลี้ยว จะเก็บเต็ม 1 เลี้ยว ก็ถึงเกินไป จะไม่เก็บเลยก็หย่อนเกินไป จะเก็บน้อยกว่า 1 เลี้ยว ให้พอควรกัน ก็ไม่มีเกณฑ์จะเก็บ นับว่าเกณฑ์คะแนนนี้ยังไม่สมบูรณ์พอ ไม่ให้ความเสมอภาคไม่มีความสะดวกในการตรวจ เพราะฉะนั้นเพื่อให้เกณฑ์

คะแนนในการตรวจสอบรูป ให้ความสะอาดและความเสมอภาคทั่วไป จึงให้เลิกเกณฑ์หักคะแนนส่วน เป็นเสียเสีย ให้ใช้เกณฑ์คะแนนเป็นเลขแทนดังต่อไปนี้

เกณฑ์คะแนนเลข

ให้คะแนนข้อละ 10

ผิด 1 ถึง 15 ให้ 3 ให้

ผิด 16 ถึง 20 ให้ 2 ให้

ผิด 21 ถึง 25 ให้ 1 ให้

ผิดเกิน 25 ลงศูนย์ คือ ตก

ตอบสั้นข้อ แม้ข้อเดียวหรือทั้งหมด ให้หัก 2 คะแนนทุกวิชา ให้ใช้เกณฑ์คะแนนเลขตั้งแต่ข้อนี้เป็นต้นไป

ตามประกาศข้างบนนี้ ในการตรวจประโยคบาลี ให้เฉพาะการตรวจเฉลยปัญหาบาลี ไวยากรณ์ สำหรับวิธีตรวจนุรพภาคประโยค ป.ธ.3 ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2490 ความว่าการสอบวิชานุรพภาคประโยค ป.ธ.3 อย่างที่ใช้อยู่นี้ ก็เพื่อให้นักเรียนวางรูปหนังสือราชการ หรือวางรูปหนังสืออื่น เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน เป็นต้น รู้จักวางย่อหน้า วรรคตอน และใช้ตัวอักษรให้ถูกต้องตามสมัยนิยม ฉะนั้นจึงวางหลักเกณฑ์การตรวจไว้ดังนี้

การปรับและการเก็บคะแนน

วางรูปจดหมายราชการผิดหมด ปรับเป็นตก

ผิดย่อหน้า 1 แห่ง เก็บ 2 คะแนน

ผิดวรรคตอนถึงเสียรูปหรือเสียความ 1 แห่ง เก็บ 1 คะแนน

ผิดอักษร 1 ตัว เก็บ 1 คะแนน

เมื่อรวมคะแนนเข้าด้วยกัน ถ้ามีคะแนนหักรวม 12 คะแนน ถือว่าปรับเป็นตก

วิธีตรวจประโยคบาลีสนามหลวง การตรวจประโยคบาลีสนามหลวง แลมคธ เป็นไทยแปลไทยเป็นมคธ และวิชาสัมพันธ์ มีวิธีการหักคะแนนดังนี้

1. แปลผิดศัพท์ หรือเรียกชื่อสัมพันธ์ผิดในวิภัติเดียวกัน เช่น สัตตมวิภัติ มีชื่อเรียกอาหาร หลากอย่าง ศัพท์ที่สัมพันธ์ที่ถูกเป็นอุปสิเลสิกอาหาร แต่เรียกผิดเป็น วิสยาหารไป ดังนี้เป็นต้น ชื่อว่าผิดสัมพันธ์
2. แปลเสียสัมพันธ์ หรือเรียกชื่อสัมพันธ์ผิดต่างวิภัติกัน เช่น เรียกอาหาร เป็น วิสยาหารไป หรือสัมพันธ์เข้าที่ผิดในประโยคเดียวกัน ชื่อว่าผิดสัมพันธ์
3. แปลสับประโยค หรือสัมพันธ์สับประโยค เช่น เอาประโยคเลขนอกกับ ประโยคเลขในปนกันก็ดี ใช้ประธานกับกิริยาผิดบุรุษกันก็ดี แปลหรือสัมพันธ์ผิดจนไม่เป็นรูป ก็ดี เหล่านี้ชื่อว่าผิดประโยค

การเก็บคะแนน

ผิดศัพท์ 1 ศัพท์ เก็บ 1 คะแนน

ผิดสัมพันธ์ 1 แห่ง เก็บ 2 คะแนน

ผิดประโยค 1 ประโยค เก็บ 6 คะแนน

การปรับ

นับคะแนนที่เก็บไว้แล้วนั้นรวมกันเข้าได้

ผิด 1 ถึง 6 ให้ 3 ให้

ผิด 7 ถึง 12 ให้ 2 ให้

ผิด 13 ถึง 18 ให้ 1 ให้

ผิดเกิน 18 ลงศูนย์ (0) ทั้งหมด

แต่ชื่อว่า "แปลหรือสัมพันธ์ผิดจนเสียรูป" นั้น

ถ้าประโยคยาวกว่า 3 บรรทัด นับเป็นผิดเกิน 18

ถ้าประโยคยาวไม่เกิน 3 บรรทัด นับเป็น 18

ถ้าประโยคยาวไม่เกิน 2 บรรทัด นับเป็นผิด 12

ถ้าประโยคยาวไม่เกิน 1 บรรทัด นับเป็นผิด 6

แต่ข้อสำคัญต้องสันนิษฐานว่าผู้แปลมีความรู้สมกับชั้นประโยคนั้นหรือไม่ เช่น

ป.ธ.6 ถึง ป.ธ.9 จัดเป็นประโยคสูง ถ้าจะต้องเก็บคะแนนหยาบหยาบจนเกินถึง 18 จึงเป็นตก ก็จะเป็นการตรวจภูมิรู้ของนักเรียนแรกศึกษาไปไม่สมภูมิฉะนั้นแม้จะผิดยังไม่เต็มเกณฑ์กำหนด แต่เห็นว่ามีความรู้ไม่สมชั้นก็เอาเป็นตกได้

การกำหนดชั้นและวิชาที่สอบได้

ป.ธ.3 ประโยค จำนวนวิชามี 3 วิชา

ก. 3 3 3 ได้ชั้นเอก

ข. 3 3 3 ได้ชั้นโท

ค. 3 2 2 ได้ชั้นตรี

ฆ. 2 2 2 ได้ชั้นตรี

ง. 3 3 1 ได้นอกชั้น

จ. 3 2 1 ได้นอกชั้น

ฉ. 2 3 1 ได้นอกชั้น

เฉพาะวิชาแปลมคธเป็นไทย ต้องได้ 2 หรือ 3 ให้

ประโยค 1 - 2 และ ป.ธ.4, 5, 6, 7 จำนวนวิชามี 2 วิชา

ก. 3 3 ได้ชั้นเอก

ข. 3 2 ได้ชั้นโท

ค. 2 2 ได้ชั้นตรี

ป.ธ.9 ประโยค (จำนวน 3 วิชา)

ก. 3 3 3 ได้ชั้นเอก

ข. 3 3 2 ได้ชั้นโท

ค. 3 2 2 ได้ชั้นตรี

ฆ. 2 2 2 ได้ชั้นตรี

นอกนี้ตก

2. การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

การเรียนการสอน

การเรียนการสอน สำหรับการศึกษาศาสนาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในปัจจุบันทางการ คณะสงฆ์ ได้กำหนดเวลาเรียน เปิด - ปิด ภาคเรียน การศึกษาศาสนาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ออกเป็น 3 ภาค คือ

1. ภาควิสาขะ
2. ภาคพรรษา
3. ภาควารวณ

ในแต่ละวันจะเริ่มเรียน เวลา 08.45 ถึง 10.30 นาฬิกา และเวลา 13.00 ถึง 16.30 นาฬิกา สำหรับการเปิดปิดภาคเรียนของสำนักเรียน สำนักคณะจังหวัด สำนักศาสนา จัดการเรียนการสอนออกเป็น 3 ภาค แต่ละภาคเปิดปิดดังนี้

ภาควิสาขะ เริ่มแต่ขึ้น 1 ค่ำเดือน 7 จนถึง ขึ้น 7 ค่ำเดือน 8

ภาคพรรษา เริ่มแต่แรม 9 ค่ำเดือน 9 จนถึง ขึ้น 13 ค่ำเดือน 11

ภาควารวณ เริ่มแต่ขึ้น 1 ค่ำเดือน 12 จนถึง ขึ้น 13 ค่ำเดือนอ้าย

สำหรับการเปิดปิดปกติทั่วไปจะปฏิบัติเหมือนสถานศึกษาบาลี แต่ทั้งนี้ในปีหนึ่ง สถานศึกษาธรรมจะต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 150 ชั่วโมง

การวัดผลและการประเมินผล

ในการสอบธรรมสนามหลวง แต่เดิมจัดสอบในวันแรม 2, 3, 4 และ 5 ค่ำ เดือนอ้าย รวม 4 วัน ๆ ละหนึ่งวิชา ทั้งนักธรรมชั้นตรี-โท-เอก และธรรมศึกษาตรี-โท-เอก โดยให้มีการสอบพร้อมกันทั่วพระราชอาณาจักร และได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาตามลำดับ ต่อมา ในปี พ.ศ. 2522 มหาเถรสมาคมมีมติให้สอบ 2 วัน ๆ ละ 2 วิชา คือ ภาคเช้า 1 วิชา และภาคบ่าย 1 วิชา ซึ่งกำหนดเอาวันแรม 2 ค่ำ 3 ค่ำ เดือนอ้าย

ในปี พ.ศ. 2523 ได้เลื่อนวันสอบมาสอบในวันแรก 2 และ 3 ค่ำ เดือน 12
ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บวชพรรษาเดียวได้มีโอกาสสอบด้วย

ปี พ.ศ. 2528 ได้เปลี่ยนวันสอบมาสอบในวันแรม 2, 3, 4 และ 5 ค่ำ เดือนอ้าย
รวม 4 วัน ๆ ละ 1 วิชาในภาคบ่าย

ในปัจจุบัน การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
อยู่ในความรับผิดชอบของแม่กองธรรมสนามหลวง ซึ่งมหาเถรสมาคมเป็นผู้แต่งตั้งมอบหมายให้
ดำเนินงานอำนวยการเป็นประจำ โดยทางแม่กองธรรมสนามหลวงได้กำหนดวิธีตรวจใน
สนามหลวงไว้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เรียกว่า "วิธีตรวจธรรมในสนามหลวง" ได้ประกาศ
แต่กรรมกรทั้งหลายทราบทั่วกัน การตรวจประโยคนักธรรมและธรรมศึกษาของสนามหลวง
ความประสงค์ก็เพื่อทราบความรู้ของนักเรียนตามความเป็นจริง เป็นทางให้ผู้ศึกษาเจริญใน
วิทยาคณะและจริยสมบัติ สืบอายุพระพุทธานุศาสนาคือไป

ปัญหาที่ออกสอบ ทางสนามหลวงได้รวบรวมขึ้นจากข้อสอบของคณะกรรมการหลาย
รูปแบบโดยมีคณะกรรมการพิเศษตรวจคัดเลือกอีกชั้นหนึ่ง ลักษณะของปัญหานั้น จะถามความจำ
บ้าง ความเข้าใจบ้าง ความคิดบ้าง การวิจารณ์บ้าง การตรวจก็ต้องถือตามแนวนี้เป็นเกณฑ์
การตรวจคำถามที่ถามความจำ ผู้ตอบต้องตอบให้ตรงตามแบบและอาจมีคำตอบเหมือนกันได้
หมดทุกคน ที่ถามความเข้าใจในทางที่ถูกมีได้อย่างเดียว แต่โวหารอาจต่างกันก็ได้ ที่ถาม
ความคิด เหตุผลย่อมมีได้คนละอย่างตามความคิดเห็นของแต่ละคนและคำถามที่ให้วิจารณ์นั้น
ผู้ตอบอาจจะวิจารณ์ในลักษณะที่ประกอบด้วยเหตุผล ชี้แจงให้แจ่มชัดถึงประเด็นที่ถาม วิจารณ์
ให้ตรงเป้าหมายของปัญหาคำถามนั้นเป็นเพียงแนวทางให้กรรมการได้ถือเป็นเกณฑ์ในการตรวจ
ได้สะดวก เป็นเพียงมติหนึ่งที่อาศัยหลักเป็นสำคัญจะเกณฑ์ให้นักเรียนตอบตรงทุกข้อคงเป็นไปได้
ไม่ได้ เห็นไว้แต่ใจความสำคัญเท่านั้น

การตรวจก็เพื่อจะรู้ว่ามีนักเรียนมีความรู้หลักธรรมวินัย ควรแก่การดำรงพระศาสนา
หรือไม่ ถ้าเห็นว่าสมควรได้ก็ให้ได้ ถ้าเห็นสมควรตกก็ให้ตก อย่างนี้ก็จัดว่าเป็นทางแห่งความ
เจริญวิทยาคณะของผู้ศึกษาต่อไป

ผู้ตรวจทั้งตั้งอยู่ในธรรมคือ มัชฌิมาเบกขา วางตนเป็นกลาง ถือความจริงเป็นหลัก ถูก ว่าตามถูก ผิดว่าตามผิด ไม่มีความลำเอียงเหตุอื่นใดทั้งสิ้น เพราะจะทำให้เสียความยุติธรรมไป การทำการตรวจที่เที่ยงตรงไม่ถึงอคติอันเป็นเหตุให้เสียความเที่ยงธรรม ชื่อว่าเป็นผู้มุ่งหวังในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นการทำกิจ คือ ศาสนสงเคราะห์ อนุเคราะห์ให้ได้รับความเสมอภาคทั่วกัน

พระผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับอาราธนามาให้เป็นกรรมการนั้น เป็นผู้ที่สนามหลวงเห็นแล้วว่า เป็นผู้ทรงคุณธรรมควรแก่ฐานะ สมควรจะยกย่องให้เป็นผู้ตรวจความรู้ของนักเรียนได้ ดังนั้นท่านผู้เป็นกรรมการควรเคารพต่อความเป็นธรรม เพื่อความเสมอภาคแก่นักเรียนทั้งหลาย ถ้าคณะกรรมการกองใดหรือผู้ใดมีมติไม่ลงกันหรือขัดข้องอย่างใด หากตกลงกันไม่ได้ให้หาหรือผู้เป็นประธานในที่นั้น ให้ท่านผู้เป็นประธานฟังชี้ขาด และพึงปฏิบัติตามโดยธรรม

อนึ่ง มีนักเรียนบางคนบางสำนักอยากได้จนเกินพอดี ถึงกับทำผิดระเบียบของสนามหลวงลืมนึกถึงตนว่า เรียนธรรม สอบธรรม ถ้าคณะกรรมการไม่สอดคล้อง ได้พวกนี้ไว้จะเป็นเสียหนามแก่พระพุทธศาสนา จึงขอให้คณะกรรมการช่วยกันสอดคล้อง ตรวจตรากำกับไว้ด้วย ลักษณะของใบตอบที่ส่อทุจริตนั้นมีดังนี้

1. ฉบับเดียวกันลายมือไม่เหมือนกัน หรือวันต้นอย่างหนึ่ง วันหลังอย่างหนึ่ง ซึ่งส่อว่าเป็นคนละคนเหล่านี้แปลว่าคนอื่นทำให้
2. คำตอบที่ต้องเขียนคำพูดมาก ๆ เหมือนกับฉบับอื่น อันส่อว่าไม่ใช่ความจำ ความรู้อันเป็นสำนวนของตน นี่แปลว่าคุณคนอื่นตอบ หรือให้คนอื่นของคุณ
3. ตอบโดยทำนองอย่างเขียนคำบอก เหมือนกันจริง ๆ เช่น ผิดเหมือนกัน ถูกเหมือนกันชี้ชัดว่าเหมือนกัน ตกข้อความเหมือนกัน นี่แปลว่ามีผู้บอกให้ตอบ
4. ถ้าเห็นว่าทุจริตอย่างใดอย่างหนึ่ง จงลงศูนย์ นำเสนอประธานกรรมการเก็บ รวบรวมไว้กับใบตอบคนเดียวกัน เพื่อเป็นหลักฐาน
5. ถ้าจับทุจริตในสนามสอบแห่งใดได้ ต้องระวังในสนามที่แห่งนั้นให้มาก ทั้งนี้เพื่อความงามแห่งพระศาสนา

วิธีตรวจประโยคธรรมสนามหลวง วิธีตรวจนี้เป็นวิธีตรวจให้คะแนน ใช้กรรมการ
2 รูป ร่วมกันพิจารณา รูปแรกตรวจแล้วให้คะแนนเท่าไร เขียนเป็นตัวเลขไว้ที่หัวข้อทุก
ข้อสอบ เมื่อตรวจแล้วให้รวมคะแนนไว้บนหัวกระดาษด้านขวามือ แล้วลงนามไว้ที่หัวกระดาษ
ด้านซ้ายมือ คะแนนเต็มข้อหนึ่ง ๆ จะให้ได้ไม่เกินข้อละ 10 คะแนน

กรรมการรูปที่ 2 ตรวจข้ออีกครั้งหนึ่ง เมื่อไม่เห็นร่วมกับกรรมการรูปที่ 1 ก็ให้
แก้ไขได้ ถ้าเห็นร่วมกันก็ไม่ต้องแก้ไข เมื่อตรวจเสร็จแล้วให้รวมคะแนนที่ไว้ที่หัวกระดาษ
ด้านขวามือ แล้วเซ็นนามกำกับไว้ด้านเดียวกับกรรมการรูปที่ 1 ทุกฉบับ

การให้คะแนน สำหรับนักเรียนชั้นตรี-โท-เอก และธรรมศึกษาชั้นตรี ให้ถือ
200 คะแนน เป็นเกณฑ์ ธรรมศึกษาชั้นโท-เอก ให้ถือ 150 คะแนน เป็นเกณฑ์ วิชาทุกวิชา
ให้เต็มไว้ 70 คะแนน รวมทั้งวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรมด้วย เมื่อรวมวิชาของทั้ง 4 วิชา
แล้วได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 200 คะแนน ถือว่าสอบได้ต่ำกว่า 200 คะแนน ถือว่าสอบตก
เฉพาะธรรมศึกษาชั้นโท-เอก มี 3 วิชา ต้องได้คะแนนรวมอย่างต่ำ 150 คะแนน ถือว่า
สอบได้จึงเป็นคะแนน ใต้ค่านั้นถือว่าตก

ผู้สอบนักเรียนชั้นตรี-โท-เอก และธรรมศึกษาชั้นตรี ต้องสอบทั้ง 4 วิชา ถ้าเป็น
ธรรมศึกษาชั้นโท-เอก ต้องสอบทั้ง 3 วิชา ถ้าขาดสอบวิชาใดวิชาหนึ่ง สนามหลวงไม่รับ
พิจารณาตรวจ ให้อยู่ในเกณฑ์สอบตก

การตอบข้อให้หักคะแนนเสีย 2 คะแนน เช่นเดิม กล่าวคือ ถ้าตอบถูกแทนที่จะ
ได้เต็ม 10 คะแนนก็ให้ได้เพียง 8 คะแนน เพราะข้อที่สับสนนั้น ถ้าตอบไม่หมดข้อคงให้
คะแนนไม่เต็มข้อ คือให้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับการตอบ เมื่อตรวจพบว่าฉบับใดตอบผิดมากไม่ได้
แม้แต่คะแนนเดียวก็ให้ลง 0 ไว้ด้วย

อนึ่ง วิชาที่ตอบจะต้องได้คะแนนทุกวิชา จึงจะยอมรวบรวมคะแนนให้ ถ้าวิชาใดไม่ได้
คะแนนแม้แต่คะแนนเดียว ก็ห้ามรวมคะแนนให้รับเป็นตก แม้ทั้ง 3 วิชาจะได้คะแนนสูงโดย
รวมแล้วได้ 200 คะแนน แต่วิชาหลังไม่ได้คะแนนเลย ก็ให้ถือว่าสอบตกด้วย

แนวการตรวจวิชากระทู้ธรรม สำหรับกรรมการจะได้พิจารณาให้คะแนนนั้นมีหลัก
ถือปฏิบัติดังนี้

1. แต่งได้ตามกำหนด
2. อ้างกระทู้ได้ตามกฎ
3. เชื่อมกระทู้ได้ดี
4. อธิบายความสมกับกระทู้ที่ตั้งไว้
5. ใช้สำนวนสุภาพเรียบร้อย
6. ใช้ตัวสะกดการันต์ถูกต้องเป็นส่วนมาก
7. สะอาดไม่เปื้อนอะไรมาก

ตามหลักเกณฑ์ที่ให้ไว้นี้ ขอให้กรรมการของสนามหลวง ได้ปฏิบัติให้ชอบด้วยระเบียบ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสอบทุกประการ

วิธีตรวจนี้ ให้ใช้เฉพาะในการสอบธรรมสนามหลวง

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาโดยทั่วไป ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น สำหรับกระบวนการเรียนการสอน เพราะจะทำให้ทราบได้ว่าผลการเรียนการสอนเป็นอย่างไร ได้รับผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับภารกิจที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ การวัดผล และการประเมินผลการศึกษานั้น มักจะทำได้ยากขึ้น การวัดผลการศึกษาในสถานศึกษา โดยทั่ว ๆ ไปจะวัดอยู่เพียงด้านเดียว คือ วัดความสัมฤทธิ์ผลทางด้านการเรียนโดยใช้วิธีออกข้อสอบที่ครูทำขึ้นเองเป็นหลัก และการสอบมักจะสอบภาคเรียนละ 2 ครั้ง คือ กลางภาคเรียน และปลายภาคเรียน และจะมีการสอบไล่ปลายปีอีกครั้งหนึ่ง

ส่วนการประเมินผลนั้น จะเป็นการกำหนดราคาจากผลหรือคะแนนที่ได้จากการวัด ว่ามาก-น้อย ดี-เลว เพียงใด

สำหรับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรมนั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้วัดผลการศึกษาเป็นรายวิชาโดยมุ่งวัดด้านความจำ ความเข้าใจ และความสามารถในด้านวิจารณ์อย่างมีเหตุผล แต่เนื่องด้วยครู อาจารย์ ผู้สอนพระปริยัติธรรมนั้นไม่ได้มีส่วนร่วมในการวัดผลและตัดสินการให้-ตก ของผู้เรียนโดยตรง การวัดผลจะเป็นข้อสอบกลาง เป็นแบบอัตนัยเท่านั้น ซึ่งดำเนินการโดยแม่กองธรรมสนามหลวง ส่วนครูหรืออาจารย์ผู้สอนจะมีโอกาสวัดผลบ้างก็เฉพาะเวลาสอนเท่านั้น แต่ผลการวัดที่ครู อาจารย์ทำไปนั้นจะไม่มีผลต่อการสอบให้-ตก ของผู้เรียนแต่ประการใด การวัดผลของครู อาจารย์ที่

ทำกันนั้น ก็เพียงเพื่อจะได้นำผลที่ได้พิจารณาดูความก้าวหน้าของผู้เรียนบ้าง แล้วนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเท่านั้น

จากเหตุผลดังกล่าวมา น่าจะวิเคราะห์ได้ว่า การวัดผลและการประเมินผล การเรียนการสอนพระปริยัติธรรม น่าจะทดลองเขียนข้อทดสอบหลาย ๆ แบบมาวัดผลและประเมินผลการเรียน ให้นักเรียนลองทำดูบ้าง ทั้งนี้เพราะข้อสอบแต่ละแบบต่างก็มีข้อดีข้อเสียอยู่ในตัวของมันเอง การใช้ข้อสอบหลาย ๆ แบบ หลาย ๆ ชุด น่าจะทำให้สามารถวัดความรู้ ความสามารถของผู้เรียนได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

แบบประเมินผลตนเอง (การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาการเขียนข้อสอบ)

คำสั่ง จงเติมข้อความลงในช่องว่างของแต่ละข้อให้สมบูรณ์และถูกต้อง (ข้อละ 1 คะแนน เวลา 20 นาที)

1. จุดมุ่งหมายของการศึกษา แยกได้ 3 ด้านคือ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์
ความรู้สึกร และด้าน
2. ข้อสอบแบบอัตนัย หมายถึง
3. ข้อสอบแบบอัตนัยมีข้อจำกัดที่สำคัญคือ เขียนคำถามให้น้อยข้อ และ
4. ข้อจำกัดของข้อสอบแบบเลือกตอบที่สำคัญคือ ค่าใช้จ่ายสูง และ
5. การเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบแยกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1 เขียนแบบ
ธรรมชาติหรือแบบคำถามใด ๆ 2 เขียนแบบตัวเลือกคงที่ และ 3
6. ข้อสอบแบบเลือกตอบ แยกได้ 2 ส่วน คือ ตอนนำ กับ
7. จุดเด่นของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม
คือ
 1.
 2.
8. จุดด้อยของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม
คือ
 1.
 2.
9. ข้อเสนอแนะในการวัดผลและประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม มีดังนี้
 1.
 2.

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา คู่มือฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม (เอกสาร
ประกอบการศึกษาอบรม) 2521

ฝ่ายปริยัติศึกษา กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา คู่มือการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม
พ.ศ. 2526

ฝ่ายปริยัติกรรม กองศาสนศึกษา ประวัติการศึกษาของสงฆ์ กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์การศาสนา 2527 240 หน้า

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คู่มือผู้ฝึกอบรม

การเขียนข้อสอบ

1. จุดมุ่งหมายของการศึกษา แยกได้ 3 ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ความรู้สึก และด้านทักษะทางกาย
2. ข้อสอบอัตนัย หมายถึง ข้อสอบที่ให้ผู้ตอบเขียนบรรยาย หรือแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ
3. ข้อสอบแบบอัตนัยมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ เขียนคำถามได้น้อยข้อและตรวจให้คะแนนยากเสียเวลามาก
4. ข้อจำกัดของข้อสอบแบบเลือกตอบที่สำคัญคือ คำใช้ง่ายสูงและผู้สอบมีโอกาสเดาถูกได้
5. การเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบแยกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1. เขียนแบบธรรมดาหรือแบบคำถามใด ๆ 2. เขียนแบบตัวเลือกคงที่ และ 3. เขียนแบบกำหนดสถานการณ์
6. ข้อสอบแบบเลือกตอบ แยกได้ 2 ส่วน คือ ตอบนำ กับตอนเลือก
7. จุดเด่นของการวัดผลและประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรมคือ
 1. ข้อสอบเป็นแบบอัตนัย ผู้สอบต้องมีความรู้จริง ๆ จึงจะตอบได้
 2. ข้อสอบออกโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนทางวิชาการ
8. จุดด้อยของการวัดผลและประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรมคือ
 1. ข้อสอบออกได้น้อยข้อ ไม่ครอบคลุม
 2. ข้อสอบยังไม่มีคุณภาพ ขาดความเชื่อมั่น
9. ข้อเสนอแนะในการวัดผลและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม คือ
 1. ใช้ข้อสอบหลาย ๆ แบบ หลาย ๆ ข้อ
 2. พัฒนาข้อสอบให้มีคุณภาพ สร้างธนาคารข้อสอบ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
การฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน
ของครูสอนพระปริยัติธรรม

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบชุดนี้เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 65 ข้อ
2. ให้ผู้ตอบกาเครื่องหมาย X ลงในกระดาษคำตอบ สำหรับข้อตัวเลือกที่เห็นว่าถูกต้องที่สุด ข้อละคำตอบเดียว เช่น

0. กามีกี่ขา ?

ก. 1

ข. 2

ค. 3

ง. 4

จ. 5

คำตอบที่ถูกก็คือข้อ ข. กีกา X หับข้อ ข. ดังนี้

ก

ข

ค

ง

จ

3. คะแนนตอบถูกข้อละ 1 คะแนน
4. กรุณาอย่าทำให้ข้อสอบสกปรก ฉีกขาด หรือสูญหาย
5. ให้ส่งกระดาษคำถามและกระดาษคำตอบพร้อมกัน
6. เวลาที่ใช้ในการสอบ 1 ชั่วโมง

ขอให้ทุกท่านโชคดี

1. หลักสูตร หมายถึงอะไร ?

ก. แบบเรียนที่นำมาใช้ในการสอน	ข. กิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน
ค. แบบฝึกหัดที่นักเรียนกระทำหลังเรียน	ง. ประสิทธิภาพทั้งหลายที่โรงเรียนจัด
จ. เอกสารทั้งหมดที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน	ให้แก่ นักเรียน

2. การกำหนดเวลาเรียนของนักศึกษาพระปริยัติธรรม ควรกำหนดคาบละกี่นาที ?

ก. 30 นาที	ข. 40 นาที
ค. 50 นาที	ง. 60 นาที
จ. 70 นาที	

3. ผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้คือใคร ?

ก. ครูใหญ่	ข. ครูผู้สอน
ค. ศึกษาธิการ	ง. หัวหน้าการศึกษาอำเภอ
จ. ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด	

4. ใครควรเข้าใจหลักสูตรระดับห้องเรียนมากที่สุด ?

ก. ครูผู้สอน	ข. ครูวิชาการ
ค. ศึกษาธิการ	ง. ผู้บริหารโรงเรียน
จ. หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ	

5. ข้อใดเป็นความหมายของ "การสอน" ที่สมบูรณ์ที่สุด ?

ก. การบอก	ข. การชี้แนะ
ค. การจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน	ง. การถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน
จ. การฝึกหัดให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์	

6. ความมุ่งหมายของการสอนข้อใดเกิดง่ายที่สุด ?

ก. รู้	ข. เข้าใจ
ค. วิเคราะห์	ง. สังเคราะห์
จ. ประเมินผล	

12. คำพูดของครูข้อใดเป็นการเสริมแรง ?
- ถ้าเธอไม่ช่วยตนเอง ใครจะช่วยเธอ
 - ทำไมจึงโง่งอย่างนี้ คุณอื่นเขาบ้างซิ
 - ครูรู้สึกว่าคุณฉลาดกว่าเธอนะ
 - พยายามทำใหม่อีกที จวนจะดีแล้ว
 - ครูไม่สนใจผู้เรียนที่ขี้เกียจนะ
13. เพราะเหตุใดครูจึงต้องศึกษาคุณลักษณะของผู้เรียนก่อนสอน ?
- เพื่อจัดที่นั่งในชั้นเรียน
 - เพื่อให้มีความคุ้นเคยได้ง่าย
 - เพื่อเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม
 - เพื่อจัดสถานที่สอนให้เหมาะสม
 - เพื่อเลือกหัวหน้าชั้นไว้ล่วงหน้า
14. ข้อใดไม่จำเป็นต้องคำนึงก่อนสอน ?
- ผู้เรียน
 - เวลาที่จะใช้สอน
 - ธรรมชาติของวิชา
 - คำตอบแทนในการสอน
 - เรื่องอำนวยความสะดวกในการสอน
15. ข้อใดที่ควรปฏิบัติในขณะที่ทำการสอนแบบบรรยาย ?
- ยืนตัวตรงหน้าชั้นเรียน
 - ใช้เสียงดังตลอดเวลา
 - ออกท่าทางอย่างเต็มที่
 - บรรยายติดต่อกันโดยตลอด
 - ใช้สายตาของผู้เรียนให้ทั่วถึง
16. ปัญหาใดที่อาจเกิดขึ้นได้ถ้าครูไม่เตรียมการสอน ?
- สอนโดยไม่สอ
 - สอนโดยไม่ใช้สื่อ
 - สอนไม่ทันหลักสูตร
 - สอนไม่ตรงตามจุดมุ่งหมาย
 - ถูกหมดทุกข้อ

17. ข้อใดเป็นความคิดรวบยอด ?
- ก. พืชเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่ง
ข. ให้ผู้เรียนเกิดความรักชาติ
ค. การสอนเลขด้วยการกระจาย
ง. ครูให้ผู้เรียนชুমือไปข้างหน้า
จ. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
18. ข้อใดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ?
- ก. ใช้แบบทดสอบ ชุด ก. วัด
ข. ใช้เพลงประกอบการสอน
ค. การสอนนับโดยใช้นิ้วมือ
ง. ให้ผู้เรียนยืนขึ้นพร้อมกัน
จ. ให้ผู้เรียนชี้ส่วนประกอบของประโยคได้ถูกต้อง
19. ข้อใดเป็นเหตุผลของการใช้จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเตรียมการสอน ?
- ก. จัดเนื้อหาง่าย
ข. ง่ายต่อการวัด
ค. เลือกวิธีสอนได้สะดวก
ง. ใช้ความคิดรวบยอด
จ. เลือกสื่อการสอนได้สะดวก
20. ข้องหมายเหตุในแผนการสอน ควรเขียนเมื่อใด ?
- ก. เมื่อสอนเสร็จแล้ว
ข. ต้องการให้ผู้อื่นสอนแทน
ค. จดรายชื่อผู้เรียนที่ไม่มา
ง. จดพฤติกรรมก่อนการสอน
จ. คาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดในระหว่างสอน
ของผู้เรียน
21. ข้อใดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน ?
- ก. สังเกตความสนใจขณะนั่งดู
ข. ให้ผู้เรียนทำกระเป๋าผ้าได้
ค. ให้ผู้เรียนกราบพระได้ถูกต้อง
ง. ให้ผู้เรียนออกมาอ่านให้
จ. การบวกเป็นกิจกรรมการนับเลขเพิ่ม
เพื่อนฟัง
22. ผู้เรียนที่เรียนโดยไม่มีปัญหาเลยในสภาพการเรียนการสอนปัจจุบัน คือกลุ่มใด ?
- ก. กลุ่มอ่อน
ข. กลุ่มเก่ง
ค. กลุ่มปานกลาง
ง. ทุกกลุ่ม
จ. สรุบนั่นเองไม่ได้

34. กระบวนการใดที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้มากที่สุด ?

ก. การประเมินผล	ข. การเรียนการสอน
ค. การวัดผลก่อนเรียน	ง. การวัดผลหลังเรียน
จ. การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	

คำสั่ง โปรดใช้คำตอบ ก - จ ต่อไปนี้ ตอบคำถามข้อ 35 - 37 โดยพิจารณาข้อความที่ขีดเส้นใต้

- ก. ผู้เรียนสามารถ คำนวณโจทย์เลข ครน. ได้
- ข. ผู้เรียนมีความเข้าใจ เกี่ยวกับการหา ครน.
- ค. ผู้เรียนเป็นผู้รักความยุติธรรม
- ง. ผู้เรียนสามารถแก้สมการสองชั้นได้อย่างน้อย 3 สมการในเวลา 10 นาที
- จ. เมื่อกำหนดข้อให้ 3 ถึง 4 อย่าง ผู้เรียนสามารถจัดอันดับตามน้ำหนักได้

35. ข้อใดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมส่วนที่เรียกว่า สถานการณ์ ?

36. ข้อใดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมส่วนที่เรียกว่า เกณฑ์ ?

37. ข้อใดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมส่วนที่เรียกว่า พฤติกรรมที่คาดหวัง ?

คำสั่ง จงนำคำตอบข้อ ก - จ ต่อไปนี้ ไปตอบคำถามข้อ 38 - 40

ก. การเรียนรู้ด้วยการเชื่อมโยง	ข. การเรียนรู้เครื่องหมาย
ค. การเรียนรู้แบบลูกโซ่	ง. การเรียนรู้ภาษา
จ. การเรียนรู้สิ่งกับ	

38. ข้อใดเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถบังคับพฤติกรรมของตนเองได้ ทั้งเกี่ยวข้องกับการรับรู้และความรู้สึกด้วย ?

39. ข้อใดเกี่ยวข้องกับความสามารถด้านการเขียนหนังสือ การใช้กรรไกรตัดของ การเปิดหนังสือ ?

40. ข้อใดเป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ในลักษณะรวม ๆ และสามารถจัดกลุ่มสิ่งของได้ ?

41. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบของรูปแบบการสอน ?
- การประเมินความสามารถของผู้เรียนก่อนสอน
 - การกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนการสอน
 - การนำเอาหลักวิชาการมาใช้
 - การวัดผลและการประเมินผล
 - การจัดการเรียนการสอน
42. ข้อใดไม่ใช่การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ดี ?
- คำนึงถึงการจูงใจที่ดี
 - มีการแนะแนวอย่างเหมาะสม
 - ครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน
 - ส่งเสริมการทำแบบฝึกหัดอย่างเหมาะสม
 - เตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนเรียน
43. ครูวิเคราะห์หลักสูตรเพื่ออะไร ?
ก. เพื่อใช้ในการกำหนดตารางสอน	ข. เพื่อสะดวกในการอบรมสั่งสอนเด็ก
ค. เพื่อใช้ประเมินผลการทำงานของครู	ง. เพื่อให้การสอนการสอนตรง
จ. เพื่อช่วยให้การทำบันทึกการสอนสะดวกขึ้น	จุดมุ่งหมาย
44. สิ่งปรากฏอยู่ในตารางวิเคราะห์หลักสูตรคืออะไร ?
ก. จุดมุ่งหมาย - วิธีสอน	ข. เนื้อหา - วิธีสอน
ค. จุดมุ่งหมาย - เนื้อหาวิชา	ง. วิธีสอน - อุปกรณ์การสอน
จ. เนื้อหา - พฤติกรรม	
45. ข้อใดเป็นพฤติกรรมด้านทักษะความชำนาญ ?
ก. ความรู้สึก	ข. ความเข้าใจ
ค. ความซาบซึ้ง	ง. ความพอใจ
จ. ความคล่องแคล่ว	

46. เหตุใดจึงกล่าวว่า "ข้อสอบอัตนัยไม่ครอบคลุมเนื้อหา" ?
- ก. ไม่มีคำตอบแน่นอน
 - ข. ข้อคำถามมีน้อยข้อ
 - ค. ข้อคำถามไม่ชัดเจน
 - ง. มีอิสระในการตอบมากเกินไป
 - จ. ขาดความเป็นมาตรฐานที่ดี
47. "การเรียนการสอนที่ดีจะขาดการวัดผลไม่ได้" คำกล่าวนี้เป็นอย่างไร ?
- ก. ผิด เพราะถ้าครูสอนดี ไม่ต้องวัดผลก็ย่อมได้
 - ข. ถูก เพราะการวัดผลทำให้ทราบผลการเรียนการสอน
 - ค. ผิด เพราะการเรียนการสอนกับการวัดผลเป็นคนละเรื่องกัน
 - ง. ถูก เพราะการวัดผลเป็นระเบียบของทางโรงเรียน
 - จ. ยังสรุปด้วยข้อมูลเท่านั้นไม่ได้
48. การวัดผลเปรียบได้กับกิจกรรมข้อใด ?
- ก. พ่อค้าชั่งเนื้อ
 - ข. การตัดสินใจของศาล
 - ค. การคัดเลือกผลไม้
 - ง. การที่ราคาค่าก่อสร้าง
 - จ. การตัดสินใจนางงามจักรวาล
49. คำกล่าวใดถูกต้องที่สุด ?
- ก. การวัดผลที่ดีที่สุดคือการสังเกต
 - ข. การทดสอบเป็นเครื่องมือวัดผลที่ดี
 - ค. การวัดผลที่ดีควรรู้ใช้ คนวัดหลาย ๆ คน
 - ง. การวัดผลที่ดีควรรู้ใช้เครื่องมือวัดหลายอย่าง
 - จ. การวัดผลสามารถปรับปรุงได้โดยวิธีการประเมินผล
50. ข้อใด ไม่เป็น การประเมินผล ?
- ก. สมพงษ์เรียนเก่ง
 - ข. อาจารย์สมศักดิ์สอนดี
 - ค. สมศรีสอบได้ที่ 1 ของชั้น
 - ง. สมชายสอบทำคะแนนได้ค่อนข้างดี
 - จ. สมพรคงเลือกเรียนวิชาเอกคณิตศาสตร์

51. เราทำการประเมินผลเพื่อบอกอะไร ?
- ก. อันดับ
 - ข. ปริมาณ
 - ค. จำนวน
 - ง. คุณภาพ
 - จ. ตัวเลข
52. ข้อใดที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกของการประเมินผล ?
- ก. การใช้สื่อประกอบการสอน
 - ข. การเลือกวิธีสอนที่นักเรียนสนใจ
 - ค. การเลือกเครื่องมือวัดผลที่เหมาะสม
 - ง. ความชัดเจนของจุดมุ่งหมายการสอน
 - จ. ใช้เครื่องมือหลายชนิดวัดในแต่ละจุดมุ่งหมาย
53. กระบวนการในการสังเกต ควรเริ่มต้นด้วยสิ่งใด ?
- ก. ทำให้ใจให้เป็นกลาง
 - ข. สร้างคู่มือในการสังเกต
 - ค. ศึกษาพฤติกรรมที่สังเกต
 - ง. ตรวจสอบพฤติกรรมของผู้สังเกต
 - จ. ฝึกระบบประสาทของผู้สังเกตให้เที่ยงตรง
54. บุคคลใดเป็นนักสัมภาษณ์ที่ดีที่สุด ?
- ก. นายดีมีวุฒิสอง
 - ข. นายดำเป็นคนชอบพูด
 - ค. นายสีเป็นคนไม่ถือตัว
 - ง. นายสาเป็นคนมีอารมณ์ขัน
 - จ. นายมาเป็นคนชอบวิจารณ์
55. แบบสอบถามที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร ?
- ก. ถามให้คิดลึกซึ้ง
 - ข. อ่านเข้าใจง่าย
 - ค. ถามให้มาก ๆ ข้อ
 - ง. ข้อหนึ่ง ๆ ควรถามหลาย ๆ ประเด็น
 - จ. ถามทุกอย่างที่ผู้วิจัยอยากถาม

คำสั่ง โปรดนำคำตอบ ก - จ ต่อไปนี้ ไปตอบคำถามข้อ 56 - 62

ก. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์	ข. แบบทดสอบวัดความถนัด
ค. แบบทดสอบการกระทำ	ง. แบบทดสอบวัดบุคคลและสังคม
จ. แบบทดสอบแบบเลือกตอบ	

56. ข้อใดเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ?
57. ข้อใดเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดการปรับตัวของบุคคลในการอยู่ร่วมกัน ?
58. ข้อใดเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดบุคลิกภาพ ?
59. ข้อใดเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดลักษณะการทำงาน ความคล่องแคล่ว ?
60. การให้วาดเขียน ถัดไทย ตรงกับคำหอบข้อใด ?
61. ข้อใดเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดทิศทางของสมรรถภาพสมองของผู้เรียน ?
62. การวัดสุขภาพจิต ความสนใจของผู้เรียน เป็นแบบทดสอบชนิดใด ?
63. ข้อใด ไม่ใช่ หลักการเขียนข้อสอบแบบอัตนัย ?
 - ก. ใช้ภาษาง่าย ๆ ชัดเจน
 - ข. กำหนดคะแนนแต่ละข้อเอาไว้
 - ค. ให้ผู้ตอบเลือกตอบเป็นบางข้อ
 - ง. เรียงลำดับคำถาม จากง่ายไปหายาก
 - จ. มีความเหมาะสมกับเวลาที่ให้ทำ
64. ข้อใด ไม่ใช่ ข้อจำกัดของข้อสอบแบบอัตนัย ?
 - ก. ตรวจให้คะแนนยาก
 - ข. เขียนคำถามได้น้อยข้อ
 - ค. วัดได้ครอบคลุมเนื้อหา
 - ง. ใช้เวลาตรวจให้คะแนนมาก
 - จ. เหมาะสำหรับการสอบคัดเลือก

65. ข้อใด ไม่ใช่ หลักในการเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบ ?
- ก. เขียนคำถามสั้น ๆ รัดกุม
 - ข. คำตอบต้องถูกต้องตามหลักวิชา
 - ค. เขียนตัวเลือกให้ครอบคลุม กว้างๆ กัน
 - ง. แต่ละข้อมีคำตอบถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว
 - จ. ตัวเลือกถูกกับตัวเลือกลวงไม่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด
66. ข้อสอบที่ใช้วัดผลการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นแบบใด ?
- ก. แบบปรนัย
 - ข. แบบอัตนัย
 - ค. แบบเติมคำ
 - ง. แบบเลือกตอบ
 - จ. ทุกแบบที่กล่าวมา
-

แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการฝึกอบรม จึงขอให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นตามความรู้สึกที่แท้จริง ด้วยการ
กา ✓ ลงในช่องแสดงความคิดเห็นที่ตรงตามความคิดเห็นของท่าน

คำถาม/ความคิดเห็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ก. <u>ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม</u> <u>ชุดการวางแผนการเรียนการสอน</u>					
1. เอกสารประกอบการฝึกอบรมมีคุณค่า เพียงใด					
2. เทปบรรยายเรื่องการวางแผนการเรียน การสอนน่าสนใจเพียงใด					
3. กิจกรรมในการเขียนแผนการสอน มีประโยชน์เพียงใด					
4. วัสดุโอเพนมีความเหมาะสมเพียงใด					
5. การทำอุปกรณ์การสอนมีประโยชน์ เพียงใด					
6. บรรยายภาคในการฝึกอบรมมีลักษณะ ท้าทายเพียงใด					

คำถาม/ความคิดเห็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ข. <u>ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม</u> <u>ชุดความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ</u> <u>ของผู้เรียน</u>					
7. เอกสารประกอบชุดฝึกอบรมมีคุณค่าเพียงใด					
8. เทปบรรยายความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา มีความเหมาะสมเพียงใด					
9. แผ่นโปสเตอร์สรุปสิ่งเกี่ยวกับจิตวิทยา น่าสนใจเพียงใด					
10. การอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับงานและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย ทำทนายให้คิดเพียงใด					
11. แบบประเมินผลตนเองมีคุณค่าเพียงใด					
ค. <u>ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม</u> <u>ชุดกิจกรรมการเรียนการสอน</u>					
12. เอกสารประกอบการฝึกอบรมมีความเหมาะสมเพียงใด					
13. การอภิปรายเกี่ยวกับการนำเอาวิธีสอนแบบต่าง ๆ มาใช้ในการสอนผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม น่าสนใจเพียงใด					

คำถาม/ความคิดเห็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14. เทปบรรยายเกี่ยวกับเทคนิคการสอน มีคุณค่าเพียงใด					
15. การฝึกเทคนิคการสอนมีประโยชน์ เพียงใด					
16. สมาชิกให้ความสนใจในการแสดง บทบาทต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่ม เพียงใด					
17. บรรยากาศของการฝึกอบรมมีความ เป็นกันเองเพียงใด					
ง. <u>ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม</u> <u>ชุดการวัดผลและการประเมินผล</u> <u>การศึกษา</u>					
18. เอกสารประกอบการฝึกอบรมมี ความเหมาะสมเพียงใด					
19. การวิเคราะห์หลักสูตรมีประโยชน์ เพียงใด					
20. สมาชิกของกลุ่มให้ความร่วมมือในการ วิเคราะห์หลักสูตรเพียงใด					
21. การฝึกเขียนข้อสอบมีประโยชน์ เพียงใด					

คำถาม/ความคิดเห็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
22. สมาชิกของกลุ่มได้ร่วมแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผล การศึกษาตามหลักสูตรการศึกษา พระปริยัติธรรมเพียงใด					
23. แบบประเมินผลตนเองมีความเหมาะสม เพียงใด					
24. ข้อเสนอวัดผลสัมฤทธิ์มีประโยชน์เพียงใด					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ถ้ามี) โปรดเขียนเติมลงในที่ว่างที่มีอยู่
